

Alexandre Dumas

CONTELE DE MONTE-CRISTO

volumul 2

I ÎNTÂLNIREA

A doua zi, la deșteptare, primul cuvânt a lui Albert a fost propunerea de a merge să facă o vizită contelui. Îi mai mulțumise în ajun, dar înțelegea că un serviciu ca acela pe care i-l făcuse merita două mulțumiri.

Franz, pe care o atracție îmbinată cu spaima îl atrăgea spre contele de Monte-Cristo, nu vru să-l lase singur și-l însoți. Fură introduși amândoi în salon. Peste cinci minute apăru contele.

— Domnule conte, îi spuse Albert, înaintând spre el, îngăduiți-mi să vă repet în dimineața asta ceea ce noaptea trecută am spus nedeslușit: că nu voi uita niciodată în ce împrejurare mi-ați venit în ajutor și că-mi voi aminti totdeauna că vă datorez viața sau aproape viața.

— Dragul meu vecin, răspuse contele râzând, exagerați obligațiile față de mine. Îmi datorați o mică economie de douăzeci de mii franci din bugetul dumneavoastră de voiaj, atâta tot. Vedeți bine că lucrul nu merită să vorbim despre el. La rândul dumneavoastră, adăugă el, primiți toate complimentele mele, căci ați fost adorabil în ce privește liniștea și curajul.

— Ce vreți, conte? spuse Albert. Mi-am închipuit că m-am luat la sfadă cu cineva, că a urmat un duel și am vrut să-i fac pe bandiți să înțeleagă un lucru: că oamenii se bat pretutindeni, dar că numai francezii se bat râzând. Cu toate acestea, întrucât obligația mea față de dumneavoastră nu e mai puțin mare, vin să vă întreb dacă, prin mine, prin prietenii și prin cunoștințele mele, nu v-aș putea folosi la ceva. Părintele meu, contele de Morcerf, care e de origine spaniolă, are o poziție înaltă în Franța și în Spania. Eu și toți oamenii care mă iubesc stăm la dispoziția dumneavoastră.

— Vă mărturisesc, domnule de Morcerf, spuse contele, că așteptam oferta dumneavoastră și că o primesc cu dragă inimă. Îmi și aruncasem plasa pentru a vă cere un mare serviciu.

— Care?

— Nu am fost niciodată la Paris, deci nu cunosc Parisul...

— Serios? exclamă Albert. Ați putut să trăiți până astăzi fără a vedea Parisul? De necrezut.

— Cu toate acestea este așa. Simt însă ca și dumneavoastră că o necunoaștere mai îndelungată a capitalei lumii inteligente este cu neputință. Mai mult decât atât: aș fi făcut poate de multă vreme călătoria aceasta atât de necesară, dacă cunoșteam pe cineva care să mă poată introduce în lumea în care nu aveam nici o legătură.

— O, un om ca dumneavoastră? exclamă Albert.

— Sunteți foarte bun, dar deoarece nu îmi recunosc alt merit decât acela de a putea face concurență, ca milionar, domnului Aguado sau domnului Rotschild, și pentru că nu merg la Paris ca să joc la bursă, această mică împrejurare m-a reținut. Acum, oferta dumneavoastră mă hotărăște. Haide, vă angajați, scumpe domnule de Morcerf (contele însoți cuvintele acestea cu un zâmbet ciudat), vă angajați, când voi veni în Franța, să-mi deschideți ușile acestei lumi unde voi fi tot așa de străin ca un chinez?

— O, de minune și cu dragă inimă, domnule conte! răspuse Albert, cu atât mai multă plăcere (dragă Franz, nu-ți bate prea tare joc de mine) cu cât sunt rechemat la Paris printr-o scrisoare pe care am primit-o în dimineața aceasta și unde e vorba, în ce mă privește, de o alianță cu o casă foarte plăcută, care are cele mai bune relații în lumea pariziană.

— Alianță prin căsătorie? întrebă Franz râzând.

— O, da! Așadar, când vei reveni la Paris, mă vei găsi om așezat și poate părinte de familie. Îi va sta bine gravității mele naturale, nu-i așa? În orice caz, conte, vă repet, eu și ai mei suntem ai dumneavoastră cu trup și suflet.

— Accept, spuse contele, căci vă jur că nu-mi lipsea decât ocazia aceasta pentru a realiza proiecte pe care le rumeg de multă vreme.

Franz nu se îndoii o clipă că proiectele acestea erau dintre cele în privința cărora contele scăpase un cuvânt în peștera din Monte-Cristo, și-l privi pe conte în timp ce vorbea, încercând să prindă pe fizionomia lui o destăinuire a proiectelor care îl îndrumau la Paris. Era însă greu să pătrunzi în sufletul acestui om, mai cu seamă când el îl învăluia cu un zâmbet.

— Dar, conte, reluă Albert, încântat la gândul că va avea să prezinte un om ca Monte-Cristo, nu cumva acesta e unul din acele proiecte în vânt, așa cum se fac în călătorie, și care, clădite pe nisip, sunt duse de cea dintâi suflare a vântului?

— Nu, pe onoarea mea, spuse contele. Vreau să merg la Paris, trebuie.

— Și când?

— Dar dumneavoastră când veți fi acolo?

— Eu? glăsu Albert, peste cincisprezece zile sau, cel mai târziu, peste trei săptămâni.

— Ei bine, spuse contele, eu vă acord trei luni. Vedeți că vă acord un termen larg.

— Și peste trei luni, exclamă Albert cu bucurie, veniți să bateți la ușa mea?

— Vreți o întâlnire la zi, la ceas? întrebă contele. Vă înștiințez că sunt de o exactitate exasperantă.

— La zi, la ceas, îmi convine de minune, spuse Albert.

— Ei bine, fie. (Întinse mâna spre un calendar atârnat lângă oglindă.) Suntem astăzi, spuse el, în 21 februarie (scoase ceasul): e zece jumătate dimineața. Vreți să mă așteptați la 21 mai, orele zece și jumătate dimineața?

— De minune, spuse Albert, dejunul va fi gata.

— Unde locuiți?

— În strada Helder numărul 27.

— Stați singur? Nu vă stingheresc?

— Locuiesc în palatul părintelui meu, dar într-un pavilion din fundul curții, absolut separat.

— Bine.

Contele își luă carnetul și scrisese: „Strada Helder numărul 27, 21 mai, orele zece și jumătate dimineața”.

— Și acum, spuse contele băgând carnetul în buzunar, fiți pe pace. Acul pendulului dumneavoastră nu va fi mai exact decât mine.

— Vă voi revedea înainte de plecare? întrebă Albert.

— Depinde când plecați.

— Plec mâine, la cinci după-amiază.

— În cazul acesta vă spun la revedere. Am treabă la Neapole și nu mă pot înapoia aici decât sâmbătă seara sau duminică dimineața. Plecați și dumneavoastră, domnule baron? îl întrebă contele pe Franz.

— Da.

— În Franța?

— Nu, la Veneția. Eu mai rămân încă un an sau doi în Italia.

— Așadar nu ne vom vedea la Paris?

— Mă tem că n-o să am onoarea aceasta.

— Atunci, domnilor, călătorie bună, spuse contele celor doi prieteni, întinzând fiecareia câte o mână.

Franz atingea pentru prima oară mâna acestui om. Tresări, căci ea era înghețată ca o mână de mort.

— Încă o dată, spuse Albert. E stabilit, nu-i așa? Strada Helder numărul 27, la 21 mai, orele zece și jumătate dimineața.

— La 21 mai, orele zece și jumătate dimineața, strada Helder numărul 27, repetă contele.

Tinerii îl salutară pe conte și ieșiră.

— Dar ce ai? îl întrebă Albert pe Franz când intrară la ei. Pari îngrijorat.

— Da, spuse Franz, îți mărturisesc. Contele e un om ciudat și văd cu neliniște întâlnirea pe care ți-a dat-o la Paris.

— Întâlnirea... cu neliniște? Ei, dar ești nebun, dragă Franz! exclamă Albert.

— Ce vrei? spuse Franz. Nebun sau nu, asta e.

— Ascultă, reluă Albert, mă bucur că am prilejul să-ți spun aceasta. Mi-ai făcut întruna impresia că te-ai purtat rece cu contele pe care l-am găsit totdeauna desăvârșit cu noi. Ai ceva împotriva lui?

— Poate.

— L-ai mai văzut undeva înainte de a-l întâlni aici?

— Exact.

— Unde?

— Îmi făgăduiești că n-o să spui un cuvânt despre cele ce-ți voi povesti?

— Îți făgăduiesc.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Bine... Ascultă.

Și Franz îi istorisi lui Albert excursia pe insula Monte-Cristo, cum a găsit acolo un echipaj de contrabandiști și, în mijlocul echipajului, doi bandiți corsicani. Zăbovi asupra tuturor împrejurărilor ospitalității feerice pe care contele i-o dăruise în peștera din *O mie și una de nopți*. Îi povesti cina, hașișul, statuile, realitatea și visul și cum, la trezire, nu mai rămânea ca dovadă și ca amintire a tuturor acestor întâmplări decât micul iaht, plutind la orizont, spre Porto-Vecchio. Trecu apoi la Roma, la noaptea din Coliseu, la conversația pe care o auzise între el și Vampa cu privire la Peppino și în cursul căreia contele făgăduise că va obține grațierea banditului, făgăduială pe care o respectase după cum cititorii noștri și-au putut da seama. Ajunse, în sfârșit, la întâmplarea din noaptea precedentă, la încurcătura în care se găsisse văzând că îi lipseau pentru completarea sumei șase sau șapte sute de piaștri. În sfârșit, la ideea de a se adresa contelui, idee care avusese un rezultat, în același timp pitoresc și mulțumitor.

Albert îl asculta pe Franz cu încordare.

— Ei, îi spuse el după ce Franz sfârși, unde vezi ceva suspect în toate astea? Contele e călător, contele are un vas al său pentru că e bogat. Du-te la Portsmouth sau la Southampton, vei vedea porturile tixite de iahturi care aparțin unor englezi bogați, înzestrați cu aceeași fantezie. Pentru a ști unde să se oprească în excursii, pentru a nu se ospăta cu bucătăria aceasta oribilă care ne otrăvește, pe mine de patru luni, pe tine de patru ani, pentru a nu se culca în paturile groaznice unde nu poți dormi, el își mobilează un adăpost la Monte-Cristo; după ce adăpostul e mobilat, se teme ca stăpânirea toscană să nu-l trimită la plimbare și să nu fie pierdute cheltuielile sale; atunci cumpără insula și împrumută numele ei. Dragul meu, scotocește în memoria ta și spune-mi câți oameni pe care îi cunoști adoptă numele unor proprietăți pe care nu le-au avut niciodată.

— Dar, spuse Franz, bandiții corsicani din echipajul său?

— Ei, ce e de mirare? Știi mai bine decât oricine că bandiții corsicani nu sunt hoți, ci pur și simplu fugari pe care o vendetă i-a exilat din orașul sau din satul lor. Poți deci să-i vezi fără să te compromiți. Întrucât mă privește, declar că dacă mă duc vreodată în Corsica, înainte de a mă prezenta guvernatorului și prefectului, mă voi prezenta bandiților. Îi găsesc încântători.

— Dar Vampa și banda lui? urmă Franz. Aceștia sunt bandiți care atacă pentru a fura. Nu tăgăduiești, sper. Ce spui despre influența contelui asupra acestor oameni?

— Voi spune, dragul meu, că, deoarece după toate probabilitățile datorez viața mea acestei influențe nu am dreptul s-o critic prea tare. Așadar, în loc de a face ca tine o crimă capitală din ea, voi găsi că e natural s-o scuz, dacă nu pentru că mi-a salvat viața, ceea ce poate e cam exagerat, cel puțin pentru că mi-a cruțat patru mii de piaștri care fac, în sumă rotundă, 24 mii de livre în moneda noastră. Ceea ce dovedește, adăugă Albert, râzând, că nimeni nu e profet în țara lui.

— Tocmai asta voiam să spun. Din această țară e contele? Ce limbă vorbește el? Care sunt mijloacele lui de existență? De unde îi vine

imensa avere? Care a fost prima parte a vieții sale misterioase și necunoscute, ce a aruncat peste a doua parte culoarea sumbră și mizantropică? Iată, în locul tău, ce aș vrea să știu.

— Dragă Franz, reluă Albert, când, la primirea scrisorii mele, ai văzut că avem nevoie de influența contelui, te-ai dus la el spunându-i: Albert de Morcerf, prietenul meu, trece printr-un pericol. Ajutați-mă să-l scap din pericol. Nu e așa?

— Da.

— Te-a întrebat el atunci: cine e domnul Albert de Morcerf? De unde îi vine numele? De unde averea? Care e țara sa? Unde s-a născut? Spune-mi, te-a întrebat el toate acestea?

— Nu, mărturisesc.

— A venit, atâta tot. M-a scos din mâinile domnului Vampa, unde, în ciuda aparențelor mele pline de dezinvoltură, precum spui, făceam o foarte proastă figură, mărturisesc. Ei, bine, dragul meu, când în schimbul unui asemenea serviciu el îmi cere să fac ceea ce se face în fiecare zi pentru cel dintâi prinț rus sau italian care trece prin Paris, adică să-l prezint în lume — vrei să-l refuz? Haida-de, ești nebun?

Trebuie să spunem că, împotriva obiceiului, de data aceasta dreptatea era de partea lui Albert.

— În sfârșit, reluă Franz, oftând, fă cum vei vrea, dragă viconte, căci tot ce îmi spui tu este foarte întemeiat, recunosc. Nu e însă mai puțin adevărat că domnul de Monte-Cristo e un filantrop. Nu ți-a spus cu ce scop vine la Paris. Ei, bine, vine să concureze la premiile Montyon, iar dacă nu-i trebuie decât votul meu ca să le obțină și influența domnului acela așa de urât prin care se obțin, ei, bine i-l voi da pe al meu și i-l voi garanta pe celălalt. Cu aceste zise, dragă Franz, să nu mai vorbim și să ne așezăm la masă, după care să facem o ultimă vizită la Sfântul Petru.

Făcură întocmai, iar a doua zi, la cinci după-amiază, se despărteau: Albert de Morcerf pentru a se înapoia la Paris, Franz d'Épinay pentru a petrece două săptămâni la Veneția.

Dar, înainte de a se urca în trăsură, Albert înmână servitorului de la hotel — căci se temea ca nu cumva musafirul să lipsească la întâlnire — o carte de vizită pentru contele de Monte-Cristo pe care, dedesubtul cuvintelor „Viconte Albert de Morcerf”, scrise cu creionul: 21 mai, orele zece și jumătate dimineața, strada Helder numărul 27.

II COMESENII

În casa din strada Helder, unde Albert de Morcerf îi dăduse, la Roma, întâlnire contelui de Monte-Cristo, se făceau mari pregătiri în dimineața zilei de 21 mai, pentru ca invitația tânărului să producă bună impresie.

Albert de Morcerf ocupa un pavilion situat în unghiul unei curți mari, față în față cu o altă clădire, destinată personalului de serviciu. Numai două ferestre ale pavilionului răspundeau spre stradă, celelalte dând trei spre curte și alte două spre grădină.

Între curte și grădină se înălța, construită după prostul-gust al arhitecturii imperiale, locuința somptuoasă și vastă a contelui și contesei de Morcerf. Pe toată lățimea proprietății, domina, dând spre stradă, un zid care avea, din loc în loc, vase cu flori și care era tăiat la mijloc de o poartă înaltă, cu sulii poleite. Poarta servea pentru intrările ceremonioase. O portiță, lipită aproape de cabina portarului, lăsa loc de trecere oamenilor de serviciu sau stăpânilor, când aceștia intrau sau ieșeau pe jos.

Ghiceai în alegerea pavilionului, destinat ca locuință pentru Albert, prevederea delicată a unei mame care, nevoind să se despartă de fiul ei, înțelesese totuși că un tânăr de vârsta vicontelui avea nevoie de toată libertatea. Recunoștea, de asemenea, pe de altă parte — se cuvine să spunem —, egoismul inteligent al tânărului îndrăgostit de viața liberă și trândavă a feciorilor de bani gata, căruia i se poleia, ca și păsărilor, colivia.

Prin ferestrele de la stradă, Albert de Morcerf putea să exploreze exteriorul. Priveliștea străzii este așa de necesară tinerilor care vor totdeauna să vadă lumea străbătându-le orizontul, chiar dacă acest orizont nu e de-cât al străzii! Apoi, după ce făcea explorarea, și dacă aceasta părea că merită un examen mai aprofundat, Albert de Morcerf putea, în interesul cercetărilor sale, să iasă printr-o portiță aflată vizavi de aceea pe care am arătat-o, lângă cabina portarului, și care merită o mențiune specială.

Era o portiță uitată parcă de toată lumea chiar din ziua în care fusese construită casa și pe care o credeai condamnată de-a pururi, într-atât de discretă și de prăfuită părea. Dar broasca și țâțânile ei, unse cu grijă, trădau o practică misterioasă și asiduă. Portița tainică făcea concurență celorlalte două, bătându-și joc de portar, scăpând de sub vigilența și jurisdicția acestuia, deschizându-se ca faimoasa poartă a peșterii din *O mie și una de nopți*, ca Sesam-ul vrăjit al lui Ali-Baba, cu ajutorul câtorva cuvinte cabalistice sau al câtorva zgârieturi convenite, rostite de cele mai potolite glasuri sau operate de cele mai subțiri degete.

La capătul unui coridor vast și liniștit cu care comunica portița și care forma o anticameră, se înfățișa, pe dreapta, sala de mâncare a lui Albert, dând spre curte, și, pe stânga, salonul său, dând spre grădină. Plante agățătoare, desfăcându-se în evantai în fața ferestrelor, ascundeau curții și grădinii interiorul ambelor încăperi, singurele în care, așezate la parter, puteau să pătrundă privirile indiscrete.

La primul etaj, cele două încăperi se repetau, îmbogățite cu încă una aflată în locul anticamerei. Cele trei încăperi erau un salon, o cameră de culcare și un buduar.

Salonul de mai jos nu era decât un fel de divan algerian, destinat fumătorilor.

Buduarul de la primul etaj dădea în dormitor și comunica, printr-o ușă invizibilă, cu scara. Precum vedeți, erau luate toate măsurile de precauție.

Deasupra primului etaj se întindea un vast atelier, care fusese mărit prin dărâmarea pereților — pandemoniul disputat de artist *dandy*-ului.

Aci se refugiau și se îngrămădeau toate capriciile succesive ale lui Albert, cornurile de vânătoare, basurile, flautele, o orchestră completă, căci Albert avusese, o clipă, nu gustul, ci fantezia muzicii. Șevaletele, paletele, pastelurile, căci fanteziei muzicii îi urmase îngâmfarea picturii. În sfârșit, floretele, mânușile de box, săbiile late și bastoanele de tot felul, căci, conformându-se tineretului monden din epoca la care am ajuns, Albert de Morcerf cultiva cu infinit mai multă perseverență, decât muzica și pictura, aceste trei arte care completează educația leonină, adică scrima, boxul și bastonul, și primea, rând pe rând, în încăperea destinată tuturor exercițiilor corpului, pe Grisier, Cooks și Charles Leboucher.

Celelalte mobile ale încăperii privigeliate erau sipele vechi, de pe timpul lui François I, pline cu porțelanuri chinezești, cu vase japoneze, cu faianțe de Luca della Robbia și tacâmuri de Bernard de Palissy. Jilțuri străvechi, în care se așezaseră, poate, Henry IV sau Sully, Ludovic XIII sau Richelieu, căci două din acestea, împodobite cu o pajură sculptată unde străluceau, pe fond azuriu, cele trei flori de crin ale Franței, cu o coroană regală deasupra, ieșeau în mod vădit din magaziile Luvrului sau cel puțin din ale vreunui castel regal. Pe jilțurile acestea cu funduri sumbre și severe, erau zvârlite, claie peste grămadă, stofe bogate, în culori vii, colorate în soarele Persiei sau înflorite sub degetele femeilor din Calcutta și din Chandernagor. Nu s-ar fi putut spune care era rostul stofelor. Ele așteptau, desfătând ochii, o destinație necunoscută de chiar proprietarul lor și, până una alta, iluminau apartamentul cu răsfrângeri catifelate și aurii. În locul cel mai în evidență se afla un pian construit de Roller și de Blanchet din lemn de trandafir, pian pe măsura saloanelor noastre de liliputani, închizând totuși o orchestră în cavitatea lui sonoră și îngustă și gemând sub povara capodoperelor lui Beethoven, Weber, Mozart, Heydn, Gretry și Porpora.

Apoi, pretutindeni de-a lungul pereților, deasupra ușilor, în plafon, săbii, pumnale, buzdugane, securi, armuri complete, aurite, cu împletituri de aur și argint, blocuri de minerale, păsări împăiate desfăcându-și, pentru un zbor imobil, aripile de culoarea focului și ciocul pe care nu-l închid niciodată.

Se înțelege că încăperea aceasta era preferată de Albert. Totuși, în ziua întâlnirii, tânărul, îmbrăcat ușor, își stabilise cartierul general în salonașul de la parter.

Acolo, pe o masă înconjurată la distanță de un divan larg și moale, toate tutunurile cunoscute, de la tutunul galben de Petersburg până la tutunul negru al Sinaiului, trecând prin Maryland, Porto-Rico și Lataquieí, străluceau în borcanele de faianță plesnită pe care le adoră olandezii. Alături de ele, în cutii de lemn înmiresmat, erau înșirate, în ordinea mărimii și a calității, purasurile, regaliile, havanele și manilele. În sfârșit, într-un dulap deschis larg, o colecție de pipe nemțești, de ciubuce cu capete de chihlimbar, împodobit cu mărgear, și narghilele încrustate cu aur, cu țevi lungi, de marochin, răsucite ca niște șerpi, așteptau capriciul sau simpatia fumătorilor. Albert prezidase în persoană la aranjamentul sau, mai bine-zis, la dezordinea simetrică pe care, după cafea, comesenilor unui dejun modern le place s-o contemple prin fumul ce

scapă din gura lor și care se înalță în tavan, în spirale capricioase, lungi.

La orele zece fără un sfert, un valet intră. Era un mic *groom* de cincizece ani, care nu vorbea decât englezește și care răspundea la numele de John, singurul servitor al lui Morcerf. Bineînțeles că, în zilele obișnuite, bucătarul palatului era la dispoziția sa și că, la ocaziile mari, avea și valetul contelui.

Valetul acesta, care se numea Germain și se bucura de încrederea întregă a tânărului stăpân, adusese un teanc de jurnale, pe care le depuse pe o masă, și un pachet de scrisori, pe care le dădu lui Albert.

Albert aruncă o privire distrată asupra diverselor plicuri, alese două cu scrisul fin și parfumate, le dezlipi și le citi cu oarecare interes.

— Cum au venit scrisorile acestea? întrebă el.

— Una a venit cu poșta, cealaltă a fost adusă de valetul doamnei Danglars.

— Comunică-i doamnei Danglars că accept locul pe care mi-l oferă în lojă... la stai... vei trece în timpul zilei pe la Rosa. Îi vei spune că voi cina cu ea, după cum mă invită, ieșind de la Operă, și îi vei duce șase sticle cu vinuri asortate, Cipru, Xeres, Malaga, și un butoiăș cu stridii de Ostanda. Ia stridiile de la Borel și nu uita să-i spui că sunt pentru mine.

— La ce oră vrea domnul să fie servit?

— Cât e ceasul acum?

— Zece fără un sfert.

— Ei bine, ai să servești la zece și jumătate fix. Poate că Debray va fi silit să se ducă la minister... Și de altminteri (Albert își consultă carnetul) este chiar ora pe care am indicat-o contelui, 21 mai, zece și jumătate dimineața. Cu toate că nu pun mare temei pe făgăduiala sa, vreau să fiu exact. Ascultă, nu știi dacă doamna contesă s-a sculat?

— Dacă domnul viconte dorește, mă voi interesa.

— Da... Îi vei cere unul din serviciile de lichioruri al meu e incomplet și îi vei spune că voi avea onoarea să trec pe la dânsa pe la orele trei, cerându-i permisiunea de a-i prezenta pe cineva.

Valetul ieși, Albert se trânti pe divan, rupse banderola câtorva gazete, privi spectacolele, se strâmbă constatând că se reprezintă o operă, și nu un balet, căută zadarnic la anunțurile de parfumerie un preparat pentru dinți despre care i se vorbise și aruncă unul după altul trei ziare, cele mai răspândite din Paris, murmurând cu un căscat prelung:

— Nu zău, gazetele astea devin din zi în zi mai plicticoase.

În acel moment, o trăsurică opri în fața porții și, în clipa următoare, valetul reintră anunțându-l pe domnul Lucien Debray. Un tânăr înalt, blond, palid, cu ochii cenușii și siguri, cu buze subțiri, reci, cu haină albastră încheiată cu nasturi de aur, cizelați, cu cravata albă, cu lornion de baga atârnat de un fir de mătase și pe care, printr-un efort al nervului sprâncenei și al nervului zigomatic, izbutea să-l fixeze din când în când în cavitatea ochiului drept, intră fără să zâmbească, fără să vorbească și cu un aer semioficial.

— Bună ziua, Lucien... Bună ziua! spuse Albert. A, mă îngrozești, dragul meu, cu exactitatea ta. Ce zic exactitate? Tu, pe care nu te așteptam decât ultimul, sosești la zece fără cinci, când întâlnirea

definitivă nu e decât la zece și jumătate. Miraculos! Nu cumva guvernul a fost trântit?

— Nu, prea scumpule, zise tânărul, fixându-se în jilț. Liniștește-te, ne clătinăm mereu, însă nu cădem niciodată și încep a crede că devenim de-a-binelea inamovibili, fără să mai pun la socoteală că treburile Peninsulei ne vor consolida în chip absolut.

— A, da, adevărat! Îl alungați pe don Carlos din Spania.

— Nu, prea scumpule, să nu confundăm. Îl readucem de ceastălaltă parte a frontierei Franței și îi oferim o ospitalitate regală la Bourges.

— La Bourges.

— Da, la naiba, n-are de ce se plânge! Bourges e capitala regelui Charles al VII-lea. Cum, nu știai asta? Lucru e cunoscut de ieri de întregul Paris, iar alaltăieri transpirase la bursă, căci domnul Danglars — nu știi prin ce mijloc omul ăsta află noutățile o dată cu noi — a jucat *à la hausse* și a câștigat un milion.

— Iar cu o panglică nouă, după câte se pare, căci văd o șuviță albastră adăugată celorlalte.

— Eh, mi-au trimis decorația Charles al III-lea, răspuse Debray, cu neglijență.

— Haide, nu mai face pe indiferentul și mărturisește că lucrul te-a bucurat.

— A, da. Ca adaus la toaletă, o decorație stă bine pe o haină neagră, încheiată. E elegant.

— Și, spuse Morcerf zâmbind, îți dă aerul prințului de Galles sau al ducelui de Reichstadt.

— Iată de ce mă vezi așa de dimineață, prea scumpule.

— Pentru că ai decorația lui Charles al III-lea și pentru că vroiai să-mi anunți vestea aceasta bună?

— Nu. Pentru că am petrecut noaptea expediind scrisori: douăzeci și cinci de depeșe diplomatice. Când am venit acasă, azi-dimineață, am vrut să dorm, dar m-a apucat durerea de cap, așa că m-am sculat ca să petrec un ceas călărind. La Boulogne m-au prins plictiseala și foamea, doi dușmani care merg rareori împreună și care, totuși, s-au asociat în contra mea. Un fel de alianță carlo-republicană. Mi-am amintit atunci că e ospăț la tine în dimineața asta și iată-mă. Mi-e foame, hrănește-mă. Sunt plictisit, distrează-mă.

— Aceasta e datoria mea de amfitrion, dragă prietene, spuse Albert, sunând valetul, în timp ce Lucien zvârlea cu vârful vărguței sale cu măciulie de aur, încrustat cu turcoaze, gazetele desfăcute, Germain, un pahar cu Xeres și un pișcot. Până atunci, dragă Lucien, uite țigări, bineînțeles, de contrabandă. Te poftesc să le guști și să-l inviți pe ministrul tău să ne vândă țigări la fel în locul foilor de nuc pe care bieții cetățeni sunt osândiți să le fumeze.

— Nici nu-mi trece prin minte! Din momentul în care le-ai avea date de guvern, nu le-ai mai vrea și îți s-ar părea execrabile. De altminteri, asta nu privește Internele, ci Finanțele, adresează-te domnului Humann, secția contribuțiilor indirecte, coridorul A, numărul 26.

— Serios, spuse Albert, mă uimești cu întinderea cunoștințelor tale. Dar ia o țigară.

— A, dragă viconte, glăsui Lucien, aprinzând o manilă de la o lumânare roz ce ardea într-un sfeșnic de argint și răsturnându-se pe divan. Dragă viconte, cât ești de fericit că nu trebuie să faci ceva! Nu-ți dai seama de norocul tău.

— Și ce ai face tu, scumpul meu pacificator de regate, întrebă Morcerf cu ușoară ironie, dacă nu ai face nimic? Cum? Secretarul particular al unui ministru lansat în marea cabală europeană și în micile intrigi ale Parisului, având regi și mai mult decât regi, regine de protejat, partide de reunit, alegeri de dirijat, făcând din cabinetul tău mai mult cu pana și cu telegraful decât făcea Napoleon pe câmpurile de bătaie cu spada și victoriile sale, posedând o rentă de douăzeci și cinci de mii de livre, în afară de postul pe care îl ai, un cal pentru care Chateau-Renaud ți-a oferit patru sute de ludovici și pe care n-ai vrut să-l dai, un croitor care nu-ți greșește niciodată un pantalon, având Opera, Jockey-Clubul și teatrul Variétés — cum nu găsești în toate acestea prilejuri de distracție? Ei, bine, fie, am să te distrez eu.

— Cum adică?

— Dându-ți posibilitatea să faci o cunoștință nouă.

— Bărbat sau femeie?

— Bărbat.

— O, cunosc prea mulți!

— Dar nu ca acela despre care îți vorbesc.

— Și de unde vine el? De la capătul lumii?

— Poate de mai departe.

— Drace, nădăjduiesc că nu el aduce dejunul nostru.

— Nu, fii pe pace, dejunul nostru se prepară în bucătăriile materne. Dar îți este foame?

— Da, mărturisesc, oricât de umiltoare ar fi declarația asta. Dar am cinat ieri la domnul de Villefort și — ai remarcat, dragă prietene? — se cinează foarte prost la oamenii parchetului. S-ar zice că totdeauna au re-mușcări.

— Subestimezi mesele altora, măcar că nu se cinează bine nici la miniștrii tăi.

— Da, și cel puțin nu invităm nici oameni cumsecade: iar dacă nu am fi obligați să facem onorurile mesei pentru câțiva mocofani care gândesc, și mai cu scamă care votează bine, ne-am feri ca de ciumă să cinăm la noi. Te rog să crezi.

— În cazul acesta, dragul meu, mai ia un pahar cu Xeres și încă un pișcot.

— Cu plăcere, vinul tău spaniolesc este excelent. Vezi bine că am avut dreptate să pacificăm țara asta.

— Da, dar don Carlos?

— Ei, don Carlos o să bea vin de Bordeaux, iar peste zece ani îi vom căsători fiul cu mica regină.

— Ceea ce îți va aduce Lâna de aur dacă te mei afli la minister.

— Albert, am impresia că în dimineața asta ai adoptat ca sistem să mă hrănești cu fum.

— Recunosc că fumul amuză stomacul mai mult decât orice, dar uite că tocmai aud glasul lui Beauchamp în anticameră. Vă veți ciondăni a-

mândoi, așa că o să vă treacă timpul mai ușor.

— În legătură eu ce?

— Cu ziarele.

— O, dragă prietene, spuse Lucien cu dispreț suveran, crezi că citesc ziarele?

— Un motiv în plus ca să vă certați și mai mult.

— Domnul Beauchamp! anunță valetul.

— Intră, intră, până teribilă! spuse Albert, sculându-se și venind în întâmpinarea tânărului. Uite-l și pe Debray, care te detestă fără să te citească. Cel puțin așa spune.

— Are dreptate, glăsui Beauchamp. Face ca mine: îl critic fără să știu ce face. Bună ziua, comandorul!

— A, ai și aflat? răspunse secretarul particular, schimbând cu ziaristul o strângere de mână și un zâmbet.

— La naiba! exclamă Beauchamp.

— Și ce se zice în lume?

— În care lume? Avem multe lumi în anul de grație 1838.

— Eh, în lumea critico-politică al cărei leu ești.

— Se spune că este foarte just și că semeni destul roșu ca să crească puțin albastru.

— Nu e rău zis, glăsui Lucien. Dragă Beauchamp, de ce nu ești tu de-ai noștri? Cu inteligența ta ai face în trei sau patru ani situație.

— De aceea nu aștept decât un lucru ca să-ți urmez sfatul: un minister care să fie asigurat pentru șase luni. Acum, un singur cuvânt dragă Albert, căci se impune să-l las pe bietul Lucien să respire. Dejunăm sau cinăm? Eu am Camera. Precum vezi, meseria noastră nu e trandafirie.

— Se va dejuna doar. Nu mai așteptăm decât două persoane și ne vom așeza la masă de îndată ce vor sosi.

— Și ce fel de persoane așteptați la dejun? întrebă Beauchamp.

— Un nobil și un diplomat, zise Albert.

— În cazul acesta, nobilul merită două ore și diplomatul două. Voi reveni la desert. Păstrează-mi fragi, cafea și țigări. Am să mănânc o costiță la Cameră.

— Să nu faci asta Beauchamp, căci chiar dacă nobilul ar fi un Montmorency și diplomatul un Metternich, vom dejuna la ceasurile zece și jumătate fix. Până atunci, fă ca Debray: gustă Xeresul meu și pișcoturile.

— Bine, fie, rămân. Trebuie cu orice preț să mă distrez în dimineața asta.

— Bravo, ești în situația lui Debray! Mi se pare totuși că, atunci când guvernul e trist, se cuvine ca opoziția să fie veselă.

— Dragă prietene, tu nu ști ce mă amenință. Am să aud în dimineața asta un discurs al domnului Danglars la Camera deputaților, iar diseară, la nevastă-sa, tragedia unui *pair* de Franța. Să-l ia dracu de guvern constituțional! Iar pentru că aveam puțința de alegere, după câte se spune, cum de l-am preferat pe acesta?

— Înțeleg. Ai nevoie să faci provizie de ilaritate.

— Nu vorbiți rău despre discursurile domnului Danglars, spuse Debray. El votează pentru voi, face opoziție.

— Tocmai asta e nenorocirea! De aceea aștept să-l trimiteti să pălă-

vrăgească la Luxemburg ca să râd cu toată pofta.

— Dragul meu, îi spuse Albert lui Beauchamp, se vede că treburile Spaniei sunt aranjate, căci în dimineața asta ești de o acrimă revoltătoare. Nu uita că la cronica pariziană se vorbește despre o căsătorie între mine și domnișoara Eugénie Danglars. Nu pot, deci, cu conștiința senină, să le las să vorbești rău despre elocvența unui om care îmi va spune într-o zi: „Domnule viconte, știi că dau fiicei mele două milioane?”

— Haida-de, exclamă Beauchamp, căsătoria asta nu se va face niciodată. Regele a putut să-l facă baron, va putea să-l facă *pair*, dar nu-l va face nobil, iar contele de Morcerf e o spadă prea aristocratică pentru a consimți, în schimbul a două milioane amărâte, la o mezalianță.

Viconte de Morcerf nu trebuie să se însoare decât cu o marchiză.

— Două milioane! Cu toate acestea e o sumă frumoasă! reluă Morcerf.

— E capitalul social al unui teatru de bulevard sau al unui drum de fier de la Grădina plantelor la Rapée.

— Morcerf, lasă-l să spună ce o vrea, replică Debray cu moliciune, și însoară-te. Te însori cu eticheta unei pungi, nu-i așa? Ei bine, ce-ți pasă? E preferabil ca pe eticheta aceasta să fie un blazon în minus și un zero în plus. Ai șapte blazoane pe armurile tale, vei da trei nevestei tale și tot îți mai rămân patru. Adică unul mai mult decât domnului de Guise, care era cât pe-acți să fie regele Franței și al cărui văr primar era împăratul Germaniei.

— Cred că ai dreptate, Lucien, îi răspunde Albert distrat.

— Cu siguranță. De altminteri, orice milionar e nobil, adică poate să fie.

— Sst! nu spune asta, Debray, zise Beauchamp râzând, căci, ca să te vindece de mania ta de a face paradoxuri, Château-Renaud te va străpunge cu spada lui Renaud de Montauban, strămoșul său.

— Domnul de Château-Renaud! Domnul Maximilien Morrel! anunță valetul alți doi musafiri.

— În cazul acesta, suntem toți, așa că vom începe să dejunăm, se bucură Beauchamp. Căci, dacă nu mă înșel, nu mai așteptai decât două persoane, Albert.

— Morrel? murmură Albert surprins, Morrel? Ce înseamnă asta?

— Dar, până să termine, domnul de Château-Renaud, un tânăr frumos de treizeci de ani, nobil din creștet până în tălpi, adică având figura unui de Guiche și spiritul unui Mortemart, îl apucase pe Albert de mână.

— Permite-mi, dragul meu, îi spuse el, să-ți prezint pe domnul căpitan de spahii Maximilien Morrel, prietenul meu și, mai mult decât atât, salvatorul meu. De altminteri, omul se prezintă destul de bine el însuși. Viconte, salută-l pe eroul meu!

Și se dădu la o parte ca să facă loc unui tânăr nobil înalt, cu fruntea lată, cu ochi străpungători, cu mustăți negre, pe care cititorii își amintesc a-l fi văzut la Marsilia, într-o împrejurare îndeajuns de dramatică, poate, ca să nu-l fi uitat. O uniformă bogată, semifranțuzească, semiorientală, purtată admirabil, scotea în relief pieptul lat, decorat cu crucea Legiunii de Onoare, și zveltețea cutezătoare a taliei. Tânărul ofițer se înclină cu o

politețe elegantă. Morrel era grațios în fiecare mișcare a sa, deoarece era puternic.

— Domnule, spuse Albert cu afectuoasă curtuazie, domnul baron de Chateau-Renaud știa câtă plăcere îmi va face prilejuindu-mi cunoștința dumneavoastră. Sunteți prietenul său, domnule, fiți și al nostru.

— Foarte bine, interveni Chateau-Renaud, și dorește-ți dragă viconte ca, atunci când se va ivi ocazia, să faci pentru tine ce-a făcut pentru mine.

— Dar ce a făcut? întrebă Albert.

— O, zise Morrel, nu merită osteneala de a mai vorbi despre aceasta, iar domnul exagerează.

— Cum, nu merită osteneala de a mai vorbi? exclamă Chateau-Renaud. Nu merită viața osteneala de a vorbi despre ea?... Nu, zău, cele ce spui sunt prea filosofice, scumpe domnule Morrel... Sunt bune pentru dumneata, care îți expui viața în fiecare zi, dar pentru mine, care mi-o expun întâmplător, o dată...

— Ceea ce văd mai limpede în toate acestea, baroane, e că domnul căpitan Morrel ți-a salvat viața.

— O, de bună seamă că da! spuse Chateau-Renaud.

— Și cu ce ocazie? întrebă Beauchamp.

— Beauchamp, prietene, află că eu mor de foame, spuse Debray. Nu te avânta deci în povești.

— Bine, dar eu nu împiedic pe nimeni să se așeze la masă, spuse Beauchamp... Chateau-Renaud ne va istorisi întâmplarea în timpul dejunului.

— Domnilor, declară Morcerf, nu e decât zece și un sfert, țineți seama că mai așteptăm un musafir.

— A, într-adevăr, un diplomat, spuse Debray.

— Un diplomat sau altceva, habar nu am. Ceea ce știu este că, întrucât mă privește, l-am însărcinat cu o misiune de care s-a achitat așa de bine, spre mulțumirea mea, încât, dacă eram rege, l-aș fi făcut în chiar clipa aceea cavaler al tuturor ordinelor mele, presupunând că aveam în același timp la dispoziție Lâna de aur și Jartiera.

— În cazul acesta, deoarece nu ne așezăm încă la masă, spuse Debray, baroane, toamnă-ți un pahar cu Xeres, cum am făcut noi, și istorisește-ne întâmplarea.

— Știți cu toții că îmi venise ideea să merg în Africa.

— Un drum pe care l-au trasat strămoșii tăi, dragă Chateau-Renaud, răspunse Morcerf cu galanterie.

— Dar mă îndoiesc că el s-a dus, așa cum s-au dus ei, pentru a elibera mormântul lui Iisus.

— Ai dreptate, Beauchamp, spuse tânărul aristocrat. Plecasem pur și simplu ca să fac exerciții de pistol, ca amator. Duelul îmi repugnă, precum știți, de când doi martori pe care îi alesesem ca să rezolve o afacere m-au silit să zdrobesc brațul unuia dintre cei mai buni prieteni ai mei, bietul Franz d'Épinay, pe care îl cunoașteți cu toții.

— A, da, adevărat, v-ați bătut pe vremuri, spuse Debray. Cu ce ocazie?

— Să mă ia dracu dacă îmi amintesc, glăsui Chateau-Renaud. Ceea

ce îmi aduc însă perfect aminte e că, fiindu-mi rușine să las un talent ca al meu să doarmă, am vrut să încerc asupra arabilor niște pistoale noi care îmi fuseseră făcute cadou. În consecință, m-am imbarcat pentru Oran. De la Oran am ajuns la Constantine, exact în momentul în care ne luam tălpășița. M-am retras împreună cu ceilalți. Patruzeci și opt de ore am suportat destul de bine ploaia, în timpul zilei, și zăpada, în timpul nopții. În sfârșit, în a treia dimineață, calul meu muri de frig. Bietul animal! Deprins cu păturile și cu soba din grajd... Un cal arab care s-a simțit cam dezrădăcinat, întâlnind zece grade de frig în Arabia.

— De aceea vrei să cumperi calul meu englezesc, spuse Debray. Îți închipui că el va suporta frigul mai bine decât arabul tău.

— Te înșeli, căci am jurat să nu mă mai întorc în Africa.

— Ai tras, va să zică, o frică strașnică? întrebă Beauchamp.

— Pe cuvântul meu, da, mărturisesc, răspuse Château-Renaud; și aveam motive. Calul meu era mort; mă retrăgeam pe jos; șase arabi veniră în galop să-mi taie capul; doborâi doi cu două focuri de pușcă, doi cu două focuri de pistol; dar mai rămâneau doi, iar eu eram dezarmat. Unul mă apucă de păr — de aceea îl port scurt acum, nu se știe ce se poate întâmpla —, altul îmi tăie gâtul cu iataganul, și simțeam frigul de gheață al fierului, când domnul pe care îl vedeți se năpusti asupra lor, îl ucise pe cel care mă ținea de păr cu un foc de pistol și crăpă capul cu o lovitură de sabie celui care se pregătea să-mi taie gâtul. Domnul își propusese să salveze un om în ziua aceea, iar hazardul a vrut ca eu să fiu acela; când am să fiu bogat, voi pune pe Klagmann sau pe Marochetti să ridice o statuie Hazardului.

— Da, spuse Morrel zâmbind. Era la 5 septembrie, adică aniversarea unei zile când părintele meu a fost salvat în chip miraculos. De aceea, pe cât stă în puterea mea, celebrez în fiecare an ziua asta prin vreo faptă...

— Eroică, nu-i așa? întrerupse Château-Renaud. Pe scurt, alesul am fost eu, dar asta nu e totul. După ce m-a salvat de fier, m-a salvat de frig, dându-mi, nu jumătate din mantaua sa, cum făcea Sfântul Martin, ci dându-mi-o întreagă. Apoi de foame, împărțind cu mine — ghiciți ce?

— Un pateu de la Felix? întrebă Beauchamp.

— Nu. Calul său din care mâncaram fiecare câte o bucată, cu multă poftă: era greu.

— Calul? întrebă Morcerf râzând.

— Nu, sacrificiul, răspuse Château-Renaud. Întrebați-l pe Debray dacă l-ar sacrifica pe englezul său pentru un străin?

— Pentru un străin, nu, spuse Debray, dar pentru un prieten, poate.

— Eu am ghicit că veți deveni prietenul meu, domnule baron, glumi Morrel. De altminteri, am mai avut onoarea să vă spun, eroism sau nu, sacrificiu sau nu, în ziua aceea datoram o ofrandă nenorocului ca răsplată pentru favoarea pe care norocul ne-a făcut-o cândva.

— Întâmplarea la care domnul Morrel face aluzie, continuă Château-Renaud, este o istorie admirabilă, pe care vă va povesti-o într-o zi, după ce veți face cunoștință mai apropiată cu el. Pentru astăzi, să ne garnisim stomacul, nu memoria. La ce oră dejunezi, Albert?

— La zece și jumătate.

— Exact? întrebă Debray, scoțându-și ceasul.

— O, îmi veți acorda cele cinci minute de grație, spuse Morcerf, căci și eu aștept un salvator.

— Al cui?

— Al meu, răspuse Morcerf. Credeți că nu pot să fiu și eu salvat și că numai arabii retează capul? Dejunul nostru este un dejun filantropic și vom avea la masă — cel puțin nădăjduiesc — doi binefăcători ai omenirii.

— Cum o să procedăm, căci n-avem decât un premiu Montyon? întrebă Debray.

— Ei, bine, îl vom da cuiva care n-a făcut nimic ca să-l aibă, spuse Beauchamp. De obicei, în felul ăsta, scapă din încurcătură și Academia.

— Și de unde vine el? întrebă Debray. Scuză-mi stăruința, știu că ai răspuns întrebării, dar destul de vag ca să-mi permit a o pune din nou.

— La drept vorbind, spuse Albert, nu știu. Când l-am invitat acum trei luni, se afla la Roma. Dar cine ar putea să spună unde a mai fost de atunci?

— Și îl crezi capabil să fie exact? întrebă Debray.

— Îl cred capabil de orice, răspuse Morcerf.

— Ia seama că, împreună cu cele cinci minute de grație, în total mai avem zece minute.

— Voi profita de ele ca să vă spun un cuvânt despre invitatul meu.

— Pardon, întrebă Beauchamp, e materie pentru un foileton în cele ce ne vei povesti?

— Da, desigur, spuse Morcerf, ba chiar cât se poate de interesantă.

— Spune atunci, căci văd bine că am să lipsesc de la Cameră.

Trebuie să mă despăgubesc.

— Mă găseam la Roma în timpul ultimului carnaval.

— Știm asta, spuse Beauchamp.

— Da, dar ceea ce nu știți e că am fost răpit de tâlhari.

— Nu există tâlhari, declară Debray.

— Ba da, chiar foarte hidoși, adică admirabili, căci aceia întâlniți de mine înspăimântau prin frumusețea lor.

— Dragă Albert, spuse Debray, recunoaște că bucătarul tău e în întârziere, că stridiile n-au sosit de la Marennes sau de la Ostanda și că, după exemplul doamnei de Maintenon, vrei să înlocuiești prânzul printr-o poveste. Spune-o, dragul meu, suntem îndeajuns de binevoitori ca să te iertăm și să-ți ascultăm povestea, oricât de extraordinară făgăduiește să fie.

— Iar eu vă spun că, oricât de extraordinară este, e adevărată de la un capăt la altul. Tâlharii mă răpiseră, deci, și mă duseseră într-un loc foarte trist, care se numește catacombele de la San-Sebastian.

— Cunosc locul, spuse Chateau-Renaud. Era cât pe-acți să fac friguri acolo.

— Mie mi s-a întâmplat mai mult decât atât, zise Morcerf, le-am avut cu adevărat. Mi se comunicase că sunt prizonier dacă nu achit prețul de răscumpărare, patru mii de taleri romani. Din nefericire, nu mai aveam decât o mie cinci sute. Eram la capătul călătoriei și creditul meu era epuizat. Îi scrisei lui Franz. Uite, Franz era martor și puteți să-l întrebați dacă mint cu o virgulă. Îi scrisei lui Franz că, dacă nu vine la șase dimineața cu cei patru mii de taleri, la șase și zece minute voi

întâlni sfinții prea fericiți și pe glorioșii martiri în tovărășia cărora aveam onoarea să mă găsesc. Iar domnul Luigi Vampa — acesta e numele căpeteniei de tâlhari —, vă rog să credeți, s-ar fi ținut scrupulos de cuvânt.

— Dar Franz a sosit cu cei patru mii de taleri? întrebă Château-Renaud. Ce dracu, patru mii de taleri nu sunt o problemă când te numești Franz d'Épinay sau Albert de Morcerf!

— Nu, a sosit pur și simplu cu musafirul pe care vi-l anunț și pe care nădăjduiesc să vi-l prezint.

— Domnul acesta e, așadar, un Hercule ce ucide pe Cacus, un Perseu care o mântuiește pe Andromeda?

— Nu, e un bărbat cam de statura mea.

— Înarmat până în dinți?

— N-avea nici măcar o undrea.

— A tratat răscumpărarea ta?

— A șoptit două cuvinte la urechea căpitanului și am fost liber.

— Te pomenești că i s-au cerut chiar scuze pentru faptul că le-au arestat! ricană Beauchamp.

— Exact, spuse Morcerf.

— A, va să zică omul acesta era Ariosto.

— Nu, era pur și simplu contele de Monte-Cristo.

— Nu există nici un coate de Monte-Cristo, spuse Debray.

— Nici eu nu cred, adăugă Château-Renaud, cu calmul celui care cunoaște pe degete nobilimea europeană. Cine a auzit de existența vreunui conte de Monte-Cristo?

— Poate că vine din Țara Sfântă, spuse Beauchamp. Vreunul din străbunii săi va fi posedat Calvarul, așa cum Mortemarii au posedat Marea Moartă.

— Pardon, spuse Maximilien, mi se pare că vă voi scoate eu din încurcătură, domnilor. Monte-Cristo e o insulă mică despre care i-am auzit deseori vorbind pe marinarii din serviciul părintelui meu. Un grăunte de nisip în mijlocul Mediteranei, un atom în infinit.

— Exact așa e, domnule, spuse Albert; ei, bine, peste acest grăunte de nisip, peste acest atom, e senior și rege cel despre care vă vorbesc. Desigur că își va fi cumpărat brevetul de conte, undeva, prin Toscana.

— Va să zică, e bogat contele tău?

— Îmi închipui că da.

— Dar așa ceva cred că se vede!

— Te înșeli, Debray.

— Nu te mai înțeleg.

— Ai citit *O mie și una de nopți*?

— Ce întrebare!

— Știi oare dacă oamenii de acolo sunt bogați sau săraci? Dacă boabele lor de grâu nu sunt rubine sau diamante? Au aerul unor pescari amărâți, nu-i așa? Îi tratezi ca atare și, deodată, ei îți deschid o peșteră misterioasă unde găsești o comoară cu care poți cumpăra India.

— Ei, și?

— Contele meu de Monte-Cristo e unul dintre pescarii aceștia. Are chiar un nume scos din poveste, se numește Simbad marinarul și posedă

o peșteră plină cu aur.

— Morcerf, ai văzut peștera? întrebă Beauchamp.

— Eu nu, ci Franz. Dar, sst! — nu trebuie spus un cuvânt despre asta în fața lui. Franz a coborât acolo cu ochii legași și a fost servit de muți și de femei pe lângă care, pare-se, Cleopatra nu e decât o zdreanță. În privința femeilor, nu este tocmai sigur, deoarece ele au intrat decât după ce consumase hașiș. Așa că s-ar putea prea bine ca așa-zisele femei să fi fost pur și simplu un cadrul de statui.

Tinerii îl priviră pe Morcerf cu ochi care voiau să spună:

— Dragul meu, bați câmpii sau îți râzi de noi?

— Într-adevăr, spuse Morrel pe gânduri, am auzit și eu un marinar bătrân, cu numele de Penelon, povestind ceva asemănător celor spuse de domnul de Morcerf.

— E o fericire că domnul Morrel îmi vine în ajutor, exclamă Albert. Vă indispuce, nu-i așa, că el aruncă o rază de lumină în labirintul meu?

— Pardon, dragă prietene, spuse Debray, ne povestești lucruri neverosimile...

— Asta pentru că ambasadorii și consulii voștri nu vă pomenesc nimic despre ele. N-au timp, ei țin să-și molesteze compatrioții care călătoresc.

— Uite că te superi și că te năpustești asupra bieților noștri agenți. Ei, Doamne, cu ce vrei să te protejeze? Camera le retează în fiecare zi apunctamentele, de aceea nu mai găsești nici unul dispus să reprezinte țara. Vrei să fii ambasador, Albert? Intervin eu să te numească la Constantinopole.

— Nu vreau, pentru ca nu cumva, la prima demonstrație pe care o voi face în favoarea lui Mehmed-Ali, sultanul să-mi trimită șnurul, iar secretarii să mă stranguleze.

— Ai dreptate, spuse Debray.

— Da, dar toate astea nu-l împiedică pe contele meu de Monte-Cristo să existe.

— La naiba, toată lumea există!

— Nici vorbă, toată lumea există, dar nu în astfel de condiții. Nu toată lumea arc sclavi negri, galerii princiare, cai de șase mii de franci bucata, metrese grecoalice.

— Ai văzut-o pe grecoaică?

— Da, am văzut-o și am auzit-o, am văzut-o la teatrul Valle și am auzit-o într-o zi când am dejunat la conte.

— Prin urmare, omul tău extraordinar mănâncă?

— Da, dar mănâncă așa de puțin încât nici nu merită să vorbim despre asta.

— Veți vedea că este un vampir.

— Râzi dacă vrei. La fel spunea și contesa G. care, precum știți, l-a cunoscut pe lordul Ruthwen.

— Strașnic! spuse Beauchamp. Iată, pentru un om care nu este ziarist, pandantul faimosului șarpe de mare din *Constituționalul*. Un vampir, admirabil subiect!

— Ochiul sălbatic, a cărui lumină se micșorează și se mărește după voință, peroră Debray. Unghiul facial dezvoltat, fruntea magnifică, tenul

livid, barba neagră, dinții albi și ascuțiți, politețea la fel.

— Exact așa, Lucien, spuse Morcerf. Semnalmente sunt schițate întocmai. Da, politețe ascuțită și incisivă. Omul acesta mi-a dat de multe ori fiori. Într-o zi, de exemplu, când priveam împreună o execuție, am avut senzația că mă simt rău, mai mult pentru că îl vedeam și-l auzeam vorbind cu răceală despre toate supliciile pământului, decât pentru că îl vedeam pe călău făcându-și datoria și auzeam strigătele osânditului.

— Nu te-a dus cumva în ruinele Coliseului ca să-ți sugă sângele, Morcerf? întrebă Beauchamp.

— Sau, după ce te-a scăpat, nu te-a pus să iscălești vreun pergament roșu, prin care îi cedai sufletul, ca Esau, dreptul primului născut pentru un blid de linte?

— Râdeți! Râdeți cât vreți, domnilor! spuse Morcerf cam jignit. Când vă privesc pe voi, frumoșii parizieni, deprinși cu bulevardul Gand, plimbăreți prin Bois de Boulogne, și-mi amintesc de omul acesta, ei bine, am impresia că nu facem parte din aceeași specie.

— Sunt mândru de asta! spuse Beauchamp.

— Fapt este că, interveni Chateau-Renaud, contele tău de Monte-Cristo e un bărbat galant în momentele lui libere, exceptând totuși micile sale aranjamente cu bandiții italieni.

— Eh, nu există bandiții italieni! spuse Debray.

— Nici vampiri! adăugă Beauchamp.

— Și nici vreun conte de Monte-Cristo, adăugă Debray. Dragă Albert, uite că sună zece și jumătate.

— Mărturisește că ai avut un coșmar și să trecem la masă, spuse Beauchamp.

Dar vibrația pendulului încă nu se stinsese, când ușa se deschise și Germain anunță:

— Excelența sa, contele de Monte-Cristo!

Auditorii tresăriră fără să vrea, ceea ce arată preocuparea strecurată de povestirea lui Morcerf în sufletul lor. Nici Albert nu-și putu înfrâna o emoție subită.

Nu se auzise nici o trăsură în stradă, nici pași în anticameră. Chiar ușa se deschisese fără zgomot.

Contele apăru în prag, îmbrăcat cu cea mai mare simplitate, dar nici cel mai pretențios *leu* n-ar fi putut găsi un cusur acestei toalete. Totul era de un gust rafinat, totul ieșea din mâinile celor mai eleganți furnizori: haine, pălărie, rufărie.

Părea în vârstă de abia treizeci și cinci de ani, iar ceea ce îi izbi pe toți fu extrema lui asemănare cu portretul pe care îl schițase Debray.

Contele înaintă zâmbind în mijlocul salonului și veni drept spre Albert, care, venind în întâmpinarea lui, îi întinse mâna grăbit.

— Exactitatea, spuse contele de Monte-Cristo, e politețea regilor, după câte a susținut, cred, un suveran al nostru. Dar, cu toată bunăvoința, ea nu e totdeauna și-a călătorilor. Cu toate acestea, nădăjduiesc, dragă viconte, că vei scuza cele două, trei secunde de întârziere a mea. Cinci sute de leghe nu se fac fără anumite dificultăți, mai cu seamă în Franța, unde este, pare-se, interzisă îmboldirea surugilor.

— Domnule conte, răspuse Albert, tocmai anunțam vizita dumneavoastră câtorva prieteni invitați de mine cu prilejul făgăduielii ce ați binevoit să-mi faceți și pe care am onoarea să vi-i prezint. Ei sunt domnul conte de Château-Renaud, a cărui noblețe numără doisprezece *pairs* și ai cărui strămoși au avut locul lor la Masa Rotundă; domnul Lucien Debray, secretar particular al ministrului de interne; domnul Beauchamp, ziarist teribil, spaima guvernului francez, dar de care, cu toată faima sa națională, n-ați auzit, poate, vorbindu-se în Italia, dat fiind că ziarul său nu pătrunde acolo; în sfârșit, domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii.

La auzul acestui nume, contele care, până atunci, salutase curtenitor, dar cu o răceală și o impasibilitate specific englezești, făcu fără să vrea un pas înainte și o îmbujorare ușoară trecu fulgerător pe obraji săi palizi.

— Domnul poartă uniforma noilor biruitori francezi, spuse el. Frumoasă uniformă.

Nu s-ar fi putut exprima sentimentul care dădea glasului contelui o vibrație atât de profundă și care făcea să-i strălucească, parcă fără de voie, ochii atât de frumoși, de calmi și de limpezi când nu avea vreun motiv să-i voaleze.

— Nu-i văzuserăți niciodată pe africanii noștri, întrebă Albert.

— Niciodată, răspuse contele, recăpătându-și complet stăpânirea de sine.

— Domnule, sub uniforma aceasta bate una din inimile cele mai brave și mai nobile ale armatei.

— O, domnule conte! Întrerupse Morrel.

— Dați-mi voie, căpitane... Și noi am aflat, continuă Albert, în legătură cu domnul, o faptă atât de eroică încât, deși l-am văzut astăzi pentru prima oară, îi cer favoarea de a vi-l prezenta ca pe prietenul meu.

Și se puteau remarca încă o dată la contele de Monte-Cristo, auzind aceste cuvinte, privirea ciudată de fixitate, roșeața fugară și ușoara tremurare a pleoapelor, care îi trădau de obicei emoția.

— A, domnul e o inimă nobilă? Cu atât mai bine! remarcă contele. Exclamația aceasta, care răspundea mai degrabă propriei gândiri, decât cuvintelor lui Albert, îi surprinse pe toți și în special pe Morrel. Acesta îl privi mirat pe contele de Monte-Cristo. Dar în același timp intonația era așa de blândă și de suavă că, oricât de ciudată fu exclamația, nu puteai să te superi.

— De ce s-ar îndoii oare? întrebă Beauchamp pe Château-Renaud.

— Într-adevăr, răspuse acesta, care, cu deprinderea lumii și cu precizia ochiului său aristocratic, pătrunsese din Monte-Cristo tot ce se putea pătrunde, într-adevăr, Albert nu ne-a amăgit. Contele e un personaj ciudat. Ce spui, Morrel?

— Pe cuvântul meu, spuse acesta, are ochi sinceri și glas simpatic. Îmi place, cu toate că a făcut o reflexie bizară pe seama mea.

— Domnilor, li se adresează Albert, Germain mă anunță că sunteți serviți. Scumpe contele, permiteți-mi să vă arăt drumul.

Trecură tăcuți în sala de mâncare. Își ocupă fiecare locul.

— Domnilor, spuse contele, așezându-se, permiteți-mi o mărturisire

care va fi scuza mea pentru toate abaterile pe care poate le voi face: eu sunt străin, dar în așa măsură străin, încât mă aflu pentru întâia oară la Paris. Viața franceză mi-e deci pe de-a-ntregul necunoscută și n-am trăit până în prezent decât viața orientală, cea mai antipatică bunelor tradiții pariziene. Vă rog, deci, să mă scuzați dacă veți găsi la mine deprinderi prea turcești, prea napolitane sau prea arabe. Cu aceste zise, domnilor, să mâncăm.

— Cum rostește toate acestea! murmură Beauchamp. Hotărât lucru, e un mare senior.

— Un mare senior! repetă Debray.

— Un mare senior al lumii, domnule Debray, spuse Château-Renaud.

III

DEJUNUL

Contele era, vă amintiți, un comesean sobru. Albert făcu remarcă aceasta, mărturisind temerea că, de la început, viața pariziană va displăcea călătorului prin latura ei cea mai materială, dar totodată și cea mai necesară.

— Dragă conte, spuse el, mă vedeți cuprins de-o temere: că bucătăria din strada Herdel nu vă va fi pe plac, la fel ca cea din piața Spaniei. Ar fi trebuit să vă întreb ce doriți și să prepar câteva bucate pe gustul dumneavoastră.

— Dacă m-ați cunoaște mai bine, domnule, răspunse contele zâmbind, nu v-ar preocupa o grijă aproape umilitoare pentru un călător ca mine care a trăit, rând pe rând, cu macaroane la Neapole, cu polenta la Milano, cu ghiveci la Valencia, cu pilaf la Constantinopol, cu orez în India și cu cuiburi de rândunele în China. Bucătăria, nu există pentru un cosmopolit ca mine. Mănânc de toate și pretutindeni, însă mănânc puțin. Iar astăzi, când îmi reproșați sobrietatea, mă găsesc într-un moment cu poftă de mâncare, căci de ieri-dimineată nu am gustat nimic.

— Cum, de ieri-dimineată? exclamă tovarășii de masă. N-ați mâncat nimic de douăzeci și patru de ore?

— Nu, răspunse contele de Monte-Cristo. Fusesem obligat să mă abat din drum și să iau informații în împrejurimile localității Nîmes, astfel că eram oarecum în întârziere și n-am vrut să mă opresc.

— Și ați mâncat în trăsura dumneavoastră? întrebă Morcerf.

— Nu, am dormit, așa cum mi se întâmplă când mă plictisesc, fără să am curajul a mă distra, sau când mi-e foame, fără să am poftă de mâncare.

— Dar dumneavoastră comandați somnului, domnule? întrebă Morrel.

— Aproape.

— Aveți o rețetă pentru aceasta?

— Infașibilă.

— Ea ar fi excelentă pentru noi, africanii, care nu avem totdeauna ce să mâncăm și care avem rareori ce să bem, spuse Morrel.

— Da, îl aprobă Monte-Cristo. Din păcate, rețeta mea, excelentă

pentru un om ca mine, care duce o viață cu totul excepțională, ar fi foarte primejdioasă aplicată unei armate care nu s-ar mai trezi când ai avea nevoie de ea.

— Și se poate ști rețeta aceasta? întrebă Debray.

— O, Doamne, da, spuse Monte-Cristo. Nu fac dintr-însa nici un secret. E un amestec de opiu excelent, pe care m-am dus eu însumi să-l caut la Canton, pentru a fi sigur că-l am pur, și din cel mai bun hașiș care se recoltează în Orient, adică între Tigru și Eufrat. Se amestecă în părți egale și se fac niște pilule pe care le înghiți când ai nevoie. Efectul se arată după zece minute. Întrebați-l pe domnul baron Franz d'Épinay. Mi se pare că el a gustat într-o zi.

— Da, răspuse Morcerf, mi-a spus câte ceva în privința aceasta, ba chiar a păstrat o foarte plăcută amintire.

— Dar, întrebă Beauchamp, care, ca ziarist, era foarte incredul, purtați totdeauna drogul acesta la dumneavoastră?

— Totdeauna, răspuse Monte-Cristo.

— Ar fi o indiscreție dacă v-aș cere să-mi arătați prețioasele pilule? continuă Beauchamp, nădăjduind că-l va înfunda pe străin.

— Nu, domnule, răspuse contele. Și scoase din buzunar o admirabilă bombonieră scobită într-un singur smarald și închisă printr-un zăvor de aur care, desfăcându-se, arăta o ghiulea mică, de culoare verzuie și de mărimea unui bob de mazăre. Bobul avea un miros acru, pătrunzător. Se aflau patru sau cinci la fel în smaraldul care putea să cuprindă o duzină.

Bomboniera făcu ocolul mesei, dar mai mult pentru a fi examinat minunatul smarald decât pentru a vedea sau mirosi pilulele.

— Desfătarea aceasta v-o prepară bucătarul dumneavoastră? întrebă Beauchamp.

— Nu, domnule, răspuse Monte-Cristo, nu las desfătările mele reale la cheremul mâinilor nevrednice. Sunt un chimist îndeajuns de bun, astfel că îmi prepar singur pilulele.

— Smaraldul este admirabil și este cel mai mare pe care l-am văzut vreodată, cu toate că mama are câtcva bijuterii de familie remarcabile, spuse Château-Renaud.

— Aveam trei la fel, declară Monte-Cristo: am dat unul Marelui Senior, care și l-a montat pe sabie; altul, Sfântului Părinte, care și l-a încrustat pe mitră în fața altui smarald, aproape asemănător, dar mai puțin frumos, care fusese dat predecesorului, Pius al VII-lea, de către împăratul Napoleon; l-am păstrat pe al treilea pentru mine și l-am scobit, ceea ce i-a luat jumătate din valoare însă l-a făcut mai util pentru întrebuințarea pe care voiam să i-o dau.

Toți îl priveau pe Monte-Cristo cu uimire. Vorbea cu atâta simplitate încât era vădit că spunea adevărul sau că era nebun. Cu toate acestea, smaraldul din mâna sa te făcea să înclini spre prima ipoteză.

— Și ce v-au dat cei doi suverani în schimbul magnificului cadou? întrebă Debray.

— Marele Senior, libertatea unei femei, răspuse contele, Sfântul Părinte, viața unui bărbat. Astfel că, o dată în existența mea, am fost atât de puternic ca și când Dumnezeu mi-ar fi dat să mă nasc pe treptele

unui tron.

— Omul pe care l-ați eliberat e Peppino, nu-i așa? exclamă Morcerf. Pentru el ați folosit dreptul dumneavoastră de grație?

— Poate, rosti Monte-Cristo, zâmbind.

— Domnule conte, nu vă închipuiți plăcerea pe care o simt când vă aud vorbind astfel, spuse Morcerf. Vă anunțasem mai înainte prietenilor mei ca pe un om legendar, ca pe un vrăjitor din *O mie și una de nopți*, ca pe un vrăjitor din evul mediu; dar parizienii sunt așa de subtili în paradoxuri, încât consideră drept capricii ale imaginației adevărurile cele mai incontestabile, când aceste adevăruri nu intră în toate condițiile existenței lor cotidiene. Iată-i, de exemplu, pe Debray, care citește, și pe Beauchamp, care tipărește în fiecare zi că a fost arestat și jefuit pe bulevard un membru întârziat al Jockey-Clubului; că au fost asasinate patru persoane în strada Saint-Denis sau în foburgul Saint-Germain; că au fost arestați zece-cincisprezece-douăzeci de hoți, fie într-o cafenea de pe bulevardul Temple, fie în Termele lui Julien și care tăgăduiesc existența bandiților din bălți, din câmpia Romei sau din mlaștinile Pontinus. Spuneți-le dumneavoastră, vă rog, domnule conte, că am fost prins de bandiții aceștia și că, fără generoasa dumneavoastră intervenție, aș aștepta, după toate probabilitățile, astăzi, reînvierea veșnică în catacombele San-Sebastian, în loc să le ofer un prânz în nevrednica mea căsuță din strada Helder.

— Eh, mi-ați făgăduit că nu-mi veți mai vorbi niciodată despre mizeria aceea, spuse Monte-Cristo.

— Eu, nu, domnule conte! exclamă Morcerf. Altcineva, poate, căruia îi veți fi făcut același serviciu și pe care îl confundați cu mine. Din contră, să vorbim, vă rog. Căci dacă vă hotărâți să vorbiți despre împrejurarea aceea, poate îmi veți repeta nu numai ceva din ce știu, dar și multe din ce nu știu.

— Mi se pare, zise contele zâmbind, că în afacerea aceea ați jucat un rol destul de important, ca să știți tot așa de bine ce s-a întâmplat.

— Îmi făgăduiți, dacă spun tot ce știu, spuse Morcerf, că veți spune și dumneavoastră tot ce nu știu?

— Nici vorbă, răspunse Monte-Cristo.

— Ei, bine, reluă Morcerf, chiar dacă amorul meu propriu ar avea de suferit, voi mărturisi că m-am crezut timp de trei zile obiectul tachineriilor unei măști pe care o socoteam urmașa Tulliei sau a Popeei, în timp ce eram pur și simplu obiectul tachineriilor unei țărănci. Ceea ce știu e că am confundat-o, ca un nărod, mai nărod chiar decât cel despre care pomeneam adineauri, pe țaranca aceasta cu un tânăr bandit de 15, 16 ani, cu barba nerăsărită încă, cu talia fină care, în momentul când voiam să mă emancipez până la a depune un sărut pe umăru-i cast, mi-a pus pistolul în piept și, cu ajutorul a șapte sau opt tovarăși ai săi, m-a dus sau, mai bine-zis, m-a târât în fundul catacombelor San-Sebastian, unde am găsit un căpitan de bandiți foarte instruit, care citea *Comentariile lui Cezar*, și care a catadicsit să-și întrerupă lectura pentru a-mi spune că, dacă a doua zi, la șase dimineața, nu vărs patru mii de taleri în casa sa, la șase și un sfert voi înceta să exist. Scrisoarea există, se găsește în mâna lui Franz, semnată de mine, cu un post-scriptum al

maestrului Luigi Vampa. Dacă vă îndoiiți, îi scriu lui Franz care va interveni pentru legalizarea iscăliturilor. Iată ce știu. Acum, ceea ce nu știu, este cum ați izbutit dumneavoastră, domnule conte, să insuflați un respect atât de mare bandiților Romei, care sunt prea puțin respectuoși. Vă mărturisesc că Franz și eu am fost cuprinși de o admirație negrăită.

— Nimic mai simplu, domnule, răspuse contele. Îl cunoșteam pe faimosul Vampa de mai bine de zece ani. Pe când era încă foarte tânăr și se ocupa cu păstoritul, i-am dat într-o zi nu mai știu ce monedă de aur, deoarece îmi arătase drumul. El mi-a dăruit, ca să nu aibă nici o obligație, un pumnal sculptat de el însuși și pe care l-ați văzut, desigur, în colecția mea de arme. Mai târziu, fie că uitase schimbul de mici cadouri care ar fi trebuit să întrețină prietenia noastră, fie că nu mă recunoscuse, a încercat să mă aresteze; dar, dimpotrivă, l-am prins cu pe el și pe doisprezece oameni ai săi. Puteam să-l predau justiției romane care este expeditivă și care, de hatârul lui, s-ar fi grăbit și mai mult, dar nu făcui nimic. Le dădui drumul lui și alor săi.

— Cu condiția să nu mai păcătuiască, spuse ziaristul râzând. Văd cu plăcere că și-au respectat cu sfințenie cuvântul.

— Nu, domnule, răspuse Monte-Cristo, cu simpla condiție să mă respecte întotdeauna pe mine și pe ai mei. Poate că ce vă spun vi se va părea ciudat dumneavoastră, domnilor socialiști, progresiști, umanitariști, dar eu nu mă ocup niciodată de semenul meu, nu încerc niciodată să ocrotesc societatea care nu mă ocrotește ea pe mine și — voi spune chiar — care, în genere, nu se ocupă de mine decât pentru a-mi face rău. Suprimându-i din stima mea și păstrând neutralitatea față de ei, societatea și semenul meu îmf sunt încă datori.

— Bravo! exclamă Château-Renaud. Iată primul om curajos pe care îl aud predicând cu loialitate și cu brutalitate egoismul. Bravo, domnule conte, este foarte frumos ce spuneți.

— În orice caz, e sincer, spuse Morrel. Sunt însă sigur că domnului conte nu i-a părut rău că s-a abătut o dată de la principiile pe care ni le-a expus, totuși, în mod așa de absolut.

— Cum, m-am abătut de la aceste principii, domnule? întrebă Monte-Cristo, care, din când în când, nu se putea împiedica de a-l privi pe Maximilien cu atâta luare-aminte încât, în două sau trei rânduri, cutezătorul tânăr își coborâse ochii din fața privirii clare și limpezi a contelui.

— Cred, reluă Morrel, că, eliberându-l pe domnul de Morcerf pe care nu îl cunoșteați, ați servit semenul dumneavoastră și societatea.

— Al cărei frumos ornament este el, spuse Beauchamp cu gravitate, golind dintr-o singură înghițitură un pahar de șampanie.

— Domnule conte, exclamă Morcerf, sunteți prins în plasa raționamentului — dumneavoastră, unul dintre cei mai severi logicieni pe care îi cunosc; și veți vedea că vi se va demonstra limpede, în curând, că, departe de a fi un egoist, sunteți, dimpotrivă, un filantrop. O, domnule conte, dumneavoastră vă declarați oriental, levantin, malaiez, indian, chinez, sălbatic. Vă numiți Monte-Cristo după numele de familie, Simbad marinarul după numele de botez, și iată că, din ziua când puneți piciorul în Paris, posedați instinctiv cel mai mare merit sau cel mai mare defect

al parizienilor noștri excentrici, adică uzurpați vicii pe care nu le aveți și tăinuți virtuți pe care le aveți.

— Dragă viconte, spuse Monte-Cristo, nu văd în tot ce am declarat sau am făcut un singur cuvânt pentru care să merit din partea dumneavoastră și din partea acestor domni așa-zisul elogiu pe care l-am primit. Dumneavoastră nu erați un străin pentru mine, deoarece vă cunoșteam, deoarece vă cedasem două camere, deoarece vă invitasem la dejun, deoarece am privit împreună măștile pe Corso și deoarece am contemplat de la o fereastră a pieței del Popolo execuția aceea care v-a impresionat așa de puternic încât v-ați simțit rău. De aceea, îi întreb pe toți domnii de aici dacă puteam să-l las pe oaspetele meu în mâinile acelor groaznici bandiți, cum îi denumiți dumneavoastră? Știți de altminteri că, salvându-vă, nutream un gând ascuns; acela de a mă servi de dumneavoastră pentru a mă introduce în saloanele din Paris când voi veni să vizitez Franța. O vreme ați putut să considerați hotărârea aceea ca pe un proiect vag și fugitiv; dar astăzi, vedeți, el e o bună și frumoasă realitate, căreia trebuie să vă supuneți dacă nu vreți să vă călcați cuvântul.

— Și mi-l voi respecta, spuse Morcerf. Mă tem, totuși, să nu fiți foarte dezamăgit, scumpe conte, dumneavoastră, deprins cu pozițiile accidentate, cu evenimentele pitorești, cu orizonturile fantastice. La noi nu se găsește cel mai mărunț episod în genul acelora cu care viața aventuroasă pe care ați dus-o v-a obișnuit. Chimborazzo al nostru e Montmartre; Himalaia noastră e colina Valerien; Marele Pustiu e câmpia Grenelle, cu toate că o străpunge un puț artezian pentru caravanele care au nevoie de apă. Avem hoți, foarte mulți chiar, cu toate că nu atâția pe cât se spune, dar hoții aceștia se tem, infinit mai mult decât cel mai mare senior, de ultimul copoi. În sfârșit, Franța e o țară așa de prozaică și Parisul un oraș așa de civilizat încât nu veți găsi căutând în cele 85 de departamente ale noastre, spun 85 de departamente căci, bineînțeles, fac abstracție de Corsica Franței — cel mai însemnat munte pe care să nu fie un telefon și cea mai neînsemnată peșteră în care un comisar de poliție să nu fi pus un bec de gaz. Un singur serviciu vă pot face, scumpe conte, și pentru aceasta mă pun la dispoziția dumneavoastră, să vă prezint pretutindeni sau, se înțelege, să-i însărcinez pe prietenii mei să vă prezinte. De altminteri, pentru aceasta nu ați avea nevoie de nimeni. Cu numele, cu averea și cu spiritul dumneavoastră (Monte-Cristo se înclină cu un zâmbet ușor ironic), cineva se prezintă, oriunde, singur și e bine primit. Nu pot, prin urmare, să vă fiu bun decât pentru un lucru: dacă o oarecare obișnuință a vieții pariziene, oarecare experiență a confortabilului, oarecare cunoaștere a bazarelor noastre pot să mă recomande dumneavoastră, vă stau la dispoziție pentru a vă găsi o casă convenabilă. Nu îndrăznesc să vă propun să împărțiți locuința mea cu mine, așa cum am împărțit-o pe a dumneavoastră la Roma, eu care nu proferez egoismul, dar care sunt egoist prin excelență. Căci, la mine, afară de mine, n-ar putea să stea o umbră, afară doar de cazul în care umbra ar fi a unei femei.

— Rezerva aceasta, spuse contele, este de natură strict conjugală. Într-adevăr, mi-ați spus, domnule, câteva cuvinte la Roma despre o

căsătorie în perspectivă. Pot să vă felicit pentru viitoarea dumneavoastră fericire?

— Lucrul e tot în stare de proiect, domnule conte.

— Iar cine spune proiect, interveni Debray, vrea să spună eventualitate.

— Nu, glăsui Morcerf. Tatăl meu ține la această căsătorie și nădăjduiesc să vă pot prezenta în curând, dacă nu pe soția mea, cel puțin pe viitoarea mea soție: domnișoara Eugénie Danglars.

— Eugénie Danglars? întrebă Monte-Cristo. Ia stați, părintele ei nu e domnul baron Danglars?

— Ba da, răspuse Morcerf, dar baron de creație nouă.

— O, ce-are a face? spuse Monte-Cristo. Dacă a făcut statului servicii pentru care să i se cuvină distincția...

— Enorme, declară Beauchamp. Deși liberal cu sufletul, el a completat, în 1829, un împrumut de șase milioane pentru regele Charles X, care l-a făcut baron și cavaler al Legiunii de Onoare, astfel că poartă panglica nu la buzunarul vestei, cum s-ar putea crede, ci la butoniera fracului.

— Beauchamp, Beauchamp, spuse Morcerf râzând, păstrează astea pentru *Corsarul* și pentru *Charivari*. În fața mea, însă, cruță-l pe viitorul socru. Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Dar dumneavoastră ați pronunțat adineauri numele lui, ca și cum l-ați cunoaște pe baron! glăsui el.

— Nu-l cunosc, spuse Monte-Cristo, cu neglijență. Probabil însă că nu voi întârzia să-i fac cunoștința, dat fiind că am un credit deschis asupra lui de către casele Richard și Blount din Londra, Arstein și Eskeles din Viena și Thomson și French din Roma. Rostind ultimele două nume, Monte-Cristo privi cu coada ochiului pe Maximilien Morrel.

Dacă străinul s-a așteptat să producă o impresie asupra lui Maximilien Morrel, el nu s-a înșelat. Maximilien tresări, ca și cum ar fi primit un șoc electric.

— Thomson și French? întrebă el. Cunoașteți casa aceasta?

— Sunt bancherii mei în capitala lumii creștine, răspuse contele cu liniște. Pot să vă fiu de folos cu ceva pe lângă ei?

— O, domnule conte, ați putea să ne ajutați în cercetări rămase până în prezent infructuoase. Casa aceasta a făcut altădată un serviciu casei noastre și, nu știu pentru ce, a tăgăduit întotdeauna aceasta.

— La ordinele dumneavoastră, domnule, răspuse Monte-Cristo, înclinându-se.

— Dar, exclamă Morcerf, în legătură cu domnul Danglars ne-am depărtat foarte mult de subiectul conversației noastre. Era vorba să găsim o locuință convenabilă contelui de Monte-Cristo; domnilor, să ne coalizăm pentru a găsi o idee. Unde îl vom găzdui pe acest nou oaspe al marelui Paris?

— În foburgul Saint-Germain, spuse Château-Renaud. Domnul va găsi acolo un imobil fermecător, situat între o curte și o grădină.

— Eh, Château-Renaud, spuse Debray, tu nu cunoști decât tristul și posacul tău foburg Saint-Germain. Nu-l ascultați domnule conte, mutați-vă pe Chaussée-d'Antin: e adevăratul centru al Parisului.

— Pe bulevardul Operei, interveni Beauchamp, la primul etaj, o casă

cu balcon. Domnul conte își va aduce acolo perne împletite în argint și va vedea, fumându-și ciubucul sau înghițindu-și pilulele, cum toată capitala îi defilează pe sub ochi.

— Morrel, dumneata n-ai nici o idee? întrebă Chateau-Renaud. Nu propui nimic?

— Ba da, spuse tânărul, zâmbind. Dimpotrivă, am una, dar așteptam ca domnul să se lase ispitit de vreuna din ofertele sclipitoare ce i s-au făcut. Acum, pentru că n-a răspuns, cred că pot să-i ofer un apartament într-un mic palat fermecător, stil Pompadour, pe care sora mea l-a închiriat de un an în rue Meslay.

— Aveți o soră? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule, o soră admirabilă.

— Căsătorită?

— De aproape nouă ani.

— Fericită? întrebă din nou contele.

— Atât cât îi e îngăduit unei făpturi omenești să fie, răspunse Maximilien. S-a măritat cu un bărbat pe care îl iubea, cel care ne-a rămas devotat în nenorocire: Emmanuel Herbaut.

Monte-Cristo zâmbi imperceptibil.

— Eu locuiesc acolo pe timpul concediului meu, continuă Maximilien și, împreună cu cumnatul meu, Emmanuel, voi sta la dispoziția domnului conte pentru toate lămuririle de care va avea nevoie.

— Un moment, exclamă Albert, mai înainte ca Monte-Cristo să fi putut răspunde. Ia seama la ce faci, domnule Morrel, veți claustra un călător, pe Simbad marinarul, în viața de familie. Dintr-un om care a venit să vadă Parisul veți face un patriarh.

— A, nu! răspunse Morrel zâmbind. Sora mea are 25 de ani, cumnatul meu 30. Sunt tineri, veseli și fericiți. De altminteri, domnul conte va fi la domnia-sa acasă și nu-și va întâlni gazdele atâta timp cât nu va voi să coboare la ele.

— Mulțumesc, domnule, mulțumesc, spuse Monte-Cristo. Mă voi mărgini să fiu prezentat sorei și cumnatului dumneavoastră dacă binevoiți să-mi faceți această onoare. Dar nu am acceptat oferta nici unuia dintre domnii de față, deoarece am locuința pregătită.

— Cum? exclamă Morcerf, trageți la hotel? Va fi foarte plictisitor pentru dumneavoastră.

— Stăteam așa de rău la Roma? întrebă Monte-Cristo.

— O, la Roma ați cheltuit cincizeci de mii de piaștri ca să vi se mobileze un apartament; presupun însă că nu sunteți dispus să repetați în fiecare zi o atare cheltuială.

— Nu asta m-a oprit, răspunse Monte-Cristo. Eram însă hotărât să am o casă la Paris, o casă a mea, vreau să spun. Mi-am trimis înainte valetul și el mi-a cumpărat, desigur, casa și o mobilează.

— Prin urmare, aveți un valet care cunoaște Parisul? exclamă Beau-champ.

— El vine, ca și mine, pentru prima oară în Franța. E negru și nu vorbește, spuse Monte-Cristo.

— Nu cumva e Ali? întrebă Albert în mijlocul surprizei generale.

— Da, domnule, Ali, nubianul, mutul, pe care dacă nu mă înșel, l-ați

văzut la Roma.

— Da, desigur, răspuse Morcerf, mi-l amintesc de minune. Dar cum de ați însărcinat pe un nubian să vă cumpere o casă la Paris și pe un mut să v-o mobileze?

— Desigur că nenorocitul a făcut totul pe dos.

— Vă înșelați, domnule. Dimpotrivă, sunt sigur că a ales toate lucrurile pe gustul meu, căci, știți, gustul meu nu se aseamănă cu al altora. A venit acum opt zile și va fi alergat prin tot orașul cu instinctul pe care ar putea să-l aibă un câine ce vânează singur. Îmi cunoaște capriciile, fanteziile, nevoile. Cred că a organizat totul pe placul meu. Știa că voi sosi astăzi la zece; mă aștepta de la orele nouă la bariera Fontainebleau, mi-a înmănat hârtia aceasta; e noua mea adresă. Poftim, citiți-o: și Monte-Cristo întinse lui Albert o hârtie.

— Champs-Élysées, 30, citi Morcerf.

— Ceva cu adevărat original! nu se putu împiedica Beauchamp să spună.

— Și foarte princiar, adăugă Château-Renaud.

— Cum, nu vă cunoașteți casa? întrebă Debray.

— Nu, zise Monte-Cristo. V-am spus că nu voiam să depășesc ora. Mi-am făcut toaleta în trăsură și am coborât la poarta vicontelui.

Tinerii se priviră. Nu știau dacă Monte-Cristo joacă o comedie; dar tot ce ieșea din gura omului acestuia avea, în ciuda caracterului său original, un caracter de o simplitate atât de mare încât nu se putea presupune că minte. De altminteri, de ce ar fi mințit?

— Prin urmare, va trebui să ne mulțumim a face domnului conte toate micile servicii care vor sta în puterea noastră, spuse Beauchamp. Eu, ca ziarist, îi deschid toate teatrele Parisului.

— Vă mulțumesc, domnule, declară Monte-Cristo, zâmbind. Administratorul meu a și primit ordinul să-mi închirieze o lojă la fiecare dintre ele.

— Administratorul dumneavoastră este și el un nubian, un mut? întrebă Debray.

— Nu, domnule, e pur și simplu un compatriot al dumneavoastră, dacă într-adevăr un corsican e compatriotul cuiva. Domnule de Morcerf, îl cunoașteți.

— Nu cumva o fi bravul signor Bertuccio care se pricepe așa de bine la închiriatul ferestrelor?

— Exact, și l-ați văzut la mine în ziua când am avut onoarea să vă primesc la dejun. E un om foarte de ispravă, care a fost întrucâtva soldat, întrucâtva contrabandist, câte puțin din toate. N-aș jura că n-a avut niscai încurcături și cu poliția pentru vreun fleac, vreo lovitură de cuțit.

— Și l-ați ales pe acest cinstit cetățean al lumii ca administrator al dumneavoastră, domnule conte? întrebă Debray. Cu cât vă fură pe an?

— Pe cuvântul meu de onoare, spuse contele, nu mai mult decât altul, sunt sigur. Mă servește însă, nu cunoaște obstacole și îl păstrez.

— În cazul acesta sunteți cu casa aranjată, spuse Château-Renaud. Aveți un palat pe Champs-Élysées, servitori, administrator. Nu vă mai lipsește decât o metresă.

Albert zâmbi. Se gândi la frumoasa grecoaică pe care o văzuse în loja contelui, la teatrul Valle și la teatrul Argentina.

— Am mai mult decât atât, spuse Monte-Cristo: am o sclavă. Dumneavoastră vă închiriați metresele de la teatrul Operei, de la Vaudeville, de la Variétés: eu mi-am cumpărat-o pe a mea de la Constantinopol. M-a costat mai scump, însă nu mai duc nici o grijă.

— Dar uitați, glăsui Debray râzând, că noi suntem așa cum a spus regele Charles, franci cu numele, franci prin natură, că, punând piciorul pe pământul Franței, sclava dumneavoastră a devenit liberă?

— Cine îi va spune aceasta? întrebă Monte-Cristo.

— Eh, primul-venit!

— Ea nu vorbește decât grecește.

— Atunci e altceva.

— Vom putea să o vedem? întrebă Beauchamp. Sau, pentru că aveți un mut, aveți și eunuci?

— A, nu, declară Monte-Cristo, nu împing orientalismul până acolo. Toți cei care mă înconjură sunt liberi să mă părăsească și, părăsindu-mă, nu vor mai avea nevoie nici de mine, nici de nimeni. Iată, poate, de ce nu mă părăsesc.

Trecuseră de multă vreme la desert și la țigări.

— Dragul meu, spuse Debray sculându-se, ceasul e două și jumătate, musafirul tău este fermecător, dar sunt nevoit să mă înapoiez la minister. Îi voi vorbi ministrului despre conte și vom afla cine e el.

— la seama, îl sfătui Morcerf, au renunțat la asta alții mult mai șireți.

— Eh, avem trei milioane pentru poliție. E drept că ele sunt cheltuite aproape totdeauna de mai înainte, dar n-are a face. Se vor găsi oricând cincizeci de mii de franci pentru scopul acesta.

— Iar când veți afla cine este, îmi veți spune și mie?

— Îți făgăduiesc. La revedere, Albert. Domnilor, prea umilul dumneavoastră...

Și, ieșind, Debray strigă tare din anticameră:

— Trage la poartă!

— Eu nu mă duc la Cameră, îi spuse Beauchamp lui Albert, dar voi avea de oferit cititorilor mei mai mult decât un discurs al domnului Danglars.

— Beauchamp, te implor, nici un cuvânt, i se adresă Morcerf, nu-mi răpi meritul de a-l prezenta și a-l comenta. Nu-i așa că e curios?

— Mai mult decât atât, răspunse Château-Renaud. E unul dintre cei mai extraordinari oameni pe care i-am văzut în viața mea. Vii, Morrel?

— Să dau numai cartea mea de vizită domnului conte, care binevoiește să-mi promită că ne va face o mică vizită în strada Meslay numărul

— Fiți sigur că nu voi lipsi, domnule, îl asigură contele, înclinându-

Și Maximilien Morrel ieși cu baronul de Château-Renaud, lăsându-l pe Monte-Cristo singur cu Morcerf.

IV PREZENTAREA

Când rămase între patru ochi cu Monte-Cristo, Albert îi spuse:

— Domnule conte, permiteți-mi să încep cu meseria mea de cicerone, arătându-vă mostra unui apartament de celibatar. Obișnuit cu palatele din Italia, veți avea un studiu de făcut, calculând pe câte picioare pătrate poate să trăiască unul dintre tinerii Parisului, care nu e socotit totuși că stă prea rău. Pe măsură ce vom trece dintr-o cameră într-alta, vom deschide ferestrele să respirați.

Monte-Cristo cunoștea sala de mâncare și salonul de la parter. Albert îl conduse mai întâi în atelier; acesta era, vă amintiți, încăperea sa preferată.

Monte-Cristo era un vrednic prețuitor al tuturor lucrurilor grămădite de Albert în încăperea aceasta: sipeturi vechi, porțelanuri japoneze, stufe din Orient, mărgelării venețiene, arme din toate țările lumii, totul îi era familiar și recunoștea de la prima ochire secolul, țara și obârșia. Morcerf crezuse că îi va da explicații și, dimpotrivă, el făcea, sub direcția contelui, un curs de arheologie, de mineralogie și de istorie naturală. Coborâra la primul etaj. Albert își introduse musafirul în salon. Salonul era tapetat cu opere de pictori moderni; vedeai, acolo peisaje de Dupré, cu trestii lungi, cu arbori zvelți, cu vaci care mugeau și cu ceruri minunate; vedeau călăreți arabi de Delacroix cu burnusuri lungi, albe, cu centuri sclipitoare, cu arme împletite în argint, cu cai care se mușcau înverșunați, în timp ce oamenii se sfâșiau cu buzdugane de fier; acuarele de Boulanger reprezentând Notre Dame de Paris, cu acea vigoare care face din pictor emulul poetului; vedeai pânze de Diaz, care fac florile mai frumoase decât în realitate și soarele mai strălucitor decât e; desene de Decamps, la fel de colorate ca și acelea ale lui Salvator Rosa, dar mai poetice; pasteluri de Giraud și Müller înfățișând copii cu capete de îngeri, femei cu trăsături de fecioară; crochiuri desprinse din albumul de călătorie în Orient al lui Dauzats, care fuseseră creionate, în câteva secunde, pe șaua unei cămile sau sub domul unei moschei; în sfârșit, tot ce arta modernă poate să dea în schimb și ca despăgubire pentru arta pierdută și risipită o dată cu scurgerea veacurilor.

Albert se aștepta să arate, măcar de data aceasta, ceva nou ciudatului călător; dar, spre marea sa uimire, acesta, fără a avea nevoie să caute semnăturile dintre care, de altminteri, câteva nu figurau decât cu inițiale, aplică îndată numele fiecărui autor pe opera sa, încât se vedea lesne că nu numai fiecare nume îi era cunoscut, dar și că fiecare talent fusese apreciat și studiat de el.

Trecură din salon în dormitor. Acesta era totodată un model de eleganță și de gust sever: un singur portret, dar semnat Leopold Robert, strălucea în rama sa de aur mat.

Portretul atrase de la început privirile contelui de Monte-Cristo, căci el făcu trei pași repezi în cameră și se opri deodată în fața lui.

Reprezenta o tânără femeie de 25, 26 de ani, cu tenul brun, cu privirea de foc voalată sub o pleoapă nostalgică. Purta costumul pitoresc al pescărițelor catalane, cu corset roșu și negru și cu agrafe de aur înfipte

în păr. Privea marea, iar silueta ei elegantă se desprindea pe îndoitul azur al valurilor și cerului.

În cameră era penumbră, altminteri Albert ar fi putut să vadă paloarea care se așternu pe obrajii contelui și să surprindă fiorul nervos care îi mișcă umerii și pieptul.

Se făcu o clipă de tăcere, în răstimpul căreia Monte-Cristo rămase cu ochii ațintiți asupra picturii.

— Viconte, aveți o frumoasă metresă, observă Monte-Cristo cu vocea perfect calmă; iar costumul acesta, costum de bal fără îndoială, îi vine admirabil.

— O, domnule, spuse Albert, nu v-aș ierta eroarea pe care o faceți dacă, alături de portretul acesta, ați mai fi văzut altul. N-o cunoașteți pe mama, domnule. Pe ea o vedeți în rama aceasta. Ea a pozat astfel acum vreo șase sau opt ani. Costumul este un costum fantezist, pare-se, iar asemănarea este așa de mare încât parcă o văd pe mama mea așa cum era ea la 1830. Contesa a pus să i se facă portretul în timpul unei absențe a contelui. Își închipuia, fără îndoială, că-i pregătește, la înapoiere, o surpriza plăcută. Dar, lucru ciudat, portretul a displicut părintelui meu, iar valoarea picturii, care este, precum vedeți, una din pânzele frumoase ale lui Leopold Robert, nu-i putu frâna antipatia. Între noi fie zis, scumpe conte, domnul de Morcerf este unul dintre *pairii* cei mai asidui la Luxemburg, un general renumit ca teoretician, dar un amator de artă cât se poate de mediocru. Nu același lucru se poate spune despre mama mea care pictează într-un mod remarcabil și care, prețuind prea mult o atare operă, pentru a se despărți cu totul de ea, mi-a dat-o mie, astfel ca la mine ea să fie mai puțin expusă antipatiei domnului de Morcerf, al cărui portret pictat de Gros vi-l voi arăta numaidecât. Iertați-mă dacă vă vorbesc astfel despre lucruri de menaj și familie, dar, deoarece voi avea onoarea să vă conduc la conte, vă spun acestea pentru ca nu cumva să lăudați portretul în fața lui. Portretul exercită, de altminteri, o influență funestă, căci foarte rar se întâmplă ca mama să vină la mine fără a-l privi și mai rar se întâmplă ca ea să-l privească fără a plânge. Norul adus de apariția acestei picturi în palat este de altfel singurul ridicat între conte și contesă, care, deși căsătoriți de mai bine de 20 de ani, sunt încă strâns uniți ca în prima zi.

Monte-Cristo aruncă o privire fulgerătoare asupra lui Albert, căutând parcă o intenție ascunsă în cuvintele lui. Se vedea însă că tânărul le rostise cu toată sinceritatea.

— Acum, spuse Albert, ați văzut toate bogățiile mele, domnule conte. Îngăduiți-mi să vi le ofer, oricât de neînsemnate ar fi. Socotiți-vă aici ca la dumneavoastră, iar pentru a vă simți și mai bine, vă rog să mă întovărășiți până la domnul Morcerf căruia i-am scris de la Roma, comunicându-i binele ce mi-ați făcut și anunțându-i vizita pe care mi-ați făgăduit-o. Pot spune că, atât contele, cât și contesa, așteptau cu nerăbdare să vă poată mulțumi. Știu, domnule conte, că sunteți cam blazat în privința aceasta și că scenele de familie n-au asupra lui Simbad marinarul prea multă trecere: ați văzut atâtea alte scene! Cu toate acestea, acceptați ceea ce vă propun, ca o inițiere în viața pariziană, viață de politețe, de vizite și de prezentări.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă. Acceptă propunerea, fără entuziasm și fără regrete, ca pe una din conveniențele de societate față de care orice om distins e dator să se supună.

Albert chemă valetul și îi porunci să îi înștiințeze pe domnul și doamna de Morcerf de apropiata sosire a contelui de Monte-Cristo.

Albert îl urmă împreună cu contele.

În anticamera contelui se vedea, deasupra ușii ce dădea în salon, o pajură care arăta importanța acordată de proprietarul palatului acestui blazon.

Monte-Cristo se opri în fața blazonului, examinându-l cu luare-amin-te.

— Azur cu șapte mierle de aur așezate în șir. Fără îndoială, acesta eblazonul familiei dumneavoastră, domnule, observă el. Exceptând cunoașterea pieselor blazonului, care îmi permite să-l descifrez, sunt ignorant în materie heraldică, eu, conte întâmplător, fabricat de Toscana cu ajutorul unui decret. E necesar să ai ceva pe panourile trăsorii, fie și numai pentru ca vameșii să nu te cerceteze. Scuzați-mă, deci, dacă vă pun această întrebare.

— Ea nu e câtuși de puțin indiscretă, domnule, spuse Morcerf cu modestie și ați ghicit: sunt armele noastre, adică acelea ale străbunului părintelui meu; dar ele sunt, precum vedeți, atașate de o pajură care aparține străbunului mamei mele. Prin femei eu sunt spaniol, dar casa de Morcerf e franceză și, după câte am auzit, una dintre cele mai vechi din sudul Franței.

— Da, zise Monte-Cristo, așa arată și blazoanele. Aproape toți pelerini înarmați care au încercat sau care au izbutit să cucerească Țara Sfântă au luat ca blazoane cruci, semnul misiunii căreia se consacraseră, sau păsări călătorești, simbolul călătoriei lungi ce o întreprindeau și pe care nădăjduiau s-o ducă la capăt pe aripile credinței. Desigur că unul dintre străbunii dumneavoastră paterni a făcut parte din cruciade și, presupunând că n-a fost cruciada Sfântului Ludovic, ajungem totuși în secolul al XIII-lea, ceea ce e încă destul.

— Se poate, spuse Morcerf. Se găsește undeva, în cabinetul părintelui meu, un arbore genealogic care ne va lămuri, și asupra căruia aveam altădată comentarii care ar fi edificat pe Hozier și Jaucourt. În prezent lucrul nu mă mai preocupă. Cu toate acestea vă voi spune, domnule conte, iar lucrul intră în atribuțiile mele de cicerone, că actualmente, sub guvernul popular, lumea începe să se intereseze mult de chestiile astea.

— Guvernul dumneavoastră ar fi trebuit să găsească în trecut ceva mai bun decât cele două pancarte pe care le-am remarcat pe monumente, și care n-au nici un sens heraldic. Întrucât vă privește, viconte, reluă Monte-Cristo revenind la Morcerf, dumneavoastră sunteți mai fericit decât guvernul, căci armele dumneavoastră sunt cu adevărat frumoase și vorbesc imaginației. Da, într-adevăr, sunteți din Provența și Spania totodată, ceea ce explică, dacă portretul ce mi l-ați arătat e exact, culoarea frumoasă, creolă, pe care o admiram așa de mult pe chipul nobilei catalane.

Ar fi trebuit să fii Oedip sau Sfinxul pentru a ghici ironia pusă de

conte în cuvintele-i străbătute aparent de cea mai mare politețe. De aceea, Morcerf îi mulțumi cu un zâmbet și, pornind înainte ca să-i arate drumul, împinse ușa ce se deschidea sub blazoane și care, cum am spus, dădea în salon.

În locul cel mai luminos al salonului se afla de asemenea un portret; era al unui bărbat între 35 și 38 de ani, îmbrăcat cu o uniformă de ofițer general, purtând epoletul dublu al gradelor superioare, panglica Legiunii de Onoare la gât, ceea ce arăta că era comandor, iar pe piept, în dreapta, decorația de mare ofițer al Ordinului Mântuitorului și în stânga Marea Cruce a lui Charles III, ceea ce arăta că persoana înfățișată de portret făcuse războaiele din Grecia și Spania sau — ceea ce este același lucru în materie de cordoane — îndeplinisese o misiune diplomatică în ambele țări.

Monte-Cristo examinează portretul cu nu mai puțină atenție decât făcuse în fața celui alt, când o ușă laterală se deschise și se pomeni față în față cu contele de Morcerf.

Era un bărbat între 40 și 45 de ani, dar care părea de cel puțin 50, a cărui mustață și ale cărui sprâncene negre contrastau ciudat cu părul aproape alb, tuns scurt, militărește. Era îmbrăcat ca un burghez și purta la butonieră o panglică ale cărei diverse culori aminteau ordinele cu care era decorat. Bărbatul intră cu pași destul de eleganți și cu un fel de grabă. Monte-Cristo îl privi fără să se clikească; picioarele sale păreau pironite în parchet, iar ochii, pironiți asupra figurii contelui de Morcerf.

— Tată, spuse tânărul, am onoarea să-ți prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, generosul prieten pe care am avut norocul să-l întâlnesc în împrejurările grele ce-ți sunt cunoscute.

— Domnul este binevenit printre noi, spuse contele de Morcerf, salutându-l pe Monte-Cristo cu un zâmbet. A făcut casei noastre, păstrându-i unicul moștenitor, un serviciu care va solicita recunoștința noastră veșnică.

Și, spunând cuvintele acestea, contele de Morcerf indică lui Monte-Cristo un jilț, în timp ce el se așeza în dreptul ferestrei.

Ocupând jilțul arătat de contele de Morcerf, Monte-Cristo se așeză în așa fel încât să rămână ascuns în umbra perdelelor mari de pluș și să citească de acolo, pe trăsăturile obosite, trudite, ale contelui o întregă poveste de dureri tainice scrise în fiecare zbârcitură venită o dată cu timpul.

— Doamna contesă, continuă Morcerf, era ocupată cu toaleta când vicontele a înștiințat-o de vizita pe care va avea onoarea s-o primească. Va coborî și, peste zece minute, va fi în salon.

— Este o onoare prea mare pentru mine, spuse Monte-Cristo, să mă găsesc astfel, din ziua sosirii mele la Paris, pus în legătură cu un bărbat ale cărui merite îi egalează reputația și cu care norocul nu a greșit. Dar nu s-a găsit până acum, pe șesurile Mitidjei sau în munții Atlasului, un baston de mareșal care să vă fie oferit?

— O, domnule, am părăsit serviciul! replică Morcerf, roșind puțin. Numit *pair* sub Restaurație, luam parte la prima campanie și serveam sub ordinele mareșalului de Bourmont. Puteam deci să aspir la un comandament superior și cine știe ce s-ar fi întâmplat dacă ramura

principală rămânea pe tron! Dar revoluția din iulie era, pare-se, destul de glorioasă pentru a-și permite să fie ingrată. A fost, față de orice serviciu care nu data din perioada imperială. Îmi dădui deci demisia căci, când ți-ai câștigat epoleții pe câmpul de bătaie, nu te pricepi să manevrezi pe terenul lunecos al saloanelor. Am lepădat spada, m-am aruncat în politică, mă consacru industriei, studiez artele utile. Avusesem dorința aceasta în cei douăzeci de ani de serviciu, dar îmi lipsise timpul.

— Astfel de idei întrețin superioritatea națiunii dumneavoastră asupra celorlalte țări, domnule, răspunse Monte-Cristo. Nobil de casă mare, posedând o frumoasă avere, dumneavoastră ați consimțit mai întâi să câștigați primele grade ca soldat obscur. E un lucru foarte rar. Apoi, deveniți general, *pair* de Franța, comandor al Legiunii de Onoare, consimțiți să reîncepeți o a doua ucenicie, fără altă nădejde, fără altă răsplată decât aceea de a fi într-o zi folositor semenilor dumneavoastră... O, domnule, fapta aceasta e cu adevărat frumoasă. Mai mult decât atât: e sublimă.

Albert privea și asculta pe Monte-Cristo cu uimire, nu era deprins să-l vadă exprimând asemenea idei entuziaste.

— Din păcate, continuă străinul (desigur, pentru a alunga norul imperceptibil pe care cuvintele sale îl aduseseră pe fruntea lui Morcerf), noi nu facem la fel în Italia, creștem după rasa și specia noastră și păstrăm, sub același frunziș, aceeași talie și aceeași zădărnicie întreaga viață.

— Dar, domnule, răspunse contele de Morcerf, pentru un om cu meri-tele dumneavoastră, Italia nu, e o patrie. Franța vă întinde brațele, răspundeți chemării sale. Poate că Franța nu va fi ingrată ca toată lumea. Ea își tratează rău copiii dar de obicei primește cu dragoste pe străini.

— Tată, se vede că nu-l cunoști pe domnul conte de Monte-Cristo, spuse Albert cu un zâmbet. Satisfacțiile sale trec dincolo de sfera acestei lumi. Nu aspiră câtuși de puțin la onoruri și, din ele, reține doar pe acelea care pot să figureze într-un pașaport.

— Cuvintele dumneavoastră sunt cea mai justă caracterizare a mea, răspunse străinul.

— Domnul a fost liber pe viitorul dumisale, observă contele de Morcerf, cu un oftat, și a ales drumul înflorit.

— Întocmai, domnule, replică Monte-Cristo, cu unul din acele zâmbete pe care un pictor nu le va zugrăvi niciodată și pe care un fizionomist nu le poate analiza niciodată.

— Dacă nu mi-ar fi teamă că-l obosesc pe domnul conte, spuse generalul, vădit încântat de manierele lui Monte-Cristo, l-aș duce la Cameră; e astăzi o ședință curioasă pentru cine nu-i cunoaște pe senatorii noștri moderni.

— Vă voi fi foarte recunoscător, domnule, dacă binevoiți să-mi faceți propunerea aceasta altă dată; dar astăzi mi s-a făcut onoarea promisiunii că voi fi prezentat doamnei contese, așa că voi aștepta.

— A, iat-o pe mama! exclamă vicontele.

Întorcându-se repede, Monte-Cristo o văzu pe doamna de Morcerf în pragul ușii din fața aceleia pe unde intrase soțul ei: dreaptă și palidă, brațul sprijinit, nu se știe de ce, de tocul aurit, îi căzu în momentul în

care Monte-Cristo se întoarse spre ea. Stătea acolo de câteva clipe și auzise ultimele cuvinte ale musafirului. Acesta se ridică și o salută cu un gest adânc pe contesa care se înclină, la rândul ei, tăcută, ceremonioasă.

— O, ce aveți, doamnă? întrebă contele. Nu cumva căldura salonului vă face rău?

— Ești suferindă mamă? strigă vicontele, repezindu-se spre Mercédès.

Ea le mulțumi amândurora cu un zâmbet.

— Nu, spuse, dar am simțit o oarecare emoție văzându-l pentru prima oară pe cel fără de a cărui intervenție am fi astăzi înlacrimați și îndoliați. Domnule, continuă contesa, înaintând cu măreția unei regine, vă datorez viața fiului meu și vă binecuvântează pentru această binefacere. Acum vă sunt recunoscătoare pentru plăcerea ce-mi faceți, dându-mi prilejul să vă mulțumesc tot așa cum v-am binecuvântat, adică din adâncul inimii.

Contele se înclină din nou, dar mai profund decât întâia oară. Era și mai palid decât Mercédès.

— Doamnă, spuse el, domnul conte și dumneavoastră mă răsplățiți cu prea multă generozitate pentru o faptă foarte simplă. Să salvezi un om, să cruți zbuciumul unui părinte, să menajezi sensibilitatea unei femei nu înseamnă a face o faptă bună, ci un act de umanitate.

Doamna de Morcerf răspunse cu un suspin profund cuvintelor acestea rostite cu o blândețe și o politețe aleasă:

— E o mare fericire pentru fiul meu, domnule, că vă are prieten și îi mulțumesc lui Dumnezeu că a orânduit lucrurile astfel.

Și Mercédès își înălță ochii frumoși spre cer cu o recunoștință infinită, încât contelui i se păru că vede tremurând două lacrimi. Domnul de Morcerf se apropie de ea.

— Doamnă, spuse el, i-am cerut scuze domnului conte că sunt obligat să-l părăsesc și vă rog pe dumneavoastră să le repetați. Ședința se deschide la orele două. E trei și trebuie să vorbesc.

— Du-te, domnule, voi căuta să-l fac pe oaspetele nostru să uite absența dumitale, zise contesa cu același accent de sensibilitate. Domnul conte ne va face onoarea să petreacă restul zilei cu noi? continuă ea, întorcându-se spre Monte-Cristo.

— Vă mulțumesc, doamnă, și vă rog să credeți că sunt cum nu se poate mai recunoscător pentru invitația ce-mi faceți, dar am coborât azi-dimineață, la poarta dumneavoastră, din trăsura mea de voiaj. Nu știu deocamdată cum sunt instalat la Paris. Abia știu unde stau. Neliniștea nu e gravă, îmi dau seama, dar e apreciabilă.

— Vom avea cel puțin altădată plăcerea aceasta? Ne îngăduiți? întrebă contesa.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă, însă gestul putea să pară o consimțire.

— În cazul acesta, nu vă rețin, domnule, spuse contesa, căci nu vreau ca recunoștința mea să devină indiscretă sau inoportună.

— Scumpe conte, interveni Albert, dacă îmi dați voie, voi încerca să vă înapoiez la Paris politețea grațioasă de la Roma și să vă pun cupeul meu la dispoziție până când vă veți aranja echipajele.

— Vă mulțumesc de o mie de ori pentru amabilitate, viconte, spuse Monte-Cristo, dar îmi închipui că domnul Bertuccio a întrebuițat cu folos cele patru ceasuri și jumătate pe care i le-am lăsat și că voi găsi la poartă o trăsură înhămată gata.

Albert se obișnuise cu felul de a fi al contelui. Știa că acesta era, ca și Nero, în căutarea imposibilului și nu se mai mira de nimic. Vru numai să se convingă singur în ce mod ordinele lui au fost executate. Îl însoți deci până la ușa palatului.

Monte-Cristo nu se înșelase. De îndată ce apăru în anticamera contelui de Morcerf, un valet, același care la Roma adusese cartea de vizită a contelui celor doi tineri și le anunțase vizita lui, dădu buzna din peristil, astfel că, ajungând pe peron, ilustrul călător găsi într-adevăr trăsura care îl aștepta.

Era un cupeu scos din atelierile lei Keller, cu o pereche de cai pentru care Drake refuzase abia în ajun 18 000 de franci.

— Domnule, îi spuse, contele lui Albert, nu vă propun să mă însoțiți până la mine, căci n-aș putea să vă arăt decât o casă improvizată, și știți că sub raportul improvizațiilor am de apărat o reputație. Acordați-mi o zi și permiteți-mi să vă poftesc atunci. Voi fi mai sigur că nu mă abat de la legile ospitalității.

— Dacă îmi cereți o zi, domnule conte, sunt liniștit: nu-mi veți mai arăta o casă, ci un palat. Hotărât, aveți un anume geniu la dispoziție.

„Lasă-l să creadă, gândi Monte-Cristo, punând piciorul pe treptele garnisite cu pluș ale splendidului său echipaj. Mă va pune într-o situație frumoasă pe lângă doamne". Sări în trăsura a cărei ușă se închise în urma lui și porni în galop, dar nu așa de repede încât să nu zărească mișcarea imperceptibilă care clătină perdeaua salonului unde o lăsase pe doamna de Morcerf.

Când Albert reveni la mama sa, o găsi pe contesă în buduar, cufundată într-un jilț mare de catifea; camera întunecată nu lăsa să se zărească decât paieta sclipitoare atașată ici-colo de unghiul vreunei rame de aur.

Albert nu putu să vadă chipul contesei, pierdut într-un nor de voal pe care ea îl răsucise în jurul părului, ca pe o aureolă. I se păru însă că avea glasul alterat; distinse, de asemenea, printre miresmele trandafirilor și heliotropilor din jardinieră, mirosul aspru, înțepător al sărurilor. Pe una din cupele cizelate ale căminului, flaconul contesei, scos din teaca de piele, atrase atenția neliniștită a tânărului.

— Nu te simți bine, mamă? exclamă el intrând. Nu cumva ți-a fost rău în lipsa mea?

— Eu? Nu, Albert. Dar, înțelegi, trandafirii, tuberozele și florile de portocal răspândesc în zilele acestea căldurpase, cu care nu suntem încă obișnuiți, parfumuri atât de violente...

— În cazul acesta, să le ducă în anticameră, spuse Morcerf, întinzând mâna spre sonerie. Ești într-adevăr indispusă. Încă de adineauri, când ai intrat, erai foarte palidă.

— Eram palidă, Albert?

— O paloare care îți șade de minune, mamă, dar care nu ne-a speriat mai puțin pe tata și pe mine.

— Ți-a pomenit ceva tatăl tău? întrebă repede Mercédès.

— Nu, doamnă, dar amintește-ți că față de dumneata însăși a făcut această observație.

— Nu-mi amintesc, spuse contesa.

Intră un valet; auzise soneria trasă de Albert.

— Du florile în anticameră sau în cabinetul de toaletă, spuse vicontele. Îi fac rău doamnei contese.

Valetul execută porunca. Cât dură mutatul, se instalează tăcerea.

— Ce nume e acesta, Monte-Cristo? întrebă contesa, după ce servitorul ieși cu ultima vază de flori. E un nume de familie, un nume de ținut, un simplu titlu?

— Cred că e un titlu, mamă, atâta tot. Conte a cumpărat o insulă în arhipelagul toscan și a întemeiat, după cum spunea singur azi-dimineață, un ordin. Știi că așa se face cu Sfântul Ștefan din Florența, cu Sfântul George Constantinianul din Parma și chiar cu Ordinul de Malta. De altminteri, el n-are nici-o pretenție de noblețe și se numește conte întâmplător, cu toate că opinia generală din Roma îl consideră un foarte mare nobil.

— Manierele lui sunt excelente, spuse contesa, cel puțin după câte am putut să judec în cele câteva clipe cât a stat aici.

— O, desăvârșite, mamă, așa de desăvârșite încât întrec cu mult tot ce am cunoscut mai aristocratic în cele mai mândre nobilimi ale Europei, adică nobilimea engleză, nobilimea spaniolă și nobilimea germană.

Contesa medită o clipă, apoi reluează după o scurtă ezitare:

— Albert, îți pun o întrebare de mamă: l-ai văzut pe domnul conte de Monte-Cristo în interiorul său; tu ești înzestrat cu perspicacitate, ai deprinderea lumii, ai mai mult tact decât alții la vârsta la; crezi că este, într-adevăr, ceea ce arată a fi?

— Și ce arată?

— Ai spus singur adineauri: un mare nobil.

— Ți-am spus mamă că așa era considerat.

— Dar tu ce gândești, Albert?

— Îți voi mărturisi că nu am o părere bine fixată asupra lui. Îl cred maltez.

— Nu te întreb asupra originii, te întreb asupra persoanei sale.

— A, asupra persoanei sale? Se schimbă lucrurile și am văzut atâtea ciudățenii la el, încât, dacă vrei să-ți spun ce gândesc, îți voi răspunde că-l consider ca pe unul din eroii lui Byron, însemnați de nenorocire cu o pecete fatală. Un Manfred, un Lara, un Werner. În sfârșit, ca pe una din acele rămășițe ale unei familii vechi care, dezmoștenită de averea paternă, a găsit alta prin forța geniului său aventuros ce a așezat-o deasupra legilor societății.

— Spui, adică...

— Spun că Monte-Cristo e o insulă în mijlocul Mediteranei, fără locuitori, fără garnizoană, cuib de contrabandiști ai tuturor națiunilor, de pirați ai tuturor țărilor. Cine știe dacă vrednicii industriași nu plătesc seniorului lor drept de azil?

— Se poate, spuse contesa îngândurată.

— Dar nu are a face, continuă tânărul. Contrabandist sau nu, vei re-

cunoaște, mamă — deoarece l-ai văzut —, că domnul conte de Monte-Cristo e un om remarcabil, care va culege cele mai mari succese în saloanele din Paris. Și, uite, chiar dimineață, la mine, și-a făcut intrarea în lume uimindu-l chiar pe Chateau-Renaud.

— Și ce vârstă poate să aibă contele? întrebă Mercédès acordând în chip vădit o mare importanță acestei întrebări.

— Trezeci și cinci, treizeci și șase de ani, mamă.

— Așa de tânăr? Cu neputință, se îndoii Mercédès, răspunzând în același timp spuselor lui Albert și propriilor gânduri.

— Cu toate acestea este adevărat. Mi-a declarat în trei sau patru rânduri — și, desigur, fără premeditare — că în cutare epocă aveam cinci ani, în cutare alta aveam zece ani, doisprezece ani; și, atent la aceste amănunte, apropiam datele și nu l-am prins niciodată cu un neadevăr. Vârsta acestui om ciudat, fără vârstă, e deci, sunt sigur, treizeci și cinci de ani. În plus, amintește-ți mamă, cât de vii îi sunt ochii, cât de negru îi este părul și cât de netedă, măcar că palidă, îi e fruntea. O ființă nu numai viguroasă, dar încă tânără.

Contesa coborî capul ca sub un val prea greu de gânduri amare.

— Și omul acesta ți-a arătat prietenie, Albert? întrebă ea cu o înfiorare nervoasă.

— Așa cred, mamă.

— Și... îl iubești și tu?

— Îmi place, mamă, orice ar spune Franz d'Épinay care voia să mi-l înfățișeze ca pe un om întors din altă lume.

Contesa făcu o mișcare de groază.

— Albert, reluă ea cu voce tulburată, te-am pus întotdeauna în gardă împotriva cunoștințelor noi. Acum ești bărbat și ai putea să mă sfătuiesti tu. Cu toate acestea, îți repet: fii prudent, Albert.

— Dragă mamă, pentru ca sfatul tău să-mi folosească, ar trebui să știu dinainte de ce să mă păzesc. Contele nu joacă niciodată; nu bea decât apă aurită cu un strop de vin spaniolesc; contele s-a prezentat așa de bogat încât n-ar putea, fără să i se râdă în nas, să-mi ceară bani cu împrumut. Prin urmare, cum să mă tem de conte?

— Ai dreptate, spuse contesa, iar spaimile mele sunt necugetate, mai cu seamă că e vorba de un om care ți-a salvat viața. Dar ascultă, Albert, tatăl tău l-a primit bine? Se impune să fim mai mult decât convenționali cu contele. Domnul de Morcerf este uneori ocupat, afacerile îi dau neliniști și s-ar putea ca fără să vrea...

— Tata a fost desăvârșit, doamnă, o întrerupse Albert. Mai mult decât atât: a părut nespus de măgulit pentru două sau trei complimente îndemânatic, strecurate de conte, ca și cum contele l-ar fi cunoscut de treizeci de ani. Desigur că fiecare din aceste mici săgeți elogioase l-a gădilat pe tata, adăugă râzând, căci s-au despărțit ca prietenii cei mai buni, iar domnul de Morcerf voia să-l ia la Cameră să-i asculte discursul.

Contesa nu răspunse. Era cufundată într-o reverie așa de profundă încât ochii ei se închideau puțin câte puțin. În picioare, în fața ei, tânărul, o privea cu iubirea aceea filială care e mai duioasă și mai afectuoasă la copiii ale căror mame sunt încă tinere și frumoase. Apoi, după ce văzu că ochii ei s-au închis, îi ascultă o clipă respirația și, crezând-o ațipită, se

depărtă în vârful picioarelor și trase încetișor ușa.

— Îndrăcit om, murmură el, clătinând din cap. I-am prezis că va stârni senzație în lume. Îmi dau seama de efect după un termometru ce nu dă greș. Mama l-a remarcat. Cu siguranță e remarcabil.

Și coborî la grajd, nu fără o ciudă ascunsă că, fără să fi gândit măcar, contele de Monte-Cristo pusese mâna pe o pereche de cai care îi lăsau pe ai săi mai prejos în ochii cunoscătorilor. Hotărât lucru, își spuse, oamenii nu sunt egali. Îl voi ruga pe tata să dezvolte teoria aceasta la Cameră.

V BERTUCCIO

Contele sosise între timp la el acasă; făcuse drumul în șase minute. Cele șase minute i-au fost de-ajuns ca să fie văzut de douăzeci de tineri care, cunoscând prețul cailor ce nu putuseră fi cumpărați de ei, dăduseră galop cailor lor pentru a-l întrezări pe splendidul senior ce-și permitea să aibă cai de zece mii de franci unul.

Casa găsită de Ali, și care urma să-i servească drept reședință în oraș lui Monte-Cristo, era situată pe dreapta când urci spre Champs-Elysées, având o curte și o grădină; o colină foarte stufoasă, în mijlocul curții, masca o parte din fațadă; în jurul colinei înaintau, ca două brațe, două alei, care, întinzându-se la dreapta și la stânga, duceau trăsurile la un dublu peron, pe a cărui fiecare treaptă se găsea câte un vas de porțelan cu flori. Izolată în mijlocul unui spațiu larg, casa avea, în afară de intrarea principală, încă una ce răspundea în strada Ponthieu.

Mai înainte ca vizitiul să-l strige pe portar, poarta masivă se răsuci în țâțâni. Contele fusese văzut venind și, la Paris ca și la Roma, ca pretutindeni, era servit cu iuțeala fulgerului. Vizitiul intră, deschise semicercul fără să-și încetinească mersul și poarta era închisă când roțile scârțâiau încă pe nisipul aleii.

Trăsura se opri în partea stângă a peronului; doi oameni apărură la portieră: unul era Ali, care îi zâmbi stăpânului său cu o izbucnire de bucurie, care fu răsplătită de Monte-Cristo cu o simplă privire. Celălalt salută smerit și-i oferă contelui brațul pentru a-l ajuta să coboare din trăsură.

— Îți mulțumesc, domnule Bertuccio, spuse contele sărind cu sprinteneală cele trei trepte ale scării cupeului. Unde-i notarul?

— În salon, Excelență, răspunse Bertuccio.

— Dar cărțile de vizită pe care ți-am spus să le comanzi de îndată ce vei avea numărul casei?

— Domnule conte, s-a făcut. Am fost la cel mai bun gravor de la Palais-Royal, care a executat planșa în fața mea. Prima carte trasă a fost dusă îndată, precum a-ți poruncit, domnului baron Danglars, deputat, Chaussée-d'Antin numărul 7; celelalte se găsesc pe căminul din dormitorul Excelenței voastre.

— Bine, cât e ceasul?

— Patru.

Monte-Cristo dădu mânușile, pălăria și bastonul lacheului francez, care se năpustise din anticamera contelui de Morcerf să cheme trăsură, apoi, condus de Bertuccio, care-i arăta drumul, trecu în salonaș.

— Marmurele din anticamera asta sunt sărăcăcioase, observă Monte-Cristo. Nădăjduiesc că au să fie ridicate.

Bertuccio se înclină.

Așa cum spusese administratorul, notarul aștepta în salonaș. O figură onestă, crescută în demnitatea rigidă a notarului de la periferie.

— Domnul este notarul însărcinat să vândă casa de țară pe care vreau s-o cumpăr? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse notarul.

— Actul de vânzare e gata?

— Da, domnule conte.

— L-ai adus?

— Poftim.

— Perfect. Și unde e casa pe care o cumpăr? întrebă Monte-Cristo cu neglijență, adresându-se pe jumătate lui Bertuccio și jumătate notarului.

Administratorul făcu un gest care însemna: nu știu.

Notarul îl privi pe Monte-Cristo cu uimire.

— Cum, întrebă el, domnul conte nu știe unde se află casa pe care o cumpără?

— Pe onoarea mea, nu, spuse contele.

— Domnul conte nu o cunoaște?

— Cum naiba s-o cunosc? Am sosit din Cadix azi-dimineață, nu am fost niciodată la Paris, ba pun piciorul pentru prima oară în Franța.

— Atunci e altceva, răspunse notarul. Casa pe care domnul conte o cumpără se găsește în Auteuil.

La auzul cuvintelor acestora Bertuccio păli.

— Și unde e Auteuil? întrebă Monte-Cristo.

— La doi pași de aici, domnule conte, spuse notarul. Îndată după Passy, într-o poziție încântătoare, în Bois de Boulogne.

— Așa de aproape? întrebă Monte-Cristo. Dar acolo nu e la țară. Cum dracu de mi-ai ales o casă la poarta Parisului, domnule Bertuccio?

— Eu? exclamă administratorul, cu o grabă ciudată. Nu pe mine m-a însărcinat domnul conte cu alegerea casei. Rog pe domnul conte să-și aducă aminte, să-și scormonească memoria.

— A, da, zise Monte-Cristo. Îmi amintesc acum. Am citit anunțul într-un ziar și m-am lăsat sedus de titlul mincinos: *Casă de țară*.

— E încă timp, spuse Bertuccio, iar dacă Excelența voastră mă însărcinează să caut. În altă parte îi voi găsi tot ce va fi mai bun, fie la Enghien, fie la Fontenay-aux-Rosse, fie la Bellevue.

— Ba nu, spuse Monte-Cristo cu nepăsare. Din moment ce-o am pe aceasta, o păstrez.

— Și domnul are dreptate, spuse repede notarul care se temea că va pierde onorariul, e o proprietate înecantătoare. Apă curgătoare, pădure stufoasă, locuință confortabilă, deși părăsită de multă vreme. Nu mai pun la socoteală mobilierul care, deși vechi, are mare valoare, în special astăzi când sunt căutate antichitățile. Mă iertați, mi se pare că domnul conte preferă moda epocii.

— Spune, continuă Monte-Cristo, e convenabilă?

— O, domnule, mai mult decât atât. E magnifică.

— Drace, să nu pierdem o atare ocazie, declară Monte-Cristo. Ai contractul, domnule notar?

Și semnă repede, după ce aruncă o privire în punctul unde erau consemnate situația casei și numele proprietarilor.

— Bertuccio, spuse el, dă domnului 55.000 de franci.

Administratorul ieși cu pași șovăitori și reveni cu un teanc de bancnote pe care notarul le numără cu deprinderea omului care nu-și primește dreptul decât după o cercetare atentă.

— Sunt îndeplinite toate formalitățile? întrebă contele.

— Toate, domnule conte.

— Ai cheile?

— Sunt în mâinile portarului care păzește casa. Poftim însă ordinul ce i-am dat, să-l instaleze pe domnul în proprietatea sa.

— Prea bine, și Monte-Cristo făcu notarului un semn din cap care voia să spună: „Nu mai am nevoie de dumneata, și pleacă”.

— Mi se pare însă că domnul s-a înșelat, se încumetă cinstitul notar. Suma datorată e numai 50.000 de franci, iar în ea intră totul.

— Și onorariul dumitale?

— Se găsește în suma aceasta, domnule conte.

— Dar ai venit din Auteuil aici?

— Da, fără îndoială.

— Ei bine, trebuie, să fii plătit pentru deranj, spuse contele.

Și îl concedie cu un gest. Notarul ieși de-a-ndăratelea, salutând până la pământ.

Pentru prima oară în cariera sa întâlnea un asemenea client.

— Condu-l pe domnul, îi spuse contele lui Bertuccio.

Și administratorul ieși după notar.

De îndată ce rămase singur, contele scoase din buzunar un portofel cu încuietoare, pe care o deschise cu o cheiță legată la gât și de care nu se despărțea niciodată. După ce căută o clipă, se opri la o filă pe care se aflau câteva însemnări, le confruntă cu actul de vânzare, și, adunându-și amintirile, murmură: Auteuil, rue de la Fontaine numărul 28. Chiar asta e. Să mă încred oare într-o mărturie smulsă prin teroare religioasă sau prin teroare fizică? De altminteri, într-un ceas voi ști totul.

— Bertuccio, strigă izbind cu un ciocănaș într-o placă, ce scoase un sunet ascuțit și prelung, ca acela al unui tam-tam. Bertuccio!

Administratorul se arată în prag.

— Domnule Bertuccio, îl întrebă contele, parcă mi-ai spus cândva că ai călătorit în Franța?

— Da, în anumite părți ale Franței.

— Cunoști împrejurimile Parisului, nu-i așa?

— Nu, Excelență, nu, răspunse administratorul cu un tremur nervos, pe care Monte-Cristo, cunoscător în materie de emoții, îl puse cu drept cuvânt în seama unei neliniști vii.

— Păcat, spuse el, că n-ai vizitat niciodată împrejurimile Parisului, căci seara asta vreau să îmi văd noua proprietate și, venind cu mine, mi-ai fi dat, fără îndoială, informații utile.

— La Auteuil? exclamă Bertuccio a cărui culoare arămie deveni aproape lividă. Eu să merg la Auteuil?

— Ei, dar ce este de mirare dacă ai veni la Auteuil? Când voi locui acolo, va trebui să vii, deoarece aparții casei mele.

Bertuccio coborî capul sub privirea aspră a stăpânului și rămase neclintit, fără să răspundă.

— Dar ce-i cu dumneata? Mă faci să sun a doua oară pentru trăsură? se miră Monte-Cristo, cu tonul pe care Ludovic al XIV-lea l-a întrebuințat rostind faimosul: „Era cât pe-acți să aștept”.

Bertuccio făcu un singur salt din salonaș în anticameră și strigă cu voce răgușită:

— Căi Excelenței sale!

Monte-Cristo scrisese două sau trei scrisori. Când pecetluia ultima scrisoare, administratorul reapăru.

— Trăsura Excelenței sale e la poartă.

— Bine, ia-ți mânușile și pălăria, spuse Monte-Cristo.

— Trebuie să merg cu domnul conte? exclamă Bertuccio.

— Fără îndoială, e nevoie să dai ordine acolo, căci cred că am să locuiesc în casa aceea.

Nu se mai pomenise ca cineva să aibă replică la o poruncă a contelui; de aceea, fără să schițeze vreo obiecție, administratorul își ascultă stăpânul, care se urcă în trăsură și îi lăcu semn să-l urmeze.

Administratorul se așeză respectuos pe bancheta din față.

VI

CASA DIN AUTEUIL

Monte-Cristo remarcase că, atunci când a coborât de pe peron, Bertuccio se închinase așa cum se închină corsicanii, adică tăind aerul în formă de cruce cu degetul și că, suindu-se în trăsură, mormăise în șoaptă o rugăciune scurtă. Oricine altul s-ar fi înduioșat de temerea ciudată pe care vrednicul administrator o manifestase pentru promenada plănuită de conte *extra muros*. Dar, după cât se parc, acesta era prea curios pentru a-l scuti pe Bertuccio de micul voiaj.

În douăzeci de minute ajunseră la Autcuil. Emoția administratorului sporise. Intrând în sat, Bertuccio, care se ghemuse în colțul trăsurii, începu să examineze cu emoție înfrigurată casele pe dinaintea cărora treceau.

— Să spui să oprească pe rue de la Fontaine numărul 28, îi spuse contele, fixându-și privirea fără milă asupra celui căruia îi dădea acest ordin.

Sudoarea se ivi pe chipul lui Bertuccio. Totuși el se supuse și, aplecându-se afară din trăsură, strigă vizitiului:

— Rue de la Fontaine, numărul 28!

Numărul 28 se găsea în capătul satului. Între timp, noaptea venise sau, mai bine-zis, un nor negru, încărcat de electricitate, dădea întuneriiului prematur aparența și solemnitatea unui episod dramatic. Trăsura se opri și valetul se repezi să deschidă ușa.

— Domnule Bertuccio, dumneata nu cobori? Rămâi în trăsură? Dar la ce naiba te gândești astă-seară?

Bertuccio se năpusti afară și își întinse umărul contelui care, de data aceasta, se spijini de el coborând una câte una cele trei trepte ale scării cupeului.

— Bate, spuse contele, și anunță-mă.

Bertuccio bătu, poarta se deschise și portarul se arătă.

— Ce e? întrebă el.

— Noul dumitale stăpân, spuse valetul și întinse portarului hârtia dată de notar.

— Cum, casa e vândută? întrebă portarul. Domnul vine să locuiască aici?

— Da, prietene, spuse contele, și voi căuta să nu ai motive să-l regreți pe fostul dumitale stăpân.

— O, domnule, spuse portarul, nu voi avea motive să-l regret prea mult, căci îl vedeam foarte rar. De mai bine de cinci ani n-a venit și a făcut bine vânzând o casă care nu-i producea nimic.

— Dar cum se numește fostul dumitale stăpân? întrebă Monte-Cristo,

— Domnul marchiz de Saint-Méran. Sunt sigur că nu a vândut casa cu cât l-a costat.

— Marchizul de Saint-Méran? întrebă Monte-Cristo. Mi se pare că acest nume nu mi-e necunoscut, spuse contele. Marchizul de Saint-Méran... Și păru că se străduiește să-și aducă aminte.

— Un nobil bătrân, continuă portarul, un slujitor credincios al Bourbonilor. Avea o singură fiică, pe care o măritase cu domnul de Villefort, fost procuror regal la Nîmes și apoi la Versailles.

Monte-Cristo îi aruncă o privire lui Bertuccio, care era mai livid decât zidul de care se rezema să nu cadă.

— Și fiica aceasta nu a murit? întrebă Monte-Cristo. Mi se pare că am auzit vorbindu-se.

— Da, domnule, acum 21 de ani, iar de atunci noi nu l-am mai văzut nici de trei ori pe sărmanul marchiz.

— Mulțumesc, mulțumesc, spuse Monte-Cristo, judecând după înmărmurirea administratorului că nu putea să întindă coarda mai mult fără riscul de a se rupe. Mulțumesc. Fă lumină!

— Să-l însoțesc pe domnul?

— Nu e nevoie. Domnul Bertuccio îmi va lumina. Și Monte-Cristo își însoți cuvintele cu două piese de aur care stârniră o explozie de binecuvântări și suspine.

— Mă iertați, domnule, n-am lumânări aici, spuse portarul, după ce căută zadarnic pe marginea căminului și pe lavițele înconjurătoare.

— Bertuccio, ia una din lanternele trăsurii și arată-mi apar-tamentele, spuse contele.

Administratorul se supuse fără cârtire, dar se vedea lesne, după tremurul mâinii care ținea lanterna, cât de greu îi era să îndeplinească ordi-nul.

Străbătură un parter vast. Apoi primul etaj, compus dintr-un salon, o sala de baie și două camere de culcare. Printr-unul din dormitoare, ajun-

geai la o scară răsucită, al cărei capăt dădea în grădină.

— O scară de ieșire, spuse contele, destul de comodă. Luminează-mi, domnule Bertuccio. Ia-o înainte și să mergem acolo unde ne va duce scara aceasta.

— Duce în grădină, domnule, suspină Bertuccio.

— Dar de unde știi dumneata, rogu-te?

— Vreau să spun că e firesc să ducă.

Bertuccio scoase un oftat și merse înainte. Scara ducea în adevăr, în grădină.

La ușa de afară, administratorul se opri.

— Haide, domnule Bertuccio, spuse contele.

Dar acesta era năucit, prostit, zdrobit. Ochii lui rătăciți căutau în juru-i urmele unui trecut grozav, iar cu mâinile crispate încerca parcă să alunge amintiri înfricoșătoare.

— Ei? stăruie contele.

— Nu, nu, strigă Bertuccio, punând mâna pe colțul peretelui interior. Nu, domnule, mai departe nu merg, este cu neputință.

— Ce înseamnă asta? se auzi vocea poruncitoare a lui Monte-Cristo.

— Domnule, vedeți bine că ceea ce se întâmplă nu este natural, exclamă administratorul. Că, având de cumpărat o casă la Paris, o cumpărați exact la Auteuil, și cumpărând-o la Auteuil, casa se găsește în rue de la Fontaine numărul 28. O, de ce nu v-am spus totul acolo, Monsenior! Nu mi-ați fi pretins, desigur, să vin. Nădăjduiam că locuința va fi alta. Parcă n-ar mai exista la Auteuil altă casă decât aceea a crimei.

— Oho, exclamă Monte-Cristo oprindu-se brusc. Ce cuvânt greu ai rostit! Om afurisit! Corsican încăpățânat, umbli tot cu mistere și superstiții? Haide, ia lanterna și să vizităm grădina. Nădăjduiesc că, fiind cu mine, n-o să-ți fie frică.

Bertuccio ridică lanterna și se supuse. Deschizând ușa, zăriră un cer alburii pe care luna se străduia zadarnic să lupte împotriva norilor ce o acopereau cu valurile lor sumbre. Ea le lumină o clipă, iar ele se pierdeau apoi și mai posomorâte în adâncurile infinitului.

Administratorul vru să apuce la stânga.

— Nu, domnule, îi spuse Monte-Cristo. De ce să mergem de-a-lungul aleilor? Uite o peluză frumoasă, s-o luăm înainte.

Bertuccio își șterse sudoarea care curgea pe fruntea sa, dar nu se supuse; continuă s-o ia spre stânga. Monte-Cristo se abătea, dimpotrivă, la dreapta. Când ajunse lângă un pâlcc de arbori, se opri.

Administratorul nu putu să se stăpânească.

— Depărtați-vă, domnule! strigă el. Vă implor, depărtați-vă! Stați exact în locul acela.

— În ce loc?

— În locul în care el a căzut...

— Dragă domnule Bertuccio, râse Monte-Cristo. Vino-ți în fire, te rog. Nu ne găsim aci la Sartena sau la Corte. Aici nu sunt mărcinișurile Corsicii, ci e o grădină englezească, rău întreținută, recunosc, dar care nu trebuie calomniată pentru asta.

— Domnule, nu rămâneți acolo, nu rămâneți acolo, vă implor!

— Mi se pare că îți pierzi mintea, Bertuccio, zise contele cu răceală.

Dacă este așa, înștiințează-mă, căci te voi interna într-o casă de sănătate mai înainte de a se întâmpla o nenorocire.

— Oh, Excelență, nenorocirea s-a întâmplat, gemu Bertuccio, clătî-nând din cap și împreunându-și mâinile într-o atitudine care l-ar fi făcut pe conte să râdă, dacă gândul unui interes superior nu-l subjugă în momentul acela și nu-l făcea foarte atent la cele mai neînsemnate izbucniri ale unei conștiințe înfricoșate.

— Domnule Bertuccio, spuse contele, mi-e foarte ușor să-ți spun că, tot gesticulând, îți sucești brațele și că rostogolești niște ochi ca un posedat din al cărui trup diavolul nu vrea să iasă; dar mai totdeauna am băgat de seamă că diavolul cel mai îndărătnic în a rămâne la postul său e un secret. Te știam cor-sican, te știam sumbru și rumegând totdeauna o poveste veche privitoare la o *vendetă*, și-ți treceam cu vederea acestea în Italia, deoarece în Italia lucrurile acestea sunt obișnuite, dar în Franța asasinatul e considerat în genere ca un lucru de foarte prost-gust. De el se ocupă jandarmii, judecătorii îl condamnă, iar eșafodele îl răzbună.

Bertuccio își împreună mâinile și, deoarece în timp ce făcea diferite gesturi, nu se despărțea de lanternă, lumina îi lumină chipul tulburat.

Monte-Cristo îl observă așa cum la Roma observase supliciul lui Andrea; apoi, cu un ton care strecură un fior nou în corpul bietului administrator, continuă:

— Așadar, abatele Busoni m-a mințit, când, după călătoria sa în Franța, în 1829, te-a trimis la mine cu o scrisoare de recomandare în care îmi lauda prețioasele dumitale calități. Uite, îi voi scrie abatelui. Am să-l trag la răspundere pentru protejatul său și am să aflu, fără îndoială, ce e cu afacerea asta a asasinatului. Te previn însă, domnule Bertuccio, că, atunci când trăiesc într-o țară, sunt obișnuit să mă conformez legilor ei și că nu am poftă să mă cert pentru dumneata cu justiția Franței.

— O, să nu faceți asta, Excelență. V-am servit cu credință, nu e așa? exclamă Bertuccio deznădăjuit, am fost totdeauna un om cinstit și am făcut fapte bune mai mult decât mi-a stat în putință.

— Nu tăgăduiesc, consimți contele, dar de ce dracu te agiți așa? E semn rău. O conștiință curată nu pune atâta paloare pe obraji, atâta febră în mâinile unui om...

— Dar, domnule conte, reluă Bertuccio șovăielnic, nu mi-ați spus chiar dumneavoastră că domnul abate Busoni, care a auzit spovedania mea în închisoarea din Nîmes, v-a avertizat, trimițându-mă la dumneavoastră, că am un păcat greu pe suflet?

— Da, dar deoarece el mi te trimitea spunându-mi că vei fi un administrator excelent, am crezut că ai furat. Atâta tot.

— O, domnule conte! glăsui Bertuccio cu resemnare.

— Sau că, întrucât erai corsican, n-ai putut să rezști dorinței de a găuri o piele, așa cum se spune în țara voastră.

— Ei, da, Monseniore, da, bunul meu nobil, acesta-i adevărul! strigă Bertuccio, aruncându-se la picioarele contelui. Da, o răzbunare, o simplă răzbunare, jur.

— Înțeleg, dar ceea ce nu înțeleg e că tocmai casa aceasta te-a tulburat așa de mult.

— Dar nu e oare firesc, Monsenior, dacă răzbunarea a fost săvârșită în casa aceasta? întrebă Bertuccio.

— Cum în casa mea?

— O, Monsenior, ca nu era încă a dumneavoastră, răspunse Bertuccio cu naivitate.

— Dar a cui era? A domnului marchiz de Saint-Méran, după cum îmi pare că ne-a spus notarul? Ce naiba ai avut să te răzbuni împotriva marchizului de Saint-Méran?

— Nu de el era vorba, Monsenior, ci de altcineva.

— Ciudată întâlnire, spuse Monte-Cristo, cedând parcă reflexiilor sale, să te găsești așa, din întâmplare, fără vreo pregătire, într-o casă unde s-a întâmplat o scenă ce-ți trezește remușcări grozave!

— Monsenior, se lamentă administratorul, fatalitatea orânduiește toate acestea, sunt sigur. Mai întâi, dumneavoastră cumpărați o casă exact la Auteuil, iar casa e aceea unde eu am săvârșit un asasinat. Coborâți în grădină exact pe scara pe unde a coborât el, vă opriți exact în locul unde el a primit lovitura. La doi pași, sub platanul acesta, era groapa unde el și-a îngropat copilul. Toate acestea nu sunt întâmplare, nu, căci în acest caz, întâmplarea prea ar semăna Providenței.

— Ei, bine, domnule corsican, să presupunem că este Providența; cu presupun totdeauna ceea ce alții vor. De altminteri, minților bolnave trebuie să li se facă concesii. Haide, adună-ți mințile și povestește-mi.

— Nu am povestit întâmplarea decât o dată, și atunci am povestit-o abatelui Busoni. Astfel de lucruri, adăugă Bertuccio, clătinând din cap, nu se spun decât sub pecetea spovedaniei.

— În cazul acesta, dragă Bertuccio, spuse contele, te voi trimite înapoi la duhovnicul dumitale să vorbești despre tainele voastre. Mie însă mi-e frică de o gazdă înspăimântată de astfel de fantome. Nu-mi place ca oamenii mei să nu aibă curajul de a se plimba seara prin grădina mea. Apoi, mărturisesc, nu prea țin la vizita vreunui comisar de poliție. Căci află de la mine, maestre Bertuccio, în Italia justiția nu e plătită decât dacă tace, dar în Franța, dimpotrivă, n-o plătești decât dacă vorbește. La naiba, te credeam întrucâtva corsican, foarte mult contrabandist, un administrator iscusit, dar văd că mai ai și alte coarde la arcul dumitale. Nu-mi mai aparții, domnule Bertuccio.

— O, Monsenior, Monsenior, exclamă administratorul înfricoșat la auzul amenințării. Dacă e nevoie numai de atât pentru a rămâne în serviciul dumneavoastră, am să vorbesc, am să spun totul, iar dacă vă părăsesc, vă voi părăsi pentru a merge la eșafod.

— În cazul acesta, se schimbă lucrurile, spuse Monte-Cristo. Dar dacă vrei să minți, ia seama: e mai bine să nu mai vorbești deloc.

— Nu, domnule, vă jur pe sufletul meu că vă voi spune totul. Nici chiar abatele Busoni n-a știut decât o parte din taina mea. Mai întâi însă, vă implor, depărtați-vă de platanul acela. Uite, luna înăbușe norul și acolo, așezat cum sunteți, înfășurat cu o manta ca aceasta, care ascunde statura dumneavoastră și care seamănă cu a domnului de Villefort...

— Cum, exclamă Monte-Cristo, domnul de Villefort...

— Excelența voastră îl cunoaște?

— Fostul procuror regal din Nîmes?
— Da.
— Care se însurase cu fiica marchizului de Saint-Méran?
— Da.
— Care avea în barou reputația celui mai onest, mai sever, mai rigid magistrat?
— Ei, bine, domnule, exclamă Bertuccio, omul acela cu reputația fără cusur... Era un infam.
— Eh, nu se poate, spuse Monte-Cristo.
— E totuși cum vă spun.
— Adevărat? Întrebă Monte-Cristo. Și ai dovada?
— Cel puțin am avut-o.
— Și ai pierdut-o, nătărăule?
— Da, dar căutând bine, poate fi regăsită.
— Ia, povestește-mi, domnule Bertuccio, căci lucrul începe să mă intereseze cu adevărat, spuse contele. Și, fredonând o arie din *Lucia*, contele se așază pe bancă, în timp ce Bertuccio îl urma, rechemându-și amintirile.

Bertuccio rămase în picioare, în fața lui.

VII VENDETA

— De unde dorește domnul conte să reiau firul? Întrebă Bertuccio.
— De unde vrei, spuse Monte-Cristo, deoarece nu știu absolut nimic.
— Îmi închipuiam totuși că domnul abate Busoni i-a spus Excelenței voastre.
— Da, câteva amănunte, fără îndoială, dar de atunci au trecut șapte, opt ani și am uitat totul.
— În cazul acesta pot, fără teamă că o voi plictisi pe Excelența voastră...
— Haide, domnule Bertuccio, haide, îmi vei ține loc de gazetă de seară.
— Lucrurile datează din 1815.
— Aha, este cam mult de atunci, remarcă Monte-Cristo.
— Da, domnule, și cu toate acestea cele mai mărunte detalii sunt așa de vii în memoria mea, de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Aveam un frate, un frate mai mare, care era în serviciul împăratului. Ajunsese locotenent într-un regiment format în întregime din corsicani. Fratele acesta era singurul meu prieten. Rămăsesem orfani, eu la 5 ani, el la 18. Mă crescuse ca și cum aș fi fost fiul lui. În 1814, sub Bourboni, el se însurase. Împăratul se înapoia din insula Elba, fratele meu reintră îndată în servici și, rănit ușor la Waterloo, se retrase împreună cu armata dincolo de Loira.
— Dar dumneata îmi povestești istoria celor *O sută de zile*, domnule Bertuccio, și ea e încheiată dacă nu mă înșel.
— Scuzați-mă, Excelență, însă aceste prime amănunte sunt necesare și mi-ați făgăduit că veți asculta cu răbdare.

— Haide, haide, am spus numai o vorbă.

— Într-o zi primirăm o scrisoare. Trebuie să vă spun că noi locuim în cătunul Rogliano, la marginea capului Cersica. Scrisoarea venea de la fratele meu, care ne spunea că armata era concediată și că se înapoia prin Châteauroux, Clairmont-Ferrand, Le Puy și Nîmes. Mă ruga ca, dacă am ceva bani, să-i trimit la Nîmes unui cunoscut al nostru, hangiu, cu care aveam oarecare legături.

— De contrabandă.

— O, domnule conte, omul trebuie să trăiască.

— Desigur, continuă.

— Îl iubeam din tot sufletul pe fratele meu, v-am mai spus, Excelență. De aceea, mă hotărâi nu să-i trimit banii, ci să-i duc eu însumi. Aveam o mie de franci. Lăsai cinci sute Assuntei, cumnata mea, luai celelalte cinci sute și pornii la drum spre Nîmes. Era lucru ușor, aveam barca, o încărcătură de tutun pe mare, totul venea în ajutorul planului meu. Dar, după ce făcui încărcătura, vântul deveni potrivnic, astfel că, timp de patru sau cinci zile, n-am putut să intrăm în Rhône. În sfârșit, izbutirăm. Urcarăm până la Arles, lăsai barca între Bellegarde și Beaucaire și pornii spre Nîmes.

— Ajungem, nu-i așa?

— Da, domnule. Scuzați-mă, dar precum Excelența voastră va vedea, nu-i povestesc decât lucrurile absolut necesare. Tocmai atunci aveau loc faimoasele masacre din sud. Doi-trei tâlhari care se numeau Treistailon, Truphemy și Graffan, ucideau pe străzi pe toți cei bănuși de bonapartism. Domnul conte a auzit, desigur, despre aceste asasinat.

— Vag. În epoca aceea mă aflam, foarte departe de Franța. Urmează.

— Când intrai în Nîmes, căleai pur și simplu în sânge. Întâlneai la fiecare pas cadavre: asasinii, organizați în bande, ucideau, jefuiau și ardeau. La vederea acestui carnagiu, mă trecu un fior, nu pentru mine. Eu, simplu pescar corsican, nu prea aveam motive să mă tem. Dimpotrivă, epoca aceea era favorabilă nouă, contrabandiștilor. Mă temeam însă pentru fratele meu, soldat al Imperiului, revenit din armata Loirei cu uniformă și epoleți.

Alergai la hangiuul nostru. Presimțirile nu mă înșelaseră: fratele meu sosise în ajun la Nîmes și, chiar la poarta celui la care venea să ceară ospitalitate, a fost asasinat. Mă străduii din răputeri să-i aflu pe ucigași, dar nimeni nu îndrăzni să-mi spună numele lor, într-atât se temea de ei lumea. Mă gândii atunci la justiția franceză despre care mi se vorbise așa de mult, care nu se teme de nimic, și mă înfățișai procurorului regal.

— Iar procurorul regal se numea Villefort, nu-i așa? întrebă Monte-Cristo cu neglijență.

— Da, Excelență; venea din Marsilia, unde fusese substituit.

Căpătase avansarea grație zelului său. Se spunea că era unul dintre cei dintâi care anunțaseră guvernului debarcarea din insula Elba.

— Prin urmare, te-ai prezentat la el.

— Domnule, îi spusei, fratele meu a fost asasinat ieri pe străzile orașului, nu știu de cine, dar misiunea dumneavoastră e să aflați. Sunteți aici șeful justiției, și justiției îi revine datoria de a răzbuna pe cei pe care

n-a știut să-i apere.

— Și ce era fratele dumitale? întrebă procurorul regal.

— Locotenent în batalionul corsican.

— Prin urmare, un soldat al uzurpatorului.

— Un soldat al armatei franceze.

— Ei bine, răspuse el, s-a servit de sabie și a pierit prin sabie.

— Vă înșelați, domnule, a pierit prin pumnal.

— Ce vrei să fac eu? mă întrebă magistratul.

— Dar v-am spus: vreau să-l răzbunați.

— Împotriva cui?

— A asasinilor săi.

— Dar ce, eu îi cunosc?

— Căutați-i.

— Pentru ce? Fratele dumitale s-o fi certat cu cineva și s-o fi bătut în duel. Toți foștii ostași se dedau la excese care le izbuteau sub Imperiu, dar cu care li se înfundă acum. Oamenilor noștri din sud nu le plac nici soldații, nici excesele.

— Domnule, reluai eu, nu vă rog pentru mine, cu voi plânge și mă voi răzbuna; dar bietul meu frate avea o soție. Dacă mi s-ar întâmpla o nenorocire și mie, biata ființă va muri de foame, căci ea trăia numai prin munca fratelui meu. Cereți pentru ca o mică pensie de la guvern.

— Fiecare revoluție are catastrofele ei, răspuse domnul de Villefort. Fratele dumitale a fost victima acesteia. E o nenorocire, dar guvernul nu datorează pentru asta nimic familiei dumitale. Dacă ar trebui să judecăm toate răzbunările pe care partizanii uzurpatorului le-au săvârșit împotriva partizanilor regelui când, la rândul lor, dispuneau de putere, poate că astăzi fratele dumitale ar fi condamnat la moarte. Ceea ce se întâmplă e foarte natural, căci e legea represaliilor.

— Cum, domnule, strigai eu, e cu putință să-mi vorbiți așa, dumneavoastră, un magistrat?

— Toți corsicanii sunt nebuni, pe onoarea mea! răspuse domnul Villefort. Ei cred că și acum compatriotul lor e împărat. Ești în întârziere, dragă. Trebuia să vii să-mi spui asta acum două luni. Astăzi e prea târziu. Pleacă, iar dacă nu pleci, dau ordin să fii alungat.

Îl privii o clipă să văd dacă mai puteam nădăjdui ceva de la o nouă rugămintă. Omul era de piatră. M-apropiai de el:

— Ei bine, îi spusei în șoaptă, deoarece îi cunoașteți pe corsicani, știți desigur cum își țin ei cuvântul. Socotiți că s-a făcut bine cu răpunerea fratelui meu care era bonapartist, deoarece dumneavoastră sunteți regalist. Uite, eu, care de asemeni sunt bonapartist, vă declar un lucru: că vă voi ucide. Vă declar din momentul acesta *vendeta*. Așadar, țineți seama și păziți-vă. Căci, la prima ocazie când ne vom găsi față în față, ultimul dumneavoastră ceas va fi sunat. Și, mai înainte ca el să se trezească din uimire, deschisei ușa și fugii.

— Hm, cu figura dumitale cinstită faci lucrurile astea, domnule Bertuccio? Ba încă unui procuror regal? se miră Monte-Cristo. Mă rog, știa el măcar ce înseamnă cuvântul *vendeta*?

— Știa așa de bine, că, din clipa aceea, nu mai ieși singur. Se zăvorî în casă și mă puse în urmărire. Din fericire, stăteam așa de bine ascuns

încât nu putu să mă găsească. Îl cuprinse frica. Tremura la gândul de a mai întârzia în Nîmes. Solicită mutarea și, deoarece era într-adevăr un om influent, fu numit la Versailles. Dumneavoastră știți însă că distanța nu există pentru un corsican care a jurat să se răzbune pe dușmanul său, iar trăsura sa, oricât de Bine condusă, n-a fost niciodată cu mai mult de jumătate de zi înaintea mea care, totuși, o urmăream pe jos.

...Important nu era să-lucid. Găsisem prilejul de o sută de ori; trebuia să-lucid fără ca să fiu descoperit și, mai cu seamă, fără să fiu arestat. De acum încolo nu-mi mai aparțineam: trebuia să o ocrotesc și s-o hrănesc pe cumnata mea. Îl pândii pe domnul de Villefort timp de trei luni. Timp de trei luni el nu făcu un pas, o plimbare, fără ca privirea mea să nu-l însoțească în tot locul. Aflai în cele din urmă că venea în taină la Auteuil. Îl însoții și aici și-l văzui intrând în casa unde ne aflăm acum. Atât numai că, în loc să intre ca toată lumea prin poarta cea mare de la stradă, venea, fie călare, fie cu trăsura, lăsa trăsura sau calul la han și intra prin portița pe care o vedeți colo.

Monte-Cristo făcu din cap un semn care dovedea că distinge, într-adevăr, în întuneric intrarea indicată de Bertuccio.

— Nu mai aveam treabă la Versailles, așa că mă stabilii la Auteuil și mă informai. Dacă voiam să-l prind, de bună-seamă că aici trebuia să întind cursa. Casa aparținea, după cum portarul i-a spus Excelenței voastre, domnului de Saint-Méran, socrul lui Villefort. Domnul de Saint-Méran locuia la Marsilia, ca atare locuința aceasta nu-i folosea. De aceea se spunea că o închiriasse unei tinere văduve, care nu era cunoscută decât sub numele de Baroana.

Într-adevăr, într-o seară, privind pe deasupra zidului, văzui o femeie tânără și frumoasă care se plimba singură prin grădina pe care nici o fereastră străină n-o domina. Privea mereu spre portiță și înțelesei că în seara aceea îl aștepta pe domnul de Villefort. Când fu îndeajuns de aproape de mine, pentru ca, în ciuda întunericului, să-i pot distinge trăsăturile, văzui o femeie tânără, frumoasă, de 18, 19 ani, înaltă și blondă. Deoarece era îmbrăcată cu un capot simplu și nimic nu-i ascundea talia, observai că era însărcinată și că sarcina părea destul de înaintată. După câteva momente se deschise portița. Intră un bărbat și tânără femeie alergă cât putu mai repede în întâmpinarea lui. Se îmbrățișară, se sărutară cu dragoste și intrară împreună în casă.

Bărbatul era domnul de Villefort. Socotii că la ieșire, mai cu scamă dacă ieșea noaptea, avea să străbată singur grădina în toată lungimea ei.

— Ai aflat apoi numele femeii? întrebă contele.

— Nu, Excelență, răspuse Bertuccio. Veți vedea că n-am avut timp să-l aflu.

— Urmează.

— Poate că în seara aceea, reluă Bertuccio, aș fi putut să-lucid pe procurorul regal; dar nu cunoșteam încă destul de bine grădina în toate amănuntele ei. Mă temui că n-am să-l pot ucide fulgerător și că, dacă alerga cineva la strigătele lui, n-am să pot fugi. Amânai hotărârea pentru întâlnirea viitoare și, pentru ca nimic să nu-mi scape, închiriai o odăiță ce dădea spre stradă. Peste trei zile, pe la șapte seara, văzui ieșind din casă

un servitor călare ce porni pe drumul spre Sèvres. Îmi închipuii că se ducea la Versailles. Nu mă înșelam. După trei ceasuri, omul se înapoia acoperit de praf. Mesajul său era terminat. După zece minute, un alt bărbat, pe jos, înfășurat într-o manta, deschise portița grădinii, portiță care fu încuiată în urma lui. Coborâi repede. Măcar că nu văzusem chipul lui Villefort, îl recunoscu după bătaia inimii mele. Străbătui strada, ajunsei la o piatră pusă în colțul zidului și de pe care privisem în grădină întâia oară. De data aceasta, nu mă mulțumii să privesc, scosei cuțitul din buzunar, mă încredințai că vârful era ascuțit bine și sării peste zid. Prima mea grijă a fost să alerg la poartă. El lăsase cheia înăuntru, împingând numai zăvorul. Nimic nu-mi împiedica deci fuga înspre partea aceasta. Mă apucaii să studiez împrejurimile. Grădina forma un dreptunghi, la mijloc se întindea o peluză de iarbă fină englezească, la colțurile peluzei erau pâlcuri de copaci cu frunzișul stufos, toate acestea laolaltă cu flori de toamnă. Pentru a merge din casă la portiță, sau de la portiță la casă, fie că intra, fie că ieșea, domnul Villefort era obligat să treacă pe lângă unul din aceste pâlcuri.

Era sfârșitul lui septembrie. Vântul sufla cu putere, luna palidă, acoperită în fiecare clipă de nori groși ce lunecau repede pe cer, înălbea nisipul aleilor care duceau spre casă, dar nu putea să străpungă întunericul copacilor stufoși printre care un om putea rămâne ascuns fără teama de a fi zărit.

Mă ascunsei lângă copacii cei mai apropiați pe lângă care Villefort avea să treacă. Abia mă furișasem și, printre răbufnirile vântului care încovoia copacii deasupra frunții mele, mi se păru că disting niște gemete. Știți însă sau, mai bine-zis, nu știți domnule conte, că celui care așteaptă momentul săvârșirii unui asasinat i se pare totdeauna că aude strigăte înăbușite. Trecură două ceasuri în răstimpul cărora avui în mai multe rânduri impresia că aud aceleași gemete. Miezul nopții sună. Pe când ultima bătaie vibra încă lugubru și puternic, zării o licărire luminând ferestrele scării tănuite pe unde am coborât adineauri și noi. Ușa se deschise, omul cu manta reapăru. Momentul grozav sosie; dar mă pregătisem atâta vreme pentru acest moment încât nimic din mine nu șovăi. Scosei cuțitul, îl desfăcui și mă pregătii.

Omul cu manta veni drept spre mine, dar, pe măsură ce înainta în spațiul descoperit, mi se părea că în mână dreaptă ținea o armă. Îmi fu frică nu de luptă, ci de un insucces. Când ajunse la câțiva pași de mine, văzui că ceea ce socotisem o armă nu era decât o cazma. Nu putusem încă ghici în ce scop ținea o cazma în mână domnul de Villefort, când se opri la marginea pâlcului de copaci, aruncă o privire în juru-i și începu să sape o groapă. Abia atunci observai că avea ceva în manta și că așezase obiectul pe peluză, ca să fie mai liber în mișcări. Mărturisesc că puțină curiozitate se strecură în ura mea: vruii să văd ce face acolo Villefort. Rămăsei nemișcat, cu răsuflarea tăiată. Așteptai. ...Apoi îmi veni o idee care se confirmă, văzându-l pe procurorul regal scoțând de sub manta o lădiță.

Îl lăsai să așeze lădița în groapă și să tragă pământul peste ea. După aceea, el călcă peste pământul proaspăt, pentru a șterge urma operei nocturne. Mă năpustii atunci asupra lui și-i împlântai cuțitul în

piept, spunându-i:

— Eu sunt Giovanni Bertuccio! Moartea ta pentru fratele meu, comoara ta pentru văduva lui; precum vezi, răzbunarea mea e mai desăvârșită decât nădăjduiam.

Nu știi dacă el mi-a auzit cuvintele. Nu cred, căci a căzut fără să scoată un strigăt. Simții valurile sângelui său țâșnind fierbinți pe mâinile și pe chipul meu; dar eram amețit, în delir. Sângele mă răcorea în loc să mă ardă. Într-o clipă, dezgropai lădița cu ajutorul cazmalei. Apoi, ca să nu se vadă că am scos-o, acoperii la rândul meu groapa, aruncai cazmaua peste zid, mă năpustii prin poarta pe care o încuiaii de două ori, luând cheia cu mine.

— Bravo, spuse Monte-Cristo, a fost, după câte văd, un mic asasinat însoțit de furt.

— Nu, Excelență, răspunse Bertuccio, o *vendeta* urmată de despăgubire.

— Dar suma era cel puțin însemnată?

— Nu erau bani acolo.

— A, da, mi-aduc aminte, zise Monte-Cristo. Mi-ai vorbit îmi pare de un copil.

— Întocmai, Excelență. Alergai la râu, mă așezai pe parapet și, zorit să aflu conținutul lădiței, smulsei broasca cu cuțitul. Într-un scutec fin era înfășurat un copil nou-născut; fața lui congestionată, mâinile vinete anunțau că sucombuse, desigur în urma unei asfixii, pricinuite de cordonul ombilical înfășurat de după gât; cu toate acestea, pentru că încă nu era rece, șovăii să-l arunc în apa care curgea la picioarele mele. Într-adevăr, peste o clipă, mi se păru că simt o bătaie ușoară în piept. Eliberai gâtul de cordonul care îl înfășura și, deoarece fusesem infirmier la spitalul din Bastia, făcui ce ar fi putut să facă un medic în împrejurarea aceasta, adică îi suflai, plin de curaj, aer în plămâni, astfel că, după un sfert de oră de eforturi extraordinare, îl văzui respirând și auzii un țipăt ieșind din pieptul lui. Scosei la rândul meu un strigăt, dar un strigăt de bucurie. Dumnezeu nu mă blesteamă deci, îmi spusei, căci îngăduie să redau viața unei făpturi omenești în schimbul vieții pe care am răpit-o alteia.

— Și ce ai făcut cu copilul? întrebă Monte-Cristo. Era un bagaj destul de împovăraător pentru un om care avea nevoie să fugă.

— De aceea, nu mă gândii nici o clipă măcar să-l păstrez. Știam însă că există la Paris un azil unde aceste biete ființe sunt primite. Trecând dincolo de barieră, declarai că am găsit copilul pe drum și mă informai. Lădița era convingătoare. Scutecele fine arătau că micuțul aparținea unor părinți bogați. Sângele cu care eram acoperit putea să aparțină tot așa de bine copilului, ca și altei făpturi. Nu mi se făcu nici o obiecție. Mi se indică azilul care se afla la capătul străzii Enfer și, după ce avui grijă să tai scutecul în două, astfel ca una din cele două litere care îl însemnau să rămână la copil, pe când cealaltă va fi păstrată de mine, depusei povara în turn, sunai și o rupsei la fugă. După 15 zile mă găseam la Rogliano și îi spuneam Assuntei: — Consolează-te, surioară; Israel e mort, dar l-am răzbunat. Ea îmi ceru explicații și îi povestii totul.

— Giovanni, îmi spuse Assunta, ar fi trebuit să aduci copilul. l-am fi

ținut noi loc de părinții pe care i-a pierdut, l-am fi botezat Benedicto și, pentru fapta aceasta bună, Dumnezeu ne-ar fi binecuvântat.

Drept orice răspuns, îi dădai jumătate din scutecul pe care îl păstrasem; ca să poată cere copilul dacă vom deveni mai bogați.

— Și ce litere se aflau pe scutec? întrebă Monte-Cristo.

— Un H și un N, având deasupra un șirag de baron.

— Dacă nu mă înșel, vrei să spui blazon, domnule Bertuccio. Unde naiba ți-ai făcut studiile heraldice?

— În serviciul dumneavoastră, domnule conte, se învață orice.

— Urmează, sunt curios să știu două lucruri.

— Care, Monsenior?

— Ce a devenit băiețașul. Nu mi-ai spus că era un băiețaș, domnule Bertuccio?

— Nu, Excelență. Nu-mi amintesc să vă fi vorbit despre asta.

— A, mi s-a părut. Poate m-am înșelat.

— Nu, nu v-ați înșelat, căci era într-adevăr un băiețaș; dar Excelența voastră spunea că dorește să știe două lucruri: care este al doilea?

— Al doilea era crima de care ai fost acuzat când ai cerut un duhovnic și când abatele Busoni a venit în urma acestei cereri la închisoarea din Nîmes.

— Poale că istoria va fi prea lungă, Excelență.

— Ce-are a face? Ceasul e abia zece. Știi că eu nu dorm și îmi închipui că nici dumneata nu prea simți nevoia somnului.

Bertuccio se înclină și reluă istorisirea.

— Pe jumătate ca să alung amintirile care mă asaltau, pe jumătate ca să fac față nevoilor bieteii văduve, mă apucau din nou, cu ardoare, de meseria de contrabandist, devenită mai ușoară prin slăbirea legilor, slăbire ce urmează totdeauna revoluțiilor. În special coastele sudului erau prost păzite din cauza eternelor răzmerițe care aveau loc când la Avignon, când la Nîmes, când la Uzès. Ne folosirăm de armistițiul acesta acordat de stăpânire, ca să legăm relații cu întregul litoral. De la asasinarea fratelui meu, pe străzile din Nîmes nu mai voisem să mă înapoiez în orașul acesta. De aceea, hangiul cu care făceam afaceri, văzând că nu mai voiam să vin la el, venise el la noi și întemeiase o sucursală a hanului său pe drumul dintre Bellegarde și Beaucaire, cu firma *La Pont du Gard*, Aveam astfel, fie în direcția Aigues-Mortes, fie la Martigues, fie la Bouc o duzină de antrepozite unde depuneam mărfurile și unde, la nevoie, găseam un refugiu față de vameși și jandarmi. O meserie care produce mult mai mult decât aceea de contrabandist când o faci cu oarecare inteligență și cu oarecare vigoare. În ce mă privește, trăiam în munți, având acum un îndoit motiv să mă tem de jandarmi și de vameși, deoarece aducerea în fața judecătorilor putea să provoace o anchetă, deoarece ancheta este totdeauna o excursie în trecut și deoarece în trecutul meu, acum, se putea găsi ceva mai grav decât niște țigări intrate prin contrabandă sau niscaiva butoaie cu rachiu circulând fără permisiune. De aceea, preferând de o mie de ori moartea unei arestări, săvârșeam lucruri uimitoare, care în mai multe rânduri îmi dovediră că grija prea mare pentru corpul nostru e aproape singurul obstacol în calea izbândirii acelor proiecte ce au nevoie de o hotărâre

rapidă și de o executare viguroasă. Într-adevăr, după ce ți-ai jertfit viața, nu mai ești egalul altor oameni sau, mai bine-zis, ceilalți oameni nu mai sunt egali tăi, și oricine a luat hotărârea aceasta simte pe dată că forțele i se înzecesc și că orizontul i se mărește.

— Filosofie, domnule Bertuccio, îl întrerupse contele. Dar văd că ai făcut aproape de toate în viața dumitale.

— O, iertați-mă, Excelență!

— Nu, nu, filosofia la ceasurile zece și jumătate seara e cam întârziată. Dar eu n-am altă observație de făcut, deoarece o găsesc întemeiată, ceea ce nu se poate spune despre toate filosofii.

— Isprăvile mele devenira deci tot mai întinse, tot mai fructuoase. Assunta era gospodină, iar mica noastră avere se rotunjea. Într-o zi, când plecam într-o expediție, îmi spuse:

— Du-te și îți voi pregăti la întoarcere o surpriză.

O întrebai zadarnic, căci nu vru să-mi spună nimic, și plecai.

Expediția dură aproape șase săptămâni. Fusesem la Lacques să încărcăm untdelemn și la Livorno să luăm bumbacuri englezești.

Debarcarea noastră se făcu fără neplăceri, câștigasem și ne înapoiam voioși.

Când intrai în casă, primul lucru pe care îl văzui în partea cea mai a-
rătoasă a camerei Assuntei, într-un leagăn somptuos în comparație cu restul mobilei, fu un copil cam de șapte, opt luni. Scosei un strigăt de bucurie. Singurele momente de tristețe pe care le avusesem după asasinarea procurorului regal mi-au fost pricinuite de părăsirea copilului. Se înțelege că remușcări pentru asasinat în sine nu am avut. Biata Assunta ghicise totul: profitase de absența mea și, având jumătatea scutecului împreună cu însemnarea zilei și orei precise a depunerii copilului la azil, plecase la Paris și-l ceruse. N-a întâmpinat nici o împotrivire, copilul i-a fost dat.

O, mărturisesc, domnule conte, că, văzând cum biata făptură dormea în leagăn, pieptul mi s-a umflat și lacrimile mi-au năpădit ochii!

— Assunta, exclamai, ești o femeie vrednică și Providența te va binecuvânta.

— Lucrul acesta, spuse Monte-Cristo, e mai puțin adevărat decât filosofia dumitale. E drept, nu e decât credință.

— Excelență, urmă Bertuccio, aveți dreptate, căci Dumnezeu l-a însărcinat chiar pe copilul acesta cu pedepsirea mea. Niciodată o fire mai perversă nu s-a manifestat mai de timpuriu și, cu toate acestea, nu se va putea spune că a fost prost-crescut, căci cumnata mea îl trata ca pe un fecior de prinț. Era un băiat cu figura încântătoare, cu ochii senini, albaștri, cum sunt tonurile faianțelor chinezești care se armonizează așa de bine cu albul lăptos al tonului general. Numai părul de un blond prea aprins dădea chipului său un caracter ciudat, care sporea vioiciunea privirii și viclenia zâmbetului. Din păcate, un proverb spune că roșcovanul este foarte bun sau foarte rău. E drept, de asemeni, că blândețea mamei sale i-a încurajat primele înclinări. Copilul, pentru care biata mea cumnată se ducea la târgul din oraș, cale de patru sau cinci leghe, să cumpere primele fructe și dulciurile cele mai fine, prefera portocalelor de Parma și conservelor de Genova castanele furate de la

vecin, sărind gardurile, sau merele uscate în podul acestuia, deși avea la dispoziție castanele și merele din livada noastră.

Într-o zi — Benedetto putea să aibă cinci sau șase ani —, vecinul Vasilio, care, potrivit obiceiurilor țării noastre, nu-și înclua nici pungă, nici bijuteriile, căci domnul conte știe foarte bine că în Corsica nu sunt hoți — vecinul Vasilio ni se plânse că i-a dispărut un ludovic din pungă. Crezuserăm că el a socotit greșit, dar pretindea că e sigur de ce spune. În ziua aceea, Benedetto plecase de acasă de dimineață, iar noi eram foarte neliniștiți. Seara se înapoie târând o maimuță pe care, spunea, o găsisse legală la tulpina unui copac. De o lună de zile, pasiunea copilului rău, care nu mai știa ce să născocască, era să aibă o maimuță. Un barcagiu care trecuse prin Rogliano și care avea mai multe maimuțe îi inspirase, fără îndoială, fantezia asta nenorocită.

— În pădurile noastre, îi spusei eu, nu se găsesc maimuțe, și încă maimuțe legate. Mărturisește-mi, deci, cum ți-ai procurat-o pe asta.

Benedetto stăruie în minciună, însoțind-o cu amănunte care făceau cinste mai mult închipuirii sale decât sincerității. Mă enervai, el începu să râdă. Îl amenințai, el făcu doi pași înapoi.

— Nu poți să mă bați, spuse el, n-ai dreptul fiindcă nu ești părintele meu.

N-am aflat niciodată cine îi destăinuisse secretul fatal pe care noi îl păstrasem cu atâta grijă. În orice caz, răspunsul, în care copilul se arătă pe deplin așa cum era, mă înfricoșă aproape și brațul meu căzu fără să-l atingă pe vinovat. Copilul triumfă, iar victoria îi dădu o cutezanță așa de mare încât, din momentul acela, toți banii Assuntei, a cărei dragoste sporeea parcă pe măsură ce el era mai puțin vrednic, fură cheltuiți pe capriciile pe care ea nu știa cum să le astâmpere, pe nebunii pe care nu avea curajul să le împiedice. Când eu mă găseam la Rogliano, lucrurile mai mergeau cum mergeau; dar de îndată ce plecam, Benedetto devenea stăpânul casei și lucrurile luau o întorsătură rea. La doar 11 ani, avea, ca tovarăși, tineri între 18 și 20 de ani, elementele cele mai rele din Bastia și din Corte, și încă de pe atunci, pentru câteva pozne care meritau o denumire mai serioasă, justiția ne dăduse avertismente. Mă înspăimântai. Orice informație putea să aibă urmări nefaste. Tocmai atunci eram nevoit să mă depărtez de Corsica, în interesul unei expediții importante. Chibzuii îndelung și, pentru a evita anumite nenorociri pe care le presimțeam, mă hotărâi să-l iau pe Benedetto cu mine. Nădăjduiam că viața activă și grea de contrabandist, disciplina aspră de la bord vor schimba caracterul acesta pe cale de corupere, dacă deja nu era prea corupt. Îl luai deci pe Benedetto la o parte și îi propusei să mă însoțească, învăluind propunerea în tot felul de făgăduieli care pot să cucerească un copil de 12 ani.

El mă lăsă să vorbesc, iar după ce sfârșii, izbucni în râs:

— Ești nebun, unchiule? — așa îmi spunea când era în bune dispoziții. Să-mi schimb viața pe care o duc cu aceea pe care o duci dumneata, trândăvia mea bună și plăcută cu munca groaznică a dumitale? Să îndur noaptea frigul și ziua căldura? Să mă ascund întruna? Când te arăți să primești focuri de pușcă, și toate astea ca să câștigi câțiva bani? Bani am câți vreau. Mama Assunta îmi dă când îi cer. Vezi bine că aș fi un

nătărau primind propunerea dumitale.

Eram buimăcit de cutezanța și de judecata lui. Benedetto plecă să se joace cu tovarășii săi și-l văzui de departe cum mă arăta lor ca pe un idiot.

— Încântător copil! murmură Monte-Cristo.

— O, dacă ar fi fost al meu, răspunse Bertuccio, dacă ar fi fost fiul sau cel puțin nepotul meu, l-aș fi adus pe calea cea bună, căci conștiința dă puterea. Dar ideea de a bate un copil pe al cărui părinte îl ucisese făcea, orice îndreptare cu neputință. Dădui poveți bune cumnatei mele, care, în discuțiile noastre, lua mereu apărarea micului nenorocit, și, deoarece îmi mărturisii că de mai multe ori i-au lipsit sume destule de însemnate, îi arătai un loc unde putea să ascundă mica noastră comoară. În ce mă privea hotărârea mea era luată. Benedetto știa la perfecție să citească, să scrie și să socotească, deoarece, când voia să se apuce de lucru, învăța într-o zi ceea ce alții învățau într-o săptămână. Hotărârea mea, zic, era luată. Trebuia să-l angajez ca secretar pe vreo navă de cursă lungă și, fără să-l înștiințez, să-l iau într-o zi și să-l transport pe bord. În chipul acesta și recomandându-l căpitanului, viitorul său depindea doar de el. După ce făurii acest plan, plecai în Franța.

Operațiile noastre urmau să se desfășoare acum în golful Lyonului și ele deveneau tot mai anevoioase, căci ne aflam în 1829. Liniștea era perfect restabilită și serviciul de coastă devenise din nou mai regulat și mai sever decât oricând. Supravegherea era sporită momentan și din cauza târgului care se deschisese la Beaucaire.

Începuturile expediției noastre decurseră fără piedici. Priponirăm barca — ea avea un fund dublu în care ascundeam mărfurile de contrabandă — printre alte vapoare care străjuiau țărmurile Rhônului, de la Beaucaire până la Arles. Ajunși aici, începurăm să descărcăm pe înnoptate mărfurile prohibite și să le introducem în oraș prin mijlocirea oamenilor care erau în legături cu noi sau a hangiiilor la care făceam depozite. Fie că izbânda ne făcuse imprudenți, fie că am fost trădați, într-o zi, pe la cinci după-amiaza, pe când ne pregăteam să ne așezăm la masă, băiețașul din serviciul nostru apără înspăimântat, spunând că a văzut un grup de vameși venind spre noi. Propriu-zis, nu grupul ne înfricoșă: în fiecare clipă, mai cu seamă atunci, companii întregi dădeau târcoale pe malurile Rhônului; dar ne îngrijorau precauțiile pe care, după spusa copilului, grupul le lua ca să nu fie văzut. Cât ai clipi, furăm în picioare, dar era prea târziu; barca noastră, evident obiectul cercetărilor lor, era înconjurată. Zării printre vameși câțiva jandarmi; și pe atât de timid la vederea acestora, pe cât eram de curajoși de obicei la vederea altor militari, coborâi în hruba bărcii și-mi dădui drumul în fluviu, apoi înotai între două ape, nerespirând decât la intervale lungi, astfel că ajunsei fără să fiu văzut într-un șanț ce dădea din Rhône în canalul care ducea de la Beaucaire la Aigues-Mortes. Ajuns aici, eram salvat, căci puteam să merg de-a-lungul șanțului fără să fiu văzut. Intrai deci în canal, fără să întâmpin vreun obstacol. Nu la voia întâmplării apucasem pe drumul acesta. Am mai vorbit Excelenței voastre de un hangiu din Nîmes, care deschise un mic han pe șoseaua Bellegarde-Beaucaire.

— Da, spuse Monte-Cristo, mi-aduc foarte bine aminte. Dacă nu mă înșel, vrednicul om era chiar tovarășul dumneavoastră.

— Da, răspunse Bertuccio, dar de șapte, opt ani el cedase întreprinderii, a încercat să facă avere cu alta. Se înțelege că micile învoieli pe care le făcusem cu primul proprietar au fost menținute cu al doilea. Prin urmare, omului acestuia mă gândeam să-i cer adăpost.

— Și cum se numea omul? întrebă contele care părea că începe să acorde oarecare interes povestirii lui Bertuccio.

— Îl chema Gaspard Caderousse, era însurat cu o femeie din satul Carconta și pe care noi nu o cunoșteam decât după numele satului ei. O biată femeie bolnavă de [friguride](#) baltă, care se stingea încet-încet. Bărbatul era un vlăjgan voinic, între 40 și 45 de ani, care, de mai multe ori, în împrejurări dificile, ne dovedise curajul și prezența sa de spirit.

— Și spui, întrebă Monte-Cristo, că lucrurile acestea se petreceau prin anul...

— 1829, domnule conte.

— În ce lună?

— În luna iunie.

— La început sau la sfârșit?

— La 3 iunie, seara.

— Aha, 3 iunie 1829... Bine, continuă.

— Mă gândeam, așadar, să cer adăpost lui Caderousse. Dar, cum de obicei, și chiar în împrejurări banale, noi nu intram la el prin ușa de la stradă, mă hotărâi să nu mă abat de la regulă, sării peste gardul grădinii, mă furișai târându-mă printre măslinii chirciți și printre smochinii sălbatici și intrai, de teamă ca nu cumva Caderousse să aibă vreun călător în han, într-o odăiță de sub scară unde, în multe rânduri, petrecusem noaptea la fel de bine ca și în cel mai bun pat. Odăița nu era despărțită de sala de la parterul hanului decât printr-un perete de scânduri în care fuseseră făcute găuri, astfel ca, de acolo, să putem pândi momentul potrivit pentru a ne semnală prezența. Mă gândeam, în cazul când Caderousse era singur, să-l înștiințez că am sosit, să termin la el ospățul întrerupt de ivirea vameșilor și să profit de furtuna care amenința pentru a ajunge înapoi pe malurile Rhônului și pentru a afla ce au devenit barca și conducătorii ei. Mă furișai deci în odăiță și făcui bine căci, în momentul acela, Caderousse se înapoia de la drum cu un necunoscut.

Stătui pitit și așteptai, nu cu scopul de a afla secretele amfitrionului, ci pentru că nu aveam încotro, de altminteri în mai multe rânduri făcusem la fel.

Omul care îl însoțea pe Caderousse era de bună-seamă un străin din sudul Franței, unul din acei negustori de bâlci care vin să vândă bijuterii la târgul din Beaucaire și care, în timp de o lună cât ține târgul, unde mișună negustori și cumpărători din toate părțile Europei, fac uneori afaceri de o sută, până la o sută cizeci de mii de franci.

Caderousse intră repede înaintea străinului. Apoi, văzând sala de jos goală ca de obicei, păzită numai de câinele său, își chemă nevasta.

— Carconta, spuse el, preotul acela cumsecade nu ne-a înșelat, diamantul era bun.

Se auzi o exclamație voioasă și aproape imediat scara trosni sub un

pas îngreuiat de slăbiciune și de boală.

— Ce spui? întrebă femeia mai palidă decât o moartă.

— Spun că diamantul era bun, că dumnealui, unul dintre cei mai de seamă bijutieri din Paris, e gata să ne dea pentru el cincizeci de mii de franci. Însă, pentru a fi siguri că diamantul e într-adevăr al nostru, vrea să-i povestești, așa cum i-am povestit și eu, prin ce minune a ajuns diamantul în mâinile noastre. Până una alta, domnule, luați loc, vă rog, și, pentru că e zăduf, vă voi aduce ceva răcoritor.

tă a celor care voiau să-i vândă un diamant ce părea ieșit din sîpetul unui prinț.

— Povesteți-mi, doamnă, să văd dacă istorisirile se potrivesc una cu alta, spuse el vrînd, desigur, să profite de lipsa bărbatului pentru ca femeia să nu fie influențată de vreun semn al acestuia.

— O, Doamne, începu guraliva femeie, e vorba de o binefacere cerească la care nu ne așteptam câtuși de puțin. Închipuiți-vă, scumpe domn, că soțul meu a fost prieten prin 1814 sau 1815 cu un marinar, anume Edmond Dantès; bietul băiat, pe care Caderousse îl uitase cu totul, nu l-a uitat și i-a lăsat pe patul de moarte diamantul pe care l-ați văzut.

— Dar cum de ajunsese el în stăpînirea diamantului? întrebă bijutierul. Îl avea înainte de a intra în închisoare?

— Nu, domnule, răspuse femeia. Se pare însă că în închisoare a făcut cunoștință cu un englez foarte bogat, iar pentru că tovarășul său de cameră s-a îmbolnăvit și pentru că Dantès l-a îngrijit ca un frate, englezul i-a lăsat diamantul acesta, când a scăpat de captivitate, bietului Dantès care, mai puțin norocos decât el, a murit în temniță. La rîndul lui, el ni l-a lăsat nouă înainte de a muri, prin vrednicul preot care a venit azi-dimineață să mi-l dea.

— Povestirile nu se bat cap în cap, murmură bijutierul; și, la urma-urmei, întâmplarea poate să fie adevărată, oricât de curioasă pare la prima vedere. Doar asupra prețului nu suntem de acord.

— Cum, nu suntem de acord? se miră Caderousse. Credeam că v-ați învoit la prețul pe care îl cerem.

— Eu am oferit patruzeci de mii de franci, spuse bijutierul.

— Patruzeci de mii? exclamă Carconta. A, nu, cu prețul ăsta nu-l dăm. Preotul ne-a spus că valorează cincizeci de mii de franci fără montu-ră.

— Dar cum îl cheamă pe preot? întrebă neobositul iscoditor.

— Abatele Busoni, răspuse femeia.

— Va să zică era străin?

— Îmi pare că era un italian de prin împrejurimile Mantovei.

— Arată-mi diamantul să-l mai văd o dată, spuse bijutierul. De multe ori cu pietrele te înșeli la prima vedere.

Caderousse scoase din buzunar o cutiuță de piele neagră, o deschise și o dădu bijutierului. La vederea diamantului mare cât o nucă — mi-l amintesc de parcă l-aș vedea și acum —, ochii Carcontei scânteiară de lăcomie.

— Dar dumneata ce gândeai despre toate acestea, domnule care ascuți la uși? întrebă Monte-Cristo. Credeai în povestea asta frumoasă?

— Da, Excelență. Eu nu-l priveam pe Caderousse ca pe un om rău și nu-l socoteam în stare de o crimă sau de un furt.

— Credința aceasta onorează mai mult inima decât experiența dumitale, domnule Bertuccio. Îl cunoscuseși pe acel Edmond Dantès despre ca-re era vorba?

— Nu, Excelență. Nu auzisem niciodată până atunci de el și după aceea n-am mai auzit decât o singură dată, din gura abatelui Busoni, când l-am văzut în închisoarea din Nîmes.

— Bine, urmează.

— Bijutierul a luat inelul din mâna lui Caderousse și a scos din buzunar un clește mic de oțel și două balanțe de aramă; apoi a îndepărtat cârligele de aur care fixau piatra în inel, a scos diamantul din alveolă și l-a cântărit cu luare-aminte în balanță.

mult nu dau o centimă. De altminteri, pentru că atâta valorează diamantul, am luat cu mine exact suma asta.

— O, n-are a face, spuse Caderousse, mă înapoiez cu dumneata la Beaucaire pentru restul de cinci mii de franci.

— Nu, se împotrivi bijutierul, înapoind inelul și diamantul lui Caderousse. Mai mult nu merită, ba chiar îmi pare rău că am oferit suma asta, deoarece piatra are un cusur pe care nu-l văzusem la început; n-are a face însă, eu mă țin de cuvânt. Am spus 45.000 de franci și nu-mi iau vorba înapoi.

— Puneți cel puțin diamantul la loc în inel, spuse Caraonta înăcrită.

— Adevărat, o aprobă bijutierul, și așeză piatra la locul ei.

— Bine, bine, spuse Caderousse, băgând cutia în buzunar. Îl vom vinde altuia.

— Da, reluă bijutierul, dar cu altul n-o să meargă așa de ușor. Altul nu se va mulțumi cu lămuririle pe care mi le-ați dat. Nu e firesc ca un om cum ești dumneata să aibă un diamant de 50.000 de franci. El o să-i înștiințeze pe magistrați, va trebui găsit abatele Busoni, iar preoții care dau diamante de 2.000 de ludovici sunt rari. Justiția va începe prin a te aresta, a te trimite la închisoare, iar dacă se ajunge la constatarea că ești nevino-vat, vei fi scos după o ședere de trei, patru luni, inelul se va fi rătăcit pe la grefă sau ți se va da o piatră falsă care va prețui trei franci, în locul unui diamant în valoare de 55.000, poate, însă a cărui cumpărare — vei recunoaște și dumneata — e legată de anumite riscuri.

Caderousse și nevasta se cercetară din ochi.

— Nu, spuse Caderousse, nu suntem îndestul de bogați ca să pierdem 5.000 de franci.

— Cum vrei, scumpe prieten, spuse bijutierul. Adusesem totuși, cum vezi, bănetul. Și scoase dintr-un buzunar un pumn de aur, trecându-l pe dinaintea ochilor uluiți ai hangiului, iar dintr-altul, un pachet cu bancnote.

O luptă grea se dădea în mintea lui Caderousse: cutiuța de piele pe care o tot întorcea în mână nu corespundea parcă pentru el, ca valoare, sumei enorme ce îi lua ochii. Se întoarse spre nevastă.

— Tu ce zici? o întrebă în șoaptă.

— Dă-l, dă-l, spuse ea. Dacă se înapoiază la Beaucaire fără diamant, o să ne denunțe; și cum spune, cine știe dacă îl mai găsim vreodată pe

abatele Busoni.

— Bine, fie acceptă Caderousse; poftim, luați diamantul pentru 45.000 de franci; nevastă-mea vrea însă un lanț de aur și eu o pereche de cercei.

Bijutierul scoase din buzunar o cutie lungă, turtită, care conținea mai multe mostre din obiectele cerute.

— Poftim, spuse el, eu sunt darnic în afaceri. Alegeți.

Femeia alese un lanț de aur care putea să valoreze cinci ludovici, iar soțul o pereche de cercei care puteau să valoreze 15 franci.

— Nădărduesc că n-o să vă pară rău, spuse bijutierul.

— Abatele spusese că prețuia 50.000 de franci, murmură Caderousse.

— Haide-haide, dă-mi-l odată. Ce om! spuse bijutierul, smulgându-i diamantul din mână. Eu îi număr 45.000 de franci, adică o avere pe care aș fi mulțumit s-o am, și el încă nu e mulțumit.

— Dar cei 45.000 de franci unde sunt? întrebă Caderousse cu voce răgușită.

— Ială-le, spuse bijutierul.

Numără pe masă cinsprezece mii de franci în aur și treizeci de mii de franci în bancnote.

— Stați să aprind lampa, spuse Carconta. Nu se mai vede bine și s-ar putea să ne înșelăm.

Într-adevăr noaptea se lăsase cât ținuse discuția și, o dată cu noaptea, se stârnise furtuna care amenința de o jumătate de ceas. Tunetul mugea departe, dar nici bijutierul, nici Caderousse, nici Carconta nu păreau că se sinchisesc de ea, căci erau posedați tustrei de demonul câștigului. Eu însumi simțeam o fascinație ciudată la vederea grămezii de aur și a hârtiilor. Visam parcă și, așa cum se întâmplă în vis, mă simțeam pironit în loc.

Caderousse numără și răsnumără aurul și hârtiile, apoi le dădu nevastii, care la rândul ei le numără și le răsnumără și ea.

Între timp, bijutierul oglindea diamantul sub razele lămpii și diamantul zvârlea fulgere care îl făceau să le uite pe acelea ce, prevestind furtuna, începeau să învâpăieze ferestrele.

— Ei, e bună socoteala? întrebă bijutierul.

— Da, spuse Caderousse; Carconta, dă-mi portofelul și caută o pungă.

Carconta se duse la un dulap și se înapoie cu un portofel vechi de piele, din care scoase câteva scrisori unsuroase, punând în locul lor bancnotele. Aduse de asemeni o pungă în care se găseau doi sau trei taleri, probabil, întreaga avere a jalnicului menaj.

— Acum, glăsui Caderousse, măcar că ne-ați păgubit cu zece mii de franci, poate vreți să cinați cu noi? Vă poftim la masă din toată inima.

— Mulțumesc, spuse bijutierul, de bună-seamă că e târziu și trebuie să mă întorc la Beaucaire. Nevastă-mea o fi neliniștită (scoase ceasul). Drace, exclamă el, aproape nouă, așa că n-o să ajung la Beaucaire înainte de miezul nopții. Adio, copii. Dacă mai vin la voi din întâmplare niscaiva preoți Busoni, gândiți-vă la mine.

— Peste opt zile n-o să mai fiți la Beaucaire, spuse Caderousse, căci

târgul se încheie săptămâna viitoare.

— Nu, dar n-are a face. Scrieți-mi la Paris: domnul Joannès, Palais-Royal, Galeria Pierre numărul 45. Vin special dacă lucrul merită osteneală.

Răsună o detunătură de tunet, însoțită de un fulger atât de violent încât aproape acoperi lumina lămpii.

— Oho, exclamă Caderousse, vreți să plecați pe o vreme ca asta?

— A, nu mi-e frică de tunet, spuse bijutierul.

— Nici de hoți? întrebă Carconta. Drumul nu e niciodată sigur cât ține bâlciul.

— Cât privește pe hoți, spuse Joannès, uite ce am pentru ei.

Și scoase din buzunar o pereche de pistoale mici, încărcate până la gura țevii.

— Armele astea sunt câini care latră și totodată mușcă: le am pentru primii doi indivizi care ar râvni la diamantul dumitale, tată Caderousse.

Caderousse și nevastă-sa schimbă o privire posomorâtă. Se pare că un gând cumplit trecuse în același timp prin mintea amândurora.

— În cazul ăsta, călătorie bună, spuse Caderousse.

— Mulțumesc, spuse bijutierul.

Își luă bastonul pe care îl lăsase lângă un dulap vechi și ieși. În momentul în care a deschis ușa, răzbi înăuntru o răbufnire așa de puternică de vânt, încât fu gata să stingă lampa.

— Frumoasă vreme, se necăji el. Și când te gândești că am două leghe de mers...

— Rămâneți să vă culcați aici, spuse Caderousse.

— Da, rămâneți, spuse Carconta cu voce tremurândă.

— Nu, trebuie să mă culc la Beaucaire. Cu bine.

Caderousse merse agale până în prag.

— Nu se vede nici cerul, nici pământul, spuse bijutierul, care ieșise din casă. S-o iau la dreapta sau la stânga?

— La dreapta, spuse Caderousse. Nu vă puteți rătăci, căci drumul e mărginit de copaci pe-o parte și pe alta.

— Bine, am înțeles, rosti glasul pierdut aproape în depărtare.

— Închide ușa, spuse Carconta. Nu-mi place să fie ușile deschise când tună.

— Și nici când sunt bani în casă, nu-i așa? răspunse Caderousse, întorcând de două ori cheia în broască.

Se duse la dulap, scoase punga și portofelul și se apucară să numere pentru a treia oară aurul și bancnotele. N-am văzut niciodată o expresie ca aceea a ambelor figuri, a căror lăcomie o lumina lampa amărâtă. În special femeia era hidoasă. Tremurătura înfrigurată care o zgâlțâia de obicei sporise. Din palid, chipul ei devenise livid, ochii adânciți ardeau.

— De ce îl invitaseși să se culce aici? întrebă ea cu glas înăbușit.

— Păi, răspunse Caderousse tresărind, păi... ca să nu se mai ostenească până la Beaucaire.

— Aha, făcu femeia cu o expresie ce nu se poate reda. Eu credeam că pentru altceva.

— Femeie, femeie, strigă Caderousse, de ce îți vin astfel de gânduri și de ce, dacă îți vin, nu le ții pentru tine?

— Eh, tu nu ești bărbat! spuse Carconta, după un moment de tăcere.

— Cum adică? întrebă Caderousse.

— Dacă erai bărbat, n-ar mai fi ieșit de aici.

— Femeie!

— Sau n-ar mai ajunge la Beaucaire.

— Femeie!

— Drumul face un cot și el e nevoit să meargă de-a-lungul drumului, în timp ce, de-a-lungul canalului, e un drum care scurtează distanța.

— Femeie, tu îl mâhnești pe bunul Dumnezeu! la stai, ascultă...

Se auzi, într-adevăr, o detunătură năprasnică de tunet, în timp ce un fulger albastrui învăpăia întreaga sală, iar tunetul, descrescând încet-încet, păru că se depărtează cu părere de rău de casa blestemată.

— Doamne, lisuse! spuse Carconta, închinându-se.

În aceeași clipă, în mijlocul tăcerii înfricoșate care urmează de obicei detunăturilor de tunet, se auzi o bătaie în ușă.

Caderousse și nevastă-sa tresăriră și se priviră înspăimântați.

— Cine-i acolo? strigă Caderousse, ridicându-se și strângând într-o singură grămadă aurul și bancnotele împrăștiat pe masă și acoperindu-le apoi cu mâinile.

— Eu, rosti o voce.

— Care eu?

— Ei, la naiba! Joannès, bijutierul.

— Vezi, ce tot spuneai, declară Carconta, cu un zâmbet fioros, că îl mâhnesc pe bunul Dumnezeu?... Uite că bunul Dumnezeu ni-l trimite înapoi.

Caderousse recăzu palid și agitat pe scaun. Dimpotrivă, Carconta se sculă și se duse cu pași hotărâți la ușă, deschizând-o.

— Intrați, scumpe domnule Joannès, spuse ea.

— Pe legea mea, se văită bijutierul ud learcă, s-ar părea că diavolul nu vrea să mă înapoiez în seara asta la Beaucaire. Nebuniile cele mai scurte sunt și cele mai bune, scumpe domnule Caderousse. Mi-ai oferit găzduire, o primesc și vin și mă culc la dumneata.

Caderousse îngăimă câteva cuvinte, ștergându-și sudoarea de pe frunte. Carconta încuie ușa de două ori în urma bijutierului.

VIII

PLOAIA DE SÂNGE

În momentul în care intră, bijutierul aruncă o privire cercetătoare în juru-i. Nimic nu părea însă de natură să-i trezească bănuieli, dacă nu le avea, și nimic nu părea să le confirme, în cazul când nu le avea.

Caderousse continua să-și țină mâinile deasupra bancnotelor și a aurului. Carconta zâmbea musafirului cât putea mai plăcut.

— Aha, observă bijutierul, s-ar părea că v-a fost frică să nu vă înșelați la numărătoare și că ați socotit din nou comoara după plecarea

mea.

— Nu, spuse Caderousse; dar întâmplarea care ne-a îmbogățit e așa de neașteptată încât nu ne vine să credem și, dacă n-am avea dovada sub ochi, ni s-ar părea că încă visăm.

Bijutierul zâmbi.

— Aveți niscai călători în han? întrebă el.

— Nu, răspuse Caderousse, nu dăm găzduire pentru noapte. Ne găsim prea aproape de oraș, așa că nu trage nimeni la noi.

— În cazul ăsta nu vă stânjenesc prea mult?

— Să ne stingheriți, scumpe domn? făcu Carconta cu grație; cătuși de puțin, vă jur.

— Bine, unde mă culcați?

— În odaia de sus.

— Dar ea nu e camera dumneavoastră?

— O, n-are a face. Mai avem un pat în încăperea de alături.

Caderousse își privi nevasta cu uimire. Bijutierul fredona un cântec, încălzindu-și spinarea la un foc pe care Carconta îl aprinse în cămin.

Între timp, ea puse pe un colț al mesei, unde întinse un șervet, resturile sărăcicioase ale unei cine căreia îi adăugă două sau trei ouă proaspete.

Caderousse închisese din nou bancnotele în portofel, aurul într-o pungă, și le băgase în dulap. Se plimba de colo până colo, posomorât și îngândurat, ridicând din când în când capul spre bijutierul care fuma în fața căminului și care pe măsură ce se zvânta pe o parte se întorcea pe alta.

— Când veți vrea să cinați, e totul pregătit, spuse Carconta, punând o sticlă cu vin pe masă.

— Dar dumneavoastră? întrebă Joannès.

— Eu nu cinez, răspuse Caderousse.

— Am mâncat foarte târziu, se grăbi Carconta să adauge.

— Adică o să cinez singur? întrebă bijutierul.

— Noi vă vom servi, răspuse Carconta cu o grabă neobișnuită la ea, chiar față de mușterii platnici.

Din când în când, Caderousse zvârlea asupra ei o privire zorită ca un fulger.

Furtuna băntuia mai departe.

— Auziți, auziți? spuse Carconta. Nu zău, ați făcut bine că v-ați înapoiat.

— Ceea ce nu mă împiedică, spuse bijutierul, să pornesc iar la drum dacă, în timp ce mănânc, uraganul se domolește.

— Acesta e mistralul, spuse Caderousse, clătinând din cap. O să bată până mâine.

Și scoase un oftat.

— Vai de cei care sunt pe afară, se tângui bijutierul așezându-se la masă.

— Da, reluă Carconta, au să petreacă o noapte rea.

Bijutierul începu să mănânce și Carconta continuă să aibă pentru el toate micile atenții ale unei gazde amabile. Ea, de obicei, așa de posacă, devenise un model de atenție și de politețe. Dacă bijutierul ar fi

cunoscut-o mai înainte, desigur că o schimbare așa de mare l-ar fi mirat, trezind într-însul oarecare bănuieți. Caderousse nu rostea un cuvânt, ci își continua plimbarea părând chiar că șovăie să se uite la musafirul său.

După ce ospățul fu încheiat, Caderousse se duse singur la ușă și o deschise.

— Mi se pare că furtuna se domolește, observă el. Dar în momentul acela, ca pentru a-i da o dezmințire, un tunet năprasnie zgudui casa și o răbufnire de vânt, amestecată cu ploaie, intră stingând lampa.

Caderousse încuie ușa. Nevastă-sa aprinse o lumânare de la jeratecul care agoniza.

— De bună-seamă că sunteți ostenit, îi spuse ea bijutierului. Am pus cearceafuri curate pe pat, duceți-vă la culcare și somn bun.

Joannès mai rămase o clipă ca pentru a se încredința că uraganul nu se liniștește, iar după ce căpătă certitudinea că tunelul și ploaia sporeau, spuse bună seara gazdelor și urcă scara.

Trecea pe deasupra capului meu, așa că auzeam cum trosnește fiecare treaptă sub picioarele lui.

Carconta îl urmări cu ochi lacomi, în timp ce Caderousse întoarse spatele fără să se uite la el.

Toate aceste amănunte care mi-au revenit în minte mai târziu nu mă izbiră de loc în momentul în care se petreceau sub ochii mei. La urma-urmei, ceea ce se întâmpla era foarte firesc, exceptând povestea cu diamantul care mi se părea cam ciudată. De aceea, pentru că eram zdrobit de oboseală și pentru că voiam să profit de primul răgaz pe care furtuna îl va da stihilor, mă hotărâi să dorm câteva ceasuri și să plec la miezul nopții.

Îl auzeam în încăperea de sus pe bijutier care își lua toate măsurile ca să petreacă noaptea cât mai bine. În curând, patul trosni. Se culcase.

Simțeam că ochii mi se închid fără voie și, deoarece nu se născuse nici o bănuială în sufletul meu, nu încercai să lupt contra somnului. Mai zvrâlii o privire în bucătărie. Caderousse stătea la o masă lungă, pe una din băncile de lemn care la hanurile de țară înlocuiesc scaunele. Era cu spatele spre mine așa că nu puteam să-i văd figura; chiar dacă stătea în poziție opusă, mi-ar fi fost cu neputință să-l văd, deoarece își ținea capul în palmă.

Carconta îl privi o bucată de vreme, înălță din umeri și se așeză în fața lui.

În momentul acela, flacăra muribundă ajunsese la un ciot de lemn uscat. O licărire mai vie lumină încăperea întunecată. Carconta stătea cu ochii fixați asupra soțului ei, iar pentru că acesta rămânea în aceeași poziție, o văzui întinzând spre el mâna ei ciolănoasă și atingându-i fruntea.

Caderousse tresări. Mi se păru că femeia mișcă buzele, dar fie că vorbea foarte încet, fie că simțurile mele erau amorțite de somn, ceață, cu acea îndoială premergătoare somnului când ai impresia că începi să visezi. În sfârșit, ochii mi se închiseră și nu mai știui nimic.

Dormeam profund, când mă trezi un foc de pistol, urmat de un răcnet grozav. Câțiva pași șovăielnici răsunară pe podeaua camerei, și un trup țeapăn se prăbuși pe scară, exact deasupra capului meu.

Nu-mi venisem încă bine în fire. Auzeam gemete urmate de strigăte

înăbușite, asemănătoare celor ce însoțesc o luptă.

Încă un strigăt, mai prelung decât celelalte și care se transformă în gemete, mă smulse complet din letargie.

Mă proptii într-un cot, deschisei ochii care nu văzură nimic în beznă, și dusei mâna la frunte peste care mi se părea că picură, printre scândurile scării o ploaie călduță, îmbelșugată.

Tăcerea cea mai adâncă urmă gălăgiei năprasnice. Auzii pașii unui om care călca deasupra capului meu. Scara trosni sub el. Omul coborî în sala de jos, se apropie de cămin și aprinse o lumânare.

Omul era Caderousse. Avea figura palidă și cămașa însângerată.

După ce aprinse lumânarea, urcă repede scara și auzii din nou pașii repezi, neliniștiți.

Peste o clipă coborî iarăși. Ținea în mână cutiuța. Se încredință că diamantul e înăuntru și căută o clipă în care buzunar să-l pună. Apoi, desigur, socotind că buzunarele nu sunt o ascunzătoare destul de bună, îl înfășură în basmau roșie pe care o petrecu în jurul gâtului.

Alergă pe urmă la dulap, scoase bancnotele și aurul, băgă hârtiile în buzunarul pantalonului, aurul în buzunarul hainei, luă două-trei cămăși, se năpusti spre ușă și dispăru în beznă. Atunci totul deveni limpede pentru mine. Mă dojenii pentru cele întâmplare, ca și cum adevăratul vinovat aș fi fost eu. Mi se păru că aud gemete. Poate că nenorocitul bijutier nu era mort, poate că stătea în putința mea, dându-i ajutor, să repar o parte din răul, nu pe care îl făcusem eu, dar pe care îl lăsasem să fie făcut. Mă proptii cu umerii într-una din scândurile prost-încheiate ce despărteau vizuina unde dormisem de sala de jos. Scândurile cedară, așa că mă pomenii în casă.

Luai repede lumânarea și mă repezii pe scară. Un trup o împiedica de-a curmezișul: era cadavrul Carcontei.

Focul de pistol pe care îl auzisem fusese tras asupra ei: avea gâtul străpuns dintr-o parte într-alta și, în afară de rana din care curgea în valuri, îi ieșea sânge și pe gură. Era moartă. Sării peste corpul ei și trecui mai departe.

Camera înfățișa o dezordine groaznică. Două sau trei mobile erau răsturnate, cearceafurile de care nefericitul bijutier se agățase, zăceau pe jos, el însuși era lungit pe podea, cu capul rezemat de perete, într-o baltă de sânge care îi țâșnea din trei răni mari făcute în piept.

În a patra rană rămăsese un cuțit lung de bucătărie din care nu se vedea decât mânerul.

Călcai peste al doilea pistol, care nu se descărcase, pulberea fiind, probabil, umezită.

Mă apropiai de bijutier. Într-adevăr, nu era mort. Auzind zgomotul pe care îl făcui, și mai cu seamă pârâitul podelei, el deschise niște ochi buimaci, izbuti să-i ațintească o clipă asupra mea, mișcă buzele de parcă ar fi vrut să vorbească și își dădu sufletul.

Năprasnicul spectacol îmi luase aproape mintea. Din moment ce nu mai puteam să vin în ajutorul nimănui, simțeam nevoia să fug. Mă năpustii pe scară cu mâinile în păr, scoțând un răget de groază.

În sala de jos erau cinci, șase vameși și doi sau trei jandarmi, toți înnarmați. simțurile mele. Încercăi să vorbesc, scosei câteva strigăte

nearticulate, și atâta.

Văzui că vameșii și jandarmii mă arătau cu degetul; coborâi ochii asupra mea: eram plin de sânge. Ploaia călduță pe care o simțisem picurând printre scândurile scării era sângele Carconței.

Arătai cu degetul locul unde stătusem ascuns.

— Ce vrea să spună? întrebă un jandarm.

Un vameș se duse să vadă.

— Vrea să spună că a trecut pe acolo, răspunse el.

Și arată spărtura prin care într-adevăr trecusem.

Atunci înțelesei că mă luau drept asasinul. Îmi recăpătai glasul, puterea. Mă smulsei din mâinile celor doi care mă țineau și strigai:

— Nu sunt eu, nu sunt eu!

Doi jandarmi îmi puseră carabinele în piept.

— Dacă faci o mișcare, strigară ei, ești mort!

— Dar vă repet că nu-s eu!

— Ai să spui povestea asta judecătorilor din Nîmes. Până una alta, urmează-ne. Iar dacă e să-ți dăm un sfat, este să nu te împotrivești.

Nici nu-mi trecea prin minte. Eram zdrobit de uimire și groază. Îmi puseră cătușele, mă legară de coada unui cal și mă duseră la Nîmes.

Fusesem urmărit de un vameș. Mă pierduse din vedere în împrejurimile casei și își închipuise că am să petrec noaptea acolo. Dăduse de veste tovarășilor săi și sosiseră exact ca să audă focul de pistol și ca să mă prindă cu atare dovezi de culpabilitate, încât înțelesei pe dată greutatea de a-i convinge că sunt nevinovat.

De aceea, nu mă agătai decât de un lucru: prima cerere pe care am făcut-o judecătorului de instrucție a fost pentru a-l ruga să caute peste tot pe un oarecare preot Busoni, care se oprise în timpul zilei la hanul *Pont-du-Gard*. În cazul în care Caderousse născocise o poveste, în cazul în care abatele nu exista, eram pierdut, afară doar dacă va fi prins Caderousse și va mărturisi totul.

Trecură două luni, răstimp în care — se cuvine să spun, spre lauda judecătorului meu — fură întreprinse toate cercetările pentru găsirea celui cerut de mine. Pierdusem orice speranță. Caderousse nu fusese prins. Urma să fiu judecat în prima sesiune, când, la 8 septembrie, adică după trei luni și cinci zile de la înlămplare, abatele Busoni, pe care pierdusem speranța să-l mai văd, se prezentă la temniță, spunând că a aflat că un arestat dorește să-i vorbească. Auzise, spunea el, despre lucrul acesta la Marsilia și se grăbea să-mi satisfacă dorința.

Înțelegeți cu câtă bucurie îl primii. Îi povestii lucrurile al căror martor fusesem, adusei vorba cu neliniște despre diamant. Împotriva așteptării mele, înlămplarea era adevărată de la început până la sfârșit. De asemenea, împotriva așteptării mele, acordă încredere deplină celor ce-i spusei. Atunci, cucerit de bunătatea lui, recunoscând în el o cunoaștere profundă a moravurilor din țara mea, gândind că de pe buzele lui atât de milostive putea să coboare iertarea singurei crime ce-o săvârșisem, îi istorisii sub pecetea spovedaniei, în toate amănunțele înlămplarea de la Auteuil. Ceea ce făcusem fără premeditare obținui același rezultat ca și cum aș fi urmărit un calcul. Mărturisirea primului asasinat, pe care nimic nu mă silea să i-l destăinuiesc, îi dovedi că nu l-

am săvârșit pe al doilea și mă părăsi sfătuindu-mă să nutresc speranțe și făgăduindu-mi că va face tot ce-i va sta în putință să-i convingă pe judecători de nevinovăția mea.

Avusei dovada că într-adevăr s-a ocupat de mine, când văzui că regimul din închisoare se îmblânzește treptat, treptat și când aflai că sunt așteptați, pentru a mă judeca, alți jurați.

Între timp, mulțumită Providenței, Caderousse fu prins în străinătate și adus în Franța. El mărturisi totul, aruncând vina premeditării și mai cu seamă a instigării asupra nevestei sale. Fu condamnat la muncă silnică pe viață, iar pe mine mă puseră în libertate.

— Și atunci, întrebă Monte-Cristo, te-ai prezentat la mine cu scrisoarea din partea abatelui Busoni?

— Da, Excelență, el îmi purta o grijă vădită. Meseria de contrabandist, îmi spuse el, te va duce la pieire. Dacă ieși de aici, las-o.

— Părinte, îl întrebai eu, cum vreți să trăiesc și s-o întrețin și pe biata mea cumnată?

— Unul dintre credincioșii mei, îmi răspuse el, care îmi poartă o stîmă deosebită, m-a rugat să-i caut un om de încredere. Vrei să fii omul acesta? Te voi recomanda lui.

— O, părinte, cât de bun ești! exclamai eu.

— Îmi juri însă că n-o să-mi dai niciodată motive de regret?

Întinsei mâna să jur.

— Nu-i nevoie, îmi spuse el. Îi cunosc pe corsicani și îi iubesc. Uite recomandarea mea.

Și scrise cele câteva rânduri pe care vi le-am înmănat și pe baza cărora Excelența voastră a avut bunătatea să mă angajeze. O întreb acum cu mândrie pe Excelența voastră dacă a avut vreodată motive să se plângă de mine?

— Nu, răspuse contele, și mărturisesc cu plăcere, ești un servitor bun, Bertuccio, cu toate că nu ai încredere.

— Eu, domnule conte?

— Da, dumneata. Cum se face că ai o cumnată și un fiu adoptiv și că totuși nu mi-ai pomenit niciodată de ei?

— Oh, Excelență, rămâne să vă povestesc acum partea cea mai tristă din viața mea! Plecai în Corsica. Mă grăbeam, înțelegeți, s-o revăd și s-o mângâi pe biata mea cumnată. Dar când ajunsei la Rogliano găsii casa în doliu. Se petrecuse acolo o întâmplare groaznică a cărei amintire vecinii nu au uitat-o încă. După sfaturile mele, sârmana mea cumnată, se împotrivi pretențiilor lui Benedetto, care mereu voia să i se dea toți banii din casă. Într-o dimineață, el o amenință și dispăru întreaga zi. Ea plânse, căci scumpa Assunta avea pentru ticălos o inimă de mamă. Veni seara. Ea îl așteptă fără să se culce. Când, la ceasurile unsprezece, el se înapoie cu doi prieteni, tovarăși ai tuturor nebuniilor lui, ea întinse brațul spre el, aceștia o înșfăcară și unul dintre cei trei — tremur la gândul că o fi fost copilul infernului —, unul dintre cei trei strigă:

— Să ne jucăm de-a interogatoriul și va trebui să mărturisească unde își ține banii.

Vecinul Vasilio se găsea tocmai atunci la Bastia. Rămăsese acasă numai nevastă-sa. Nimeni afară de ea nu putea să vadă și să audă cele

ce se întâmplau la cumnată-mea. Doi o ținură pe biata Assunta, care, neputând crede într-o atare crimă, le zâmbea celor ce aveau să devină călăii ei. Al treilea baricadă ușile și ferestrele, apoi reveni, și tustrei, laolaltă, înăbușind strigătele pe care groaza i le smulgea în fața pregătirilor acestea, apropiară picioarele Assuntei de jărat, nădăjduind că astfel o vor sili să mărturisească locul unde era ascunsă mica noastră comoară; dar, în timpul luptei, focul îi aprinse îmbrăcămintea; ei abandonară victima, ca să nu ardă și ei. Cuprinsă de flăcări, ea alergă la ușă, dar ușa era încuiată.

Se năpusti spre fereastră. Fereastra era însă baricadată. Vecina auzi atunci strigăte înfricoșătoare: Assunta chema ajutor. Curând, glasul ei fu înăbușit, strigătele deveniră gemete, iar a doua zi, după o noapte de groază și de zbulucium, când nevasta lui Vasilio se încumetă să iasă și chemă judecătorul, care deschise ușa, o găsiră pe Assunta arsă pe jumătate, dar încă respirând. Găsiră sertarele forțate și banii dispăruți. Benedetto plecase din Rogliano pentru totdeauna. Din ziua aceea nu l-am mai văzut și nici n-am mai auzit de el.

După ce am aflat aceste triste vești, am venit la Excelența voastră, reluă Bertuccio. Nu mai aveam motive să vă vorbesc despre Benedetto, deoarece dispăruse, și nici despre cumnata mea, deoarece murise.

— Și ce ai gândit despre întâmplarea aceasta? întrebă Monte-Cristo.

— Că era pedeapsa crimei ce-o săvârșisem, răspunse Bertuccio. Oh, neamul acesta al Villefortilor era un neam blestemat!

— Cred, murmură contele cu accent lugubru.

— Și acum, Excelența voastră înțelege, nu-i așa, că locuința pe care n-am mai văzut-o de atunci, grădina în care m-am regăsit deodată, locul unde am ucis un om au putut să-mi pricinuiască aceste sumbre emoții a căror cauză ați vrut s-o cunoașteți; căci nu sunt sigur dacă în fața mea, aici, la picioarele mele, domnul de Villefort nu e culcat în groapa care o săpase pentru copilul lui.

— Într-adevăr, totul e cu putință, îl aprobă Monte-Cristo, ridicându-se de pe banca unde stătea. Se poate chiar, adăugă el în șoaptă, ca procurorul regal să nu fie mort. Abatele Busoni a făcut bine trimițându-te la mine. De asemeni, ai făcut bine povestindu-mi viața dumitale, căci nu voi mai avea motive să te suspectez. În ce-l privește pe acest Benedetto, cu nume așa de nepotrivit, n-ai încercat niciodată să dai de urma lui? N-ai căutat niciodată să afli ce a devenit?

— Niciodată. Dacă aș fi știut unde e, în loc să mă duc la el, aș fi fugit ca din fața unui monstru. Nu, din fericire n-am mai auzit despre el; nădăjduiesc că e mort.

— Nu nădăjdui, Bertuccio, spuse contele. Oamenii răi nu mor așa, căci Dumnezeu pare să-i ia sub pază pentru a face din ei instrumentul răzbnării sale.

— Se poate, răspunse Bertuccio. Tot ce îi cer eu Domnului e doar să nu-l mai văd. Acum, continuă administratorul plecându-și capul, știți totul, domnule contele. Sunteți judecătorul meu aici, așa cum Dumnezeu va fi sus; nu-mi spuneți câteva cuvinte de mângâiere?

— Da, ai dreptate, și pot să-ți spun ce ți-ar spune abatele Busoni: acela pe care l-ai lovit, Villefort, merita o pedeapsă pentru ceea ce îți

făcuse și poate și pentru altceva. Benedetto, dacă trăiește, va servi, cum ți-am spus, la o altă răzbunare divină, pe urmă va fi pedepsit și el. Dumneata nu ai decât un reproș să-ți faci: întreabă-te de ce, scăpându-l pe copil de la moarte, nu l-ai înapoiat mamei sale. Asta este crima Bertuccio.

— Da, domnule, asta e crima, adevărata crimă, căci am fost un laș. După ce-l readusesem pe copil la viață nu aveam decât un lucru de făcut. Ați spus, să-l redau mamei sale. Pentru aceasta însă trebuia să fac cercetări, să atrag luarea-aminte, să mă predau poate. N-am vrut să mor, țineam la viață pentru cumnată-mea, și din cauza mândriei înnăscute în noi de a rămâne întregi și victorioși în răzbunarea noastră și, apoi, în sfârșit, țineam poate la viață numai din dragoste de viață. Oh, eu nu sunt un viteaz ca bietul meu frate!

Bertuccio își ascunse fața în mâini. Monte-Cristo fixă asupra lui o privire îndelungă, nedefinită.

Apoi, după o clipă de tăcere devenită și mai solemnă prin ora și prin locul unde se aflau, spuse cu un accent de melancolie neobișnuit la el:

— Ca să încheiem cu demnitate conversația aceasta, domnule Bertuccio, reține bine cuvintele mele, căci le-am auzit de multe ori rostite și de abatele Busoni: pentru orice rău există două leacuri: timpul și tăcerea. Acum, lasă-mă să mă plimb o clipă prin grădina aceasta. Ceea ce e o emoție sfâșietoare pentru dumneata, actor în scena asta, va fi pentru mine o senzație aproape plăcută, care va da un preț îndoit proprietății. Arborii nu plac decât pentru că fac umbră, iar umbra nu place decât pentru că e plină de reverii și de viziuni. Am cumpărat o grădină, crezând că-mi cumpăr un simplu loc împrejmuit de ziduri și deodată locul acesta se întâmplă să fie o grădină plină de fantome, care nu figurau în contract. Iar mie îmi plac fantele; n-am auzit niciodată spumndu-se că morții au făcut în șase mii de ani atâta rău cât fac viii într-o zi. Întoarce-te, domnule Bertuccio, și dormi în pace. Dacă duhovnicul dumitale, în momentul suprem, va fi mai puțin îngăduitor decât a fost abatele Busoni, cheamă-mă pe mine, de voi mai fi în viață, și voi găsi cuvinte care-ți vor mângâia sufletul în clipa în care va fi gata să pornească la drum în călătoria grea numită eternitate.

Bertuccio se înclină cu respect în fața contelui și se depărtă cu un oftat.

Monte-Cristo rămase singur, apoi făcu patru pași înainte, murmurând:

— Aici, lângă platanul acesta, groapa unde a fost depus copilul; acolo, porțița prin care se intra în grădină: în colțul acela, scara tănuită care duce la dormitor. Nu cred să am motive să trec toate astea în carnetul meu, căci am în fața ochilor, în jurul meu, sub picioarele mele, planul în relief, planul însuflețit.

Și după ce făcu un ocol prin grădină, contele se duse la trăsură. Bertuccio, care îl vedea îngândurat, urcă în tăcere pe capră lângă vizitiu.

Trăsura porni spre Paris.

În seara aceea, sosind în palatul Champs-Élysées, contele de Monte-Cristo vizită întreaga locuință așa cum ar fi făcut cineva familiarizat cu ea de ani îndelungi; nici o singură dată, deși călca pentru întâia oară, nu

deschise o ușă în locul alteia și nu apucă pe o scară sau printr-un coridor care să nu-l ducă direct acolo unde voia. Ali îl însoțea în această vizită nocturnă. Contele dădu lui Bertuccio mai multe ordine pentru înfrumusețarea sau noua împărțire a locuinței și, scoțându-și ceasul, îi spuse nubianului care îl însoțea atent:

— E unsprezece și jumătate; Haydée va sosi curând. Au fost înștiințate cameristele franceze?

Ali întinse mâna spre apartamentul destinat frumoasei grecoaice și care era atât de izolat încât, tăinuind ușa cu o tapiserie, se putea vizita toată casa, fără a bănuși că acolo erau un salon și două camere locuite; așadar, Ali întinse mâna spre apartament, arătă numărul trei cu degetele mâinii stângi și pe această mână el își rezemă capul închizând ochii în semn de somn.

— Aha, desluși Monte-Cristo deprins cu limbajul acesta. Cele care așteaptă în dormitor sunt trei, nu-i așa?

— Da, spuse Ali dând din cap.

— Doamna va fi obosită în seara asta, continuă Monte-Cristo și, fără îndoială, va vrea să doarmă. Să nu fie silită să vorbească: cameristele franceze o vor saluta numai pe noua lor stăpână și se vor retrage. Vei veghea ca însoțitoarea greacă să nu comunice cu franțuzoaicele.

Ali se înclină.

Curând fu auzit cineva strigând portarul; poarta se deschise, o trăsură hurui pe alee și se opri dinaintea peronului. Contele coborâ. Ușa cupeului era deschisă. Întinse mâna unei tinere înfășurate într-o manta verde de mătase brodată cu aur, care îi acoperea capul. Tânăra femeie luă mâna ce i se întindea, o sărută cu iubire și respect și rosti câteva cuvinte drăgăstoase. Contele răspunse cu blândețe gravă în limba sonoră pusă de bătrânul Homer în gura zeilor săi.

Cu Ali înainte, ducând o torță de ceară roz, tânăra, care nu era alta decât frumoasa grecoaică, însoțitoarea lui Monte-Cristo în Italia, fu condusă în apartamentul ei, apoi contele se retrase în pavilionul rezervat sieși.

La unsprezece și jumătate, toate luminile erau stinse în casă și s-ar fi putut crede că dormea toată lumea.

IX

CREDIT NELIMITAT

A doua zi, pe la două după-amiază, o caleașcă la care erau înhămați doi admirabili cai englezești, se opri în fața porții lui Monte-Cristo. Un bărbat îmbrăcat într-un frac albastru, cu nasturi de mătase de aceeași culoare, cu vestă albă brăzdată de un lanț enorm de aur și cu pantalonii de culoarea alunii, cu părul atât de negru, căzând peste sprâncene încât ai fi ezitat să-l crezi natural, într-atât de armonizat părea cu un bărbat între 50 și 55 de ani, și care căuta să pară de 40, își băgă capul prin portiera unui cupeu pe panoul căreia era zugrăvită o coroană de baron, își trimise *groomul* să întrebe pe portar dacă domnul conte de Monte-Cristo este acasă.

În așteptare, insul examinează cu atenție atât de minuțioasă, încât devenea aproape impertinent, exteriorul casei, atât cât se poate distinge din grădină, și livreaua celor câțiva servitori care se zăreau. Ochii omului erau vii, dar mai de grabă șireți decât spirituali. Buzele lui erau așa de subțiri încât, în loc să se proiecteze în afară, intrau în gură. În sfârșit, lățimea și proeminența pomeților, semn sigur de viclenie, prăbușirea frunții, umflăturile tâmpelor care, depășind cu mult urechile late ale ființelor de rând, vedeau pentru orice fizionomist un caracter aproape respingător al personajului foarte recomandabil pentru ochii lumii prin caii admirabili, prin diamantul enorm pe care-l purta la cămașă și prin panglica roșie care se întindea de la o butonieră la alta a fracului.

Groomul bătu în fereastra portarului și întrebă:

— Aici locuiește domnul conte de Monte-Cristo?

— Excelența sa locuiește aci, răspuse portarul, dar...

Îl întrebă pe Ali din ochi.

Ali făcu un semn negativ.

— Dar?..., întrebă *groomul*.

— Dar Excelența sa nu primește, răspuse portarul.

— Poftim, în cazul ăsta, cartea de vizită a stăpânului meu, domnul baron Danglars. Predă-o contelui de Monte-Cristo și spune-i că, mergând la Camera, stăpânul meu s-a abătut din drum, pentru a avea onoarea să-l vadă.

— Eu nu vorbesc Excelenței sale, spuse portarul. Comisionul îl face valetul.

Groomul se întoarse la trăsură.

— Ei, ce e? întrebă Danglars.

Rușinat de lecția pe care o primise, copilul îi comunică stăpânului răspunsul dat de portar.

— A, va să zică domnul acesta e un prinț căruia i se spune Excelență și cu care numai valetul are dreptul să vorbească. Nu e nimic, de vreme ce are credit la mine, am să-l văd când va avea nevoie de bani.

Și Danglars se trânti în fundul trăsurii, strigând vizitiului astfel ca să se poată auzi în partea cealaltă a drumului:

— La Camera deputaților.

Printr-un transperant al pavilionului său, Monte-Cristo, înștiințat la timp, îl văzuse pe baron și-l studiase printr-un ochian din cele mai bune nu cu mai puțină atenție decât domnul Danglars când analizase casa, grădina și livrelele.

— Hotărât lucru, spuse el băgând ochianul în cutia de fildeș, cu un gest de dezgust — hotărât lucru, urâtă creatură este omul acesta. Cum de nu se recunoaște în el, de la prima vedere, șarpele cu fruntea turtită, uliul cu craniul bombat și pasărea de pradă cu ciocul ascuțit? Ali! strigă el, apoi bătu într-un gong de aramă. — Ali apăru. — Cheamă-l pe Bertuccio.

În aceeași clipă, Bertuccio intră.

— Excelența voastră m-a chemat? întrebă administratorul.

— Da, domnule, spuse contele. Ai văzut caii care s-au oprit în fața porții mele?

— Desigur, Excelență, sunt chiar foarte frumoși.

— Cum se face, spuse Monte-Cristo, încruntând sprâncenele, că după cum ți-am cerut cei mai frumoși cai din Paris, mai există alți doi cai tot atât de frumoși ca ai mei și nu se găsesc în grajdurile mele?

Văzând încruntarea sprâncenelor și auzind tonul sever al vocii, Ali plecă capul.

— Nu e vina ta, bunul meu Ali, îi spuse contele în limba arabă, cu o blândețe pe care n-ai fi crezut că o poți întâlni, nici în glasul și nici pe chipul său. Tu nu te pricepi la cai englezești.

Chipul lui Ali se însenină.

— Domnule conte, spuse Bertuccio, caili despre care vorbiți nu erau de vânzare.

Monte-Cristo înălță din umeri:

— Află, domnule administrator, că orice și oricând e de vânzare pentru cine știe să ofere prețul.

— Domnul Danglars i-a plătit cu 16.000 de franci, domnule conte.

— Ei bine, trebuia să oferi 32 000; el e bancher și un bancher nu pierde niciodată ocazia de a-și dubla capitalul.

— Domnul conte vorbește serios? întrebă Bertuccio.

Monte-Cristo îl privi pe administrator uimit că cineva îndrăznește să-i pună o întrebare.

— Astă-seară, spuse el, am de făcut o vizită. Vreau ca acești doi cai să fie puși, cu hamuri noi, la trăsura mea.

Bertuccio se retrase, salutând; se opri lângă ușă:

— La ce oră face Excelența sa vizita, întrebă el.

— La cinci.

— Voi atrage Excelenței voastre atenția că sunt orele două, se încumetă administratorul.

— Știu, se mulțumi să răspundă Monte-Cristo.

Apoi, întorcându-se spre Ali:

— Plimbă toți caili prin fața doamnei; să aleagă perechea care îi va plăcea și să-mi trimită vorbă dacă vrea să cineze cu mine: în cazul acesta, masa se va servi la domnia-sa. Du-te. Când cobori, trimite-mi valetul.

Ali abia dispăruse, și valetul intră.

— Domnule Baptistin, îi spuse contele, ești în serviciul meu de un an. E timpul de încercare pe care îl impun de obicei oamenilor mei. Ești pe placul meu.

Baptistin se înclină.

— Rămâne de știut dacă și eu îți sunt pe plac.

— O, domnule conte! se grăbi Baptistin să spună.

— Ascultă până la capăt, reluă contele. Câștigi o mie cinci sute de franci pe an, adică salariul unui bun și brav ofițer care își riscă viața în fiecare zi; ai o masă pe care mulți șefi de birou, servitori nenorociți, infinit mai ocupați decât dumneata, și-ar dori-o. Ești servitor, dar ai la dispoziție alți servitori care se îngrijesc de rufăria și îmbrăcămintea dumitale. În afară de câștigul de 1.500 de franci, mai furi din cumpărăturile pe care le faci pentru toaleta mea aproape alți 1.500 de franci pe an.

— O, Excelență!

— Nu mă plâng, domnule Baptistin, este firesc ce faci, dar doresc să te oprești aici. Nu vei găsi nicăieri un post la fel cu acela pe care norocul ți l-a dat. Nu-mi bat niciodată slugile, nu înjur niciodată, nu mă înfurii niciodată, iert totdeauna o greșeală, însă niciodată o neglijență sau o uitare. Ordinele mele sunt de obicei scurte, dar limpezi și precise. Prefer să le repet de două și chiar de trei ori, decât să le văd rău interpretate. Sunt destul de bogat ca să știu tot ce vreau și foarte serios te previn. Dacă aș afla că ai vorbit despre mine, în bine sau în rău, că ai comentat faptele mele, că ai supravegheat conduita mea, ai pleca de la mine imediat. Eu nu-mi avertizez servitorii decât o dată. Ești avertizat, pleacă.

Baptistin se înclină și făcu trei sau patru pași înapoi.

— Ia, stai, reluă contele. Uitasem să-ți spun că, în fiecare an, eu pun o anumită sumă pe numele oamenilor mei. Cei pe care îi concediez pierd fatalmente banii aceștia, care revin celor ce rămân și care vor avea drept asupra lor după moartea mea. Ești de un an la mine, averea dumitale a început să se formeze. Înmulțește-o.

Cuvântarea aceasta ținută de față cu Ali, care rămânea impasibil, deoarece nu înțelegea un cuvânt franțuzesc, produse asupra domnului Baptistin un efect pe care îl vor înțelege toți cei care au studiat fiziologia servitorului francez.

— Voi căuta să mă conformez întru totul dorințelor Excelenței voastre, spuse el. Mă voi modela, de altminteri, după Ali.

— O, nu, spuse contele cu o răceală de marmură. Ali are multe defecte în afară de calitățile sale. Nu îl lua ca exemplu, căci este o excepție. El n-are leafă, nu e servitor, e sclavul, e câinele meu. Dacă s-ar abate de la datoria sa, nu l-aș alunga, l-aș ucide.

Baptistin făcu ochii mari.

— Te îndoiești? întrebă Monte-Cristo.

Și îi repetă lui Ali cuvintele pe care le spusese în franțuzește lui Baptistin.

Ali ascultă, zâmbi, se apropie de stăpân, puse un genunchi în pământ și îi sărută cu respect mâna.

Acest mic corolar al lecției puse capac uimirii valetului.

Contele îi făcu semn lui Baptistin să iasă și lui Ali să-l urmeze. Trecură amândoi în cabinetul său și acolo vorbiră îndelung.

La orele cinci, contele bătu de trei ori în gong. O bătaie îl chema pe Ali, două pe Baptistin, trei pe Bertuccio.

Administratorul intră.

— Caii mei, spuse Monte-Cristo.

— Sunt la trăsura, Excelență, răspunse Bertuccio. Să-l însoțesc pe domnul conte?

— Nu. Vizitiul, Baptistin și Ali. Numai ei.

Contele coborî și văzu înhămați la trăsura sa caii pe care îi admirase de dimineață la trăsura lui Danglars.

Când trecu pe lângă ei le aruncă o privire.

— Într-adevăr, sunt frumoși, și ai făcut bine că i-ai cumpărat. Atât numai că ai fost în oarecare întârziere.

— Excelență, spuse Bertuccio, am întâmpinat dificultăți până să-i am

și au costat foarte scump.

— Dar nu sunt frumoși? întrebă contele.

— Dacă Excelența voastră e mulțumită, spuse Bertuccio, totul e bine. Unde merge Excelența voastră?

— În strada Chaussée-d'Antin, la domnul baron Danglars.

Conversația avu loc pe peron. Bertuccio făcu un pas pentru a coborî prima treaptă.

— Așteaptă, domnule, spuse Monte-Cristo, oprindu-l. Am nevoie de un teren pe malul mării, în Normandia de exemplu, între Le Havre și Boulogne. Precum vezi, îți dau spațiu. Ar trebui ca pe domeniul acesta să fie un mic port, un mic golf unde să poată intra și să stea corveta mea. Ea nu plutește decât la cincisprezece picioare de apă. Vasul va fi gata să pornească în larg la orice oră din zi sau noapte când voi da semnalul. Te vei informa la toți notarii în privința unei proprietăți în condițiile pe care ți le explic. După ce vei lua cunoștință, te vei duce s-o vizitezi, iar dacă ești mulțumit o vei cumpăra pe numele dumitale. Corveta e în drum spre Fécamp, nu-i așa?

— În seara în care am părăsit Marsilia, am văzut-o pornind în larg.

— Și iahtul?

— Iahtul are ordin să rămână la Martigues.

— Bine. Vei corespunda din timp în timp cu căpitanii care le comandă, ca să n-adoarmă.

— Iar în ce privește corabia cu aburi?

— Care e la Châlons?

— Da.

— Aceleași ordine ca și pentru vasele cu pânze.

— Bine.

— Îndată după cumpărarea proprietății, vei rându-i popasuri din zece în zece leghe pe drumul spre nord și spre sud.

— Excelența voastră poate să conteze pe mine.

Contele făcu un semn de mulțumire, coborî treptele, sări în trăsură care, purtată în trapul cailor minunați, nu se opri decât în fața palatului bancherului.

Danglars prezida o comisie numită pentru o cale ferată când i se anunță vizita contelui de Monte-Cristo. Ședința era de altminteri aproape terminată.

Auzind numele contelui, se ridică.

— Domnilor, spuse, adresându-se colegilor săi, dintre care câțiva erau membri onorabili ai uneia sau ai celeilalte Camere, iertați-mă dacă vă pă-răsesc astfel: închipuiți-vă însă că firma Thomson și French din Roma îmi trimite pe un anume conte de Monte-Cristo, deschizându-i la mine credit nelimitat. E gluma cea mai nostimă pe care corespondenții mei din străinătate și-au îngăduit-o până acum cu mine. Înțelegeți că mi-au stârnit curiozitatea și că mă aflu încă sub imperiul ei. Am trecut azi-dimineață pe la așa-zisul conte. Dacă ar fi un conte adevărat, înțelegeți că n-ar fi așa de bogat. Domnul nu era vizibil. Ce ziceți: nu e așa că maestrul Monte-Cristo își dă aere de alteță sau de femeie frumoasă? De altminteri casa, situată pe Champs-Élysées și care este a lui — m-am informat —, mi s-a părut curată. Dar un credit nelimitat, reluă Danglars,

râzând cu viclenia-i caracteristică, îl face pretențios pe bancherul la care e deschis creditul. Mă grăbesc deci să-l văd pe omul nostru. Am impresia unei mistificări. Ei însă nu știu cu cine au de-a face; cine va râde la urmă va râde mai bine.

Mântuind cuvintele acestea și dându-le o emfază care îi umflă nările, domnul baron se despărți de musafirii săi și trecu într-un salon pictat în alb și aur, salon ce stârnea multă vâlvă pe Chaussée-d'Antin.

Aici poruncise el să fie introdus vizitatorul pentru a-i lua ochii de la primă vedere.

Contele stătea în picioare, examinând câteva copii de Albane și Fatore, care fuseseră vândute bancherului ca fiind originale și care, deși copii, erau mult superioare zorzoanelor de pe plafon.

La zgomotul pe care Danglars îl făcu intrând, contele se întoarse.

Danglars salută ușor din cap și făcu semn contelui să se așeze într-un jilț de lemn poleit, căptușit cu satin alb-auriu.

Contele luă loc.

— Cu domnul de Monte-Cristo am cinstea să vorbesc?

— Iar eu, răspunse contele, cu domnul baron Danglars, cavaler al Legiunii de Onoare, membru al Camerei deputaților.

Monte-Cristo repetă toate titlurile pe care le găsisese pe cartea de vizită a baronului.

Danglars simți lovitura și își mușcă buzele.

— Scuzați-mă, domnule, spuse el, că v-am acordat de la început titlul sub care mi-ați fost anunțat. Știți însă că noi trăim sub un regim popular și că eu sunt un reprezentant al intereselor poporului.

— Astfel că, răspunse Monte-Cristo, rămânând cu deprinderea de a vi se spune baron, ați pierdut-o pe aceea de a spune altora conte.

— A, întrucât mă privește, nu țin câtuși de puțin la titlu, răspunse Danglars cu neglijență. M-au numit baron și m-au făcut cavaler al Legiunii de Onoare pentru câteva servicii care...

— Dar ați abdicat de la titlurile dumneavoastră așa cum au făcut altădată domnii de Montmorency și Lafayette? Era un frumos exemplu de urmat, domnule.

— Nu prea, glăsui Danglars stânjenit. Înțelegeți că pentru servitori...

— Da, pentru oamenii dumneavoastră vă numiți monsenior; pentru ziariști vă numiți domn; și pentru mai marii dumneavoastră, cetățean. Nuanțe foarte aplicabile stăpânirii constituționale. Înțeleg perfect.

Danglars își strânse buzele: văzu că pe terenul acesta nu se poate măsura cu Monte-Cristo. Încercă deci să revină pe un teren care-i era mai familiar.

— Domnule conte, spuse el înclinându-se, am primit un aviz al casei Thomson și French.

— Sunt încântat, domnule baron. Permiteți-mi să vă tratez așa cum vă tratează oamenii dumneavoastră. Este un obicei rău, căpătat în țări unde sunt încă baroni, tocmai pentru că nu se mai fac baroni. Zic, sunt încântat, nemaifiind nevoie să mă mai prezint singur, lucru care e totdeauna stânjenitor. Spuneți, deci, că ați primit un aviz....

— Da, confirmă Danglars. Vă mărturisesc însă că nu am înțeles bine sensul.

— Hm!

— Și am avut onoarea să trec pe la dumneavoastră, spre a vă cere câteva explicații.

— Cereți-le, domnule, vă ascult.

— Scrisoarea, spuse Danglars, e la mine îmi pare (scotoci în buzunar). Da, iat-o. Scrisoarea deschide domnului conte de Monte-Cristo un credit nelimitat asupra casei mele.

— Și ce vedeți nelămurit într-asta, domnule baron?

— Nimic, domnule, dar cuvântul *nelimitat*...

— Ei, bine, cuvântul acesta nu-i franțuzesc? Înțelegeți, e scris de anglo-germani.

— O, ba da, domnule, și nu e nimic de obiectat în privința gramaticii, dar nu tot așa este în privința contabilității.

— Casa Thomson și French, întrebă Monte-Cristo, cu aerul cel mai naiv pe care putu să-l ia, nu e oare după părerea dumneavoastră, domnule baron, absolut sigură? La naiba, lucrul m-ar indispuce, căci am oarecare fonduri plasate la ea!

— Este absolut sigură, răspuse Danglars cu un zâmbet aproape batjocoritor. Dar, în materie de finanțe, sensul cuvântului *nelimitat* atât de vag...

— Pe cât e de... nelimitat?

— Tocmai asta voiam să spun domnule. Iar vagul e îndoială și — spune înțeleptul — când ești în îndoială, abține-te.

— Ceea ce înseamnă, reluă Monte-Cristo, că dacă firma Thomson și French e dispusă la nebunii, casa Danglars nu e dispusă să-i urmeze exemplul.

— Cum adică, domnule conte?

— Da, nici vorbă. Domnii Thomson și French își fac afacerile fără chibzuință, domnul Danglars are însă o limită. El e un înțelept, cum spune adineauri.

— Domnule, răspuse orgolios bancherul, nimeni nu se poate încă măsura cu casa mea.

— În cazul acesta se pare că voi începe eu, răspuse Monte-Cristo cu răceală.

— Ce vă îndreptățește?

— Explicațiile pe care mi le cereți, domnule, și care aduc a ezitari. Danglars își mușcă buzele. Pentru a doua oară era bătut și, de data aceasta, pe terenul său. Politețea sa ironică era prefăcută și atingea extrema apropiată, care este impertinența.

Dimpotivă, Monte-Cristo zâmbea cu cea mai desăvârșită grație și lua când voia un aer naiv ce-i asigura multe avantaje.

— În sfârșit, domnule, spuse Danglars, după un moment de tăcere, voi încerca să mă fac înțeleș, rugându-vă să fixați dumneavoastră înșivă suma pe care vă propuneți s-o ridicați de la mine.

— Dar, domnule, reluă Monte-Cristo, hotărât să nu piardă un deget de teren în discuție, dacă am cerut un credit nelimitat asupra dumneavoastră, e că tocmai nu știam de ce sume voi avea nevoie.

Bancherul socoti că, în sfârșit, venise momentul să ia ofensiva. Se răsturnă în jilțu-i și, cu un zâmbet greoi, orgolios, zise fără ezitare:

— O, domnule. Vă veți putea convinge că cifra casei Danglars, deși limitată, poate satisface exigențele cele mai largi și chiar dacă ați cere un milion...

— Poftim?

— Spuneam un milion, repetă Danglars cu siguranța prostiei.

— Ce să fac cu un milion? întrebă contele. O, domnule, dacă nu mi-ar fi trebuit decât un milion, nu ceream să mi se deschidă un credit pentru atâta lucru. Un milion? Dar eu am întotdeauna un milion în portofel sau în trusa mea de voiaj.

Și Monte-Cristo scoase dintr-un carnetel, unde ținea cărțile de vizită, două bonuri a câte cinci sute de mii de franci asupra tezaurului, plătibile la purtător. Un om ca Danglars trebuia răpus, nu pișcat. Lovitura de măciucă își făcu efectul: bancherul se clătină simțind că-i vine amețeală. Holbă asupra lui Monte-Cristo niște ochi buimăciți, ale căror lumini se dilatară peste măsură.

— Haide, mărturisiți-mi, spuse Monte-Cristo, că suspectați casa Thomson și French. Doamne, e cât se poate de simplu. Am prevăzut cazul și, deși străin în afaceri, mi-am luat precauții. Poftim alte două scrisori la fel cu cea care vă este adresată. Una e a casei Arstein și Eskeles din Viena, asupra domnului baron de Rotschild, alta a casei Baryng din Londra, asupra domnului Laffitte. Spuneți un cuvânt, domnule, și vă voi scuti de orice grijă, prezentându-mă la una sau alta din aceste două case.

Danglars era învins. Deschise tremurând vizibil scrisoarea din Germania și pe cea din Londra, pe care contele i le întindea cu vârful degetelor, verifică autenticitatea semnăturilor cu o minuțiozitate care ar fi fost insultătoare pentru Monte-Cristo dacă n-ar fi ținut seama de buimăceala bancherului.

— O, domnule, sunt aici trei semnături care valorează milioane, spuse Danglars, sculându-se ca pentru a saluta puterea aurului personificată în omul din fața sa. Trei credite nelimitate asupra caselor noastre! Iertați-mă, domnule conte, dar, încetând să fiu neîncrezător, pot rămâne încă uimit.

— O casă ca a dumneavoastră n-ar putea să se mire, spuse Monte-Cristo cu toată politețea. Veți putea, deci, să-mi trimiteți niscai bani, nu-i așa?

— Vorbiți, domnule, conte. Sunt la dispoziția dumneavoastră.

— Ei bine, reluă Monte-Cristo, acum când ne înțelegem — căci ne înțelegem, nu-i așa?

Danglars făcu un semn afirmativ din cap.

— Și când nu mai aveți îndoieli... continuă Monte-Cristo.

— O, domnule conte, exclamă bancherul, n-am avut nici o clipă.

— Nu. Doreați o dovadă, atâta tot. Ei bine, repetă contele, acum când ne înțelegem, când nu mai aveți îndoieli, să fixăm, dacă vreți, o sumă generală pentru primul an: de exemplu, șase milioane.

— Fie șase milioane, spuse Danglars sufocat.

— Dacă am nevoie de mai mult, reluă mașinal Monte-Cristo, vom adăuga. Nu cred însă că voi rămâne decât un an în Franța și nu cred să depășesc cifra în decursul acestui an... În sfârșit, vom vedea... Pentru

Început, vă rog să-mi trimiteți cinci sute de mii de franci mâine — voi fi acasă până la amiază — și, de altminteri, dacă nu sunt, voi lăsa o chitanță administratorului meu.

— Banii vor fi la dumneavoastră mâine, la zece dimineața, domnule conte, răspunse Danglars. Vreți aur, bilete de bancă sau argint?

— Jumătate aur și jumătate bancnote.

Și contele se ridică.

— Sunt dator să vă mărturisesc un lucru, domnule conte, spuse Danglars la rândul său. Îmi închipui că am noțiuni exacte asupra tuturor marilor averi din Europa, și totuși averea dumneavoastră, care îmi pare considerabilă, mi-era, vă declar, absolut necunoscută. E de dată recentă?

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, dimpotrivă, este de dată foarte veche. Ea era un tezaur de familie care nu putea fi atins și ale cărui dobânzi acumulate au triplat capitalul; epoca fixată de testator s-a împlinit numai de câțiva ani: prin urmare, numai de câțiva ani mă folosesc de el, iar neștiința dumneavoastră în această privință este cât se poate de firească. Îl veți cunoaște de altminteri mai bine, în scurtă vreme.

Și contele își însoți cuvintele cu unul din acele surâsuri palide care îl înspăimântau așa de mult pe Franz d'Épinay.

— Cu gusturile și cu intențiile dumneavoastră, continuă Danglars, veți desfășura în capitală un lux ce ne va strivi pe noi, toți milionarii aceștia mici. Cu toate acestea, deoarece îmi păreți amator, căci îmi priveați tablourile când am intrat, vă cer permisiunea de a vă arăta galeria mea: numai tablouri vechi, tablouri de maeștri garantați; nu-mi plac modernii.

— Aveți dreptate, domnule, căci ei au, în genere, un mare defect: acela de a nu fi avut încă timpul să devină vechi.

— Pot să vă arăt câteva statui de Thorwaldsen, de Bartoloni, de Canova, toți artiști străini. Precum vedeți, nu apreciez artiștii francezi.

— Aveți dreptul să fiți nedrept cu ei, domnule, sunt compatrioții dumneavoastră.

— Toate acestea însă pentru mai târziu, după ce vom fi făcut o cunoștință mai strânsă. Pentru astăzi mă mulțumesc, dacă îmi permiteți, să vă prezint doamnei baroane Danglars. Scuzați-mi stăruința, domnule conte, dar un client ca dumneavoastră face aproape parte din familie.

Monte-Cristo se înclină în semn că accepta onoarea pe care financiarul voia să i-o facă.

Danglars sună. Apăru un lacheu îmbrăcat cu o livrea strălucitoare.

— Doamna baroană e acasă? Întrebă Danglars.

— Da, domnule baron, răspunse lacheul.

— Singură?

— Nu, doamna are lume.

— Nu e indiscret să vă prezint societății, domnule conte? Sunteți incognito?

— Nu, domnule baron, spuse Monte-Cristo, zâmbind. Nu-mi recunosc acest drept.

— Și cine e la doamna? Domnul Debray? Întrebă Danglars cu o

bonomie care îl informă pe Monte-Cristo asupra secretelor transparente de interior ale financiarului, și îl făcu să zâmbescă în sine.

— Da, domnule baron, domnul Debray, răspunse lacheul.

Danglars făcu un semn din cap.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnul Lucien Debray e un vechi prieten al nostru, secretar intim al ministrului de interne. Soția mea a făcut un compromis căsătorindu-se cu mine, căci ea aparține unei vechi familii: e o domnișoară de Servières, văduvă din prima căsătorie a domnului colonel marchiz de Nargonne.

— Nu am avut onoarea să o cunosc pe doamna Danglars; l-am întâlnit însă pe domnul Lucien Debray.

— Aha, exclamă Danglars, dar unde?

— La domnul de Morcerf.

— A, îl cunoașteți pe micul viconte? întrebă Danglars.

— Ne-am cunoscut la Roma, în timpul carnavalului.

— A, da, spuse Danglars. Am auzit, îmi pare, de o aventură ciudată cu niște bandiți, niște hoți, în ruine. A fost salvat de acolo în chip miraculos. Dacă nu mă înșel a povestit ceva soției și fiicei mele când s-a înapoiat din Italia.

— Doamna baroană îi așteaptă pe domni, spuse lacheul înapoindu-se.

— Pornesc înaintea dumneavoastră pentru a vă arăta drumul, spuse Danglars, înclinându-se.

— Iar eu vă urmez, îi răspunse Monte-Cristo.

X

CAII SUR-ROTAȚI

Baronul, urmat de conte, străbătu un șir lung de încăperi remarcabile prin somptuozitatea lor greoaie și prin prostul-gust fastuos și ajunse până în buduarul doamnei Danglars — o cameră mică, octogonală, tapetată cu atlas roz, acoperit de dantelă. Fotoliile erau de lemn vechi poleit, cu stofe vechi. Partea de deasupra ușilor înfățișa scene pastorale în genul lui Boucher. În sfârșit, două pasteluri drăguțe în medalion, armonizate cu restul mobilei, făceau din odăița aceasta singura din palat cu o notă deosebită. E drept că scăpase planului general întocmit de domnul Danglars și de arhitectul său, una dintre cele mai de seamă celebrități ale Imperiului; și că decorarea ei și-o rezervaseră numai baroana și Lucien Debray. De aceea, domnul Danglars, mare admirator al antichității în maniera în care o înțelegea Directoratul, disprețuia cămăruța cochetă unde de altminteri el nu era admis decât cu condiția că-și va justifica prezența cu o altă persoană. În realitate, nu Danglars prezenta, ci dimpotrivă el era prezentat, și era bine sau rău-primit după cum figura musafirului îi era baroanei plăcută sau nu.

Doamna Danglars, a cărei frumusețe putea să fie încă amintită în ciuda celor 36 de ani ai ei, se afla la pian, o capodoperă micuță de lemn mozaicat, în timp ce Lucien Debray, stând în fața unei mese de lucru,

frunzărea un album.

Înainte de sosirea contelui, Lucien avusese timpul să-i istorisească baroanei multe lucruri în legătură cu acesta. Se știe ce puternică impresie făcuse Monte-Cristo asupra comesenilor la dejunul oferit de Albert. Impresia aceasta nu i se ștersese încă lui Debray, iar informațiile date baroanei asupra contelui se făceau simțite. Curiozitatea doamnei Danglars, stârnită de amănuntele mai vechi aflate de la Morcerf și de cele noi aflate de la Lucien, atinsese culmea. De aceea, scena cu pianul și albumul nu era decât una din micile mici șmecherii mondene, grație cărora sunt voalate cele mai puternice precauțiuni. În consecință, baroana îl primi pe Danglars cu zâmbetul pe buze. Contele primi, în schimbul salutului său, o reverență ceremonioasă, dar în același timp plină de grație.

La rându-i, Lucien schimbă cu contele un salut de semicunoștință și cu Danglars, un semn de intimitate.

— Doamnă baroană, spuse Danglars, permiteți-mi să vă prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, care mi-a fost trimis de corespondenții mei din Roma cu cele mai strălucitoare recomandări. N-am decât un cuvânt de spus, care va face într-o clipă din domnia sa slăbiciunea tuturor frumoaselor noastre. Vine la Paris cu intenția să stea un an și să cheltuiască șase milioane în răstimpul acestui an. Hotărârea domniei sale făgăduiește o serie de baluri, de dineuri, de festivaluri la care nădăjduiesc că domnul conte nu ne va uita, așa cum nu-l vom uita nici noi la micile noastre petreceri.

Deși prezentarea era grosolan elogioasă, în genere e un lucru atât de rar ca un bărbat să vină la Paris pentru a cheltui într-un an averea unui prinț, încât doamna Danglars zvârli asupra contelui o ocheadă nu lipsită de oarecare interes.

— Și când ați sosit, domnule? Întrebă baroana.

— Ieri-dimineață, doamnă.

— Și veniți potrivit obiceiului dumneavoastră, după câte mi s-a spus, de la capătul lumii?

— De data aceasta, doamnă, pur și simplu de la Cadix.

— Oh, sosiți într-un anotimp groznic! Parisul e nesuferit vara. Nici baluri, nici reuniuni, nici serbări. Opera italiană e la Londra, opera franceză pretutindeni, afară de Paris. Iar despre teatrul francez, știți că el nu mai e nicăieri. Nu ne rămân deci ca distracție decât câteva nefericite curse în Champs-de-Mars și la Satory. Veți avea cai la curse, domnule conte?

— Doamnă, voi face tot ce se face la Paris dacă am norocul să găsesc pe cineva care să mă informeze cum trebuie asupra deprinderilor franțuzești.

— Sunteți amator de cai, domnule conte?

— Mi-am petrecut o parte din viață în Orient, doamnă, iar orientalii nu prețuiesc decât două lucruri pe lume: noblețea cailor și frumusețea femeilor.

— O, domnule conte, spuse baroana, ar fi trebuit să aveți galanteria de a le pune pe femei în primul rând.

— Vedeți, doamnă, că aveam dreptate adineauri când doream un

perceptor care să mă poată călăuzi în obiceiurile franțuzești?

În momentul acela, camerista favorită a doamnei baroane Danglars intră și, apropiindu-se de stăpână, îi șopti câteva cuvinte la ureche.

Doamna Danglars păli.

— Cu neputință, spuse ea.

— Cu toate acestea, este adevărul exact, doamnă, răspuse camerista.

Doamna Danglars se întoarse spre soțul ei.

— E adevărat, domnule?

— Ce anume, doamnă? întrebă Danglars vizibil agitat.

— Ce spune fata...

— Și ce spune ea?

— Că vizitiul, ducându-se să-mi înhame caii la trăsură, nu i-a găsit în grajd. Vă întreb ce înseamnă asta?

— Doamnă, spuse Danglars, ascultați-mă.

— O, vă ascult, domnule, căci sunt curioasă să știu ce îmi veți spune. Îi voi aduce pe domnii judecători între noi și le voi spune din capul locului cum stau lucrurile. Domnilor, continuă baroana, domnul baron Danglars are zece cai în grajd. Printre acești zece cai, doi sunt ai mei, cai fermecători, cei mai frumoși din Paris. Îi cunoașteți, domnule Debray, vânăt-rotății mei. Ei bine, doamna de Villefort mă roagă să-i împrumut trăsura ca să meargă mâine la Bois, eu i-o făgăduiesc, iar Domnul Danglars a avut, desigur, ocazia să câștige câteva mii de franci și i-a vândut. Oh, Doamne, oribilă rasă — rasa speculanților!

— Doamnă, răspuse Danglars, caii erau prea năvalnici, aveau abia patru ani, mă îngrijoram cumplit pentru dumneavoastră.

— Domnule, știți bine că de o lună de zile am în serviciul meu pe cel mai bun vizitiu din Paris, dacă nu cumva l-ați vândut și pe el o dată cu caii.

— Scumpă prietenă, vă voi găsi alții la fel, chiar mai frumoși, dacă e cu putință; dar cai blânzi, liniștiți, care să nu-mi mai inspire atâta groază.

Baroana înălță din umeri cu aer de profund dispreț.

Danglars nu păru că observă gestul acesta mai mult decât conjugal și, întorcându-se spre Monte-Cristo, îi spuse:

— Regret că nu v-am cunoscut mai demult, domnule conte, spuse el. Vă aranjati casa?

— O, da! recunosc contele.

— Vi i-aș fi propus dumneavoastră. Închipuiți-vă că i-am dat pe nimic. Aceasta însă pentru că, după cum v-am spus, voiam să scap de ei: sunt cai pentru un bărbat tânăr.

— Domnule, spuse contele, vă mulțumesc. Am cumpărat azi dimineață doi cai destul de buni și nu prea scumpi. Domnul Debray, sunteți cunosător, nu-i așa? la priviți!

În timp ce Debray se apropie de fereastră, Danglars se apropie de soția sa:

— Închipuiți-vă, doamnă, îi spuse el în șoaptă, că mi s-a oferit un preț exorbitant pentru caii aceștia. Nu știu ce nebun care vrea să se ruineze mi-a trimis azi pe administratorul său, dar fapt e că am câștigat 16.000 de franci. Nu mă certa, îți voi da patru mii dumitale și două mii

Eugeniei.

Doamna Danglars aruncă asupra soțului ei o privire zdrobitoare.

— A! exclamă Debray.

— Ce e? întrebă baroana.

— Dar nu mă înșel, la trăsura contelui sunt înhămați caii dumneavoastră, proprii dumneavoastră cai!

— Vânăt-rotății mei? exclamă doamna Danglars.

Și se repezi la fereastră.

— Într-adevăr, ei sunt, spuse ea.

Danglars era înmărmurit.

— E cu puțință? întrebă Monte-Cristo, afectând uimirea.

— De necrezut! murmură bancherul.

Baroana îi șopti două cuvinte lui Debray, care se apropie de Monte-Cristo.

— Baroana vă întreabă cu cât v-a vândut soțul ei caii aceștia?

— Exact nu știu. E o surpriză pe care mi-a făcut-o administratorul și care m-a costat, îmi pare, treizeci de mii de franci.

Debray se duse să comunice baroanei răspunsul.

Danglars era așa de palid și de încurcat încât contele păru înduioșat de el.

— Vedeți ce ingrate sunt femeile? Atenția dumneavoastră nu a mișcat-o o clipă pe baroană. Dar ce vreți? Iubim totdeauna ceea ce ne face rău; de aceea, lucrul cel mai nimerit, crede-mă scumpe baroane, este să le lași totdeauna să-și facă de cap. Dacă și-l sparg, nu se pot supăra decât pe ele înșile.

Danglars nu răspunse nimic. Prevedea într-un viitor apropiat o scenă dezastruoasă. Sprâncenele doamnei baroane se încruntaseră și, asemenea acelorale lui Jupiter Olimpianul, prevesteau furtună. Debray care o simțea, pretextă o treabă și plecă. Monte-Cristo care nu voia, rămânând, să strice poziția pe care nădăjduia s-o cucerească, o salută pe doamna Danglars și se retrase, lăsându-l pe baron pradă furiei nevestii.

— Bun, gândi Monte-Cristo, retrăgându-se. Am ajuns unde voiam. Am în mâinile mele liniștea menajului și voi câștiga dintr-o singură lovitură inima domnului și inima doamnei. Ce noroc! Dar n-am fost prezentat domnișoarei Eugénie Danglars, pe care aș fi ținut totuși s-o cunosc. Ne găsim încă la Paris și avem timpul în fața noastră... Pe mai târziu...

Cu această reflexie, contele se urcă în trăsura și se înapoie acasă.

Peste două ceasuri, doamna Danglars primi o scrisoare fermecătoare de la contele de Monte-Cristo prin care îi declara că, nevoind să debuteze în lumea pariziană mâhnind o femeie frumoasă, o ruga să primească înapoi caii.

Aveau același harnașament pe care ea îl văzuse de dimineață. Atât numai că, în mijlocul fiecărei rozete de la ureche, contele pusese să se coasă un diamant.

Danglars primi și el o scrisoare.

Contele îi cerea permisiunea să explice baroanei capriciul acesta de milionar, rugându-l să scuze maniera orientală care însoțea înapoierea cailor.

În timpul serii, Monte-Cristo plecă la Auteuil întovărășit de Ali. A doua zi, chemat, pe la orele trei, Ali, intră în cabinetul contelui.
— Ali, îi spuse el, mi-ai vorbit deseori despre iscusința ta în aruncarea lațului.

Ali făcu semn că da și se îndreptă mândru.

— Bine. Așadar, cu lațul ai putea să oprești un bou?

Ali făcu semn din cap că da.

— Un tigr?

Ali făcu același semn.

— Un leu?

Ali făcu gestul cuiva care aruncă lațul și imită un muget gâuit.

— Bine, înțeleg, spuse Monte-Cristo. Ai vânat lei?

Ali făcu din cap un semn orgolios.

— Dar ai putea să oprești din goană doi cai?

Ali zâmbi.

— Ei, bine, ascultă. În curând va trece o trăsură purtată de doi cai, vânal-rotați, aceeași pe care îi aveam eu ieri. Chiar de ar fi să te zdrobească, trebuie să oprești trăsura asta în dreptul porții mele.

Ali coborî în stradă și desenă în fața porții, pe caldarâm, o linie: intră apoi și arată linia contelui care-l urmărise din ochi.

Contele îl bătu blând pe umăr: așa îi mulțumea lui Ali. Nubianul se duse să-și fumeze ciubucul pe piatra care se afla la colțul casei și al străzii, în timp ce Monte-Cristo se depărta, fără să se mai sinchisească de ceva.

Totuși, pe la orele cinci, adică ora când contele aștepta trăsura, se puteau vedea încolțind într-însul semnele aproape imperceptibile ale unei ușoare neliniști. Se plimba într-o cameră care dădea spre stradă, trăgând, din când în când, cu urechea și apropiindu-se de fereastra prin care îl zărea pe Ali fumând cu o regularitate ce arăta că nubianul nu avea altă grijă.

Deodată se auzi un huruit îndepărtat, care se apropia însă cu iuțea fulgerului. Apoi apărură o caleașcă, al cărei vizitiu încerca zadarnic să stăpânească caii care înaintau furioși, zburliți, năpustindu-se cu salturi smintite.

În caleașcă, o tânără femeie și un copil de șapte, opt ani, ținându-se îmbrățișați, pierduseră din cauza spaimei până și puterea de a scoate un strigăt; era de ajuns un bolovan sub roată sau un copac în cale pentru a sfârâma complet trăsura care trosnea. Trăsura gonia prin mijlocul străzii și se auzeau strigătele de groază ale celor ce o vedeau.

Ali își puse deodată ciubucul la o parte, scoase din buzunar lațul, îl aruncă, înfășură de trei ori picioarele de dinainte ale calului din stânga, se lăsă târât trei, patru pași de violența goanei, dar, după acești trei, patru pași calul înlănțuit se prăbușise. Căzu peste oiște, pe care o frânse și paraliză astfel sforțările calului rămas în picioare. Vizitiul se folosi de momentul acesta pentru a sări de pe capră; dar Ali a și înșfăcat nările celui de-al doilea cal cu degete de fier, iar animalul, nechezând de durere, s-a lungit, zvârcolindu-se, lângă tovarășul său.

Pentru toate acestea nu a fost nevoie decât de timpul care-i trebuie glonțului să atingă ținta.

A fost însă de-ajuns pentru ca, din casa în fața căreia s-a întâmplat accidentul, un bărbat să alerge urmat de mai mulți servitori. În momentul în care vizitiul deschise portiera, el scoase din caleașcă pe doamna care, cu o mână se ținea de pernă, iar cu cealaltă își strângea la piept copilul leșinat. Monte-Cristo îi duse pe amândoi în salon, așezându-i pe o canapea.

— Nu vă mai temeți, doamnă. Sunteți salvată.

Femeia își veni în fire și, în locul oricărui răspuns, îl arătă pe fiul ei cu o privire mai elocventă decât toate rugăciunile.

Într-adevăr, copilul era tot leșinat.

— Da, doamnă, înțeleg, spuse contele examinând copilul. Fiți însă liniștită, nu i s-a întâmplat nimic și numai frica l-a adus în starea aceasta.

— O, domnule, exclamă mama, nu cumva îmi spuneți așa ca să mă liniștiți? Priviți cât e de palid. Fiul meu, copilul meu, Edouard, răspunde mamei tale! O, domnule, trimiteți după un medic. Dau toată averea mea celui care îmi readuce copilul la viață.

Monte-Cristo făcu un gest cu mâna pentru a o calma pe mama înlăcrimată și, deschizând o casetă, scoase din ea un flacon de Boemia încrustat cu aur, conținând o licoare roșie ca sângele, din care picură un strop pe buzele copilului.

Deși tot palid, copilul deschise îndată ochii.

Bucuria mamei deveni aproape un delir.

— Unde mă aflu? exclamă ea. Și cui datorez atâta noroc după o încercare așa de crudă?

— Doamnă, răspuse Monte-Cristo, vă aflați în casa celui mai fericit om care a putut să vă cruțe o mâhnire!

— O, blestemată curiozitate! spuse doamna. Tot Parisul vorbea despre minunații cai ai doamnei Danglars, și am avut nebunia de a vrea să-i încerc.

— Cum, exclamă contele, cu o uimire admirabil jucată, cii aceștia sunt ai baroanei?

— Da, domnule, o cunoașteți?

— Pe doamna Danglars? Am avut cinstea, iar bucuria mea este îndoită că vă văd salvată din pericolul prin care cii v-au făcut să treceți. Căci în sarcina mea ați fi putut să puneți pericolul acesta: eu cumpărasem ieri cii de la baron; dar baroana a părut că îi regretă așa de mult încât i-am înapoiat, rugând-o să-i accepte din partea mea.

— În cazul acesta, dumneavoastră sunteți contele de Monte-Cristo, despre care Hermine mi-a vorbit atâta ieri?

— Da, doamnă, o aprobă contele.

— Domnule, eu sunt doamna Héloïse de Villefort.

Contele se înclină ca unul în fața căruia se pronunță un nume absolut necunoscut.

— O, cât de recunoscător va fi domnul de Villefort! urmă Héloïse; și dumneavoastră vă va datora viața noastră: i-ați redat soția și fiul. De bună seamă că, fără servitorul dumneavoastră generos, scumpul meu copil și cu eram uciși.

— O, doamnă, mă înfior și acum de pericolul prin care ați trecut!

— Nădăjduiesc că îmi veți permite să răsplătesc cu vrednicie

devotamentul omului...

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, nu mi-l răsfățați pe Ali, vă rog, nici prin laude, nici prin recompense; acestea sunt deprinderi pe care nu vreau să le capete. Ali e sclavul meu. Salvându-vă viața, mă slujește pe mine și este dator să mă slujească.

— Dar și-a riscat viața sa, spuse doamna de Villefort căreia tonul de stăpân al lui Monte-Cristo îi impunea în chip deosebit.

— Eu i-am salvat viața, doamnă, răspunse Monte-Cristo. În consecință, ea îmi aparține.

Doamna de Villefort tăcu. Se gândea poate la omul acesta care, din primul moment, producea o impresie profundă asupra tuturor.

În răstimpul clipei de tăcere, contele examinează în voie copilul pe care mama îl acoperea cu sărutări. Era mic, plătând, cu pielea albă, așa cum o au copiii roșcați, și totuși o clăie de păr negru, potrivit oricărei pieptănături, îi acoperea fruntea bombată și, căzând pe umeri, îi înconjura figura, accentuând vioiciunea ochilor plini de șiretenie și de copilărească răutate, gura abia reînsofletită era mare, iar buzele erau subțiri. Trăsăturile copilului de opt ani îi dădeau cel puțin doisprezece. Cea dintâi mișcare a fost de a se smulge, printr-o mișcare bruscă, din brațele mamei și de a deschide caseta din care contele scosese flaconul cu elixir; apoi, fără să ceară voie cuiva, ca un copil obișnuit să-și satisfacă orice capriciu, se apucă să destupe fiolele.

— Nu pune mâna, dragul meu, spuse repede contele. Câteva din lichidele acestea sunt periculoase, nu numai bându-le, dar chiar respirându-le.

Doamna de Villefort se îngălbeni și opri brațul fiului său pe care îl trase spre ea. După ce temerea i se potoli, aruncă îndată asupra casetei o privire scurtă, dar expresivă, pe care contele o remarcă.

În momentul acela intră Ali.

Doamna de Villefort schiță o mișcare de bucurie și, trăgându-l pe copil aproape de ea, îi spuse:

— Edouard, îi spuse, vezi pe servitorul acesta bun? A fost foarte curajos căci și-a expus viața pentru a opri caii care ne târau și trăsura care era să se sfărâme. Mulțumește-i, căci, probabil, fără el, în momentul acesta amândoi am fi fost morți.

Copilul își lungi buzele și întoarse capul cu dispreț.

— E prea urât! glăsui el.

Contele zâmbi, ca și cum copilul îi satisfăcuse o speranță. Doamna de Villefort își dojeni fiul cu o moderație, desigur, care n-ar fi fost pe placul lui Jean-Jacques Rousseau dacă micul Edouard s-ar fi numit Emil.

— Vezi, îi spuse în limba arabă contele lui Ali, doamna îl roagă pe fiul ei să-ți mulțumească pentru viața pe care le-ai salvat-o, și copilul răspunde că ești prea urât.

Ali își întoarse o clipă capul și-l privi pe copil fără să trădeze vreun gând. Dar o simplă înfiorare a nărilor arătă lui Monte-Cristo că arabul fusese jignit adânc.

— Domnule, întrebă doamna de Villefort ridicându-se pentru plecare, casa aceasta este locuința dumneavoastră obișnuită?

— Nu, doamnă, răspunse contele, e un fel de popas pe care l-am cumpărat; cu stau pe Avenue des Champs-Élysées, la numărul 30. Văd

însă că v-ați calmat pe deplin și că doriți să vă retrageți. Am poruncit să fie înhămați aceiași cai la trăsura mea, iar Ali, băiatul acesta așa de urât — spuse el, zâmbind copilului —, va avea onoarea să vă conducă acasă, în timp ce vizitiul dumneavoastră va rămâne aici, să repare caleașca. După terminarea reparației, va duce trăsura la doamna Danglars, cu una din perechile mele de cai.

— Dar nu voi cuteza niciodată să mai merg cu caii aceia, spuse doamna de Villefort.

— O, veți vedea, doamnă, că în mâna lui Ali au să devină blânzi ca niște mielușei.

Într-adevăr, Ali se apropiase de caii care se ridicaseră pe picioare cu multă anevoință. Ținea în mână un mic burete îmbibat în oțet aromatic. Frecă nările și tâmplele cailor acoperiți de sudoare și spumă, și aproape imediat ei începură să sufle zgomotos și să se înfioare timp de câteva secunde.

Apoi, în mijlocul mulțimii, pe care sfărâmurile trăsorii și zvonul accidentului o atrăsesc în fața casei, Ali înhămă caii la cupeul contelui, luă hățurile, se urcă pe capră și, spre marea mirare a asistenților care văzură caii năpustindu-se ca duși de vârtej, el fu obligat să recurgă la bici pentru a-i îndemna să pornească. Mai mult decât atât, nu putu obține de la faimoșii vineți-rotați, care acum erau prostiți, împietriți, morți, decât un trap șovăielnic și molatic, încât doamnei de Villefort îi trebuiră aproape două ceasuri ca să se înapoieze în foburgul Saint-Honoré unde locuia.

De îndată ce ajunse acasă și după ce primele emoții ale familiei se domoliră, ea îi scrisese doamnei Danglars următorul bilet:

„Dragă Herminie,

Am fost salvată în chip miraculos, împreună cu fiul meu, de către contele acela de Monte-Cristo, despre care am vorbit atât de mult aseară și pe care nu bănuiam cătuși de puțin că îl voi vedea astăzi. Mi-ai vorbit ieri despre el cu un entuziasm pe care nu m-am putut împiedica să-l persiflez în taina minții mele sărace, dar astăzi găsesc entuziasmul acesta mult mai prejos de omul care îl inspire.

Caii tăi își luaseră vânt la Ranelagh, ca și cum ar fi fost prinși de frenezie, și era cât pe-acți să fim prefăcuți în bucăți, bietul meu Edouard și eu, de primul copac din drum sau de prima piatră de hotar, când un arab, un negru, un nubian, în sfârșit, un om negru în serviciul contelui a oprit la un semn al acestuia, cred, avântul cailor, cu riscul de a fi zdrobit el însuși, și e într-adevăr o minune că a scăpat. Atunci, contele a alergat, ne-a dus la el, pe Edouard și pe mine, iar acolo mi-a readus fiul la viață. Am venit acasă cu trăsura lui. A ta îți va fi trimisă mâine. Vei găsi caii mult slăbiți după accidentul acesta. Sunt parcă prostiți. S-ar zice că nu-și pot ierta că s-au lăsat îmblânziți de un om. Contele m-a rugat să-ți spun că două zile de odihnă, dându-le ca singură hrană orz, îi vor readuce într-o stare tot așa de înfloritoare, adică la fel de înfricoșătoare ca ieri.

Cu bine! Nu-ți mulțumesc pentru plimbarea mea, însă, chibzuind bine, îmi dau seama că aș fi ingrată să-ți păstrez pică pentru toanele cailor tăi. Căci uneia din aceste toane datorez împrejurarea de-al fi văzut pe

contele de Monte-Cristo, iar ilustrul străin îmi pare, exceptând milioanele de care dispune, o problemă așa de curioasă și de interesantă încât mă gândesc să-l studiez cu orice preț, chiar de ar fi să repet plimbarea la Bois cu caii tăi.

Edouard a suportat accidentul cu un curaj minunat.

A leșinat, dar n-a scos un strigăt înainte și nu a vărsat o lacrimă după accident. Îmi vei spune iarăși că dragostea maternă mă orbește. Este însă în trupul acesta atât de plătând un suflet de fier.

Scumpa noastră Valentine trimite multe urări de bine scumpei voastre Eugénie; eu le îmbrățișez din tot sufletul.

HÉLOÏSE DE VILLEFORT"

P.S. Caută un mijloc de a veni la mine cu contele de Monte-Cristo. Vreau neapărat să-l mai văd. De altminteri l-am convins pe domnul de Villefort să-i facă o vizită. Nădăduiesc că el i-o va înapoia.

În timpul serii, evenimentul de la Auteuil forma subiectul conversațiilor; Albert îi istorisise mamei sale, Château-Renaud la Jockey-Club, Debray în salonul ministrului. În ziarul său, Beauchamp făcu contelui cinstea de a scrie un fapt divers de douăzeci de rânduri care îl puse pe nobilul străin în lumină de erou față de toate femeile din aristocrație.

Mulți bărbați se înscrieră pe lista de vizite a doamnei de Villefort ca să aibă dreptul de a repeta vizita în timp util și de auzi din gura ei amănuntele pitoreștii aventuri.

Domnul de Villefort, așa cum spusese Héloïse, îmbracă un frac negru, își puse mânuși albe și urcă în cupeul său care în aceeași seară se opri la poarta cu numărul 30 a casei de pe Champs-Élysées.

XI

IDEOLOGIE

Dacă Monte-Cristo ar fi trăit de mai multă vreme în lumea pariziană, el ar fi apreciat la valoarea sa gestul domnului de Villefort.

Bine văzut la curte, indiferent dacă regele făcea parte din ramura mare sau din ramura mică a dinastiei, indiferent dacă ministrul care governa era liberal sau conservator. Bucurându-se de reputația istețimii în rândurile tuturor, așa cum se bucură, în general, oamenii care n-au suferit vreodată un eșec politic; dușmănit de mulți, dar protejat de câțiva, fără să fie totuși iubit, domnul de Villefort avea una din acele înalte poziții în magistratură și se menținea la această înălțime ca un Harloy sau ca un Molé. Salonul său reîntinerit de o soție tânără și de o fiică de abia 18 ani, din prima căsătorie, nu era mai puțin unul din acele saloane severe din Paris unde se respectă tradițiile și religia etichetei. Politețea rece, fidelitatea absolută în principiile guvernării, un dispreț profund pentru teorii și teoreticieni, ura profundă împotriva ideologilor, iată elementele vieții interioare și publice afișate de domnul de Villefort.

Domnul de Villefort nu era numai magistrat, era aproape diplomat. Relațiile sale cu vechea curte, despre care vorbea întotdeauna cu demnitate și deferență, îl făceau respectat de curtea cea nouă și știa

atâtea lucruri încât nu numai că era menajat totdeauna, dar uneori era și consultat. Poate că situația era alta dacă ei ar fi putut să se descotorosească de domnul de Villefort. El ocupa însă, ca acei seniori feudali, rebeli față de suzeranul lor, o fortăreață inexpugnabilă. Fortăreața aceasta era funcția sa de procuror regal, ale cărei avantaje le exploata de minune și pe care n-ar fi părăsit-o decât pentru a se alege deputat și a înlocui astfel neutralitatea cu opoziția.

În general, domnul de Villefort primea sau făcea puține vizite. Soția sa îndeplinea obligația aceasta pentru el, lucru cunoscut în lumea unde rezerva lui era atribuită îndeletnicirilor grave și numeroase de magistrat, când în realitate nu era decât un calcul orgolios și o chintesență de aristocrație sau aplicarea axiomei: *Prefă-te că te stimezi și vei fi stimat*, axiomă de o sută de ori mai folositoare în societatea noastră decât aceea a grecilor: *Cunoaște-te pe tine însuși*, înlocuită azi prin arta mai puțin anevoioasă și mai avantajoasă de a-i cunoaște pe alții.

Pentru prietenii săi, domnul de Villefort era un protector puternic. Pentru dușmani, un adversar surd, dar înverșunat; pentru indiferenți, statuia legii întruchipată în om: atitudine semeață, fizionomie impasibilă, privire cenușie și scrutătoare, iată omul al cărui pedestal, patru revoluții îngrămădite cu iscusință una peste alta, mai întâi îl construiseră și pe urmă îl cimentaseră.

Domnul de Villefort avea reputația de a fi omul cel mai puțin curios și mai puțin banal din Franța. Dădea în fiecare an câte un bal, și nu se arăta decât un sfert de oră, adică mai puțin de patruzeci și cinci de minute decât se arăta regele alor săi. Nu era văzut niciodată, nici la teatre, nici la concerte, nici în vreun local public. Uneori, dar foarte rar, făcea o partidă de whist și lumea avea grijă atunci să-i aleagă jucători vrednici de el: vreun ambasador, vreun arhiepiscop, vreun prinț, vreun prezident sau, în sfârșit, vreo ducesă.

Acesta era omul a cărui trăsură se oprise dinaintea porții lui Monte-Cristo.

Valetul îl anunță pe domnul de Villefort în momentul în care contele, aplecat peste o masă mare, urmărea pe o hartă un itinerariu de la Saint-Petersburg în China.

Procurorul regal intră cu pasul grav și apăsător cu care intra în tribunal: era același om sau, mai bine-zis, continuarea acelui om pe care l-am văzut altădată substituit la Marsilia. Natura, consecventă cu exemplele ei rare, nu schimbase nimic într-însul. Din subțire, el devenise slab, din palid devenise galben. Ochii erau adânciți în fundul capului, iar ochelarii de aur păreau să facă parte din figură. Exceptând cravata albă, restul costumului său era absolut negru, iar culoarea funebră nu era brăzdată decât de panglica roșie, subțire, ce trecea imperceptibil prin butonieră și care părea o linie de sânge schițată cu penelul.

Oricât de stăpân fu pe sine, Monte-Cristo, răspunzându-i la salut, examină, cu vădită curiozitate, pe magistratul care, bănuitor din deprindere și oarecum neîncrezător în minunile sociale, era mai dispus să vadă un nobil străin — așa fusese denumit Monte-Cristo —, un cavaler de industrie venit să exploateze un nou teatru sau un răufăcător evadat, decât un prinț al Sfântului Scaun sau un sultan din *O mie și una de nopți*.

— Domnule, începuse Villefort cu tonul acela chelălăitor, folosit de magistrați în perioadele lor oratorice, și de care nu pot sau nu vor să se lepede în conversație. Domnule, serviciul pe care l-ați făcut ieri soției și fiului meu îmi impun datoria de a vă mulțumi. Vin deci să mă achit de această datorie și să exprim toată recunoștința.

Rostind cuvintele acestea, ochiul sever al magistratului nu pierduse nimic din aroganța-i obișnuită. Articulasese vorbele cu glasul său de procuror general, cu înțepeneala inflexibilă a gâtului și a umerilor care-i făcea — repetăm — pe lingușitorii săi să spună că era statuia însuflețită a legii.

— Domnule, răspunse contele, la rându-i cu răceală, sunt foarte fericit că am putut să păstrez un fiu mamei sale, căci se zice că sentimentul matern este cel mai sfânt dintre toate, iar fericirea aceasta vă va dispensa, domnule, de îndeplinirea unei datorii a cărei executare mă onorează — fără îndoială — căci știu că domnul de Villefort nu e darnic cu favoarea ce-mi face — dar care, oricât de prețioasă ar fi, nu valorează pentru mine cât satisfacția interioară.

Uimit de ieșirea aceasta la care nu se aștepta, Villefort tresări ca un soldat ce simte lovitura sub armura ce-l acoperă și o cută a buzei disprețuitoare arată că, din capul locului, nu-l socotea pe contele de Monte-Cristo un gentilom adevărat.

Aruncă ochii în juru-i pentru a lega de un subiect conversația căzută, care părea că, în cădere, s-a sfărâmat.

Văzu harta pe care Monte-Cristo o cerceta când intrase el și reluă:

— Vă ocupați de geografie, domnule? E un studiu bogat, în special pentru dumneavoastră care, după câte se spun, ați văzut tot atâtea țări câte se găsesc pe atlasul acesta.

— Da, domnule, răspunse contele, am vrut să fac asupra speciei umane, în totalitatea ei, ceea ce dumneavoastră practicați zilnic pe excepții, adică un studiu fiziologic. Am gândit că mi-ar fi mai ușor să descind apoi de la tot la parte, decât de la parte la tot. O axiomă algebrică vrea să se procedeze de la cunoscut la necunoscut, și nu de la necunoscut la cunoscut... Dar luați loc, domnule, vă rog.

Și Monte-Cristo arătă cu mâna procurorului regal un jilț spre care acesta fu obligat să înainteze, în timp ce el nu avu nevoie decât să se așeze în cel peste care stătea îngenuncheat în momentul în care procurorul regal intrase. Contele se găsi astfel întors pe jumătate spre vizitatorul său, cu spatele la fereastră și cu cotul sprijinit pe harta geografică ce forma deocamdată obiectul conversației, conversație care lua, așa cum făcuse la Morcerf și la Danglars, o întorsătură cu totul analoagă, dacă nu situației, cel puțin personajelor.

— A, filosoferi! reluă Villefort după o clipă de tăcere în răstimpul căreia, ca un atlet ce întâlnește un adversar tare, făcuse provizie de forță. Domnule, vă dau cuvântul meu de onoare că dacă, asemeni dumneavoastră, n-aș avea nimic de făcut, aș căuta o îndeletnicire mai puțin tristă.

— Aveți dreptate, domnule, zise Monte-Cristo, iar omul este o omidă urâtă pentru cel care îl studiază la microscopul solar. Ați spus însă, îmi pare, că eu nu am ce face. Dumneavoastră credeți că aveți ceva de făcut? Sau, pentru a vorbi mai limpede, credeți că ceea ce faceți merită

osteneala de a se numi ceva?

Uimirea lui Villefort spori la această a doua lovitură dată de ciudatul adversar. De multă vreme magistratul nu auzise spunându-i-se un astfel de paradox sau, mai bine-zis, pentru prima oară îl auzea.

Procurorul regal ținu să răspundă.

— Domnule, sunteți străin și — ați spus singur, îmi pare — o parte din viața dumneavoastră s-a scurs în țări orientale; nu știți deci cât de prudentă și de cântărită e la noi justiția care, în ținuturile barbare, este expeditivă.

— Ba da, domnule; *pede claudo* antic. Știu, căci, în special, m-am ocupat de justiția tuturor țărilor, făcând o comparație între justiția naturală și procedura criminală a națiunilor. Trebuie să spun, domnule, că am găsit mai apropiată de inima lui Dumnezeu legea aceasta a popoarelor primitive, adică legea talionului.

— Domnule, dacă legea aceasta ar fi adoptată, spuse procurorul regal, ea ar simplifica foarte mult codurile noastre și dintr-o dată magistrații noștri n-ar mai avea de făcut mare lucru.

— Poate că lucrul se va întâmpla; știți că invențiile merg de la compus la simplu și că simplu este întotdeauna perfecțiunea.

— Până atunci, domnule, spuse magistratul, codurile noastre există cu articolele lor contradictorii scoase din obiceiuri galice, din legi romane, din aplicări franceze; iar cunoașterea tuturor acestor legi nu se capătă, veți recunoaște, fără lucrări îndelungi și e nevoie de studiu pentru a dobândi cunoașterea aceasta. Iar pentru a nu uita cunoștințele o dată dobândite, e nevoie de o mare putere a minții.

— Sunt de aceeași părere, domnule. Dar ceea ce dumneavoastră știți în legătură cu codul francez, cu știu nu numai în legătură cu acest cod, dar în legătură cu codurile tuturor națiunilor: legile engleze, turcești, japoneze, hinduse îmi sunt la fel de familiare ca și legile franceze, și aveam deci dreptate să spun că relativ (știți că totul e relativ, domnule) la tot ce am făcut aveți puțin de făcut, și că relativ la ce am învățat mai aveți încă multe de învățat.

— În ce scop însă ați învățat toate acestea? întrebă Villefort, uimit. Monte-Cristo zâmbi.

— Văd că, în ciuda reputației de om superior care vi s-a creat, dumneavoastră vedeți orice lucru din punctul de vedere material și vulgar al societății, începând cu omul și sfirșind cu omul, adică din punctul de vedere cel mai restrâns și mai îngust care a fost permis inteligenței umane să-l îmbrățișeze.

— Explicați-vă, domnule, spuse Villefort, din ce în ce mai uimit; nu vă înțeleg... tocmai bine.

— Spun, domnule, că având ochii fixați asupra organizării sociale a națiunilor, nu vedeți decât resorturile mașinii și nu pe lucrătorul sublim care o pune în mișcare. Spun că nu recunoașteți în fața și în jurul dumneavoastră decât pe titularii locurilor ale căror brevete au fost semnate de miniștri sau de un rege și că oameni pe care Dumnezeu i-a pus deasupra titlaturilor, miniștri și regi, dându-le să urmărească o misiune în loc să umple un loc, spun că aceștia scapă scurtei dumneavoastră vederi. Caracteristica slăbiciunii omenești cu organe debile și incomple-

te. Tobias vedea îngerul care îi aducea vederea sub forma unui tânăr obișnuit. Națiunile considerau pe Atila, care avea să le nimicească, drept un cuceritor ca toți cuceritorii, și a trebuit ca ei să-și destăinuiască misiunile lor cerești pentru a fi recunoscute. A trebuit ca unul să spună: „Eu sunt îngerul Domnului” și altul: „Eu sunt biciul lui Dumnezeu”, pentru ca esența divină a amândurora să fie revelată.

— În cazul acesta, spuse Villefort, tot mai uimit și crezând că vorbește cu un iluminat sau cu un nebun, dumneavoastră vă socotiți una din aceste fapte extraordinare pe care le-ați amintit?

— De ce nu? spuse cu răceală Monte-Cristo.

— Mă iertați, domnule, reluă Villefort buimăcit, dar mă veți scuza dacă, prezentându-mă la dumneavoastră, nu știam că mă prezint unui om ale cărui cunoștințe și al cărui spirit depășesc cunoștințele obișnuite și spiritul obișnuit al oamenilor. Nu e obiceiul la noi, nefericiți corupți de civilizație, ca nobilii care posedă, ca dumneavoastră, o avere imensă, cel puțin așa se spune — remarcați că eu nu întreb, ci numai repet — nu e obiceiul, spun, ca privilegiații bogățiilor să-și piardă timpul cu speculații sociale, cu visuri filosofice făcute cel mult pentru consolarea celor pe care soarta i-a dezmoștenit de bunurile pământului.

— O, domnule, ați ajuns va să zică la situația eminentă pe care o ocupați, fără a admite și chiar fără a fi întâlnit excepții, și nu vă exersați niciodată privirea, care ar avea, totuși, atâta nevoie de finețe și de siguranță, să ghicească dintr-o dată asupra cărui om a căzut? Un magistrat n-ar trebui să fie, nu cel mai bun aplicator al legii, nu cel mai șiret interpret al obscurităților șicanei, ci o sondă de oțel pentru încercarea inimilor, o piatră pen-tru încercarea aurului din al cărui aliaj, în proporție mai mare sau mai mică, este făurit totdeauna un suflet?

— Domnule, spuse Villefort, pe cuvântul meu de onoare, mă copleșiți, căci n-am auzit niciodată pe cineva vorbind astfel.

— Aceasta pentru că ați rămas închis, în permanență, în cercul condițiilor generale, și pentru că nu ați îndrăznit niciodată să vă înălțați cu un fâlfâit de aripă în sferile superioare pe care Dumnezeu le-a populat cu fapte invizibile sau excepționale.

— Și admiteți, domnule, că sferile acestea există și că faptele excepționale și invizibile se amestecă printre noi?

— De ce nu? Vedeți oare aerul pe care îl respirați și fără de care n-ați putea să trăiți?

— În cazul acesta nu vedem nici faptele despre care pomeniți?

— Ba da, le vedeți, când Dumnezeu îngăduie ca ele să se materializeze. Le atingeți, le loviți cu cotul, le vorbiți și ele vă răspund.

— O, mărturisesc, spuse Villefort zâmbind, că aș vrea tare mult să fiu prevenit când una dintre aceste ființe se va găsi în contact cu mine.

— Ați fost servit după plac, domnule; căci ați fost prevenit adineauri, și chiar acum vă previn eu.

— Așadar, dumneavoastră?

— Sunt una dintre aceste fapte excepționale, da, domnule, și cred că până astăzi nici un om nu s-a găsit într-o situație asemănătoare cu a mea. Regatele regilor sunt limitate, fie prin munți, fie prin râuri, fie printr-o schimbare de moravuri, fie printr-o mutație de limbaj. Regatul meu e

mare cât lumea, căci cu nu sunt nici italian, nici francez, nici hindus, nici american, nici spaniol: sunt cosmopolit. Nici o țară nu poate să spună că m-am născut într-însa. Numai Dumnezeu știe ce ținut mă va vedea murind. Adopt toate obiceiurile, vorbesc toate limbile, mă credeți francez — nu-i așa? — căci vorbesc franceza cu aceeași ușurință și puritate ca dumneavoastră. Ei, bine, Ali, nubianul meu, mă crede arab. Bertuccio, administratorul meu, mă crede italian; Haydée, sclava mea; mă crede grec. Înțelegeți deci că, nefiind al nici unei țări, necerând protecția nici unei stăpâniri, necunoscând nici un om ca frate al meu, nu mă paralizează sau nu mă oprește nici unul din scrupulele sau obstacolele care îi opresc pe puternici. Nu am decât doi adversari, nu voi spune învingători, căci prin stăruință îi supun: distanța și timpul. Al treilea, și cel mai cumplit, e condiția mea de om muritor. Numai aceasta mă poate opri în drumul pe care merg, și mai înainte de a fi atins ținta spre care tind; restul e calculat de mine. Ceea ce oamenii numesc șansele soartei, adică ruina, schimbarea, eventualitățile, le-am prevăzut pe toate, iar dacă unele mă pot atinge, nici una nu mă poate răsturna. Exceptând doar cazul că voi muri, am să fiu totdeauna ceea ce sunt. De aceea vă spun lucruri pe care nu le-ați auzit niciodată, nici chiar din gura regilor, căci regii au nevoie de dumneavoastră, iar celorlalți oameni le este frică. Cine nu-și spune într-o societate așa de ridicol organizată ca a noastră: „Poate că într-o zi voi avea de a face cu procurorul regal?”

— Dar, dumneavoastră puteți să spuneți, domnule, căci, din moment ce locuiți în Franța, sunteți în mod firesc supus legilor franceze.

— Știu, răspuse Monte-Cristo. Dar când mă duc într-o țară, încep să studiez, prin mijloace proprii, toți oamenii de la care pot avea ceva de nădăjduit sau de temut, și ajung să-i cunosc tot așa de bine și poate chiar mai bine decât se cunosc ei. Rezultatul este că procurorul regal cu care așa avea de a face, oricare ar fi acesta, va fi cu siguranță mai stânjenit decât mine.

— Ceea ce înseamnă, zise Villefort cu ezitare, că natura omenească fiind slabă, socotiți că orice om a săvârșit... greșeli.

— Greșeli... sau crime, răspuse Monte-Cristo cu neglijență.

— Și că numai dumneavoastră, printre oamenii pe care nu-i recunoașteți frați — ați spus-o singur, reluă Villefort cu glasul ușor alterat —, sunteți desăvârșit?

— Nu desăvârșit, răspuse contele. Impenetrabil, atâta tot. Dar să lăsăm aceasta, domnule, dacă discuția vă displace. Eu nu sunt mai amenințat de justiția dumneavoastră decât sunteți dumneavoastră de puterea mea de previziune.

— Nu, nu, spuse cu însuflețire Villefort, care se temea, desigur, să nu arate că părăsește terenul, nu. Prin conversația dumneavoastră, scripitoare și aproape sublimă, m-ați ridicat deasupra nivelului comun. Noi nu mai vorbim, ci dizertăm. Știți ce adevăruri crude își spun uneori teologii pe catedrele Sorbonei sau filosofii în disputele lor. Să presupunem că facem teologie socială și filosofic teologică. Vă voi spune următoarele, oricât de grele vi s-ar părea: frate, te jerfești orgoliului; te afli deasupra altora, dar deasupra dumitale e Dumnezeu.

— Deasupra tuturor, domnule! răspuse Monte-Cristo, cu un

accent așa de profund încât Villefort se infioră fără voie. Orgoliul meu este pentru oameni-șerpi totdeauna gata să se ridice împotriva celui care îi întrece cu fruntea fără a-i strivi cu piciorul. Depun însă acest orgoliu în fața lui Dumnezeu, care m-a scos din neant pentru a mă face ceea ce sunt.

— În cazul acesta, domnule conte, vă admir, spuse Villefort care, pentru prima dată în decursul ciudatului dialog, întrebuița formula aristocratică față de străinul căruia până atunci nu-i spusese decât domnule. Da, vă spun, dacă sunteți într-adevăr tare, într-adevăr superior, într-adevăr sfânt sau impenetrabil — ceea ce, aveți dreptate, e aproape tot una —, fiți superb, domnule; e legea dominațiilor. Aveți cu toate acestea vreo ambiție?

— Am una, domnule.

— Care?

— Am fost și eu o dată, așa cum aceasta i s-a înlămpat oricui, înălțat de Satan pe muntele cel mai înalt al pământului; când am ajuns acolo, el mi-a arătat lumea întreagă și, așa cum spusese cândva lui Christ, mi-a spus și mie: „Copil al oamenilor, ce vrei tu pentru a mă adora?” Am meditat atunci îndelung, căci de multă vreme o ambiție grozavă îmi devora cu adevărat inima; pe urmă i-am răspuns: „Ascultă, am auzit vorbindu-se totdeauna de Providență, și cu toate astea nu am văzut-o niciodată și nici n-am văzut altceva care să-i semene. De aceea cred că ea nu există. Vreau să fiu Providența, căci ceea ce cunosc mai frumos, mai mare și mai sublim pe lume este a răsplăti- și a pedepsi”. Dar Satan coborî capul și scoase un suspin. „Te înșeli, spuse el. Providența există. Atât numai că tu n-o vezi, deoarece — fiică a lui Dumnezeu — ca este invizibilă ca părintele ei. N-ai văzut nimic care să-i semene, deoarece ea procedează prin mijloace ascunse și merge pe căi întunecoase. Tot ce pot să fac pentru tine e să-ți dau unul din agenții acestei Providențe”. Târgul fu încheiat. Poate că îmi voi pierde sufletul, dar nu are-a face, reluă Monte-Cristo, și chiar dacă târgul s-ar strica, l-aș încheia din nou.

Villefort îl privea pe Monte-Cristo cu uimire.

— Domnule conte, întrebă el, aveți rude?

— Nu, domnule, sunt singur pe lume.

— Foarte rău.

— De ce? întrebă Monte-Cristo.

— Pentru că ați fi putut vedea un spectacol de natură să vă zdrobească orgoliul. Spuneți că nu vă temeți decât de moarte?

— Nu spun că mă tem, spun că numai ea mă poate opri.

— Dar bătrânețea?

— Misiunea mea va fi îndeplinită înainte de a îmbătrâni.

— Și nebunia?

— Era să devin nebun, și cunoașteți axioma: *non bis in idem*. O axioma criminală care, în consecință, este de resortul dumneavoastră.

— Domnule, continuă Villefort, mai este ceva de temut în afară de moarte, de bătrânețe sau de nebunie: de exemplu, apoplexia, lovitura aceasta de trăsnet care vă izbește fără să vă distrugă și după care, totuși, totul s-a sfârșit. Sunteți încă dumneavoastră, și cu toate acestea nu mai

sunteți. Dumneavoastră care semănați ca Ariel cu îngerul, nu mai sunteți decât o masă inertă care, asemeni lui Calibano, seamănă cu bestia. Aceasta se numește, după cum vă spuneam în limba omenească, apoplexie. Veniți, vă rog, să continuați conversația la mine, domnule conte, într-o zi când veți dori să întâlniți un adversar capabil de a vă înțelege și lacom de a vă combate. Vi-l voi arăta pe părintele meu, domnul Noirtier de Villefort, unul dintre cei mai aprinși iacobini ai revoluției franceze, adică cea mai sclipitoare cutezanță pusă în serviciul celei mai viguroase organizații. Un om care nu văzuse, poate, ca dumneavoastră, toate regatele pământului, dar ajutase la zguduirea unuia dintre cele mai puternice, un om care, ca dumneavoastră, se pretindea trimisul, nu al lui Dumnezeu, ci al Ființei supreme, nu al Providenței, ci al Fatalității. Ei bine, domnule, ruperea unui vas sanguin într-un lob al creierului a nimicit totul, nu într-o zi, nu într-o oră, ci într-o secundă. În ajun, domnul Noirtier, fost iacobin, fost senator, fost carbonar, răsând de ghilotină, de pușcă, de pumnal, domnul Noirtier care se juca cu revoluțiile, domnul Noirtier, pentru care Franța nu era decât un vast joc de șah ai cărui pioni, ale cărui tunuri, ai cărui cavaleri și a cărui regină trebuiau să dispară numai pentru ca regele să fie mat, domnul Noirtier așa de temut era a doua zi, *bietul domn Noirtier*, un bătrân nemișcat, supus voinței celei mai slabe făpturi din casă, adică nepoatei sale Valentine. Un cadavru mut și înghețat, care nu trăiește fără suferință decât pentru a da timpului răgazul să ajungă, fără zguduituri, la descompunerea-i totală.

— Oh, domnule, spectacolul acesta nu e ciudat, nici pentru ochii, nici pentru cugetul meu. Sunt întrucâtva medic și, asemeni confrăților mei, am căutat în multe rânduri sufletul în materia vie sau în materia moartă; și, ca și Providența, cl a rămas invizibil ochilor mei, deși prezent în inima mea. O sută de autori, de la Socrate, Seneca, Sfântul Augustin, Gall, au făcut, în proză sau în versuri, apropierea pe care ați făcut-o dumneavoastră: înțeleg cu toate acestea că suferințele unui părinte pot să opereze mari schimbări în spiritul fiului său. Voi veni, domnule, deoarece binevoiți să mă invitați, pentru a contempla în folosul smereniei mele cumplitul spectacol care întristează, desigur, foarte mult casa dumneavoastră.

— Așa ar fi, desigur, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat o largă compensație. În fața bătrânului care coboară, târându-se spre mormânt, sunt doi copii care intră în viață: Valentine, o fiică din prima mea căsătorie cu domnișoara Renée de Saint-Méran, și Edouard, fiul căruia i-ați salvat viața.

— Ce concluzie trageți din compensația aceasta, domnule? Întrebă Monte-Cristo.

— Conchid, domnule, răspuse Villefort, că părintele meu, rătăcit de pasiuni, a săvârșit câteva din acele greșeli care scapă justiției omenești, dar care cheamă justiția lui Dumnezeu, și că Dumnezeu, nevoind să pedepsească decât o persoană, l-a lovit doar pe el.

Cu zâmbetul pe buze, Monte-Cristo gemu din adâncul inimii, încât, dacă Villefort ar fi putut să-l audă, l-ar fi pus pe goană.

— Cu bine, domnule, reluă magistratul, care se sculase și vorbea în

picioare. Vă părăsesc, ducând cu mine o amintire de stimă care, nădăjduiesc, va putea să vă fie plăcută când mă veți cunoaște mai bine. Căci cu nu sunt, orice s-ar zice, un om banal. De altminteri, v-ați făcut în doamna Villefort o prietenă eternă.

Contele salută și se mărgini să-l însoțească până la ușa cabinetului pe Villefort, care ajunse la trăsura sa precedat de doi lachei care, la un semnal al stăpânului lor, se grăbeau să o deschidă.

Apoi, după ce procurorul regal dispăru:

— Ajunge cu atâta otravă, spuse Monte-Cristo, scoțând cu eforturi un zâmbet. Acum, când inima mea e plină de ea, să căutăm antidotul.

Și, bătând o dată în gong, îi spuse lui Ali:

— Eu urc la doamna, peste o jumătate de oră trăsura să fie gata.

XII

HAYDÉE

Vă amintiți de noile sau, mai bine-zis, vechile cunoștințe ale contelui de Monte-Cristo, care locuiau în strada Meslay: Maximilien, Julie și Emmanuel.

Gândul la vizita plăcută pe care avea s-o facă, la cele câteva momente fericite pe care le va petrece, la licărirea de paradis strecurată în infernul unde se afundase într-adins răspândise, din momentul în care l-a pierdut pe Villefort din vedere, cea mai fermecătoare seninătate pe chipul contelui, iar Ali, care alergase la sunetul semnalului, văzând figura aceasta strălucind de o bucurie așa de rară, s-a retras în vârful picioarelor cu respirația tăiată ca pentru a nu înfricoșa bunele gânduri pe care i se părea că le vede zburdând în stol în jurul stăpânului.

Era amiaza: contele își rezervase o oră pentru a urca la Haydée. S-ar fi zis că bucuria nu putea să reintre deodată în sufletul zdrobit de multă vreme și că el avea nevoie să se pregătească pentru emoțiile violente.

Tânăra grecoaică se afla, cum am spus, într-un apartament despărțit complet de apartamentul contelui, în întregime mobilat în chip oriental. Parchetele erau acoperite cu covoare groase, turcești, stofe de brocart cădeau de-a lungul pereților și, în fiecare încăpere, un divan larg făcea înconjurul camerei cu teancuri de perne ce se mișcau după voința celor care se foloseau de ele.

Haydée avea trei franțuzoaice și o grecoaică. Cele trei franțuzoaice stăteau în prima încăpere, gata să alerge la sunetul unui clopoțel de aur și să execute ordinele slavei grecoalice, care știa îndeajuns franceza pentru a transmite dorințele stăpânei celor trei cameriste, cărora Monte-Cristo le re-comandase să aibă pentru Haydée atențiile cuvenite unei regine.

Fata se găsea în încăperea cea mai retrasă a apartamentului, adică într-un buduar rotund, luminat numai pe sus, și în care lumina nu pătrundea decât prin ferestruici de sticlă roz. Stătea culcată pe pernele de atlas albastru brodate cu argint, răsturnată pe jumătate în spatele divanului, încadrându-și capul cu brațul drept, molatec rotunjit, în timp ce cu stângul fixa între buze tubul de mărgean în care se găsea țeava flexibilă

a unei narghilele ce nu lăsa fumul să ajungă la gura ei decât înmiresmat de apă de smirnă.

Ținuta ei cât se poate de firească pentru o femeie din Orient, ar fi pă-rut unei franțuzoaice de o cochetărie afectată.

Toaleta era aceea a femeilor din Epir, adică șalvari de atlas alb, brodat cu flori roz, din care ieșeau două picioare de copil pe care le-ai fi crezut de marmură de Paros dacă nu le-ai fi văzut jucându-se cu două mici sandale, încovoiate la vârf, brodate cu aur și cu perle. O vestă cu dungii albastre, cu mâneci largi, despicate pentru brațe, cu butoniere de argint și cu nasturi de perle; în sfârșit, un fel de corset prin deschizătura căruia, în formă de inimă, se vedeau gâtul și partea de sus a pieptului, încheindu-se sub sâni cu trei nasturi de diamant. Partea de jos a corsetului și partea de sus a șalvarilor se pierdeau într-una din acele centuri cu culori vii și cu franjuri lungi, mătăsoase, care stârnesc ambiția parizienelor noastre elegante.

Pe cap avea un fes mic de aur, brodai cu perle, înclinat într-o parte, iar dedesubtul fesului, în partea unde se înclina, un trandafir purpuriu ieșea din părul așa de negru încât părea albastru.

Frumusețea figurii era frumusețea greacă în toată desăvârșirea tipului ei, cu ochi mari, negri, catifelați, cu nasul drept, cu buzele de mărgean și cu dinții de perle. Peste acest ansamblu fermecător, floarea tinereții era răspândită cu toată strălucirea și tot parfumul ei. Haydée putea să aibă 19 sau 20 de ani.

Monte-Cristo o chemă pe camerista grecoaică să ceară Haydéei permisiunea de a intra la ea.

În locul oricărui alt răspuns, Haydée făcu semn cameristei să ridice tapiseria ce atârna dinaintea ușii. În cadrul pătrat, fata culcată se arată ca un tablou fermecător. Monte-Cristo înaintă.

Haydée se înălță în cotul care ținea narghileaua, și întinse mâna con-telui în timp ce-l primea cu un zâmbet:

— De ce îmi ceri permisiunea de a intra la mine? îl întrebă ea în limba sonoră a fiicelor Spartei și Atenei. Nu mai ești tu stăpânul meu, nu mai sunt cu sclava ta?

Monte-Cristo zâmbi.

— Haydée, dumneata știi...

— De ce nu îmi spui *tu* ca de obicei? îl întrerupse tânăra greacă. Am greșit cumva? În cazul acesta trebuie să mă pedepsești, nu să-mi spui *dumneata*.

— Haydée, îi spuse contele, tu știi că ne aflăm în Franța și că, prin urmare, ești liberă.

— Liberă să fac ce? întrebă fata.

— Liberă să mă părăsești.

— Să te părăsesc? De ce te-aș părăsi?

— Nu știu. Vom vedea lume.

— Nu vreau să văd pe nimeni.

— Iar dacă, printre tinerii frumoși pe care îi vei întâlni, ai să găsești pe vreunul care îți place, n-am să fiu într-atât de nedrept...

— N-am văzut niciodată bărbați mai frumoși decât ești tu și niciodată n-am iubit decât pe părintele meu și pe tine.

— Biată copilă! Aceasta pentru că n-ai vorbit decât cu părintele tău și cu mine.

— Ce nevoie am să vorbesc cu alții? Tatăl meu îmi spunea *bucuria mea*, tu îmi spui *dragostea mea*, și amândoi îmi spuneți *copila mea*.

— Îți amintești de tatăl tău, Haydée?

Fata zâmbi.

— El e aici și aici, spuse ea punând mâna pe ochi și pe inimă.

— Dar cu unde sunt? întrebă Monte-Cristo zâmbind.

— Tu ești peste tot.

Monte-Cristo îi luă mâna s-o sărute, dar copila, naivă, își trase mâna și își întinse fruntea.

— Haydée, îi spuse el, acum tu știi că ești liberă, că ești stăpână, că ești regină. Poți să-ți păstrezi costumul sau să-l părăsești, după plac. Vei rămâne aici cât vei vrea să rămâi, vei ieși, când vei vrea să ieși. În orice moment o trăsură va fi pregătită pentru tine. Ali și Mirto te vor însoți pretutindeni și vor fi la ordinele tale. Te rog numai un lucru.

— Spune.

— Păstrează secretul asupra nașterii tale, nu spune un cuvânt despre trecutul tău, nu roști în nici o împrejurare numele părintelui tău ilustru și nici pe acela al bieteii tale mame.

— Ți-am mai spus, stăpâne, că n-am să văd pe nimeni.

— Ascultă, Haydée, poate că arestul acesta oriental va fi cu neputință la Paris. Continuă să înveți viața țărilor de la nord așa cum ai făcut la Roma, la Florența, la Milano și la Madrid. Îți va servi totdeauna, fie că ai să trăiești aici, fie că ai să te întorci în Orient.

Fata ridică ochii ei mari, umezi și răspunse:

— Vrei să spui, nu-i așa stăpâne, că ne vom întoarce în Orient?

— Da, copila mea; știi bine că eu nu te voi părăsi niciodată. Nu copacul părăsește floarea, ci floarea părăsește copacul.

— Eu nu te voi părăsi niciodată, stăpâne, spuse Haydée, căci sunt sigură că n-am să pot trăi fără tine.

— Biată copilă! Peste zece ani eu voi fi bătrân, și peste zece ani tu vei fi încă tânără.

— Tatăl meu avea o barbă lungă, albă, ceea ce nu mă împiedica să-l iubesc; tatăl meu avea 60 de ani și mi se părea mai frumos decât toți tinerii pe care îi vedeam.

— Spune-mi, crezi că ai să te obișnuiești aici?

— Pe tine am să te văd?

— În fiecare zi.

— Atunci de ce mă mai întrebi, stăpâne?

— Mă tem să nu te plictisești.

— Nu stăpâne, căci dimineața mă voi gândi că vei veni, iar seara îmi voi aminti că ai fost. De altminteri, când sunt singură, am amintiri frumoase, revăd tablouri imense, orizonturi mari, cu Pindul și Olimpul în depărtare. Apoi am în inimă trei sentimente cu care cineva nu se plictisește niciodată; tristețe, iubire și recunoștință.

— Haydée, tu ești o vrednică fiică a Epirului, grațioasă și poetică, și se vede că descinzi din familia aceea a zeitelor din țara ta. Fii deci liniștită, copila mea, voi căuta ca tinerețea ta să nu fie pierdută, căci

dacă tu mă iubești ca pe părintele tău, eu te iubesc ca pe copila mea.

— Te înșeli, stăpâne. Nu-l iubeam pe tatăl meu cum te iubesc pe tine. Dragostea pentru tine e alta: părintele meu a murit și eu nu am murit. În timp ce dacă tu ai muri, aș muri și eu.

Contele întinse mâna fetei cu un zâmbet de profundă duioșie. Ea i-o sărută ca de obicei.

Și contele, pregătit astfel pentru întrevederea ce urma s-o aibă cu Morrel și familia lui, plecă murmurând versurile lui Pindar.

„Tineretea e o floare al cărei fruct e dragostea... Fericit grădinarul care-o culege după ce a văzut-o înmugurind încet.”

Conform ordinelor sale, trăsura era gata. Se urcă și, ca de obicei, trăsura porni în galop.

XIII

FAMILIA MORREL

Contele ajunse în câteva minute în strada Meslay, numărul 14.

Casa era albă, zâmbitoare, în față cu o curte cu două mici tufișuri pline de flori destul de frumoase.

În portarul care îi deschise poarta, contele recunoscă pe bătrânul Coclès. Dar pentru că, vă reamintiți, n-avea decât un ochi și pentru că în nouă ani ochiul slăbise și mai mult, Coclès nu-l recunoscă pe contele.

Ca să se oprească în fața intrării, trăsurile trebuiau să facă un ocol pentru a evita un mic havuz ce țâșnea dintr-un bazin de scoici și pietre, minunăție care stârnise multe gelozii în cartier și datorită căreia casa era botezată *Micul Versailles*.

De prisos să spunem că în bazin se mișcau o sumedenie de pești roșii și galbeni.

Casa, ridicată deasupra unui etaj de bucătărie și de pivnițe, avea, în afară de parter, două etaje. Tinerii o cumpăraseră cu dependențele, care constau dintr-un atelier imens, din două pavilioane în fundul unei grădini, și din grădină Emmanuel văzuse, de la prima ochire, o mică afacere în aranjamentul acesta. Își rezervase casa, jumătate din grădină și trăsese o linie, cu alte cuvinte construisese un zid între el și atelierelor pe care le închiriasse împreună cu pavilioanele și cu porțiunea de grădină aferentă lor; în chipul acesta locuia pentru o sumă neînsemnată și era tot așa de zăvorât la el ca și la cel mai pretențios proprietar al unui palat din foburgul Saint-Germain.

Sufrageria era de stejar; salonul, de mahon, cu catifea albastră; dormitorul, de lămâi, cu damasc verde; mai era acolo un cabinet de lucru pentru Emmanuel, care nu lucra, și un salon de muzică pentru Julie, care nu era muziciană.

Al doilea etaj era rezervat în întregime lui Maximilien. El avea aici repetarea exactă a locuinței surorii sale. Numai sufrageria fusese transformată într-o sală de biliard, unde își aducea prietenii.

Supraveghea pansarea calului său și își fuma țigara în fața grădinii când trăsura contelui se opri la poartă.

Coclès deschise poarta, iar Baptisin, sărind de pe capră, întrebă

dacă domnul și doamna Herbault și domnul Maximilien Morrel sunt vizibili pentru contele de Monte-Cristo.

— Pentru contele de Monte-Cristo? exclamă Morrel, zvârlind țigara și alergând în întâmpinarea vizitatorului său. Bineînțeles că suntem vizibili pentru el. Oh, vă mulțumesc, vă mulțumesc de o sută de ori, domnule conte, că nu ați uitat făgăduiala făcută!

Și tânărul ofițer strânse așa de călduros mâna contelui încât acesta nu se înșelă asupra sincerității manifestării și își dădu seama că fusese așteptat cu nerăbdare și că era primit cu dragoste.

— Veniți, veniți, zise Maximilien. Vreau să vă prezint eu. Un om ca dumneavoastră nu trebuie anunțat de un servitor. Sora mea e în grădină, taie trandafirii veștejiți. Cumnatul meu citește cele două jurnale ale sale, *La Presse* și *Les Débats* la șase pași de ea, căci oriunde e văzută doamna Herbault n-ai decât să privești pe o rază de patru metri: domnul Emmanuel se găsește acolo și reciproc, cum se spune la Școala Politehnică.

Zgomotul pașilor o făcu pe tânăra femeie între 20 și 25 de ani, îmbrăcată cu un capot de mătase și curățind cu grijă specială un lăstar, să înalțe capul.

Femeia era mica noastră Julie, devenită, așa cum îi prezisese mandatarul casei Thomson și French, doamna Emmanuel Herbault.

Ea scoase un strigăt văzând un străin. Maximilien începu să râdă.

— Nu te deranja, surioară, îi spuse el, domnul conte nu se află decât de două sau trei zile la Paris, dar știe ce înseamnă o rentieră din Marais, iar dacă nu știe, îi vei arăta tu.

— O, domnule, se scuză Julie, să vă aducă astfel e o trădare din partea fratelui meu care nu are pentru biata lui soră nici o cochetărie... Penelon! Penelon!

Un bătrân care săpa o brazdă de trandafiri de Bengal înfipse sapa și se apropie cu șapca în mâini, ascunzând cât putea mai bine o bucată de tutun, înfundată pentru moment în adâncimile obrajilor. Câteva șuvițe albe îi argintau părul des încă, în timp ce tenul bronzat și ochii îndrăzneți, vii, anunțau pe bătrânul marinăru, ars de soarele ecuatorului și bătut de vântul furtunilor.

— Mi se pare că m-ați strigat, domnișoară Julie, spuse el. Iată-mă.

Penelon păstrase deprinderea de a o numi pe fiica patronului său domnișoara Julie și nu putuse niciodată să se deprindă a-i spune doamna Herbault.

— Penelon, strigă Julie, du-te de-l înștiințează pe domnul Emmanuel de vizita plăcută care ni se face, în timp ce Maximilien îl va conduce pe domnul în salon.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnul îmi va permite, nu-i așa, să dispar un minut?

Și fără să aștepte încuviințarea contelui, fugi prin spatele unui tufiș și intră în casă printr-o alee laterală.

— Scumpe domnule Morrel, zise Monte-Cristo, observ cu durere că stârnesc revoluție în familia dumitale.

— Ia uite, spuse Maximilien râzând, ia uite-l și pe soț, care își schimbă haina cu o redingotă. O, sunteți cunoscut în strada Meslay. Erați a-

nunțat, vă rog să credeți.

— Îmi faceți impresia, domnule, că aveți o familie fericită, spuse contele răspunzând propriului gând.

— O, da, vă asigur, domnule conte. Ce vreți, nu le lipsește nimic pentru a fi fericiți: sunt tineri, voioși, se iubesc, și cu renta lor de douăzeci și cinci de mii de lire își închipuie — ei care au trecut totuși pe lângă atâtea averi imense — că posedă bogăția Rotschilzilor.

— Renta de 25.000 de lire înseamnă totuși puțin, spuse Monte-Cristo, cu o blândețe așa de suavă încât pătrunse inima lui Maximilien ca o voce de părinte duios; nu se vor opri însă aici tinerii noștri, vor deveni și ei milionari. Domnule, cumnatul dumneavoastră este avocat... medic...?

— Era negustor, domnule conte, și luase casa bietului meu părinte. Domnul Morrel a murit, lăsând o avere de cinci sute de mii de franci. Eu aveam jumătate din ea și sora mea cealaltă jumătate, căci nu eram decât doi copii. Soțul ei, care o luase fără să aibă alt patrimoniu decât probitatea lui nobilă, inteligența și reputația fără pată, a vrut să posede tot atâta cât și nevastă-sa. A lucrat până când a strâns două sute cincizeci de mii de franci. Șase ani au fost deajuns pentru asta. Vă jur, era mișcător spectacolul celor doi copii așa de harnici, așa de uniți, hărăziți prin capacitatea lor celei mai mari averi și care, nevoind să schimbe nimic din obiceiurile casei părintești, au fost nevoiți să facă abia în șase ani ceea ce novatorii ar fi putut să facă în doi sau trei. Marsilia răsună și acum de laudele care n-au putut fi refuzate unei abnegații atât de curajoase. În sfârșit, într-o zi, Emmanuel veni la nevastă-sa:

— Julie, îi spuse, iată ultimul fișic de o sută de franci pe care mi l-a predat Coclès și care completează cele două sute cincizeci de mii de franci ce fixasem ca limită a câștigului nostru. Te mulțumești cu puținul acesta? Ascultă, casa face afaceri de un milion pe an și poate să producă beneficii de patruzeci de mii franci. Dacă vrem, vom vinde clientela cu trei sute de mii de franci. Iată o scrisoare din partea domnului Delaunay, care ne oferă acești bani pentru întreprinderea noastră, pe care s-o contopească cu a sa. Gândește-te ce este de făcut.

— Dragul meu, spuse sora mea, casa Morrel nu poate să fie ținută decât de un Morrel. A salva pentru totdeauna numele părintelui nostru nu prețuiește oare trei sute de mii de franci?

— La fel gândeam și eu, răspunse Emmanuel. Cu toate acestea, voiam să cer părerea ta.

— Dragul meu, iat-o. Încasările noastre sunt făcute, polițele sunt plătite, putem să tragem o linie sub contul chenzinei acesteia și să închidem ghișeele. Să tragem linia și să închidem.

Ceea ce și făcură pe dată. Erau orele trei: la trei și un sfert, un client se prezintă să-și asigure cursa a două vase. Un câștig net de cincisprezece mii de franci, bani gheață.

— Domnule, spuse Emmanuel, vă rog să vă adresați pentru asigurarea aceasta confratelui nostru, domnul Delaunay. Noi ne-am retras din afaceri.

— De când? întrebă clientul uimit.

— De un sfert de oră.

— Și iată, domnule, continuă Maximilien zâmbind, de ce sora mea și cumnatul meu n-au decât o rentă de douăzeci și cinci de mii de lire.

Maximilien abia terminase istorisirea în decursul căreia inima contelui se emoționase din ce în ce mai mult — când Emmanuel apăru gătit cu pălărie și cu redingotă. Salută ca unul care cunoaște calitatea vizitatorului. Apoi, după ce îl plimbară pe conte de jur-împrejurul micului domeniu înflorit, îl conduseră spre casă.

Salonul era înmiresmat de flori care abia încăpeau într-o imensă vază japoneză. Îmbrăcată corect și pieptănată cu cochetărie (realizase recordul în zece minute), Julie se înfățișă la intrare în întâmpinarea contelui.

Se auzea ciripitul păsărelelor într-o colivie din apropiere; ramurile de lemnul-bobului și de salcâmi trandafirii mărgineau cu chiorchinii lor perdelele de catifea albastră: totul respira calmul, de la cântul păsărelelor, până la zâmbetul stăpânilor.

Din momentul intrării în casă, contele fusese pătruns de fericirea lor. De aceea, rămăsese tăcut, îngândurat, uitând că era așteptat pentru a relua conversația întreruptă după primele complimente.

Remarcă tăcerea devenită aproape stânenitoare și, smulgându-se din reverie, spuse:

— Doamnă, iertați-mi emoția care vă va mira, desigur, pe dumneavoastră, deprinsă cu tihna și cu fericirea de aici; dar pentru mine e un lucru așa de nou mulțumirea pe un chip omenesc, încât nu mă satur privind-vă, pe dumneavoastră și pe soțul dumneavoastră.

— Într-adevăr, suntem foarte fericiți, domnule, răspuse Julie; dar am suferit îndelung și puțini oameni și-au cumpărat fericirea cu preț așa de scump ca noi.

Curiozitatea se zugrăvi pe trăsăturile contelui.

— O, e o întregă poveste de familie, cum vă spunea deunăzi Château-Renaud, spuse Maximilien. Pentru dumneavoastră, domnule conte, deprins să vedeți nenorociri ilustre și bucurii sublime, tabloul acesta de interior ar prezenta prea puțin interes. Cu toate acestea, așa cum v-a spus Julie, noi am trecut prin mari suferințe, deși au fost cuprinse într-un cadru mic...

— Și Dumnezeu a turnat, precum face cu toți, consolarea peste suferință? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, spuse Julie. Putem spune aceasta, căci a făcut pentru noi ceea ce nu face decât pentru aleșii săi: ne-a trimis un înger.

Pe obrajii contelui se arată îmbujorarea și el tuși, ca să-și poată ascunde emoția ducând batista la gură.

— Cei care s-au născut într-un leagăn de purpură și care n-au dorit niciodată nimic, spuse Emmanuel, nu știu ce înseamnă fericirea de a trăi; la fel cu ei, nu cunosc prețul unui cer senin cei care nu și-au lăsat niciodată viața în voia a patru scânduri aruncate pe o mare furioasă.

Monte-Cristo se ridică și, fără să rostească un cuvânt căci tremuratul glasului i-ar fi trădat emoția, începu să străbată cu pași înceți salonul.

— Măreția noastră vă face să zâmbiți, domnule conte? spuse

Maximilien, care îl urmărea din ochi pe Monte-Cristo.

— Nu, nu! răspuse Monte-Cristo, foarte palid, apăsându-și cu o mână bătăile inimii, în timp ce cu cealaltă arăta tânărului un glob de cristal sub care se vedea o pungă de mătase întinsă cu grijă pe o pernă neagră de catifea. Mă întrebam numai la ce servește punga aceasta, care într-o parte conține o hârtie îmi parc, iar în cealaltă un frumos diamant.

Maximilien luă un aer grav și răspuse:

— Domnule conte, acesta e cel mai prețios tezaur al familiei noastre.

— Într-adevăr, diamantul e destul de frumos.

— O, fratele meu nu vă vorbește despre valoarea pietrei, deși ea e prețuită la o sută de mii de franci, domnule conte. Vrea numai să vă spună că obiectele pe care le cuprinde punga aceasta sunt relicvele îngerului despre care pomeneam adineauri.

— Nu pot înțelege și, cu toate acestea, n-am dreptul să întreb, doamnă, răspuse Monte-Cristo, înclinându-se. Iertați-mă, n-am vrut să fiu indiscret.

— Indiscret, spuneți? O, dimpotrivă, cât de fericiți ne faceți, domnule conte, dându-ne prilejul să stăruim asupra subiectului acesta! Dacă am tăinui ca un secret fapta frumoasă evocată de pungă, nu am expune-o astfel la vedere. Am vrea s-o putem publica în tot universul, pentru ca o tresărire a binefăcătorului nostru necunoscut să ne arate prezența sa.

— A, da, murmură Monte-Cristo cu glas înăbușit.

— Domnule, spuse Maximilien, ridicând globul de cristal și sărutând cu religiozitate punga de mătase, obiectul acesta a atins mâna unui om grație căruia părintele meu a fost salvat de la moarte, noi de la ruină și numele nostru de la rușine, de un om grație căruia noi, bieți copii sortiți mizeriei și lacrimilor, astăzi putem auzi oameni care se extaziază de fericirea noastră. Scrisoarea aceasta — și Maximilien, scoțând o hârtie din pungă, o înfățișă contelui —, scrisoarea aceasta a fost scrisă de el, într-o zi când părintele meu luase o hotărâre disperată, iar diamantul a fost dat ca zestre surorii mele de generosul necunoscut.

Monte-Cristo deschise scrisoarea și o citi cu o negrăită expresie de fericire; era biletul pe care cititorii noștri îl cunosc, adresat Juliei și semnat Simbad marinarul.

— Necunoscut, spuneți? Așadar, omul care v-a făcut acest serviciu v-a rămas necunoscut?

— Da, domnule, n-am avut niciodată fericirea de a-i strânge mâna, nu pentru că nu am cerut lui Dumnezeu favoarea aceasta, spuse Maximilien; dar în aventura despre care vă vorbim, a fost o direcție misterioasă pe care încă n-o putem înțelege; totul a fost condus de o mână invizibilă, puternică, asemenea aceleia a unui vrăjitor.

— O, spuse Julie, eu n-am pierdut orice speranță de a săruta într-o zi mâna asta, așa cum sărut punga pe care ea a atins-o. Acum patru ani, Penlon se găsea la Triest. Penlon, domnule conte, e bravul marinar pe care l-ați văzut cu o sapă în mână și care, din contra maistru, s-a făcut grădinar. Penlon, aflându-se deci la Triest, văzu pe chei un englez care tocmai se îmbarca într-un iaht și-l recunoscu pe cel ce venise la tatăl

meu în ziua de 5 iunie 1829 și care îmi scrisese biletul acesta, la 5 septembrie. Era același, după câte afirmă el, dar n-a îndrăznit să-i vorbească.

— Un englez? Întrebă Monte-Cristo visător, neliniștindu-se la fiecare privire a Juliei; un englez, spuneți?

— Da, reluă Maximilien, un englez care s-a prezentat la noi ca mandatar al casei Thomson și French din Roma. De aceea, când ați spus deunăzi, la domnul de Morcerf, că domnii Thomson și French erau bancherii dumneavoastră, m-ați văzut tresărind. Pentru numele cerului, domnule, lucrurile acestea s-au întâmplat, după cum v-am spus, în 1829. L-ați cunoscut pe englez?

— Dar nu mi-ați spus că și casa Thomson și French a tăgăduit întruna serviciul pe care vi l-a făcut?

— Da.

— În cazul acesta, nu cumva englezul va fi fost un om care, recunoscător față de părintele dumneavoastră pentru vreo faptă bună uitată de el însuși, a recurs la un pretext pentru a-i face un serviciu?

— Totul e cu putință într-o astfel de împrejurare, chiar și o minune.

— Cum spuneai că se numea? Întrebă Monte-Cristo.

— N-a lăsat alt nume, răspunse Julie, privind-l pe conte cu o mai profundă luare-aminte, decât semnătura de pe bilet: Simbad marinarul.

— Care, evident, nu e un nume, ci un pseudonim.

Apoi, pentru că Julie îl privea cu lot mai multă atenție, încercând să prindă din zbor câteva note ale glasului său.

— Nu cumva, continuă el, este un bărbat cam de talia mea, ceva mai înalt poate, ceva mai subțire, strâns, încorsetat și mereu cu creionul în mână?

— Îl cunoașteți? exclamă Julie, cu ochii scânteietori de bucurie.

— Nu, spuse Monte-Cristo, presupun numai. Am cunoscut un lord Wilmore, care semăna astfel de fapte generoase.

— Fără să se trădeze!

— Era un om bizar care nu credea în recunoștință.

— O, exclamă Julie cu un accent sublim, împreunându-și mâinile; dar în ce crede nefericitul?

— Nu credea, cel puțin pe vremea când l-am cunoscut eu, spuse Monte-Cristo, răscolit până în ultima fibră de vocea ei pornită din adâncul sufletului. Între timp, poate, va fi căpătat vreo dovadă că recunoștința există.

— Și îl cunoașteți pe acest om, domnule? Întrebă Emmanuel.

— Dacă îl cunoașteți, domnule, exclamă Julie, spuneți-ne, spuneți-ne! Puteți să ne duceți la el, să ni-l arătați, să ne comunicați unde este? Spune Maximilien, spune Emmanuel, dacă îl vom găsi vreodată, va trebui să-l facem să creadă în memoria inimii.

Monte-Cristo simți două lacrimi în ochi. Mai făcu câțiva pași în salon.

— Pentru numele cerului, domnule, îl imploră Maximilien, dacă știți ceva despre omul acesta, spuneți-nc ce știți.

— Oh, spuse Monte-Cristo înfrânându-și emoția glasului, dacă binefăcătorul dumneavoastră e lord Wilmore, mă tem că nu-l veți mai întâlni. L-am părăsit acum doi sau trei ani la Palermo și pleca spre țările

cele mai îndepărtate, încât mă îndoiesc că va mai veni vreodată.

— Domnule, sunteți crud! strigă Julie înspăimântată. Și lacrimile umplură ochii tinerei femei.

— Doamnă, spuse Monte-Cristo eu gravitate, sorbind din ochi cele două perle lichide care se rostogoleau pe obrajii Juliei, dacă lord Wilmore ar fi văzut ceea ce am văzut eu aici, ar iubi încă viața, căci lacrimile pe care le vărsați l-ar fi împăcat cu speța omenească.

Și întinse mâna Juliei, care i-o dădu pe a sa, fascinată de privirea și de accentul contelui.

— Dar lordul Wilmore, întrebă ea, agățându-se de-o ultimă speranță, avea o țară, o familie, rude, era cunoscut, în sfârșit... N-am putea...

— O, nu căutați, doamnă, spuse contele, nu clădiți dulci himere pe cuvântul ce mi-a scăpat. Nu, lord Wilmore, nu e, probabil, omul pe care îl căutați: mi-era prieten, îi cunoșteam toate secretele, mi l-ar fi fi povestit pe acesta.

— Și nu v-a spus nimic? exclamă Julie.

— Nimic.

— Niciodată un cuvânt după care să bănuieți?...

— Niciodată.

— Cu toate acestea ați pomenit de el numaidecât.

— Știți... în asemenea caz presupui.

— Dragă surioară, spuse Maximilien venind în ajutorul contelui, domnul are dreptate. Amintește-ți ce ne-a spus de atâtea ori bunul nostru părinte: „Nu un englez ne-a dăruit fericirea aceasta.”

Monte-Cristo tresări.

— Ce vă spunea tatăl dumneavoastră... domnule Morrel?...

— Tatăl meu, domnule, vedea în acțiunea aceasta un miracol. Tata credea într-un binefăcător ieșit pentru noi din mormânt. Superstiția aceasta era mișcătoare și, deși nu credeam în ea, nu-mi trecea prin minte să distrug credința din inima lui nobilă. De aceea, de câte ori n-a visat el, rostind încet un nume de prieten scump, un nume de prieten pierdut; iar când a fost pe punctul de a muri, când apropierea eternității dăduse spiritului său ceva din iluminarea mormântului, gândul care nu fusese până atunci decât o îndoială deveni o convingere, iar ultimele cuvinte rostite în clipa morții au fost acestea: „Maximilien, era Edmond Dantès!”

Paloarea contelui, care sporea într-una de câteva secunde, deveni înfricoșătoare, tot sângele îi năvălise în inimă; nu putea să vorbească; scoase ceasul ca și cum ar fi uitat ora, își luă pălăria, prezentă doamnei Herbault un compliment brusc, încurcat, și, strângând mâinile lui Emmanuel și ale lui Maximilien, spuse:

— Doamnă, îngăduiți-mi să mai vin din când în când pentru a vă înfățișa omagiile mele. Mi-e dragă casa dumneavoastră și vă sunt recunoscător pentru felul în care m-ați primit, căci pentru prima oară, de ani de zile, am uitat de trecerea timpului.

Și ieși cu pași mari.

— Contele acesta de Monte-Cristo e un om ciudat, spuse Emmanuel.

— Da, răspuse Maximilien, dar cred că are o inimă admirabilă și sunt sigur că ne iubește.

— Și cu sunt sigură, spuse Julie; glasul lui m-a pătruns în inimă, iar în două sau trei rânduri am avut impresia că nu-l auzeam pentru întâia oară.

XIV PYRAM ȘI THISBÉE

Pe două treimi ale foburgului Saint-Honoré, în spatele unui palat mai frumos decât toate celelalte locuințe ale bogatului cartier, se întinde o grădină vastă, ai cărei castani stufoși întrec zidurile enorme, înalte ca niște parapete, lăsându-și florile trandafirii și albe să cadă, când vine primăvara, în două vase de piatră scobită, așezate paralel pe doi pilaștri dreptunghiulari, în care e fixată o poartă de fier de pe timpul lui Ludovic al XIII-lea.

Grandioasa intrare e condamnată, în ciuda splendidelor mușcate care cresc în cele două vase și care își leagă în vânt frunzele mamorcene și florile purpurii de pe vremea când proprietarii palatului — și lucrul datează demult — s-au restrâns la posesiunea palatului, a curții, plantate cu arbori, ce dă spre foburg, și a grădinii închise de poarta care răspundea altădată în magnifica grădină de legume, de un pogon întindere, anexată proprietății. Dar demonul banilor, trăgând o linie, adică o stradă, la extremitatea grădinii de legume, iar strada având, înainte de a exista, grație unei plăci de fier cafenii, un nume, ei se gândiră că pot să vândă grădina de legume pentru a clădi la stradă și a face concurență marii artere pariziene care se numește foburgul Saint-Honoré.

Dar, în materie de afaceri, omul propune și banul dispune; strada botezată muri în leagăn. Cumpărătorul grădinii de legume, după ce o plăti în întregime, nu putu să găsească pe cineva pentru a o revinde cu suma pe care o voia și, așteptând o urcare de preț care să-l despăgubească într-o zi sau într-alta de pierderile suferite și de capitalul imobilizat, se mulțumi, să închirieze locul unor precupeți pentru suma de cinci sute de franci pe an.

Banii erau plasați cu unu și jumătate la sută, ceea ce nu e mult în vremurile noastre când atâția oameni îi plasează cu cincizeci și totuși găsesc că banii dau un venit sărac.

Cu toate acestea, cum am spus, poarta grădinii care, altădată, dădea spre grădina de legume, e condamnată, iar rugina îi roade balamalele; mai mult decât atât: pentru ca nevrednicii precupeți să nu întineze cu privirile lor vulgare interiorul domeniului aristocratic, un paravan de scânduri e aplicat gratiilor până la înălțimea de șase picioare. E drept că scândurile nu sunt așa de bine legate încât să nu se poată strecura printre crăpături o privire furișă; dar casa e o casă severă și nu se teme de indiscreții.

În grădina de legume, în loc de varză, morcovi, ridichi, mazăre și peni, crește lucernă înaltă, singura cultură care trădează locul părăsit. O porțiță scundă, răspunzând spre strada proiectată, lasă loc liber pe terenul împrejmuit de ziduri, părăsit de locatari din pricina aridității lui și

care de opt zile, în loc să producă unu și jumătate la sută, ca în trecut, nu mai produce nimic.

Dinspre partea palatului, castanii de care am pomenit încoronează zidul, ceea ce nu împiedică alți arbori stufoși și înfloriți să-și strecoare printre goluri crengile lacome de aer. Într-un ungher, unde frunzișul devine așa de stufoș încât lumina abia poate pătrunde, o bancă de piatră și câteva scaune de gradină indică un loc de adunare sau refugiu preferat al vreunui locuitor al palatului situat la o sută de pași și pe care abia îl zărești prin parapetul de verdeață ce-l înconjură. În sfârșit, alegerea refugiului misterios e justificată totodată de absența soarelui, de răcoarea plăcută chiar în zilele cele mai dogoritoare ale verii, de ciripitul păsărilor și de depărtarea casei și a străzii, adică a afacerilor și a zgomotului.

În amurgul uneia din cele mai fierbinți zile pe care primăvara le hărăzise până atunci locuitorilor Parisului, se aflau pe banca de piatră o carte, o umbrelă, un coș de lucru și o batistă de olandă cu broderie începută. Nu departe de bancă, lângă poartă, în fața scândurilor, cu privirea apropiată de paravanul cu crăpături, o tânără femeie își afunda ochii în grădina pustie pe care o cunoaștem.

Aproape în același moment, porțița terenului se închidea fără zgomot și un tânăr înalt, viguros, îmbrăcat cu o bluză de culoare gălbuie, cu o șapcă de catifea, dar ale cărui mustăți, a cărui barbă și al cărui păr negru, extrem de îngrijit, nu se prea potriveau cu vechimântul popular, se îndrepta cu pași zoriți spre poarta cea mare, după ce aruncase o privire în juru-i ca să se asigure că nu-l pândește nimeni.

La vederea celui pe care îl aștepta, dar probabil nu cu îmbrăcămintea aceasta, fata se sperie și se trase înapoi.

Și totuși, prin crăpăturile porții, tânărul cu privirea aceea care nu aparține decât amanților, văzuse fluturând rochia albă și centura lungă, albastră. Se repezi spre peretele de scânduri și, lipindu-și gura de o deschizătură, spuse:

— Nu-ți fie frică Valentine, eu sunt.

Fata se apropie.

— O, dragul meu, spuse ea, de ce ai venit așa de târziu astăzi? Știi că se ia masa devreme și că am avut nevoie de multă diplomație și dibăcie pentru a scăpa de mama mea vitregă, care mă pândește, de camerista care mă spionează și de fratele meu care mă necăjește, pentru a veni să lucrez aici, să lucrez la broderia care mi-e frică că nu se va termina așa curând? După ce îți vei fi scuzat întârzierea, ai să-mi spui ce e cu costumul acesta pe care ai avut capriciul să-l îmbraci și din cauza căruia nu te-am recunoscut.

— Scumpa mea Valentine, spuse tânărul, ești mai presus de dragostea mea pentru a îndrăzni să-ți vorbesc și, totuși, oridecâteori te văd, simt nevoia să-ți spun că te ador, pentru ca ecoul cuvintelor mele să-mi dezmiere inima când nu te mai văd. Acum îți mulțumesc pentru dojana ta: este fermecătoare, căci ca îmi dovedește nu îndrăznesc să spun că mă așteptai, dar că te gândeai la mine. Voi ai să știi cauza întârzierii și motivul deghizării; ți le voi spune și nădăjduiesc că le vei scuza: mi-am ales o meserie.

— O meserie? Ce vrei să spui, Maximilien? Suntem într-atâta de fericiți, încât să glumești cu lucrurile care ne privesc?

— O, ferească Dumnezeu să glumesc cu ceea ce este viața mea, zise tânărul. Dar, obosit să mai bat câmpii și să escaladez zidurile, înfricoșat serios de temerea pe care mi-ai strecurat-o serile trecute că tatăl tău mă va judeca într-o zi ca hoț, ceea ce ar compromite onoarea întregii armate franceze, nu mai puțin înfricoșat de teama că lumea se va mira văzând că un căpitan de spahii dă mereu târcoale terenului acesta unde nu se găsește nici cea mai mică citadelă de asaltat sau cel mai mic fort de apărare, m-am făcut cultivator și am adoptat costumul profesiunii mele.

— Ce nebunie!

— Dimpotrivă, cred că e lucrul cel mai cuminte pe care l-am făcut în viață, căci el ne dă toată liniștea.

— Explică-te.

— Uite, am fost la proprietarul terenului acestuia, contractul cu vechii locatari expirase și i l-am luat eu cu chirie. Toată lucerna pe care o vezi e a mea, Valentine, nimic nu mă împiedică să-mi construiesc o colibă în fân și să trăiesc de-acum încolo la douăzeci de pași de tine. Oh, nu pot să-mi înfrânez bucuria și fericirea! Îți închipui, Valentine, că lucrurile acestea se pot plăti? Cu neputință, nu-i așa? Ei bine, toată fericirea, tot norocul, toată bucuria aceasta, pentru care mi-aș fi dat zece ani din viață, mă costă — ghicești cât? — cinci sute de franci pe an, plătibili trimestrial. Precum vezi, nici o teamă de-acum încolo. Mă găsesc la mine acasă, pot să pun scări lângă zidul meu și să privesc pe deasupra, și am dreptul, fără teamă că vreo patrulă mă va deranja, să-ți spun că te iubesc, atâta vreme cât mândria ta nu va fi jignită auzind cuvântul acesta ieșit din gura unui biet muncitor cu bluză și cu șapcă.

Valentine scoase un strigăt de plăcută surpriză, apoi spuse cu tristețe, ca și cum un nor invidios acoperise subit raza de soare ce-i ilumina inima:

— Vai, Maximilien, acum vom fi prea liberi, vom abuza de siguranța noastră și siguranța noastră ne va fi fatală.

— Draga mea, poți să-mi spui asta mie care, de când te cunosc, îți dovedesc în fiecare zi că mi-am subordonat gândurile și viața vieții și gândurilor tale? Ce ți-a dat încredere în mine? Fericirea mea, nu-i așa? Când mi-ai spus că un vag instinct te încredința că treci printr-o mare primejdie, mi-am pus tot devotamentul în serviciul tău, fără a-ți cere altă răsplată decât fericirea de a te servi. Ți-am dat de atunci prilejul, printr-un cuvânt, printr-un semn, să-ți pară rău că m-ai remarcat pe mine printre cei care ar fi fost fericiți să moară pentru tine? Mi-ai spus, biată copilă, că ești logodită cu domnul d'Épinay, că tatăl tău a hotărât legătura aceasta, cu alte cuvinte că e sigură, căci tot ce vrea domnul de Villefort se întâmplă neapărat. Eu am rămas în umbră, așteptând totul, nu de la voința mea, nu de la a ta, ci de la întâmplările Providenței, ale lui Dumnezeu, și cu toate acestea mă iubești, ți-a fost milă de mine, Valentine, și mi-ai spus, îți mulțumesc pentru cuvântul dulce pe care nu-ți cer decât să mi-l repeți din când în când și care mă face să uit totul.

— Și aceasta ți-a dat curaj, Maximilien, aceasta mă face totdeodată

foarte fericită și foarte nefericită, astfel că mă întreb deseori care viață e mai bună: mânia pe care mi-o pricinuia altădată asprimea mamei mele vitrege și preferința oarbă pentru copilul ei sau fericirea plină de primejdii pe care o gust când te văd.

— Primejdie? exclamă Maximilien, poți să rostești un cuvânt așa de tare și de nedrept? Ai văzut vreodată un sclav mai supus decât mine? Mi-ai îngăduit să-ți vorbesc din când în când, Valentine, dar mi-ai interzis să te urmez. M-am supus. De când am găsit mijlocul să mă furișez aici, să vorbesc cu tine prin poartă aceasta, să fiu așa de aproape de tine fără să te văd, am cerut eu vreodată — spune-mi — să ating poala rochiei tale printre zăbrele? Am făcut eu vreun pas pentru a sări zidul, obstacol ridicol în calea tinereții și-a forței mele? Niciodată o dojană pentru asprimea ta, niciodată o dorință rostită cu glas tare; m-am ținut de cuvânt ca un cavaler din trecut. Mărturisește, ca să nu te cred nedreaptă.

— Este adevărat, șopti Valentine, trecând printre cele două scânduri vârful unuia dintre degetele ei subțiri, de care Maximilien îți apropie buzele, este adevărat, ești un prieten cinstit. Dar nu ai procedat astfel decât în interesul tău, dragul meu Maximilien. Știai bine că, din clipa în care sclavul va deveni pretențios, ar pierde totul. Mi-ai făgăduit prietenia unui frate, mie, care nu am prieteni, mie, pe care tatăl meu mă uită, pe care mama mea vitregă mă persecută și care nu am ca mângâiere decât pe bătrânul nemișcat, mut, înghețat, a cărui mână nu-mi poate strânge mâna, care nu-mi poate vorbi decât cu ochii și a cărui inimă bate, fără îndoială, pentru mine cu rămășițele căldurii ei. Batjocura amară a soartei care mă face dușmană și victimă a tuturor celor ce sunt mai tari decât mine și care îmi dă un cadavru ca sprijin și prieten! Oh, Maximilien, îți repet, sunt foarte nefericită și faci bine că mă iubești pentru mine, nu pentru tine.

— Valentine, răspunse tânărul cu profundă emoție, nu voi spune că te iubesc doar pe tine pe lume, căci îi iubesc și pe sora, și pe cumnatul meu, însă cu o dragoste blândă, calmă, care nu seamănă câtuși de puțin cu sentimentele ce încerc pentru tine când mă gândesc la line, sângele meu clocotește, pieptul se umflă, inima mi se zbate, dar voi întrebuița forța, înflăcărarea, puterea aceasta supraomenească, iubindu-te numai până în ziua când îmi vei spune să le pun în serviciul tău. Se zice că domnul Franz d'Épinay va mai lipsi un an. Într-un an, câte șanse ne pot sluji, câte evenimente ne pot ajuta! Să nădăjduim deci, speranța e așa de bună și plăcută! Dar până atunci, tu, Valentine, care îmi reprozezi egoismul, ce ai fost pentru mine? Statuia frumoasă și rece a pudicei Venere. Ce mi-ai făgăduit în schimbul devotamentului, supunerii, rezervei? Nimic. Ce mi-ai dăruit? Prea puțin. Îmi vorbești de domnul d'Épinay, logodnicul tău, și suspini la gândul că vei fi într-o zi a lui. Valentine, asta e tot ce ai în suflet? Cum, eu îți pun viața mea la dispoziție, îți dau sufletul meu, îți dăruiesc până și cea mai neînsemnată bătaie a inimii mele, și când eu sunt cu totul al tău, când îmi spun în șoaptă că voi muri dacă te pierd, tu nu te înspăimânți decât la gândul că vei aparține altuia? O, Valentine, Valentine, dacă aș fi în locul tău, dacă m-aș simți iubit așa cum tu ești sigură că te iubesc, mi-aș fi trecut de o

sută de ori mâna printre gratiile acestei porți și aș fi strâns mâna bietului Maximilien, spunându-i: „A ta, numai a ta, Maximilien, pe lumea aceasta și pe cealaltă”.

Valentine nu răspunse nimic, dar tânărul o auzi suspinând și plângând.

Reacția lui fu promptă.

— O, Valentine, Valentine uita cuvintele mele, dacă în ele a fost ceva care să te poată jigni.

— Nu, spuse ea, ai dreptate, dar nu vezi că sunt o biată ființă părăsită, într-o casă aproape străină, căci tatăl meu îmi este aproape un străin, iar voința mea a fost zdrobită în zece ani, zi cu zi, ceas cu ceas, minut cu minut, de voința de fier a stăpânilor care mă apasă? Nu vede nimeni ce sufăr și n-am spus nimănui afară de tine. În aparență, și în ochii întregii lumi, toți sunt buni cu mine, toți sunt afectuoși. În realitate, toți sunt ostili. Lumea spune: „Domnul de Villefort e prea grav și prea sever ca să fie deosebit de drăgăstos cu fiica sa. Ea a avut însă cel puțin norocul să găsească în doamna de Villefort o a doua mamă.” Ei, bine, lumease înșală, părintele meu mă părăsește cu indiferență, iar mama mea vitregă mă urăște cu o înverșunare cu atât mai cumplită, cu cât o învăluie într-un zâmbet etern.

— Te urăște, Valentine? Cum te poate urâ?

— O, dragul meu, sunt nevoită să mărturisesc că dușmănia împotriva mea se trage dintr-un sentiment aproape natural. Ea își adoră fiul, pe fratele meu Edouard.

— Ei și?

— Și mi se pare bizar să amestec, în ceea ce spuneam, o chestie de bani. Ei bine, dragul meu, cred că ura ei vine de aici. Deoarece ea n-a avut avere, deoarece eu sunt de pe acum bogată, iar averea mea va fi mai mult decât dublată cu aceea a domnului și doamnei de Saint-Méran, care îmi va revini într-o zi — ei bine, cred că ea este invidioasă. Doamne, dacă aș putea să-i dau jumătate din această avere și să mă simt la domnul Villefort ca o fiică în casa părintelui ei, aș face-o pe loc!

— Biata Valentine!

— Da, mă simt înlănțuită și în același timp mă simt așa de slabă, încât am impresia că legăturile acestea mă susțin și că mi-e frică să le rup. De altminteri, tatăl meu nu e omul ale cărui ordine să le poți înfrânge fără a fi pedepsit: el e puternic împotriva mea, ar fi în contra ta, ar fi chiar contra regelui, căci îl ocrotește un trecut fără pată și o situație aproape inatacabilă. O, Maximilien, îți jur, nu lupt, deoarece mă tem tot atât cât și tine să nu cad zdrobită în luptă.

— Dar, Valentine, reluă Maximilien, de ce deznădăjduiești astfel și vezi viitorul mereu întunecat?

— Dragul meu, pentru că îl judec prin prisma trecutului.

— Uite, dacă eu nu sunt o partidă ilustră din punct de vedere aristocratic, aparțin totuși, în multe privințe, lumii tale. Timpul în care în Franța erau două Franțe s-a dus, cele mai înalte familii ale monarhiei s-au topit în familiile Imperiului: aristocrația de spadă s-a unit cu nobilimea puștii. Ei, bine, cu aparțin acesteia din urmă: am un viitor frumos în armată, mă bucur de o situație limitată, dar independentă; în sfârșit, memoria părin-

telui meu e venerată în țara noastră, ca a unuia dintre cei mai cinstiți negustori din câți au existat. Spun țara noastră, Valentine, pentru că și tu ești oarecum din Marsilia.

— Nu vorbi de Marsilia, Maximilien. Singur cuvântul acesta îmi aduce aminte de buna mea mamă, îngerul pe care toată lumea l-a regretat și care, după ce a vegheat asupra fiicei sale în timpul scurtei șederi pe pământ, veghează încă asupra ei — nădăjduesc cel puțin — de-a lungul șederii ei eterne în cer. O, dacă biata mama ar trăi, nu m-aș teme de nimic, Maximilien, i-aș spune că te iubesc și ea ne-ar ocroti.

— Valentine, dacă ea ar trăi, nu te-aș fi cunoscut, desigur, căci ai spus că ai fi fericită dacă ca ar trăi, iar Valentine fiind fericită, m-ar privi cu dispreț de pe înălțimea măreției sale.

— Dragul meu, exclamă Valentine, acum ești tu nedrept... Dar spune-mi...

— Ce vrei să-ți spun? întrebă Maximilien văzând că șovăie.

— Spune-mi, continuă fata, dacă pe vremuri, la Marsilia, a fost vreun prilej de neînțelegere între tatăl tău și al meu?

— Nu știu, răspuse Maximilien, afară poate de cazul în care tatăl tău era un partizan mai mult decât zelos al Bourbonilor, iar al meu era un om devotat împăratului. Îmi închipui că aceasta a fost singura neînțelegere dintre ei. Dar de ce mă întrebi, Valentine?

— Îți voi spune, spuse fata, căci trebuie să știi totul. Era în ziua când în ziar a fost publicată numirea ta ca ofițer al Legiunii de Onoare. Ne aflam toți la bunicul meu, domnul Noirtier, și era și domnul Danglars, știi, bancherul ai cărui cai erau cât pe-acți să ucidă alaltăieri pe mama și pe fratele meu. Citeam ziarul cu glas tare bunicului, în timp ce ei vorbeau despre căsătoria domnișoarei Danglars. Când ajunsei la pasajul care te privea și pe care îl mai citisem — căci îmi comunicaseși din ajun vestea bună —, când ajunsei, zic, la pasajul care te privea, eram foarte fericită... dar și tremuram la gândul că trebuia să pronunț cu glas tare numele tău și cu siguranță că l-aș fi omis de nu mă temeam să nu se interpreteze greșit tăcerea mea mi-adunai deci tot curajul și citii.

— Scumpă Valentine!

— De îndată ce a auzit numele tău, tatăl meu a întors capul. Eram așa de incredințată (vezi, ce nebună sunt!) că toată lumea va fi izbită de numele acesta ca de o lovitură de trăsnet, încât mi se păru că-l văd pe tata tresărind și chiar (a fost însă o iluzie, sunt sigură), chiar pe domnul Danglars.

— Morrel? întrebă tata. Ia stai (își încruntă sprâncenele). N-o fi unul din Morreli de la Marsilia, unul din acei bonapartiști înverșunați care ne-au dat atâta de furcă în 1815?

— Da, răspuse domnul Danglars, mi se pare că este chiar fiul fostului armator.

— Adevărat, spuse Maximilien. Și ce a răspuns tatăl tău, Valentine?

— O, ceva groaznic, pe care nu îndrăznesc să ți-l repet!

— Hai, spune-mi, stăruie Maximilien, zâmbind.

— Împăratul lor, a continuat el încruntând sprâncenele, știa să-i pună la locul lor pe fanaticii aceștia: îi numea carne de tun și acesta era singurul nume pe care îl meritau. Văd că noua stăpânire repune în

vigoare principiul acesta salutar. Dacă n-ar fi să păstreze Algeria fie și pentru atâta, aș felicita stăpânirea, măcar că ne costă cam scump.

— Adevărat, o concepție politică destul de brutală, spuse Maximilien. Dar nu roși, scumpă prietenă, de cele spuse de domnul de Villefort. Bravul meu părinte nu era cu nimic mai prejos decât părintele tău în privința aceasta, și repeta întruna: „De ce Împăratul, care face lucruri așa de frumoase, nu face un regiment de judecători și de avocați, să-i trimită în prima linie?” Precum vezi, scumpă prietenă, partidele se aseamănă prin pitorescul expresiei și prin blândețea gândirii. Dar ce a spus domnul Danglars după această ieșire a procurorului regal?

— O, el a început să râdă, cu râsul lui viclean, care îi e caracteristic și pe care eu îl găsesc feroce, pe urmă s-au ridicat și au plecat. Văzui abia atunci că bunul meu bunic era foarte agitat. Trebuie să-ți spun, Maximilien, că numai eu ghicesc agitațiile bietului paralytic și bănuiam că discuția care avusese loc în fața lui (căci nu mai e luat în seamă bietul bunic!) îl impresionase puternic, deoarece se vorbea de rău despre împăratul său și deoarece, pare-se, el a fost un fanatic al împăratului.

— Într-adevăr, spuse Maximilien, e unul din numele cunoscute ale Imperiului: a fost senator și, după cum știi, sau după cum nu știi, a participat la aproape toate conspirațiile bonapartistice de sub Restaurație.

— Da, aud uneori vorbindu-se în șoaptă despre lucrurile acestea, care mi se par ciudate: bunicul bonapartist, părintele regalist; în sfârșit, ce vrei?... Mă întorsei deci spre el. Mi-arată ziarul cu privirea.

— Ce ai, papa? îl întrebai; ești mulțumit?

Îmi făcu semn din cap că da.

— De cele ce a spus tata? întrebai eu.

Făcu semn că nu.

— De cele ce a spus domnul Danglars?

Făcu semn iar că nu.

— De faptul că domnul Morrel — n-am îndrăznit să spun Maximilien — e numit ofițer al Legiunii de Onoare?

Făcu semn că da.

— Îți poți închipui, Maximilien? Era mulțumit că ai fost numit ofițer al Legiunii de Onoare, el care nu te cunoaște. Poate e o nebunie la el, căci se zice că dă în mintea copilului, mie însă mi-e tare drag pentru acest dar al lui.

— Ciudat, gândi Maximilien. Tatăl tău mă urăște, în timp ce bunicul dimpotrivă... Curioase lucruri iubirile și dușmăniile de partid!

— Sst! strigă deodată Valentine. Ascunde-te, fugi, vine cineva.

Maximilien se repezi la o cazma și începu să dea peste cap, fără milă, lucerna.

— Domnișoară! Domnișoară! strigă un glas de dincolo de copaci, doamna de Villefort vă caută peste tot și vă cheamă, e o vizită în salon.

— O vizită? întrebă Valentine agitată, cine ne face vizita?

— Un nobil mare, un prinț după cât se spune, domnul conte de Monte-Cristo!

— Vin, strigă Valentine.

Numele îl făcu să tresară, în partea cealaltă a porții, pe cel căruia cuvântul *vin* al Valentinei îi servea de despărțire la sfârșitul fiecărei

întrevederi.

— Aha, își spuse Maximilien pe gânduri, apăsând în cazma, contele de Monte-Cristo îl cunoaște, așadar, pe domnul de Villefort?

XV

TOXICOLOGIE

Într-adevăr, domnul conte de Monte-Cristo sosise la doamna de Villefort cu intenția de a înapoia domnului procuror general vizita pe care i-o făcuse și, se înțelege, la auzul numelui său toată casa fusese cuprinsă de emoție.

Doamna de Villefort care se afla în salon când fu anunțat contele, chemă îndată pe fiul ei pentru ca el să repete mulțumirile sale contelui, iar Edouard care, de două zile, auzise vorbindu-se întruna despre marele personaj, se grăbi să alerge, nu din supunere față de mamă, nici pentru a mulțumi contelui, ci din curiozitate și pentru a face vreo observație care să-i dea prilejul să poată plasa vreuna din răutățile ce o sileau pe mama sa să spună: „Răutăcios copil! Dar merită iertarea, căci are atâta spirit”.

După primele politeți de rigoare, contele se interesă de domnul de Villefort.

— Soțul meu cinează la domnul Cancelar, răspunse tânăra femeie, a plecat chiar adineauri și va regreta, sunt sigură, că a fost lipsit de fericirea de a vă vedea.

Doi musafiri care îl precedaseră pe conte în salon, și care nu-l pierdeau din ochi, se retraseră după timpul obligatoriu cerut de politețe și de curiozitate totodată.

— Ascultă, ce face sora ta Valentine? îl întreabă doamna de Villefort pe Edouard. Să i se dea de veste, pentru a avea cinstea s-o prezint domnului conte.

— Aveți o fiică, doamnă? întrebă contele, de bună-seamă că e mică de tot.

— E fiica domnului de Villefort, răspunse tânăra femeie, o fată de măritat, o ființă înaltă și frumoasă.

— Dar melancolică, întrerupse tânărul Edouard, smulgând, pentru a-și face un moț la pălărie, penele cozii unui splendid papagal ce striga de durere cocoțat pe prăjina sa aurită.

Doamna de Villefort se mărgini să spună:

— Tăcere, Edouard! Tânărul acesta zăpăcit aproape că are dreptate și repetă ceea ce de multe ori m-a auzit spunând cu durere, căci domnișoara de Villefort are, în ciuda tuturor încercărilor ce le facem pentru a o distra, un caracter trist și o dispoziție posomorâtă, care, de multe ori, strică efectul frumuseții sale. Dar de ce nu vine? Edouard, du-te de vezi ce este.

— Pentru că e căutată acolo unde nu-i.

— Unde e căutată?

— La bunicul Noirtier.

— Și crezi că nu e acolo?

— Nu, nu, nu, nu, nu e acolo! răspuse Edouard, fredonând.

— Dar unde e? Dacă știi, spune.

— E sub castanul cel mare, continuă răutăciosul băiat, întinzându-i, în ciuda strigătelor mamei, muște vii papagalului care părea foarte ahtiat după soiul acesta de vânat.

Doamna de Villefort întinse mâna să sune pentru a indica servitoarei locul unde ar găsi-o pe Valentine, când fata intră. Ea părea într-adevăr tristă și, privind-o cu atenție, ai fi putut să vezi în ochii ei urme de lacrimi.

Valentine pe care, purtați de repeziciunea povestirii, am prezentat-o cititorilor noștri fără să o descriem, era o fată înaltă și sveltă, în vârstă de 19 ani, cu păr castaniu, deschis, cu ochi albaștri, cu mersul molatec, pătruns de acea delicată distincție care o caracteriza pe mama ei. Mâinile-i albe și subțiri, gâtul de culoarea sedefului, obraji nuanțați în culori fugitive îi dădeau la prima vedere aerul uneia din acele frumoase englezoaice care au fost comparate poetic, pentru ținuta lor, cu lebedele care se oglindesc în apă.

Intră deci și, văzându-l lângă mama sa pe străinul de care auzise vorbindu-se atâta, salută fără moffuri de fată și fără să-și plece ochii, cu o grație care spori atenția contelui.

Acesta se sculă.

— Domnișoara de Villefort, fiica mea, spuse doamna de Villefort aplecându-se pe sofa și arătând-o cu mâna pe Valentine.

— Și domnul conte de Monte-Cristo, regele Chinei, împăratul Cochinchinei, spuse tânărul obraznic, aruncând o privire piezișă surorii sale.

Doamna de Villefort se îngălbeni și fu pe punctul să se enerveze pe pacostea care răspundea la numele de Edouard.

Contele zâmbi însă, și păru că-l privește pe copil cu simpatie, ceea ce o bucură și o entuziasmă nespus pe mamă.

— Doamnă, reluă contele conversația, uitându-se rând pe rând la doamna de Villefort și la Valentine, n-am mai avut cinstea să vă văd undeva pe dumneavoastră și pe domnișoara? Mă gândeam încă de adineauri, iar când domnișoara a intrat, am avut parcă o licărire în plus zvârlită peste o amintire confuză, iertați-mi cuvântul.

— Nu cred, domnule, domnișoarei de Villefort îi place foarte puțin lumea și ieșim rareori, spuse tânăra femeie.

— De aceea nu în lume am văzut-o pe domnișoara, pe dumneavoastră, doamnă, și pe încântătorul ștregar. Lumea pariziană mi-e de altminteri absolut necunoscută, căci, cred că am avut onoarea să vă spun, mă aflu la Paris doar de câteva zile. Nu, dacă îmi permiteți să-mi reamintesc... stați...

Contele duse mâna la frunte ca pentru a-și concentra toate amintirile.

— Nu, în altă parte..., în... nu știu... dar am impresia că amintirea aceasta e nedespărțită de un soare frumos și o sărbătoare religioasă... Domnișoara ținea flori în mână, copilul alerga după un păun frumos într-o grădină, iar dumneavoastră vă aflați sub o boltă de viță... ajutați-mă; lucrurile pe care vi le spun nu vă reamintesc nimic?

— Nu, răspuse doamna de Villefort, și, totuși, cred că dacă vă întâl-

neam undeva, amintirea dumneavoastră mi-ar fi rămas în memorie.

— Poate că domnul conte ne-a întâlnit în Italia, spuse Valentine cu sfială.

— Da, în Italia... e posibil. Ați călătorit în Italia, domnișoară?

— Doamna și eu am fost acolo acum doi ani. Medicii se temeau pentru pieptul meu și îmi recomandaseră aerul din Neapole. Am trecut prin Bologna, prin Perugia și Roma.

— A, adevărat, domnișoară! exclamă Monte-Cristo, ca și cum această simplă indicație ajungea să-i fixeze toate amintirile. Îmi amintesc că am avut onoarea să vă văd la Perugia în Joia Verde, în grădina hanului poștei, unde hazardul ne reunise, pe dumneavoastră, pe domnișoara, pe copil și pe mine.

— Îmi amintesc perfect Perugia, domnule, și hanul poștei și sărbătoarea despre care îmi vorbiți, spuse doamna de Villefort. Oricât mi-aș cerceta, însă, amintirile — și mi-e rușine de memoria mea slabă —, nu știu să fi avut onoarea de a vă vedea.

— Ciudat că nici eu, adăugase Valentine, înălțându-și ochii frumoși spre Monte-Cristo.

— A, eu îmi aduc aminte! spuse Edouard.

— Vă voi ajuta, doamnă, reluă contele. Ziua fusese dogorătoare, așteptați caii care nu soseau din cauza serbării. Domnișoara s-a depărtat în fundul grădinii, iar băiatul a dispărut alergând după pasăre.

— Am prins-o, mamă, știi că i-am smuls trei pene din coadă — strigă Edouard.

— Dumneavoastră, doamnă, ați rămas sub bolta de viță. Nu vă mai amintiți că, în timp ce stăteți pe o bancă de piatră și în timp ce, după cum v-am spus, domnișoara de Villefort și fiul dumneavoastră lipseau, ați vorbit multă vreme cu cineva?

— Da, într-adevăr, spuse tânăra femeie roșind, mi-aduc aminte: cu un bărbat înfășurat într-o manta lungă de lână... cu un medic, îmi pare.

— Exact, doamnă: bărbatul acela eram eu. Locuiam de 15 zile în han, îl vindecasem pe valetul meu de friguri și pe hotelierul meu de gălbenare, astfel că eram privit ca un doctor mare. Am vorbit îndelung, doamnă, despre lucruri diferite, despre Perugino, Rafael, moravuri, costume, despre faimoasa *aqua-tofana* a cărei taină — vi se spusese, dacă, nu mă înșel — câteva persoane o păstrau încă la Perugia.

— O, într-adevăr! spuse repede doamna de Villefort cu o oarecare neliniște, îmi amintesc.

— Nu mai știu în amănunt ce mi-ați spus, reluă contele cu liniște perfectă, dar mi-aduc foarte bine aminte că, împărtășind în legătură cu mine eroarea generală, m-ați consultat asupra sănătății domnișoarei de Villefort.

— Dar, domnule, dumneavoastră erați cu adevărat medic, zise doamna de Villefort, deoarece ați vindecat bolnavi.

— Molière sau Beaumarchais v-ar răspunde, doamnă, că tocmai pentru că nu eram medic, bolnavii mei s-au vindecat singuri. Eu vă voi spune doar că am studiat profund chimia și științele naturale, însă numai ca amator.

În momentul acela sunară orele șase.

— E șase, spuse doamna de Villefort vădit agitată. Valentine, nu vrei să vezi dacă bunicul e gata pentru masă?

Valentine se ridică și, salutându-l pe conte, ieși din cameră fără să rostească un cuvânt.

— Vai, doamnă, nu cumva din cauza mea ați concediat-o pe domnișoara de Villefort? Întrebă contele după plecarea Valentinei.

— Cătuși de puțin, se grăbi să răspundă tânăra femeie, dar e ora la care noi oferim domnului Noirtier trista masă care îi susține trista existență. Știți, domnule, în ce stare jalnică e părintele soțului meu?

— Da, doamnă, mi-a vorbit domnul de Villefort. O paralizie, dacă nu mă înșel.

— O, da, bietul bătrân nu se poate mișca deloc, numai sufletul mai veghează în mașina aceasta omenească, palidă și plăpândă încă ca o lampă gata să se stingă. Dar, iertați-mă, domnule, că vă întrețin cu necazurile noastre. V-am întrerupt în momentul în care îmi spuneți că ați fost un chimist iscusit.

— Nu spuneam asta, doamnă, răspunse contele cu un zâmbet. Dimpotrivă, am studiat chimia, deoarece, hotărându-mă să trăiesc mai mult în Orient, am vrut să urmez exemplul regelui Mithridate.

— *Mithridates, rex Ponticus*, spuse ștregarul, tăind siluete dintr-un album splendid, cel care se ospăta în fiecare dimineață cu o ceașcă de otrăvă cu smântână.

— Edouard! Copil răutăcios! strigă doamna de Villefort, smulgând cartea mutilată din mâna fiului ei, ești nesuferit, ne amețești. Lasă-ne și du-te după sora ta la bunicul Noirtier.

— Albumul... spuse Edouard...

— Cum, albumul?

— Da, vreau albumul...

— De ce ai tăiat desenele?

— Pentru că mă amuză.

— Haide, pleacă!

— Nu plec dacă nu mi se dă albumul, declară copilul, așezându-se într-un jilț mare, credincios obiceiului său de a nu ceda niciodată.

— Ia-l și lasă-ne în pace! se învoi doamna de Villefort.

Edouard luă albumul și plecă însoțit de mama. sa.

Contele o urmări pe doamna de Villefort din ochi.

„Să vedem dacă ea va închide ușa în urma lui”, murmură el.

Doamna de Villefort închise ușa cu cea mai mare grijă după copil.

Contele se făcu că nu observă.

Apoi, mai aruncând o privire în juru-i, tânăra femeie se așeză pe canapeleuță.

— Permiteți-mi să vă atrag atenția, spuse contele cu voioșia pe care i-o cunoșteam, că sunteți foarte severă cu fermecătorul ștregar.

— Trebuie, răspunse doamna de Villefort cu autoritate de mamă.

— Domnul Edouard recita din Cornalius Nepos vorbind despre regele Mithridate și l-ați întrerupt la un citat care dovedește că dascălul său nu și-a pierdut vremea cu el și că fiul dumneavoastră e foarte avansat pentru vârsta lui.

— Fapt este, domnule conte, răspunse mama ușor măgulită, că el e

foarte inteligent și că învață tot ce vrea. Are un singur cusur: e foarte vointar. Dar, în legătură cu ce spunea el, credeți că Mithridate recurgea la aceste precauții și că ele pot fi folositoare?

— Cred așa de mult, încât am recurs la ele ca să nu fiu otrăvit în trei rânduri, la Neapole, la Palermo și la Smyrna, adică în trei ocazii când, fără această măsură de prevedere, mi-aș fi putut pierde viața.

— Și mijlocul v-a izbutit?

— Perfect.

— Da, este adevărat, mi-aduc aminte că mi-ați mai povestit ceva asemănător la Perugia.

— Serios? spuse contele cu o uimire admirabil jucată, nu-mi aduc aminte.

— Vă întrebam dacă otrăvirile au același efect și aceeași putere asupra oamenilor de la nord și de la sud și mi-ați răspuns că temperamentele reci și limfatice ale septentrionalilor nu prezintă aceeași aptitudine ca natura bogată și energetică a celor din sud.

— Adevărat, am văzut ruși devorând, fără să fie stânjeniți, substanțe vegetale care ar fi ucis cu siguranță un napolitan sau un arab.

— Credeți, așadar, că rezultatul ar fi mai sigur la noi decât în Orient, și că sub negurile și ploile noastre un om s-ar deprinde mai lesne, decât la o latitudine mai caldă, cu absorbirea treptată a otrăvii?

— Neapărat, bineînțeles însă că nu va fi apărat decât împotriva otrăvii cu care se va fi deprins.

— Da, înțeleg. Și cum v-ați deprinde dumneavoastră, de exemplu, sau, mai bine-zis, cum v-ați deprins?

— Foarte ușor. Închipuți-vă că știați dinainte la ce otravă se va recurge contra dumneavoastră... Închipuți-vă că, de exemplu, otrava aceasta este *brucina*.

— *Brucina* se extrage, mi se pare, din *bruceea ferrugineea*, spuse doamna de Villefort.

— Exact, doamnă, răspuse Monte-Cristo, am impresia că mare lucru nu vă mai pot învăța; primiți complimentele mele: atare cunoștințe sunt rare la femei.

— O, mărturisesc, spuse doamna de Villefort, am o pasiune pentru științele oculte, care vorbesc imaginației ca o poezie și se rezolvă în cifre ca o ecuație algebrică. Dar continuați, vă rog, ceea ce îmi spuneți mă interesează în gradul cel mai înalt.

— Ei bine, reluă Monte-Cristo, închipuți-vă că, de exemplu, otrava aceasta e *brucina* și că ați lua un miligram în prima zi, două miligrame în a doua. După zece zile veți fi luat un centigram, după douăzeci de zile, sporind cu un alt miligram, veți avea trei centigrame, adică o doză pe care o veți suporta fără neajunsuri și care ar fi foarte periculoasă pentru o persoană ce n-ar fi luat aceleași precauții ca dumneavoastră. În sfârșit, după o lună, bând apă din aceeași cană, veți ucide persoana care a băut apa odată cu dumneavoastră, fără ca dumneavoastră să fi remarcat altfel decât printr-o simplă indispoziție că o substanță veninoasă fusese turnată acolo.

— Altă contraotravă nu cunoașteți?

— Nu cunosc.

— Citisem deseori și recitisem istoria lui Mithridate și o socotisem un basm, spuse doamna de Villefort pe gânduri.

— Nu, doamnă, contrar obiceiului istoriei este un adevăr. Dar ceea ce îmi spuneți și ceea ce mă întrebați nu sunt rezultatul unui capriciu, deoarece și acum doi ani mi-ați pus întrebări asemănătoare și mi-ați declarat că povestea lui Mithridate vă frământă de mult.

— Într-adevăr, domnule, cele două studii favorite ale tinereții mele au fost botanica și mineralogia, iar apoi, când mai târziu am aflat că întrebuințarea buruienilor explica deseori toată istoria popoarelor și toată viața indivizilor din Orient, așa cum florile explică toate gândurile amoroase, am regretat că nu sunt bărbat pentru a deveni un Flamei, un Fontana sau un Cabanis.

— Cu atât mai mult, doamnă, cu cât orientalii nu se mărginesc, ca Mithridate, să-și facă din otrăvuri o platoșă. Ei își fac din ele și un pumnal, știința devine în mâinile lor nu numai o armă defensivă, dar de foarte multe ori și una ofensivă, una servește împotriva suferințelor lor fizice, alta împotriva dușmanilor; cu opium, cu belladona, cu falsa angostură, cu lemn de șopârlă, ei adorm pe cei ce ar vrea să-i trezească. Nu există egipteancă, turcoaică sau grecoaică, denumite moașă aici, care să nu știe, în materie de chimie, atâta cât să buimăcească un medic și, în materie de psihologie, atâta cât să înfricoșeze un duhovnic.

— Serios? exclamă doamna de Villefort, în ai cărei ochi sclipea un foc ciudat.

— O, da! continuă Monte-Cristo, dramele secrete ale Orientului se înnoadă și se deznoadă astfel de la planta care face să iubești până la planta care ucide; de la băutura care deschide cerul până la aceea care afundă un om în infern. Sunt tot atâtea nuanțe câte capricii și bizareri există în firea omenească, fizică și morală; mai mult, arta acestor chimiști știe să acomodeze admirabil leacul și răul la nevoile ei de dragoste sau la dorințele ei de răzbunare.

— Domnule, întrebă tânăra femeie, societățile acestea orientale în mijlocul cărora ați trăit sunt, așadar, tot așa de fantastice ca și poveștile care ne vin din frumoasa lor țară? Un om poate să fie suprimat acolo fără pedeapsă? Bagdadul sau Basora domnului Galland există în realitate? Sultanii și vizirii care cârmuiesc aceste societăți și care formează ceea ce în Franța se numește guvern sunt cu adevărat Harun-al-Rașizi și Giafari care nu numai că iartă un otrăvitor, dar îl fac prim-ministru dacă crima a fost ingenioasă și care, în acest caz, tipăresc istoria ei în litere de aur, ca să se distreze când se plictisesc?

— Nu, doamnă, fantasticul nu mai există nici în Orient. Sunt și acolo, deghizați sub alte nume și ascunși sub alte costume, comisari de poliție, judecători de instrucție, procurori regali și experți. Criminalii sunt spânzurați, decapitați și trași în țepă cu multă plăcere; dar aceștia, fraudatori îndemânatici, au știut să înșele justiția omenească și să asigure succesul isprăvilor lor prin combinații iscusite. La noi, un nătărău posedat de demonul urii sau lăcomiei, care are un dușman de distrus sau vreo rudă de anihilat, se duce la un băcan, își dă un nume fals care face să fie descoperit mai repede decât sub numele veritabil, și cumpără, sub pretextul că șoarecii nu-l lasă să doarmă, cinci până la șase grame de

arsenic. Dacă e foarte îndemânat, se duce la cinci sau la șase băcani și este de cinci sau șase ori mai sigur recunoscut; apoi, după ce obține otrava, administrează dușmanului sau rudei sale o doză de arsenic cu care ar ucide un mamut sau un mastodont și care, fără motive, silește victima să scoată urlete ce pun tot cartierul în mișcare. Sosesc atunci o puzderie de agenți de poliție și de jandarmi; se trimite după un medic care deschide mortul și recoltează din stomac și din măruntaie arsenicul cu lingura. A doua zi, o sută de ziare povestesc faptul cu numele victimei și al ucigașului. În seara aceea chiar băcanul sau băcanii vin să spună: „Eu am vândut domnului arsenicul.” Atunci criminalul nătâng e prins, e închis, interogat, confruntat, condamnat și ghilotinat sau dacă e o femeie de oarecare rang, e închisă pe viață. Iată, doamnă, cum înțeleg chimia septentrionalii. Desrues era, totuși, mai iscusit, trebuie să mărturisesc.

— Ce vreți, domnule, spuse tânăra femeie râzând, face omul ce poate. Nu toată lumea deține secretul familiei Medicis sau Borgia.

— Vreți să vă spun, întrebă contele, de unde se trag toate aceste ineptii? În teatrele dumneavoastră, după cât am putut să judec citind piesele care se joacă, se văd totdeauna oameni care înghit conținutul unei fiole sau mușcă piatra unui inel și cad înțepeniți. Peste cinci minute cortina se lasă, spectatorii se risipesc. Urmările crimei rămân necunoscute; nu se arată nici comisarul de poliție cu eșarfă, nici caporalul cu cei patru oameni ai săi, astfel că multe minți sărace se cred îndreptățite să-și spună că așa decurg lucrurile. Ieșiți însă puțin din Franța, duceți-vă fie la Alep, fie la Cairo, fie numai la Neapole sau la Roma și veți vedea trecând pe stradă oameni drepți, sănătoși și rumeni, despre care Diavolul Șchiop dacă v-ar atinge cu mantaua ar putea să vă spună: „Domnul acesta e otrăvit de trei săptămâni și într-o lună va fi mort.”

— În cazul acesta, spuse doamna de Villefort, ei au găsit secretul faimoasei *aqua-tofana* care mi se spunea la Perugia că a fost pierdut.

— O, doamnă, pierd oare vreodată ceva oamenii? Artele se deplasează și fac ocolul lumii, lucrurile își schimbă numele, atâta tot, și ființa de rând se înșală, rezultatul e însă totdeauna același. Otrava se îndreaptă în special asupra cutărui sau cutărui organ; una asupra stomacului, alta asupra creierului, alta asupra intestinelor. Otrava pricinuieste o tuse, tusea un junghi sau o altă boală catalogată în cartea științei, ceea ce n-o împiedică să fie absolut ucigătoare și chiar de n-ar fi, ar deveni, grație leacurilor ce-i administrează medicii naivi, îndeobște foarte proști chimiști, și care se vor întoarce în favoarea sau contra bolii, cum voiți. Iată un om ucis cu artă și după toate regulile, de la care justiția n-are ce învăța, precum spunea un oribil chimist, prieten al meu, excelentul abate Adelmonte din Taormina, din Sicilia, care studiasse foarte mult aceste fenomene naturale.

— E înfricoșător, dar este admirabil, spuse tânăra femeie, încremenită de atenție: mărturisesc că eu credeam toate aceste povești cu privire la născocirile evului mediu.

— Da, fără îndoială, dar care s-au perfecționat mult în zilele noastre. La ce vreți să servească timpul, încurajările, medaliile, crucile, premiile

Montyon dacă nu pentru a duce societatea spre cea mai mare desăvârșire, iar omul nu va fi perfect decât atunci când va ști să creeze și să distrugă ca Dumnezeu. Știe de altfel de pe acum să distrugă, ceea ce înseamnă că jumătate din drum e parcurs.

— Astfel că, reluă doamna de Villefort revenind întruna la ideea ei, otrăvurile familiei Borgia, Medicis, René, Ruggieri și mai târziu, probabil, ale baronului de Trenk de care au abuzat atâta drama modernă și romanul...

— Erau obiecte de artă, doamnă, nu altceva, răspunse contele. Credeți că adevăratul savant se adresează în chip banal individului? Nu. Științei îi plac ricoșările, tururile de forță, fantezia, dacă se poate spune astfel. De exemplu, admirabilul abate Adelmonte despre care vă pomeneam adineauri, făcuse în această privință experiențe uimitoare.

— Serios?

— Da, vă voi cita una singură. Avea o grădină foarte frumoasă, plină de legume, de flori și fructe. Alegea dintre legume pe cea mai inofensivă, de exemplu o varză. Stropea timp de trei zile varza cu o soluție de arsenic. În a treia zi, varza se îmbolnăvea și se îngălbenea; era momentul în care trebuia tăiată; pentru toată lumea ea părea coaptă și păstra aparența onestă: numai pentru abatele Adelmonte era otrăvită. Ducea atunci varza acasă, lua un iepure — abatele Adelmonte avea o colecție de iepuri, de pisici și de porci de India, întru nimic mai prejos de colecția sa de legume, de flori și fructe —, lua deci un iepure și îi dădea să mănânce o foaie de varză. Iepurele murea. Care judecător de instrucție ar îndrăzni să cârtească și care procuror regal s-a gândit vreodată să rostească împotriva domnului Magendie sau Flourens un rechizitoriu în legătură cu iepurii, cu porcii de India și cu pisicile, animale pe care ei le-au ucis? Nici unul. Iepurele a murit, deci, fără ca justiția să se neliniștească. După moartea iepurelui, abatele Adelmonte o pune pe bucătăreasă să-l desfacă și aceasta aruncă intestinele pe un gunoi. Pe gunoiul acesta e o găină; ea ciugulește intestinele, se îmbolnăvește la rândul ei și moare a doua zi. În momentul în care se zbate în spasmele agoniei, trece un vultur (sunt mulți vulturi în ținutul lui Adelmonte), se năpustește asupra cadavrului, îl duce pe o stâncă și se ospătează cu el. Peste trei zile, bietul vultur care, după ospățul acesta, s-a simțit indispus, e cuprins de amețelă în slava cerului; se rostogolește în gol și cade greoi în heleșteul dumneavoastră; știuca și țiparul mănâncă lacom, căci știți că ei mușcă din vultur. Ei bine, închipuiți-vă că a doua zi vi se servește la masă țiparul sau știuca otrăvită la a patra generație; musafirul dumneavoastră va fi otrăvit la a cincea mână și va muri după opt sau zece zile de dureri în măruntaie, de inimă, de abces la stomac. Se va face autopsia și medicii vor spune: „Persoana a murit de o tumoare la ficat sau de o febră tifoidă.”

— Dar, toate aceste împrejurări în lanț pot fi ratate de cel mai mărunț accident; s-ar putea ca vulturul să nu treacă la timp sau să cadă la o sută de pași de heleșteu.

— Tocmai aici e arta: ca să fii un mare chimist în Orient, trebuie să dirijezi hazardul; numai astfel izbutești.

Doamna de Villefort asculta visătoare.

— Dar, spuse ea, arsenicul lasă urme; oricum l-ai absorbi, el se va găsi în corpul omului de îndată ce va fi intrat în cantitate suficientă pentru a pricinui moartea.

— Exact acestea i le-am spus și eu bunului Adelmonte, exclamă Monte-Cristo. El medită, zâmbi și îmi răspunse printr-un proverb sicilian care e, mi se pare, și proverb franțuzesc: „Copilul meu, lumea nu a fost făcută într-o zi, ci în șapte, revino duminică să stăm de vorbă”.

Revenii în duminica următoare. În loc să fi stropit varza cu arsenic, el o stropise cu o soluție de sare, pe bază de stricnină, *stiychnos calubrina*, cum spun savanții. De data aceasta, varza nu părea cătuși de puțin bolnavă, de aceea iepurele nu se păzi de ea și, de aceea, după cinci minute, iepurele era mort; găina mănca iepurele, iar a doua zi răposă. Atunci, noi făcurăm pe vulturii, luarăm găina și o spintecărăm. Toate simptomele generale dispăruseră. Nici o indicație deosebită în vreun organ: exasperarea sistemului nervos, atâta tot, și o urmă de congestie cerebrală, mai mult nu; găina nu fusese otrăvită, murise de apoplexie. Știu că e un caz rar la găini, dar foarte obișnuit la oameni.

Doamna de Villefort părea tot mai îngândurată.

— Noroc că astfel de substanțe nu pot fi pregătite decât de chimiști, că altminteri jumătate din lume ar otrăvi-o pe cealaltă.

— De chimiști sau de persoane care se ocupă cu chimia, răspunse neglijent Monte-Cristo.

— Și apoi, spuse doamna de Villefort, smulgându-se cu o sfortare din gânduri, oricât de savant ar fi pregătită crima, e totdeauna crimă, iar dacă scapă investigației omenești, nu scapă privirii lui Dumnezeu. Orientalii sunt mai tari decât noi în materie de conștiință, căci, din prudență, au suprimat infernul.

— Doamnă, acesta e un scrupul, care se naște firesc într-un suflet cinstit cum e al dumneavoastră, dar pe care judecata îl smulge curând. Latura rea a gândirii omenești va fi totdeauna rezumată de paradoxul acesta al lui Jean-Jacques Rousseau, îl știți: „Mandarinul pe care îl ucizi de la cinci mii de leghe, doar ridicând vârful degetului”. Viața omului de dispensează de lucrurile astea, iar inteligența lui se istovește visându-le. Foarte puțini oameni înfig cu brutalitate un cuțit în inima semenului lor sau administrează, pentru a-l face să dispară de pe suprafața globului, cantitatea de arsenic pe care o aminteam adineauri. Aceasta e, într-adevăr, o excen-tricitate sau o prostie. Pentru a ajunge aici e nevoie ca sângele să se încăl-zească la treizeci și opt de grade, ca pulsul să bată cu nouăzeci de pulsații pe minut și ca sufletul să iasă din limitele lui obișnuite. Dar dacă, trecând, așa cum se procedează în filologie, de la cuvânt la sinonimul atenuat, faceți o simplă eliminare, în loc să săvârșiți un asasinat ignobil, dacă îndepărtați pur și simplu din cale pe cel ce vă stânjenește, și asta fără violență, fără cortegiul acelor suferințe care, devenind un chin, fac din victimă un martir, și din cel ce procedează astfel, o bestie în toată puterea cuvântului, dacă nu există nici sânge, nici urlete, nici zvârcoliri, nici, mai cu seamă, oribila și compromițătoarea instantaneitate a săvârșirii, atunci scăpați de lovitura legii omenești care spune: „Să nu tulburați societatea”. Iată cum procedează și izbutesc orientalii, personaje grave și flegmatice, care se sinchisesc prea puțin de

chestiunile timpului în conjuncturile de o anumită importanță.

— Rămâne conștiința, spuse doamna de Villefort, cu glas mișcat și cu un suspin înăbușit.

— Da, din fericire rămâne conștiința, fără de care ne-am simți foarte nenorociți. După orice acțiune mai viguroasă, conștiința ne salvează, căci ne oferă o sumedenie de scuze pe care noi singuri le putem aprecia, iar scuzele acestea, oricât de admirabile pentru a ne păstra somnul, ar fi poate mediocre în fața unui tribunal pentru a ne păstra viața. Astfel, Richard al III-lea, de exemplu, a fost, desigur, admirabil servit de conștiința sa după suprimarea celor doi copii ai lui Eduard al IV-lea. Într-adevăr, el își putea spune: „Copiii aceștia ai unui rege crud și persecutor, care moșteniseră viciile părintelui lor și pe care numai eu le-am putut recunoaște în înclinările lor juvenile, copiii aceștia mă stinghereau în asigurarea fericirii poporului englez pe care ei, cu siguranță, l-ar fi nenorocit”. Așa a fost servită de conștiința sa lady Macbeth care voia, orice ar fi spus Shakespeare, să dea un tron, nu soțului, ci fiului. Dragostea de mamă este o virtute atât de mare, un impuls atât de puternic, încât scuză multe. De aceea, după moartea lui Duncan, lady Macbeth ar fi fost foarte nefericită dacă n-ar fi avut conștiință.

Doamna de Villefort sorbea cu lăcomie înfricoșătoarele maxime și oribilele paradoxuri debitate de conte cu ironia naivă care-i era specifică.

Apoi, după un moment de tăcere, spuse:

— Domnule conte, știți că sunteți un pledant teribil și că vedeți lumea într-o lumină cam lividă? Privind omenirea prin alambicuri și cornute, ați judecat-o astfel? Căci, aveți dreptate, sunteți un mare chimist, iar elixirul pe care l-ați dat fiului meu și care l-a readus la viață așa de repede...

— O, să nu vă încredeți în el! O picătură din acest elixir a fost de-a-juns pentru a rechema la viață copilul care se stingea, dar trei picături ar fi alungat sângele în plămâni, dându-i bătaii de inimă, șase i-ar fi tăiat respirația, pricinuindu-i o sincopă mult mai gravă decât aceea în care se găsea, în sfârșit, zece l-ar fi fulgerat. Vă amintiți, doamnă, cât de repede l-am îndepărtat de la flacoanele pe care făcea imprudența să le atingă?

— Așadar, o otravă cumplită?

— O, nu! Să admitem, în primul rând, că nu există cuvântul otravă, deoarece în medicină sunt servite cele mai violente otrăvuri care, prin modul de administrare, devin remedii salutare.

— În cazul acesta ce era?

— Un preparat savant al prietenului meu, admirabilul abate Adelmonte, care m-a învățat cum să mă servesc de el.

— De bună seamă că este un excelent antispasmodic.

— Neîntrecut, doamnă. L-ați văzut și îl întrebuițez deseori — bineînțeles, cu toată prudența, adăugă el râzând.

— Îmi închipui, replică pe același ton doamna de Villefort. Eu, care sunt așa de nervoasă și gata să leșin, aș avea nevoie de un doctor Adelmonte ca să-mi născocescă niscaiva mijloace de a respira în voie și de a mă liniști în ce privește teama pe care o am că, într-o bună zi, am să mor sufocată. Până atunci, deoarece remediu se găsește cu greu în Franța și pentru că abatele probabil nu este dispus să facă pentru mine

voiajul la Paris, rămân la antispasmodicele domnului Planche; iar menta și picăturile lui Hoffmann joacă la mine un mare rol. Priviți pastilele pe care le comand în mod special: au doza dublă.

Monte-Cristo luă cutia de бага pe care tânăra femeie i-o dădu și respiră pastilele ca un cunoscător în stare să aprecieze preparatul acesta.

— Sunt fine, spuse el, dar supuse necesității înghițirii, funcțiune care deseori nu poate fi obținută din partea persoanei leșinate. Prefer specificul meu.

— Bineînțeles că și eu l-aș prefera, după efectele pe care le-am văzut; fără îndoială, însă, el este un secret și nu sunt așa de indiscretă încât să vi-l cer.

— Dar eu, doamnă, sunt destul de galant ca să vi-l ofer, spuse Monte-Cristo, ridicându-se.

— O, domnule!

— Amintiți-vă numai un lucru: că, în doză mică, el e un remediu și, în doză mare, e o otravă. O picătură dă viață, precum ași văzut; cinci sau șase ar ucide negreșit, în mod cu atât mai grozav cu cât, turnate într-un pahar de vin, nu i-ar schimba deloc gustul. Mă opresc însă, doamnă, am aerul aproape că vă sfătuiesc.

Sunaseră ceasurile șase și jumătate. Doamnei de Villefort îi fu anunțată o prietenă care venea să ia masa la ea.

— Dacă aveam onoarea să vă văd pentru a treia sau a patra oară, domnule conte, în loc de a vă revedea pentru a doua oară, spuse doamna de Villefort, dacă aveam onoarea să vă fiu prietenă, în loc de a avea numai norocul să vă fiu obligată, aș stărui să vă opresc la masă și nu m-aș lăsa învinsă de primul refuz.

— Mii de mulțumiri, doamnă, răspunse Monte-Cristo; am o obligație de la care nu pot lipsi. Am făgăduit să însoțesc la spectacol o principesă greacă, prietenă a mea, care n-a văzut încă Opera Mare și care contează pe mine s-o duc.

— Duceți-vă, domnule, dar nu uitați rețeta mea.

— Se poate, doamnă? Pentru aceasta ar trebui să uit ora de conversație petrecută împreună, ceea ce este absolut imposibil.

Monte-Cristo salută și ieși.

Doamna de Villefort rămase pe gânduri.

„Ciudat om, își spuse ea, și care îmi face impresia că se cheamă pe numele de botez Adelmonte.”

Pentru Monte-Cristo rezultatul întrecuse așteptarea.

„Admirabil teren, își spuse el plecând, sunt convins că sămânța care cade într-însul nu se pierde.”

Iar a doua zi, credincios făgăduielii, trimise rețeta cerută.

XVI

ROBERT DIAVOLUL

Motivul operei era cu atât mai nimerit cu cât, în seara aceea, avea loc o solemnitate la Academia regală de muzică. După o lungă

indispoziție, Levasseur reintra cu rolul lui Bertrand și, ca totdeauna, opera maestrului la modă atrăsese cea mai strălucită societate a Parisului.

Ca majoritatea tinerilor bogați, Morcerf își avea scaunul său de orchestră, plus zece loji ale cunoștințelor sale cărora le putea cere un loc, fără să mai socotim locul la care avea drept în loja tinerilor.

Château-Renaud avea scaunul învecinat cu al lui.

Beauchamp, în calitate de ziarist, era regele sălii și avea pre-tutindenii un loc.

În seara aceea, Lucien Debray dispunea de loja ministrului și o oferise contelui de Morcerf, care, în urma refuzului lui Mercédès, o trimise lui Danglars, comunicându-i că va veni probabil în timpul serii să facă o vizită baroanei și fiicei sale, dacă doamnele nu se gândiseră să refuze. Nimeni nu e mai ahtiat de loji care nu costă nimic decât un milionar.

Danglars declarase că principiile sale politice și calitatea de deputat al opoziției nu-i permiteau să meargă în loja ministrului. În consecință, baroana scrisese lui Lucien să vină, deoarece nu putea merge la Operă numai ea cu Eugénie.

Într-adevăr, dacă femeile s-ar fi dus singure, lumea le-ar fi luat în nume de rău; în timp ce, dacă domnișoara Danglars venea la Operă cu mama și cu amantul mamei, nu mai avea nimeni ce cârți: trebuie să luăm lumea așa cum este.

Cortina se ridică ca de obicei în fața unei săli aproape goale. Un obicei al elitei pariziene este de a veni la spectacol după ce a început: de aceea, primul act trece, în ce-i privește pe spectatorii sosiți, nu privind sau ascultând piesa, ci uitându-se la spectatorii care vin și neauzind altceva decât zgomotul ușilor și al conversațiilor.

— Ia uite, spuse deodată Albert, văzând că se deschide o lojă alăturată, ia uite, contesa G.

— Cine-i contesa G? întrebă Château-Renaud.

— Baroane, îmi pui o întrebare pe care nu ți-o iert. Întrebi cine-i contesa G?

— A da; nu e fermecătoarea venețiană?

— Exact.

În momentul acela, contesa G îl zări pe Albert și schimbă cu el un salut însoțit de un zâmbet.

— O cunoști? întrebă Château-Renaud.

— Da, declară Albert, i-am fost prezentai la Roma, de către Franz.

— Vrei să-mi faci la Paris serviciul pe care Franz ți l-a făcut la Roma?

— Cu plăcere.

— Ssst! făcu publicul.

Tinerii continuă conversația fără să arate că se sinchisesc câtuși de puțin de dorința partenerului de a auzi muzica.

— Era la cursele din Champs-de-Mars, spuse Château-Renaud.

— Astăzi?

— Da.

— Adevărat, au fost curse. Ai jucat și tu?

— O, o sumă neînsemnată, cincizeci de ludovici.

— Și ai câștigat?

— *Nautilus*, pariam pe el.
— Dar au fost trei curse?
— Da. Era premiul Jockey-Clubului, o cupă de aur. S-a petrecut chiar un lucru destul de bizar.

— Anume?
— Ei, sst! strigă publicul.
— Anume? repetă Albert.
— Un cal și un jocheu complet necunoscuți au câștigat cursa.
— Cum?
— Ei, da, nimeni nu dăduse atenție unui cal înscris sub numele de *Vampa* și unui jocheu înscris sub numele de Job, când, deodată, au fost văzuți înaintând un admirabil alezan și un jocheu cât pumnul. A trebuit să i se vâre în buzunare douăzeci de lire de plumb, ceea ce nu l-a împiedicat să ajungă la țintă cu trei lungimi de cal înaintea lui *Ariel* și a lui *Barbaro*, care goneau împreună cu el.

— Și nu s-a aflat cui aparțineau calul și jocheul?
— Nu.
— Spui că animalul era înscris sub numele de...
— *Vampa*.
— În cazul acesta, spuse Albert, eu sunt mai avansat decât tine. Știu cui aparține.

— Tăcere odată! strigă pentru a treia oară parterul.
De data aceasta protestele erau așa de mari încât tinerii își dădură în sfârșit seama că publicul li se adresa lor. Se întoarseră o clipă căutând în mulțime pe cineva care să poarte răspunderea a ceea ce ei socoteau o impertinență, dar nimeni nu repetă invitația, astfel că se întoarseră spre scenă.

În momentul acela se deschidea loja ministrului, iar doamna Danglars, fiica ei și Lucien Debray își ocupau locurile.

— Aha, ia uite, cunoștințele tale, viconte! spuse Château-Renaud. Ce dracu te tot uiți la dreapta? Ești căutat.

Albert se întoarse și, într-adevăr, ochii săi îi întâlniră pe ai baroanei Danglars, care îi făcu un mic salut cu evantaiul. Domnișoara Eugénie catadixi abia să-și coboare ochii mari, negri, până la orchestră.

— Dragul meu, spuse Château-Renaud, nu înțeleg nimic, exceptând mezalianța, și nu cred că ea te preocupă mult; nu înțeleg, zic, exceptând mezalianța, ce poți să ai împotriva domnișoarei Danglars; e o ființă foarte frumoasă.

— Desigur că e foarte frumoasă, îți mărturisesc însă că, în materie de frumusețe, aș prefera ceva mai blând, mai suav, în sfârșit, mai felin.

— Ce-ți este și cu tinerii! spuse Château-Renaud, care, în calitatea sa de bărbat de treizeci de ani, lua față de Morcerf aere paterne; nu sunt mulțumiți niciodată. Cum, dragul meu, ți se găsește o logodnică plăsmuită după modelul Dianei și nu ești mulțumit?

— Tocmai! Aș fi preferat ceva în genul Venerei din Milo sau Capua. Diana aceasta, mereu printre nimfele ei, mă cam înspăimântă, mi-e frică să nu mă trateze ca pe Acteon.

Într-adevăr, o ochire aruncată asupra fetei, putea să explice sentimentul mărturisit de Morcerf. Domnișoara Danglars era frumoasă, dar, a-

șă cum spusese Albert, o frumusețe cam rigidă: părul, de un negru frumos, dar în ale cărui unde naturale se remarcă o anume răzvrătire împotriva mâinii care voia să le impună voința sa; ochii, negri ca și părul, sub sprâncenele magnifice, care n-aveau decât un defect — că se încruntau uneori —, erau remarcabili, în special printr-o expresie de energie pe care te mirai că o găsești în privirea unei femei; nasul avea proporțiile exacte, pe care un sculptor le-ar fi dat celui al lunonei; gura era prea mare, dar împodobită cu dinți frumoși pe care îi scoteau și mai mult în evidență buzele al căror carmin prea viu contrasta cu paloarea tenului; în sfârșit, un semn negru plasat în colțul gurii, și mai mare decât sunt de obicei aceste capricii ale naturii, completa fizionomia fetei cu caracterul hotărât, care îl speria oarecum pe Morcerf.

De altminteri, întreaga ființă a Eugeniei se armoniza cu capul pe care am încercat să-l descriem. Era, precum spusese Chateau-Renaud, într-adevăr Diana, dar cu ceva mai ferm și mai musculos în frumusețea ei.

Educației pe care o primise i se putea aduce imputarea că, după anumite trăsături din fizionomia sa, părea că aparține, întrucâtva, celuilalt sex. Vorbea două, trei limbi, desena cu ușurință, făcea versuri și compunea muzică. Era pasionată în special de această ultimă artă, pe care a studia cu o prietenă din pension, o tânără ființă fără avere, dar având toate însușirile pentru a deveni, după câte se spunea, o cântăreață excelentă. Se afirmă că un mare compozitor purta acestei fete un interes aproape părintesc și o îndemna să lucreze, cu speranța că va găsi într-o zi o comoară în glasul ei.

Eventualitatea că domnișoara Louisa d'Armilly — acesta era numele tinerei virtuoză — va intra într-o zi în teatru făcea ca domnișoara Danglars, deși o primea acasă, să nu se arate cu ea niciodată în public. De altminteri, fără să aibă în casa bancherului situația independentă a unei prietene, Louise avea o situație superioară celei a institutoarelor obișnuite.

După câteva secunde de la intrarea doamnei Danglars în lojă, cortina căzuse și, grație facultății lăsate de lungimea antractelor, de a plimba prin foaier sau de a face vizite timp de o jumătate de oră, orchestra se descompletase treptat-treptat.

Morcerf și Chateau-Renaud ieșiră printre primii. O clipă, doamna Danglars crezuse că graba lui Albert avea ca scop să vină să-i prezinte complimente, astfel că se plecuse la urechea fiicei pentru a anunța vizita; dar fata se mulțumi să clatine din cap, zâmbind, și, în același timp, ca pentru a dovedi cât de întemeiată era neîncrederea Eugeniei, Morcerf apărură într-o lojă din primul rând. Loja era a contesei G.

— A, iată-te, domnule călător! spuse aceasta, întinzându-i mâna cu toată cordialitatea unei vechi cunoștințe. E foarte amabil din partea dumitale că m-ai recunoscut și, mai cu seamă, că mi-ai dat întâietate.

— Credeți-mă, doamnă, răspunse Albert, că dacă aș fi știut de venirea dumneavoastră la Paris, și dacă v-aș fi cunoscut adresa, nu întârziam atâta. Permiteți-mi să vă prezint însă pe domnul baron de Chateau-Renaud, prietenul meu, unul din rarii nobili care se mai găsesc în Franța și de la care am aflat că ați fost la cursele din Champs-de-Mars.

Château-Renaud salută.

— A, erați la curse, domnule? întrebă cu vioiciune contesa.

— Da, doamnă.

— Ei bine, reluă doamna G, puteți să-mi spuneți al cui era calul care a câștigat premiul Jockey-Clubului?

— Nu, doamnă, spuse Château-Renaud, și puneam adineauri aceeași întrebare lui Albert.

— Țineți mult, doamnă contesă? întrebă Albert.

— La ce?

— Să cunoașteți pe stăpânul calului?

— Nespus de mult. Închipuiți-vă... Dar nu cumva știi dumneata, vi-conte?

— Doamnă, ați vrut să povestiți un lucru; ați spus: închipuiți-vă.

— Ei bine, închipuiți-vă că fermecătorul cal alezan și jocheul drăguț cu bluză roz îmi inspiraseră de la prima vedere o simpatie așa de vie, încât le uram izbândă, ca și cum aș fi angajat pe ei jumătate din averea mea. De aceea, când i-am văzut ajungând la potou înaintea celorlalți, cu trei lungimi de cal, am fost așa de bucuroasă, încât m-am pornit să aplaud ca o nebună. Închipuiți-vă uimirea mea când, înapoindu-mă acasă, l-am întâlnit pe scară pe micul jocheu roz. Crezui că învingătorul cursei locuia, din întâmplare, în aceeași casă cu mine când, deschizând ușa salonului meu, primul lucru pe care îl văzui a fost cupa de aur, premiul câștigat de calul și jocheul necunoscut. În cupă era un petec de hârtie pe care se aflau scrise cuvintele: „Contesei G — Lord Ruthwen”.

— Exact! spuse Morcerf.

— Cum exact? Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că e lordul Ruthwen în persoană.

— Care lord Ruthwen?

— Al nostru, vampirul, cel de la teatrul Argentina.

— Adevărat? exclamă contesa. El este aici?

— Absolut!

— Și îl vezi? Îl primești? Mergi la el?

— E prietenul meu intim, iar domnul de Château-Renaud a avut onoarea să-l cunoască.

— Ce te face să crezi că el a câștigat?

— Calul său înscris sub numele de *Vampa*.

— Ei și?

— Și nu vă amintiți de numele faimosului bandit care mă luase prizonier?

— A, da, adevărat!

— Și din mâinile căruia contele m-a scos în chip miraculos?

— Ba da.

— Se numea *Vampa*. Vedeți bine că el este.

— Dar de ce mi-a trimis mie cupa?

— În primul rând, doamnă contesă, pentru că, după cum vă închipuiți, i-am vorbit foarte mult de dumneavoastră; apoi, pentru că va fi fost încântat să găsească o compatrioată și fericit de interesul pe care compatrioata i-l arăta.

— Nădăjduiesc că nu i-ai povestit niciodată năzbâtiile pe care le-am

spus despre el.

— N-aș putea să jur pentru asta, iar modul de a oferi cupa sub numele de lord Ruthwen...

— Dar e groaznic! O să-mi poarte ură de moarte.

— Procedul său e acela al unui dușman?

— Nu, mărturisesc.

— Ei, vedeți?

— Va să zică e la Paris?

— Da.

— Și ce senzație a stârnit?

— S-a vorbit opt zile despre el. Pe urmă a venit încoronarea reginei Angliei și furtul diamantelor domnișoarei Mars, așa că nu s-a mai pomenit decât despre acestea.

— Dragul meu, spuse Chateau-Renaud, se vede bine că Monte-Cristo e prietenul tău și de aceea îl tratezi în consecință. Să nu credeți, doamnă contesă, ce vă spune Albert; dimpotrivă, la Paris nu e vorba decât de contele de Monte-Cristo. A debutat trimițând doamnei Danglars cai de treizeci de mii de franci; apoi a salvat viața doamnei de Villefort; pe urmă a câștigat cursa Jockey-Clubului, după câte se pare. Eu mențin, dimpotrivă, orice ar spune Morcerf, că lumea se ocupă încă de contele în momentul acesta și că se va ocupa tot de el peste o lună, dacă va continua să facă excentricități, ceea ce se pare de altminteri că e în firea lui.

— Se pare, zise Morcerf; până una alta, cine a ocupat loja ambasadorului Rusiei?

— Care? întrebă contesa.

— Cea dintre coloanele de rangul întâi; mi se pare tapetată complet, din nou.

— Într-adevăr, spuse Chateau-Renaud. O fi fost cineva în timpul primului act?

— Unde?

— În loja aceea?

— Nu, n-am văzut pe nimeni, spuse contesa; așadar, continuă ea revenind la prima conversație, crezi că premiul a fost câștigat de contele dumitale de Monte-Cristo?

— Sunt sigur.

— Și el mi-a trimis cupa?

— Fără nici o îndoială.

— Dar nu-l cunosc, spuse contesa, și țin foarte mult să i-o înapoiez.

— O, să nu faceți asta; v-ar trimite alta, tăiată în vreun safir sau sco-bită în vreun rubin. Așa procedează; ce vreți, trebuie luat așa cum este.

În momentul acela se auzi soneria anunțând actul al doilea. Albert se ridică să-și reia locul.

— Te mai văd? întrebă contesa.

— Dacă îmi permiteți, voi veni în antract să mă informez dacă vă pot fi cu ceva de folos la Paris.

— Domnilor, spuse contesa, eu sunt acasă pentru prieteni în fiecare sâmbătă seara, strada Rivoli numărul 22. Sunteți înștiințați.

Tinerii salutară și ieșiră.

Când intrară în sală, văzură parterul ridicat în picioare cu privirile ațintite asupra unui singur punct: se uitară în direcția generală și se opriră asupra fostei loji a ambasadorului Rusiei. Un bărbat îmbrăcat în negru, între 35 și 40 de ani, intrase cu o femeie îmbrăcată cu un costum oriental. Femeia era nespus de frumoasă, iar costumul așa de bogat încât, precum am spus, toți ochii se îndreptară imediat spre ea.

— Hm, făcu Albert. Monte-Cristo cu grecoaica lui.

Într-adevăr, era contele cu Haydée.

După o clipă, tânăra femeie era nu numai obiectul atenției parterului, ci al întregii săli; femeile se plecau peste loji să vadă scânteind, sub luminile candelabrelor, cascade de diamante.

Al doilea act trecu în zumzetul înăbușit ce indică în mulțime un eveniment. Nu se gândi nimeni să strige liniște. Femeia, așa de tânără, de frumoasă și de superbă, era cel mai curios spectacol ce se poate vedea.

De data asta, un semn al doamnei Danglars arătă limpede lui Albert că baroana dorea să-l vadă în antracul următor.

Morcerf era prea bine crescut pentru a se lăsa așteptat când i se arăta limpede că e dorit. Se grăbi deci, după finalul actului, să urce în avanscenă.

Le salută pe doamne și întinse mâna lui Debray.

Baroana îl primi cu un zâmbet fermecător, iar Eugénie, cu răceala ei obișnuită.

— Dragul meu, spuse Debray, ai un om la strâmtoare care te cheamă să-l salvezi. Doamna mă copleșește cu întrebări asupra contelui, vrea să știe unde este, de unde vine, unde se ducele onoarea mea, eu nu sunt Cagliostro și, ca să scap din încurcătură, am spus: „întrebați-l pe Morcerf, el îl cunoaște pe Monte-Cristo al său până în albul ochilor”. Atunciți s-a făcut semn.

— Nu, e de neînchipuit, zise baroana, că atunci când ai o jumătate de milion pentru fonduri secrete la dispoziție să nu fii mai bine informat?

— Doamnă, spuse Lucien, vă rog să credeți că, dacă aș avea la dispoziție o jumătate de milion de franci, i-aș întrebuința pentru altceva decât să mă informez asupra domnului de Monte-Cristo care n-are în ochii mei alt merit decât că e de două ori mai bogat ca un nabab. Am dat însă cuvântul prietenului meu Morcerf, aranjați-vă cu el, nu mă mai privește.

— Un nabab nu mi-ar fi trimis, desigur, o pereche de cai de treizeci de mii de franci, cu patru diamante la urechi a câte cinci mii de franci fiecare.

— O, diamantele sunt mania lui! spuse Morcerf râzând. Cred că, asemeni lui Potemkin, are totdeauna diamante în buzunar și că le seamănă pe drum, așa cum Degețel o făcea cu pietricelele.

— O fi găsit vreo mină, spuse doamna Danglars. Știți că are un credit nelimitat la casa baronului?

— Nu, nu știam, răspuse Albert, dar e posibil.

— Și că l-a amenințat pe domnul Danglars că speră să rămână un an la Paris și să cheltuiască șase milioane?

— E șahul Persici și călătorește incognito.

— Ați remarcat ce frumoasă e femeia aceea, domnule Lucien? întrebă Eugénie.

— Domnișoară, nu vă cunosc decât pe dumneavoastră pentru a mă pronunța obiectiv în legătură cu persoanele de sexul dumneavoastră.

Lucien își apropie lornionul de ochi.

— Încântătoare! exclamă el.

— Domnul de Morcerf știe cine e femeia?

— Domnișoară, spuse Albert răspunzând întrebării aproape directe ce i se pusese, știu aproape totul în legătură cu personajul misterios de care ne ocupăm. Femeia aceasta e o grecoaică.

— Se vede lesne după costumul ei, astfel că nu spuneți decât ceea ce toată sala știe ca și noi.

— Îmi pare rău că sunt un cicerone așa de ingnorant; dar trebuie să mărturisesc că la atât se limitează cunoștințele mele; mai știu că e muziciană căci, într-o zi, când am dejunat la conte, am auzit sunetele unei *guzla* care nu puteau să vină decât de la ea.

— Așadar, contele dumneavoastră primește? întrebă doamna Danglars.

— Și, vă asigur, într-un mod splendid.

— Trebuie să-l îndemn pe Danglars să-i ofere un dineu, un bal, pentru ca să ne invite și el.

— Cum, vă veți duce la el? întrebă Debray râzând.

— De ce nu? Cu soțul meu!

— Dar contele acesta misterios e celibatar.

— Vedeți bine că nu, spuse baroana râzând la rândul ei și arătând-o pe frumoasa grecoaică.

— Femeia aceasta e o sclavă, după câte mi-a spus el singur — îți amintești Morcerf? — la dejunul tău.

— Recunoaște, dragul meu Lucien, spuse baroana că ea are mai degrabă aerul unei prințese.

— Din *O mie și una de nopți*, nu zic ba, dar ce le face pe prințese, dragul meu? Diamantele! Și ea e acoperită de diamante.

— Are chiar prea multe, spuse Eugénie, ar fi mai frumoasă fără ele, căci i s-ar vedea gâtul și mâinile, care au forme încântătoare.

— O, artista! O vedeți cum se pasionează?

— Iubesc tot ce e frumos, declară Eugénie.

— Dar în cazul acesta ce spuneți de conte? întrebă Debray; mi se pare că nici el nu e rău.

— Contele? întrebă Eugénie ca și cum nu se gândise încă să-l privească, e foarte palid.

— Tocmai că în paloarea aceasta e secretul pe care îl căutăm, spuse Morcerf. Contesa G pretinde că el e un vampir.

— Contesa G s-a înapoiat așadar? întrebă baroana.

— În loja de alături, spuse Eugénie, aproape față în față cu noi, mamă, femeia aceea cu păr blond, admirabil, e ea.

— O, da, spuse doamna Danglars, știți ce ar trebui să faceți, Morcerf?

— Porunciți, doamnă.

— Ar trebui să faceți o vizită contelui de Monte-Cristo și să ni-l adu-

ceți.

— De ce? întrebă Eugénie.

— Ca să vorbim cu el; nu ești curioasă să-l vezi?

— Cătuși de puțin.

— Ciudat copil! murmură baroana.

— De bună-seamă că va veni el singur, spuse Morcerf. Uite, v-a văzut, doamnă, și vă salută.

Baroana înapoie contelui salutul, însoțindu-l cu un zâmbet fermecător.

— Uite, mă sacrific, spuse Morcerf, vă părăsesc și mă duc să văd

dacă nu există un mijloc să-i vorbesc.

— Duceți-vă în loja lui, e simplu.

— Dar nu sunt prezentat.

— Cui?

— Frumoasei grecoaise.

— Ați spus că e sclavă.

— Da, dar susțineți că e o prințesă... Nu! Nădăjuiesc că, atunci când mă va vedea plecând din loja dumneavoastră, va ieși din a sa.

— Se poate. Duceți-vă.

— Mă duc.

Morcerf salută și ieși. Într-adevăr, în momentul în care trecea prin fața lojei contelui, ușa se deschise, contele spuse câteva cuvinte în limba arabă lui Ali care sta în coridor și îl luă pe Morcerf de braț.

Ali închise ușa și rămase în picioare în fața ei; în coridor se adunase lume în jurul nubianului.

— Parisul, începuse Monte-Cristo, e un oraș ciudat, iar parizienii un popor curios. S-ar zice că ei văd pentru prima oară un nubian. Priviți-i cum se înghesuie în jurul bietului Ali, care nu știe ce înseamnă asta. Vă asigur de un lucru: că un parizian poate să meargă la Tunis, la Constantinopol, la Bagdad sau la Cairo fără să se formeze un cerc în jurul lui.

— Aceasta, pentru că orientalii sunt oameni așezați, care văd ceea ce merită să fie văzut. Credeți-mă însă că Ali nu se bucură de popularitate, decât pentru că vă aparține și pentru că în momentul acesta sunteți omul la modă.

— Serios? Și cărui fapt datorez favoarea aceasta?

— Dumneavoastră înșivă. Dăruiți cai de o mie de ludovici; salvați viața nevestelor de procurori regali; puneți să alerge, sub numele de major Brack, cai pur-sânge și jochei mici ca o maimuță; în sfârșit, câștigați cupe de aur și le trimiteți femeilor frumoase.

— Dar cine naiba ți-a povestit aceste nebunii?

— Pe cea dintâi, doamna Danglars, care moare de dorința de a vă vedea în loja ei sau, mai bine-zis, de a fi văzută de lume; pe a doua, ziarul lui Beauchamp, iar pe a treia propria mea imaginație. De ce îi spuneți calului dumneavoastră *Vampa*, dacă vreți să păstrați incognito-ul?

— Adevărat, este o imprudență. Dar, ia spune-mi, contele de Morcerf nu vine din când în când la Operă? L-am căutat din ochi și nu l-am zărit nicăieri.

— Va veni astă-seară.

— Unde?

— Cred că în loja baroanei.

— Fermecătoarea ființă care este cu ea e fiica ei?

— Da.

— Complimentele mele.

Morcerf zâmbi.

— Vom mai vorbi despre asta mai târziu și pe larg, spuse el. Ce spuneți despre muzică?

— Despre care muzică?

— Despre cea care ați auzit-o.

— Spun că este o muzică foarte frumoasă, compusă de un compozitor omenesc, cântată de păsări cu două picioare și fără pene, cum spunea răposatul Diogene.

— Scumpe conte, s-ar părea că puteți auzi dacă vreți și cele șapte coruri din paradis.

— Când vreau o muzică admirabilă, viconte, muzică așa cum urechea omului nu a ascultat niciodată, dorm.

— În cazul acesta vă simțiți de minune aici; dormiți, scumpe conte, dormiți. Opera nu a fost născocită pentru altceva.

— Nu, pentru că orchestra face un zgomot prea mare. Ca să dorm somnul de care îți vorbesc, am nevoie de liniște și calm, și apoi de o anume preparație.

— A, faimosul hașiș!

— Exact, viconte. Când vei vrea să auzi muzică, vino să cinezi cu mine.

— Am mai auzit, când am dejunat la dumneavoastră, spuse Morcerf.

— La Roma?

— Da.

— A, era *guzla* Haydéei. Da, biata exilată se amuză uneori cântân-

du-mi arii din țara ei.

Morcerf nu mai stăruie. Tăcu și contele.

În momentul acela se auzi soneria.

— Mă scuzi, spuse contele luând-o spre loja sa.

— Cum să nu!

— Transmite complimentele mele contesei G din partea vampirului ei.

— Dar baroanei!

— Spune-i că voi avea onoarea, dacă îmi permite, să vin pentru a-i prezenta omagiile mele în timpul serii.

Începu al treilea act. Contele de Morcerf veni, așa cum făgăduise, la doamna Danglars.

Contele nu era unul dintre oamenii care stărnesc revoluție într-o sală, de aceea sosirea lui o remarcă doar persoanele din loja unde ocupase un loc.

Monte-Cristo îl văzu totuși și un zâmbet ușor îi flutură pe buze.

Haydée nu vedea nimic altceva, atâta vreme cât cortina era ridicată; ca toate firile primitive, ea adora tot ceea ce este frumos.

Actul al treilea se scurse ca de obicei. Domnișoarele Noblet, Julie și Leroux interpretară ariile lor obișnuite. Prințul de Grenada fu provocat de Robert-Mario, în sfârșit, impunătorul rege pe care-l știți, făcu ocolul scenei pentru a-și arăta mantia de catifea, ținând-o pe fiica sa de mână, apoi cortina căzu și sala se revărsă îndată în foaier și pe coridoare.

Contele ieși din lojă, iar peste o clipă apărură în loja baroanei Danglars.

Baroana nu-și putu înfrâna un strigăt de uimire, amestecat ușor cu bucurie.

— A, poftiți, domnule conte! exclamă ea, căci eram nerăbdătoare să adaug mulțumirile mele verbale la acelea scrise pe care vi le-am trimis.

— O, doamnă, spuse contele, vă mai amintiți de moftul acela? Eu îl uitasem.

— Da, dar ceea ce nu se uită, domnule conte, e că a doua zi ați salvat-o pe buna mea prietenă, doamna Villefort, din primejdia în care se aflase din pricina acelorași cai.

— Nici de data aceasta, doamnă, nu merit mulțumirile dumneavoastră. Ali, nubianul meu, a avut fericirea să aducă doamnei de Villefort acest serviciu deosebit.

— Și tot Ali l-a scăpat pe fiul meu din mâinile bandiților romani? Întrebă contele de Morcerf.

— Nu, domnule conte, spuse Monte-Cristo, strângând mâna pe care generalul i-o întindea, nu, de data aceasta accept mulțumirile pentru mine; dar mi le-ați mai adresat, iar eu le-am primit, astfel că sunt stânjenit când vă văd manifestând atâta recunoștință. Doamnă baroană, faceți-mi, vă rog, cinstea de a mă prezenta domnișoarei, fiica dumneavoastră.

— O, sunteți prezentat, cel puțin după mine, căci, de două sau trei zile, nu mai vorbim decât de dumneavoastră. Eugénie, continuă baroana întorcându-se spre fiica ei, domnul conte de Monte-Cristo!

Contele se înclină; domnișoara Danglars schiță o ușoară mișcare din

cap.

— Sunteți aici cu o admirabilă persoană, domnule conte, spuse Eugénie. E fiica dumneavoastră?

— Nu domnișoară, spuse Monte-Cristo uimit de ingeniozitatea extremă a fetei sau de uimitoarea ei impertinență, e o biată grecoaică al cărei tutore sunt.

— Și cum se numește?

— Haydée, răspuse Monte-Cristo.

— Grecoaică? murmură contele de Morcerf.

— Da, conte, spuse doamna Danglars; și spune-mi dacă ai văzut vreodată la curtea lui Ali-Tebelin, pe care l-ai servit cu atâta glorie, un costum admirabil ca acela din fața ochilor noștri.

— A, ați servit la lanina, domnule conte? întrebă Monte-Cristo.

— Am fost general-inspector al trupelor pașei, răspuse Morcerf, iar modesta mea avere, nu tăgăduiesc, se datorează dărnicii ilustrului șef albanez.

— Ia priviți! stărui doamna Danglars.

— Unde? îngăimă Morcerf.

— Colo, spuse Monte-Cristo.

Și, cuprinzându-l pe conte cu brațul, se plecă dimpreună cu el în afara lojei.

În momentul acela, Haydée, care îl căuta pe conte din ochi, îi zări capul palid lângă acela al lui Morcerf.

Spectacolul produse asupra fetei efectul capului Meduzei; schiță o mișcare înainte ca pentru a-i mistui pe amândoi cu privirea, apoi, aproape numaidecât, se trase îndărăt scoțând un țipăt slab, care totuși fu auzit de persoanele mai apropiate de ea și de Ali, care deschise îndată ușa.

— Domnule conte, ce i s-a întâmplat copilei dumneavoastră? întrebă Eugénie. S-ar părea că nu se simte bine.

— Într-adevăr, însă nu vă speriați, domnișoară: Haydée e foarte nervoasă și, în consecință, foarte sensibilă la mirosuri; un parfum care îi este antipatic ajunge să-i provoace leșin. Dar, adăugă scoțând din buzunar un flacon, am leacul aici.

După ce le salută pe baroană și pe fiica ei cu un singur gest, schimbă cu contele și cu Debray o strângere de mână și ieși din loja doamnei Danglars.

Când reintră într-a sa, Haydée era încă foarte palidă el îi luă cu greu mâna.

Monte-Cristo băgă de seamă că mâinile fetei erau umede și reci totodată.

— Cu cine vorbeai acolo, stăpâne? întrebă fata.

— Cu contele de Morcerf, care a fost în serviciul ilustrului tău părinte, și care mărturisește că lui îi datorează averea sa, răspuse Monte-Cristo.

— O, ticălosul! exclamă Haydée, el l-a vândut turcilor, iar averea este prețul trădării. Nu știai acestea, scumpul meu stăpân?

— Auzisem ceva cu privire la istoria asta în Epir, spuse Monte-Cristo, însă nu cunosc amănuntele. Vino, copila mea, mi le vei spune tu; sunt,

desigur, interesante.

— Da, vin. Cred că aş muri dacă aş mai rămâne multă vreme în faţa acestui om.

Şi, sculându-se repede, Haydée se înfăşură în burnusul ei de caşmir alb, brodat cu perle şi cu mărgear, şi ieşi în momentul în care cortina se ridica.

— Spuneţi dacă omul acesta nu este curios? îi spuse contesa G lui Albert, care se înapoiase la ea; ascultă cu religiozitate actul al treilea din *Robert* şi pleacă în momentul în care începe al patrulea.

XVII

SPECULAȚII LA BURSA

După câteva zile de la întâlnirca- aceasta, Albert de Morcerf veni să facă o vizită contelui de Monte-Cristo în casa de pe Champs-Elisée ce căpătase aerul de palat pe care, grație imensei sale averi, contele îl dădea chiar celor mai efemere locuințe ale sale.

Venea să-i repete mulțumirile doamnei Danglars, pe care i le mai adusese o scrisoare semnată baroana Danglars, născută Herminie de Servieux.

Albert era însoțit de Lucien Debray, care asocia cuvintelor prietenului său câteva complimente neoficiale, fără îndoială, dar a căror sursă contele nu putea să nu o suspecteze.

I se păru chiar că Lucien venea să-l vadă mânat de un dublu sentiment de curiozitate, și că jumătate din acest sentiment pornea din *Chaussée-d'Antin*. Putea presupune, într-adevăr, fără teama de a se înșela, că doamna Danglars, neputând cunoaște cu propriii ei ochi interiorul unui bărbat care dăruia cai de treizeci de mii de franci și care venea la Operă cu o sclavă greacă, purtând diamante de un milion, dăduse delegație ochilor prin care avea obiceiul să vadă pentru a-i împărtăși informații în legătură cu acest interior.

Dar contele nu arăta că bănuiește cea mai mică legătură între vizita lui Lucien și curiozitatea baroanei.

— Ești în relații aproape permanente cu baronul Danglars? îl întrebă el pe Albert de Morcerf.

— O, da, domnule conte, știți ce v-am spus.

— Situația se menține deci?

— Mai mult decât oricând, răspuse Lucien, este o afacere aranjată.

Și, socotind, fără îndoială că acest cuvânt amestecat în conversație îi dădea dreptul să rămână, Lucien își puse lornionul de baga în ochi și, mușcând măciulia de aur a bastonului, începu să facă ocolul camerei examinând armele și tablourile.

— După cât te auzisem, spuse Monte-Cristo, nu mi-aș fi închipuit că e posibilă o soluție așa de urgentă.

— Ce vreți? lucrurile merg fără să ne dăm seama. În timp ce noi nu ne gândim la ele, ele se gândesc la noi, iar când întoarcem capul, suntem uimiți cât de departe au ajuns. Părintele meu și domnul Danglars au servit împreună în Spania, părintele meu în armată, domnul Danglars

la intendență. Acolo, tatăl meu, ruinat de revoluție, și domnul Danglars, care n-avusese niciodată o situație, au pus bazele, părintele meu carierei sale politice și militare, care este frumoasă, domnul Danglars carierei politice și financiare, care e admirabilă.

— Da, într-adevăr, spuse Monte-Cristo, îmi pare că domnul Danglars mi-a vorbit despre asta cu prilejul vizitei ce i-am făcut și continuă, aruncând o privire asupra lui Lucien care frunzărea un album, domnișoara Eugénie e drăguță? Căci, dacă nu mă înșel, se numește Eugénie.

— Foarte drăguță sau, mai bine-zis, foarte frumoasă, răspunse Albert, de o frumusețe pe care nu o apreciez. Sunt un netrebnic.

— Vorbești ca și cum ai fi soțul ei.

— O, protestă Albert, privind în juru-i ca să vadă și el ce făcea Lucien.

— Știi, spuse Monte-Cristo, coborând glasul, că nu-mi pari entuziasmat de căsătoria aceasta?

— Domnișoara Danglars este prea bogată pentru mine, spuse Morcerf, și asta mă înspăimântă.

— Nu-i un motiv serios! Dumneata nu ești bogat?

— Tata are o rentă cam de cinczeci de mii de lire și îmi va da poate zece sau douăsprezece căsătorindu-mă.

— Într-adevăr, e un venit modest, mai ales la Paris, spuse contele, dar averea nu e totul pe lume, iar un nume frumos și o poziție socială înaltă înseamnă ceva. Numele dumitale e celebru, poziția minunată și apoi contele de Morcerf e soldat și este plăcut să vezi asociindu-se integritatea lui Bayard cu sărăcia lui Duguesdin. Dezinteresarea e cea mai frumoasă rază de soare la care poate sclipi o spadă nobilă. Eu, dimpotrivă, găsesc cum nu se poate mai potrivită căsătoria asta. Domnișoara Danglars te va îmbogăți, iar dumneata o vei înnobila.

Albert clătină din cap și rămase pe gânduri.

— Mai e ceva, spuse el.

— Mărturisesc, reluă Monte-Cristo, că îmi vine greu să înțeleg sila aceasta pentru o fată bogată și frumoasă.

— O, Doamne, spuse Morcerf, sila aceasta, dacă într-adevăr e silă, nu vine întregă de la mine.

— Dar de unde? Mi-ai spus doar că părintele dumitale dorea căsăto-

ria.

— Din partea mamei mele, iar mama e un ochi prudent și sigur. Ei, bine, ca nu se bucură, are un fel de pornire împotriva familiei Danglars.

— O, este explicabil! glăsui contele cu tonul întrucâtva forțat, doamna contesă de Morcerf, care e distincția, aristocrația, finețea în persoană, ezită oarecum să atingă o mână mojică, groasă și brutală; e natural.

— Nu știu dacă așa o fi, spuse Albert, ceea ce știu însă e că dacă această căsătorie se face, am impresia că va fi nefericită. Urmau să se adune pentru a discuta chestiunea încă de acum șase săptămâni; eu am avut însă niște migrene...

— Reale? întrebă contele, zâmbind.

— O, cât se poate de reale, fără îndoială, frica... Așa că întâlnirea a fost amânată cu două luni. Nu e nici o grabă, înțelegeți; eu n-am încă douăzeci și unu de ani; ea, Eugénie n-are decât șaptesprezece, dar cele două luni se termină săptămâna viitoare. Vor fi nevoiți să se execute. Nu vă puteți închipui, scumpe conte, cât de încurcat sunt... Oh, ce fericit sunteți că sunteți liber.

— Ei, bine, fii și dumneata; mă rog, cine te împiedică?

— Ar fi o decepție prea mare pentru tata dacă nu mă însor cu domnișoara Danglars.

— Atunci, însoară-te, spuse contele cu o ciudată mișcare din umeri.

— Da, însă, pentru mama, aceasta nu va fi decepție, ci durere.

— Atunci nu te însura, spuse contele.

— Voi vedea, voi încerca, îmi veți da un sfat, nu-i așa? iar dacă este cu puțință, mă veți scoate din încurcătură. Cred că m-aș certa cu contele, numai să n-o mâhnesc pe admirabila mea mamă.

Monte-Cristo întoarse capul, părea mișcat.

— Ei, ce faceți acolo? Un crochiu după Poussin? îl întrebă el pe Debray care stătea într-un jilț adânc în capătul salonului, ținând în mâna dreaptă un creion și în stânga un carnet.

— Eu? zise acesta liniștit; țin prea mult la pictură ca să încerc. Nu, fac cu totul altceva: cifre.

— Cifre?

— Da, calculez. Calculul te privește pe tine indirect, viconte; socotesc ce a câștigat casa Danglars de pe urma ultimei creșteri a acțiunilor Haiti: de la două sute șase, renta s-a urcat în trei zile la 409, iar prudentul bancher cumpărase mult la 206. De bună-seamă că a câștigat trei sute de mii de lire.

— Nu e asta lovitura lui cea mai bună, spuse Morcerf, nu a câștigat el anul acesta un milion cu bonurile Spaniei?

— Ascultă, dragul meu, glăsui Lucien, domnul conte de Monte-Cristo îți va spune ca italienii:

*Danaro e santia
Meta délia meta¹*

și încă este mult. De aceea, când mi se îndrugă astfel de povești, eu ridic din umeri.

— Dar vorbeai de Haïti? întrebă Monte-Cristo.

— O, cu Haïti e altceva; Haïti este *écarté*-ul jucătorilor de bursă francezi. Poate să-ți placă tabinetul, să adori whistul, să te înnebunești după boston și să te sature totuși de toate acestea; dar revii totdeauna la *écarté*: e un *hors-d'oeuvre*. În chipul acesta domnul Danglars a vândut ieri la 406 și a băgat în buzunar 300.000 de franci; dacă ar fi așteptat până astăzi, cota cădea la 208-205 și, în loc să câștige 300.000 de franci, ar fi pierdut 20.000 sau 25.000.

— Și de ce a căzut cota, de la 409 la 205? întrebă Monte-Cristo. Vă cer iertare, sunt ignorant în materie de bursă.

— Pentru că, răspunse Albert râzând, știrile se succed și nu se aseamănă.

— La naiba! exclamă contele; domnul Danglars joacă pentru a câștiga sau pentru a pierde trei sute de mii de franci într-o zi. În cazul acesta e, desigur, enorm de bogat.

— Nu el joacă, exclamă cu aprindere Lucien, ci doamna Danglars; ea este cu adevărat întreprinzătoare.

— Dar tu, care ești chibzuit, Lucien, și care cunoști nestabilitatea știrilor, deoarece te găsești la sursă, ar trebui s-o împiedici, spuse Morcerf cu un zâmbet.

— Cum aș putea s-o împiedic eu dacă nu izbutește bărbatul ei? întrebă Lucien. Cunoști caracterul baroanei; nu are nimeni influență asupra ei și nu face decât ceea ce vrea.

— O, dacă aș fi în locul tău! spuse Albert.

— Ei și?

— Aș vindeca-o, i-aș face astfel un serviciu viitorului ei ginere.

— Cum adică?

— Ei, la naiba, foarte lesne. I-aș da o lecție.

— O lecție?

— Da. Situația ta de secretar al ministrului îți dă o mare autoritate în ce privește informațiile. Nu deschizi gura fără ca agenții de schimb să nu-ți stenografieze, în cea mai mare grabă, cuvintele. Fă-o să piardă o sută de mii de franci la rezeală și va deveni prudentă.

— Nu înțeleg, îngăimă Lucien.

— Cu toate acestea e limpede, răspunse tânărul cu o naivitate câtuși de puțin prefăcută; anunță-i într-o zi ceva extraordinar, o știre telegrafică pe care numai tu ai putea s-o afli; că Henri al IV-lea, de exemplu, a fost văzut ieri la Gabrielle; în chipul acesta acțiunile se vor urca, ca își va fixa lovitura de bursă și va pierde cu siguranță când Beauchamp va scrie a doua zi în ziarul său.

„Cercurile bine informate pretind că regele Henri al IV-lea a fost văzut alaltăieri la Gabrielle; faptul este absolut inexact, regele Henri al IV-lea n-a părăsit Pont-Neuf.”

Lucien râse din vârful buzelor. Deși indiferent în aparență, Monte-Cristo nu pierduse un cuvânt din discuție, iar ochii săi sfredelitori citiseră un secret în încurcătura secretarului intim.

Consecința încurcăturii lui Lucien, care îi scăpase complet lui Albert, fu că Lucien își scurtă vizita.

Evident, se simțea stânjenit. Contele îi șopti, conducându-l, câteva

cuvinte la care el răspunse:

— Cu multă plăcere, domnule conte, accept.

Contele reveni la tânărul Morcerf.

— Nu crezi, îi spuse el, că ai făcut rău vorbind așa cum ai vorbit despre soacra dumitale în fața domnului Debray?

— Conte, vă rog, nu pronunțați cuvântul acesta.

— Serios, contesa este așa de categoric împotriva căsătoriei?

— Așa de mult, încât baroana vine foarte rar la noi, iar mama nu a fost, cred, nici de două ori până acum la doamna Danglars.

— În cazul acesta, mă simt tentat să-ți vorbesc pe șleau: domnul Danglars este bancherul meu, domnul de Villefort m-a copleșit cu politețea mulțumindu-mi pentru un serviciu pe care, printr-o fericită întâmplare, am putut să-l fac. Mă aștept la o avalanșă de dineuri. Iar ca să nu rămân mai prejos și ca să am meritul de a le-o lua înainte, am proiectat să reunesc în casa mea de țară de la Auteuil pe domnul și doamna Danglars, precum și pe domnul și doamna de Villefort. Dacă te invit la dineul acesta, așa cum invit pe domnul conte și pe doamna contesă de Morcerf, invitația n-o să aibă aerul unei întâlniri matrimoniale sau cel puțin doamna contesă de Morcerf nu va interpreta lucrul astfel, mai cu seamă dacă domnul baron Danglars îmi va face onoarea de a o aduce pe fiica sa? În cazul acesta, mama dumitale îmi va purta pică și nu vreau cătuși de puțin asta; dimpotrivă, țin, și spune-i, ori de câte ori ai prilejul, să aibă cea mai bună părere despre mine.

— Conte, spuse Morcerf, vă mulțumesc pentru sinceritate și accept să nu mă invitați. Spuneți că țineți la părerea bună a mamei mele de care vă pot spune că vă bucurați.

— Crezi? Întrebă Monte-Cristo cu interes.

— O, sunt sigur! Când ați plecat de la noi, deunăzi, am vorbit un ceas despre dumneavoastră; revin însă la ce spuneam. Dacă mama ar putea să afle intenția dumneavoastră — și mă voi încumeta să i-o comunic —, sunt sigur că v-ar fi cât se poate de recunoscătoare. E drept că, la rândul ei, tata va fi furios.

Contele începu să râdă.

— Ei, bine, îi spuse el lui Morcerf, ești prevenit. Îmi închipui însă că nu numai părintele dumitale va fi furios; domnul și doamna Danglars mă vor considera ca pe un om foarte nemanierat. Ei știu că te văd îndeaproape, că ești cea mai veche cunoștință pariziană a mea, și nu te vor găsi la mine. Mă vor întreba de ce nu te-am invitat. Gândește-te să pretextezi vreo obligație anterioară, cu oarecare aparențe de verosimilitate și pe care mi-o vei împărtăși printr-un bilețel. Cu bancherii știi că numai scrisul este valabil.

— Voi face mai mult decât atât, domnule conte, spuse Albert. Mama vrea să se ducă să respire aerul mării. Pentru ce zi e fixat dineul dumneavoastră?

— Pentru sâmbătă.

— Astăzi e marți. Bun, mâine-seară plecăm, poimâine dimineață vom fi la Tréport. Domnule conte, sunteți un om fermecător, căci nu-i puneți pe oameni în încurcătură.

— Serios vorbind, mă prețuiești mai mult decât merit. Doresc să vă

fiu agreabil, atâta tot.

— În ce zi ați făcut invitațiile?

— Chiar astăzi.

— Bine. Alerg la domnul Danglars și îl anunț că, mâine, mama și cu mine părăsim Parisul. Nu v-am văzut, în consecință nu știu nimic de dîneul dumneavoastră.

— Nebun ce ești! Dar domnul Debray care te-a văzut la mine?

— A, adevărat!

— Dimpotrivă, te-am văzut și te-am invitat aici, fără ceremonie, dar mi-ai răspuns cu naivitate că nu poți fi musafirul meu, deoarece plecați la Tréport...

— Foarte bine, suntem înțeleși. Dar până mâine veți veni să o vedeți pe mama?

— Până mâine e greu și aș nimeri în toiul pregătirilor de plecare.

— Ei bine, faceți mai mult decât atât; nu erați decât un om fermecător, veți fi un om adorabil.

— Ce trebuie să fac peritru asta?

— Ce trebuie să faceți?

— Întreb.

— Astăzi sunteți absolut liber. Veniți să luați masa cu mine. Vom fi între noi: dumneavoastră, mama și cu mine. Abia ați zărit-o pe mama, o veți vedea de aproape. E o femeie remarcabilă și nu regret decât un lucru: că nu există cu douăzeci de ani mai puțin perechea ei; ar fi, în curând, vă jur, o contesă și o vicontesă de Morcerf. Pe tata nu-l veți găsi: el e astă-seară ocupat și cînează la președintele Curții de conturi. Veniți, vom vorbi despre călătorii. Ați văzut lumea întreagă, ne veți povesti aventurile dumneavoastră, ne veți spune istoria frumoasei grecoice cu care erați deunăzi seara la Operă, pe care o numiți sclavă și pe care o tratați ca pe o prințesă. Vom vorbi italienește, spaniolește. Haide, acceptați, mama vă va mulțumi.

— Toate mulțumirile mele spuse contele. Invitația este cât se poate de atrăgătoare și regret din suflet că n-o pot accepta. Nu sunt liber, cum credeai, dimpotrivă, am o întâlnire dintre cele mai importante.

— A, luați seama, mi-ați arătat adineauri cum scapă cineva de un lucru neplăcut. Am nevoie de o dovadă. Din fericire, nu sunt bancher ca domnul Danglars, dar sunt, vă previn, tot așa de neîncredător ca și el.

— Ți-o voi da, spuse contele.

Și sună.

— Hm, exclamă Morcerf, până acum ați refuzat de două ori să luați masa cu mama. Este cu intenție, conte?

Monte-Cristo tresări.

— O, să nu crezi asta! spuse el, de altminteri, uite dovada mea.

Baptistin intră și rămase în picioare la ușă, așteptând.

— Nu eram înștiințat despre vizita dumitale, nu e așa?

— Sunteți un om atât de extraordinar, încât n-aș garanta.

— Nu puteam bănui cel puțin că mă vei invita la masă.

— Cât despre asta este probabil.

— Ei bine, ascultă, Baptistin...ce ți-am spus azi-dimineață când te-am chemat în cabinetul meu de lucru?

— Să încui poarta de îndată ce sună ora cinci.

— Pe urmă?

— O, domnule conte... spuse Albert.

— Nu, nu, vreau cu orice preț să scap de reputația misterioasă pe care mi-ai făcut-o, dragă conte. E prea greu pentru cineva să joace la infinit rolul lui Manfred. Vreau să trăiesc într-o casă de sticlă. Pe urmă... Urmează, Baptistin!

— Pe urmă să nu primesc decât pe domnul maior Bartolomeo Cavalcanti și fiul său.

— Ai auzit, domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, un om din cea mai veche noblețe a Italicilor și pentru care Dante și-a dat osteneala să-i pomenască spița... Îți amintești sau nu-ți mai amintești, în cântecul X al *Infernului*; fiul său e un tânăr fermecător, cam de vârsta dumitale, viconte, purtând același titlu ca dumneata și care își face intrarea în lumea pariziană cu milioanele părintelui său. Maiorul mi-l aduce în astă-seară pe fiul său, Andrea. Mi-l încredințează. Îl voi îndruma, dacă are vreun merit. Ai să mă ajuți, nu-i așa?

— Fără îndoială! Va să zică maiorul Cavalcanti e un vechi prieten al dumneavoastră? întrebă Albert.

— Cătuși de puțin. E un senior demn, foarte politicos, foarte modest, foarte discret, așa cum sunt sumedenie în Italia, urmași din familii străvechi. L-am văzutele mai multe ori, fie la Florența, fie la Bologna, fie la Lucca, și m-a anunțat că vine. Cunoștințele făcute în călătorie sunt prețioase: reclamă de la sine, în orice loc, prietenia pe care le-ai arătat-o cândva, din întâmplare; ca și omul civilizat, care știe să trăiască un ceas cu cineva, n-ar avea totdeauna un gând ascuns. Bunul maior Cavalcanti vine să revadă Parisul pe care nu l-a văzut decât în trecut, sub Imperiu, când s-a dus să înghețe la Moscova. Îi voi da o masă bună, mi-l va lăsa fiul său, îi voi făgădui că am să veghez asupra lui, îl voi lăsa să facă toate nebuniile și vom fi chit.

— Admirabil, spuse Albert, văd că sunteți un mentor prețios. Cu bine, deci. Duminică vom fi înapoi. Ascultați, am primit vești de la Franz.

— Serios? se miră Monte-Cristo. Se simte încă bine în Italia?

— Îmi închipui că da, cu toate acestea vă regretă. Spune că erați soarele Romei și că, fără dumneavoastră, totul e mohorât. Nu știu dacă n-o să meargă până la a spune că plouă.

— Și-a schimbat, așadar, părerea despre mine, prietenul dumitale Franz?

— Dimpotrivă, stăruiește în a vă crede fantastic de primul rang, de aceea vă regretă.

— Încântător tânăr, spuse Monte-Cristo, și pentru care am simțit o vie simpatie din prima seară când l-am văzut căutând o cină și când a binevoit să o accepte pe a mea. Mi se pare că el e fiul generalului d'Épinay.

— Exact.

— Cel care a fost asasinat mișelește la 1815?

— De bonapartiști.

— Întocmai! Pe cinstea mea, îmi este drag. Nu se fac și pentru el proiecte de căsătorie?

— Da, urmează să se însoare cu domnișoara de Villefort.
— Este adevărat?
— Așa cum eu urmez să mă însor cu domnișoara Danglars, continuă Albert râzând.
— Râzi?
— Da.
— De ce?
— Râd, pentru că mi se pare că văd aici tot atâta simpatie pentru mariaj câtă este între domnișoara Danglars și mine. Dar, dragă conte, noi vorbim despre femei, așa cum femeile vorbesc despre bărbați, e de neiertat.
Albert se ridică.
— Pleci?
— Mai întrebați? Vă bat la cap de două ceasuri și aveți politețea să mă întrebați dacă plec. Nu zău, conte, sunteți cel mai politicoș om de pe lume. Și cum sunt dresați servitorii dumneavoastră! Mai ales Baptistin! Eu n-am putut avea niciodată unul ca el. Ai mei fac impresia că-și iau exemplul pe cei de la Teatrul francez, care, tocmai pentru că n-au decât un cuvânt de spus, vin totdeauna să-l spună la rampă. Așa că, dacă vă despărțiți de Baptistin, vă rog să-mi dați întâietate.
— Ne-am înțeles, viconte.
— Nu-i totul, așteptați; transmiteți complimentele mele seniorului Cavalcanti del Cavalcanti; iar dacă tine cumva să-și căpătuiască fiul, găsiți-i o femeie bogată, nobilă, cel puțin dinspre partea mamei, și baroană dinspre partea tatălui. Vă voi ajuta eu.
— Oho, aici ai ajuns? răspunse Monte-Cristo.
— Da.
— Nu trebuie să pui mâna în foc pentru nimic.
— O conte, exclamă Morccrf, ce serviciu mi-ați face și cum v-ași iubi de o sută de ori mai mult dacă, grație dumneavoastră, aș rămâne celibatar cel puțin zece ani.
— Totul este posibil, răspunse Monte-Cristo cu gravitate. Apoi, luându-și bun rămas de la Albert, lovi de trei ori gongul.
Bertuccio apăru.
— Bertuccio, îi spuse, sâmbătă primesc în casa de la Auteuil.
Bertuccio, se înfioră ușor.
— Bine, domnule, îngăimă el.
— Am nevoie de dumneata, continuă contele, pentru ca totul să fie pregătit cum trebuie. Casa e foarte frumoasă sau cel puțin poate fi foarte frumoasă.
— Pentru aceasta ar trebui să schimbăm totul, domnule conte, căci tapetele s-au învechit.
— Schimbă totul, cu excepția unuia singur, cel din camera de culcare cu damasc roșu: îl vei lăsa așa cum e.
Bertuccio se înclină.
— Să nu te atingi nici de grădină: din curte poți face ce vrei, chiar îmi va plăcea să n-o poată recunoaște nimeni.
— Mă voi sili ca domnul conte să fie mulțumit. Voi fi și mai liniștit dacă domnul conte îmi va spune intențiile acestei mese.

— Dragă Bertuccio, spuse contele, de când ești te Paris te găsesc foarte schimbat. Nu mă mai cunoști?

— Excelența sa ar putea să-mi spună pe cine primește.

— Nu știu nici eu încă și nici dumneata n-ai nevoie să știi. Lucullus ia masa la Lucullus, atâta tot.

Bertuccio se înclină și ieși.

XVIII

MAIORUL CAVALCANTI

Nici contele, nici Baptistin nu mințiseră anunțând lui Morccrf vizita maiorului italian care îi servea lui Monte-Cristo ca pretext pentru a refuza invitația la masă.

Sunaseră ceasurile șapte și Bertuccio, conformându-se ordinului primit, plecase de două ore la Auteuil, când o trăsură se opri la poarta palatului și păru că fuge rușinată de îndată ce lăsă lângă poartă un bărbat cam de 52 de ani, îmbrăcat cu o redingotă verde cu brandenburguri negre, a căror specie e, pare-se, nepieritoare în Europa. Pantaloni largi de postav albastru, cizme destul de curate, deși de un lac nesigur și cu tălpi cam groase, mânuși de piele, o pălărie asemănătoare, ca formă, cu o pălărie de jandarm, un guler negru brodat cu o șuviță albă, pe care, dacă insul n-ar fi purtat-o de bună-voie, ar fi putut să pară un ștreang — acesta era costumul pitoresc al personajului ce a sunat la poartă, întrebând dacă locuiește pe Champs-Elisées, numărul 30 domnul contele de Monte-Cristo. După răspunsul afirmativ al portarului, intră, închise poarta și se îndreptă spre peron.

Capul mic și colțuros al omului albit, mustața stufoasă și cărunță îi ajutară lui Baptistin să-l recunoască, deoarece Baptistin căpătase semnalmentele musafirului și-l aștepta în fața vestibulului. De aceea, de cum își rosti numele, Monte-Cristo fu anunțat despre sosirea lui.

Străinul fu introdus în salonul cel mai simplu. Contele îl aștepta aici și îl întâmpină cu o mină zâmbitoare.

— A, scumpe domn, fiți binevenit! spuse el. Vă așteptam.

— Adevărat? Excelența voastră mă așteaptă?

— Da, fusesem înștiințat că sosiți azi la șapte.

— Că sosesc? Erați așadar înștiințat?

— Absolut.

— O, cu atât mai bine! Mă temeam, mărturisesc, să nu se fi uitat mica măsură de precauție.

— Care?

— De-a vă înștiința.

— O, nu!

— Dar sunteți sigur că nu vă înșelați?

— Sunt sigur.

— Pe mine mă aștepta Excelența voastră astăzi la șapte.

— Chiar pe dumneavoastră. De altminteri să verificăm.

— A, dacă mă așteptați nu mai este nevoie.

— Ba da, ba da, spuse Monte-Cristo.

Musafirul păru cam neliniștit.

— Nu sunteți domnul marchiz Bartolomeo Cavalcanti?

— Exact, Bartolomeo Cavalcanti, repetă străinul cu voioșie.

— Ex-maior în serviciul Austriei?

— Am fost maior? Întrebă cu sfială bătrânul militar.

— Da, spuse Monte-Cristo, maior. Numele acesta se dă în Franța gradului pe care l-ați avut în Italia.

— Bine, mai mult nu întreb, înțelegeți...

— De altminteri, nu veniți aici din proprie inițiativă, reluă Monte-Cristo.

— O, desigur!

— Ați fost trimis de cineva la mine.

— Da.

— De admirabilul abate Busoni.

— Întocmai! exclamă maiorul cu voioșie.

— Și aveți o scrisoare.

— Poftim.

— Ei, vedeți? Dați-mi-o.

Și Monte-Cristo luă scrisoarea, o deschise și o citi. Maiorul îl privea pe conte cu ochi mari, uimiți, care se îndreptau plini de curiozitate asupra fiecărui colțișor din apartament, dar care reveneau mereu asupra proprietarului.

— Exact... scumpul abate; „Maiorul Cavalcanti, un vrednic patrician, descendent al familiei Cavalcanti din Florența, bucurându-se de un venit de o jumătate de milion”, continuă Monte-Cristo citind.

Monte-Cristo își înălță ochii pe deasupra hârtiei și salută.

— O jumătate de milion. Bravo, scumpe domnule Cavalcanti.

— Scrie o jumătate de milion? Întrebă acesta.

— Absolut și, de bună-seamă că așa este, deoarece abatele Busoni cunoaște mai bine decât oricine toate marile averi din Europa.

— Fie și o jumătate de milion, aprobă musafirul, dar, pe cuvântul meu de onoare, nu credeam că se urcă la atâta.

— Pentru că aveți un administrator care vă fură; ce vreți, scumpe domnule Cavalcanti, trebuie să treceți și prin asta.

— M-ați lămurit, spuse musafirul cu gravitate. Am să-l concediez pe ticălos.

Monte-Cristo continuă:

— „Și căruia nu i-ar lipsi decât un lucru ca să fie fericit.”

— O, da, numai unul! spuse musafirul cu un suspin.

— „Să regăsească un fiu adorat.”

— Un fiu adorat.

— „Răpit în tinerețe, fie de un dușman al nobilei sale familii, fie de țigani.”

— La vârsta de cinci ani, domnule, oftă străinul, înălțând ochii la cer.

— Bietul părinte! îl compătimi Monte-Cristo.

Contele continuă:

— „Îi redau speranța, îi redau viața, domnule conte, anunțându-l că, prin dumneavoastră, îl poate regăsi pe fiul căutat zadarnic de cincisprezece ani.”

Străinul îl privi pe Monte-Cristo cu o expresie de negrăită neliniște.

— Pot face asta, spuse Monte-Cristo.

Maiorul se ridică.

— Va să zică, scrisoarea era adevărată până la capăt?

— Vă îndoiiți, scumpe domnule Bartolomeo?

— Nu, niciodată. Cum să mă îndoiesc? Un om grav, ca abatele Busoni, îmbrăcat în veșminte religioase, nu și-ar fi îngăduit o astfel de glumă; dar nu ați citit totul, Excelență.

— A, da, e un *post-scriptum*, spuse Monte-Cristo.

— Da, repetă străinul... e un... *post-scriptum*.

— „Ca să nu pricinuiesc maiorului Cavalcanti încurcătura de a-și strămuta capitalul de la bancherul său, îi trimit o poliță de două mii de franci pentru cheltuieli de voiaj și creditul sumei de patruzeci și opt de mii de franci, pe care dumneavoastră mi-o mai datorați.”

Maiorul urmări din ochi, cu vădită încordare, *post-scriptumul*.

— Bun, se mărgini contele să spună.

— A spus bun, murmură musafirul. Așadar, domnule... reluă el.

— Așadar?... întrebă Monte-Cristo.

— Așadar *post-scriptumul*...

— Ei, ce e cu *post-scriptumul*?

— Îl acceptați tot așa de binevoitor ca restul scrisorii?

— Desigur. Abatele Busoni și eu aveam un cont. Nu știu dacă îi mai datorez exact patruzeci și opt de mii de lire. Dar n-o să discutăm pentru câțiva bani. Dați o importanță prea mare acestui *post-scriptum*, scumpe domnule Cavalcanti.

— Vă mărturisesc, răspunse străinul, că, încrezător în semnătura abatelui Busoni, nu luasem asupra mea alte fonduri, așa că, dacă îmi lipsea această resursă, m-aș fi simțit foarte stânjenit la Paris.

— Un om ca dumneavoastră se poate simți stânjenit undeva?

întrebă Monte-Cristo, haida-de!

— Ei, necunoscând pe nimeni...

— Dar sunteți dumneavoastră cunoscut.

— Da, sunt cunoscut, astfel că...

— Spuneți, scumpe domnule Cavalcanti.

— Astfel că îmi veți înmâna cele patruzeci și opt de mii de lire?

— La prima cerere.

Maiorul rostogolea ochii mari, holbați.

— Dar luați loc, spuse Monte-Cristo, nu zău, nu știu ce fac... vă țin în picioare de-un sfert de ceas.

— Nu e nimic.

Maiorul trase un jilț și se așeză.

— Acum vreți să luați ceva? Un pahar de Xeres, de Porto, de Alicante? întrebă contele.

— De Alicanti. E vinul meu preferat.

— Am unul admirabil; cu un pișcot, nu-i așa?

— Cu un pișcot, de vreme ce mă siliți.

Monte-Cristo sună, apăru Baptistin.

Contele înaintă spre el.

— Ei, ce e? îl întrebă el în șoaptă.

— Tânărul e aici, răspuse valetul, pe același ton.

— Bine. Unde l-ai introdus?

— În salonul albastru, așa cum poruncise Excelența sa.

— Bravo! Adu vin de Alicanti și pișcoturi.

Baptistin ieși.

— Vă pricinuiesc osteneli pentru care îmi fac multe muștrări, spuse străinul.

— O, nu e nimic, zise Monte-Cristo.

Baptistin reveni cu paharele, cu vinul și pișcoturile. Contele umplu un pahar și turnă în al doilea numai câteva picături din lichidul rubiniu din sticla acoperită de pânze de păianjen și de toate celelalte semne ce indică bătrânețea vinului, mult mai sigur decât zbârciturile care trădează bă-trânețea omului.

Maiorul nu se înșelă asupra paharelor, căci îl luă pe cel plin și un pișcot.

Contele îi porunci lui Baptistin să așeze tava la îndemâna musafirului, care începu prin a gusta Alicantul din vârful buzelor, făcu o strâmbătură de mulțumire și muie delicat pișcotul în pahar.

— Așadar, domnule, spuse Monte-Cristo, dumneavoastră locuiți la Lucea, sunteți bogat, nobil, vă bucurați de considerația generală, aveți tot ce poate face fericit pe un om?

— Totul, Excelență, spuse maiorul, înghițind pișcotul, absolut totul.

— Și îi lipsea fericirii dumneavoastră doar un lucru?— Numai unul, spuse străinul.

— Să vă regăsiți copilul.

— O, da, asta îmi lipsea mult, spuse maiorul luând încă un pișcot.

Vrednicul musafir ridică ochii la cer și se căzni să ofteze.

— Ce s-a întâmplat cu fiul dumneavoastră atât de regretat, scumpe domnule Cavalcanti? întrebă Monte-Cristo, căci mi se spusese că ați rămas celibatar.

— Așa se credea, domnule, îl aprobă maiorul și-așa credeam și eu...

— Da, urmă Monte-Cristo, chiar dumneavoastră ați răspândit zvonul. Un păcat din tinerețe pe care voi ați să-l ascundeți de ochii lumii.

Străinul se ridică, își luă aerul cel mai calm și mai demn, în timp ce și cobora cu modestie ochii, fie pentru a-și asigura stăpânirea de sine, fie pentru a da ajutor imaginației, privindu-l pe sub gene pe conte, al cărui zâmbet stereotip indica aceeași binevoitoare curiozitate.

— Da, domnule, voiam să ascund greșeala aceasta de ochii lumii.

— Nu în ceea ce vă privește, căci un bărbat stă deasupra acestor lucruri.

— O, nu pentru mine, desigur! declară maiorul zâmbind și clătinând din cap.

— Ci pentru mama lui, spuse contele.

— Pentru mama lui, exclamă străinul, luând al treilea pișcot, pentru biata lui mamă.

— Mai beți, scumpe domnule Cavalcanti, îl îndeamnă Monte-Cristo, turnându-i al doilea pahar de vin; emoția vă înăbușă.

— Pentru biata lui mamă, murmură musafirul, încercând să vadă de nu cumva puterea voinței, activând asupra glandei lacrimale, ar putea

să-i ude colțul ochiului cu o lacrimă falsă.

— Care aparține uneia dintre primele familii din Italia, mi se pare...

— Patriciană din Fiesole, domnule conte, patriciană din Fiesole.

— Și care se numea...

— Doriți să-i știți numele?

— O, e de prisos să mi-l spuneți, căci îl cunosc, spuse Monte-Cristo.

— Domnul conte știe totul, declară străinul, înclinându-se.

— Olivia Corsinari, nu-i așa?

— Olivia Corsinari.

— Marchiză?

— Marchiză.

— Și, în cele din urmă, v-ați căsătorit cu ea în ciuda împotrivirilor familiei?

— Da, în cele din urmă.

— Și, reluă Monte-Cristo, aveți la dumneavoastră hârtiile în regulă?

— Care hârtii?

— Actul de căsătorie cu Olivia Corsinari și actul de naștere al copilului.

— Actul de naștere al copilului?

— Actul de naștere al lui Andrea Cavalcanti, fiul dumneavoastră; nu îl cheamă Andrea?

— Cred că da.

— Cum credeți?

— Oh, nu îndrăznesc să afirm, l-am pierdut de atâta vreme!

— Adevărat, în sfârșit, aveți toate hârtiile acestea?

— Domnule conte, recunosc cu părere de rău că nespunându-mi-se să mă înarmează cu piesele acestea, am neglijat să le iau.

— La naiba! exclamă Monte-Cristo.

— Erau absolut necesare?

— Cât se poate de necesare.

Străinul se scărpină pe frunte.

— *Ah, per Bacco*, cât se poate de necesare! îngăimă el!

— Fără îndoială; dacă se va ridica aici vreo obiecție asupra temeiniciei căsătoriei dumneavoastră, asupra legitimității copilului?

— Adevărat, s-ar putea formula îndoiele.

— Ar fi neplăcut pentru tânăr.

— Ar fi fatal.

— Din cauza aceasta ar putea să piardă o căsătorie splendidă.

— O, *peccato!*

— În Franța, înțelegeți, lumea este austeră; nu e de ajuns, ca în Italia, să te duci la un preot și să-i spui: „Ne iubim, uniți-ne”. În Franța există căsătoria civilă, iar ca să te căsătorești civil ai nevoie de piese care dovedesc identitatea.

— Ce nenorocire că nu am hârtiile acestea!

— Noroc că le am eu, declară Monte-Cristo.

— Dumneavoastră?

— Da.

— Le aveți?

— Le am.

— O, bravo, spuse musafirul care, văzând că ținta călătoriei sale e zădărnicită de lipsa hârtiilor, se temea că neglijența aceasta va pune vreo piedică în calea celor patruzeci și opt de mii de lire. Ce fericire! Da, reluă el, este o fericire căci eu nu mă gândisem.

— Îmi închipui că omul nu se poate gândi la toate. Din fericire, însă, abatele Busoni s-a gândit în locul dumneavoastră.

— Scumpul abate!

— E un om prevăzător.

— Un om admirabil! exclamă străinul, și vi le-a trimis?

— Uite-le.

Străinul își împreună mâinile în semn de admirație.

— V-ați căsătorit cu Olivia Corsinari la biserica Sfânta Paula din Monte-Cattini; uite certificatul preotului.

— Da, uite-l, spuse maiorul privind cu uimire.

— Și uite actul de botez al lui Andrea Cavalcanti, eliberat de preotul din Saravezza.

— Totul este în regulă, spuse maiorul.

— Luați hârtiile acestea cu care nu am ce face și dați-le fiului dumneavoastră, care le va păstra cu grijă.

— Bineînțeles... dacă le-ar pierde...

— Ei, și dacă le-ar pierde? întrebă Monte-Cristo.

— Aș fi obligat să scriu acolo și ar trece mult până să procurăm altele.

— Într-adevăr, ar fi anevoios, spuse Monte-Cristo.

— Aproape imposibil, răspunse străinul.

— Îmi pare bine că vă dați seama de valoarea hârtiilor.

— Le consider ca pe niște lucruri neprețuite.

— Acum, în ce o privește pe mama tânărului?... , întrebă Monte-Cristo

— În ce-o privește pe mama tânărului... repetă maiorul cuîngrijorare.

— Marchiza Corsinari...

— Vom avea nevoie de ea? se sperie străinul, simțind că dificultățile se ivesc sub pașii săi.

— Nu, domnule, reluă Monte-Cristo; de altminteri n-a...

— Ba da, ba da, spuse maiorul; a...

— A plătit tributul său naturii...

— O da, spuse străinul cu însuflețire.

— Eu am știut asta, reluă Monte-Cristo, a murit de-acum zece ani.

— Și îi plâng încă moartea, domnule, spuse maiorul, scoțând din buzunar o batistă cu pătrățele și ștergându-și, pe rând, mai întâi ochiul stâng, pe urmă ochiul drept.

— Ce vreți? spuse Monte-Cristo, suntem toți muritori. Înțelegeți acum, scumpe domnule Cavalcanti, înțelegeți că nu-i nevoie să se știe în Franța că sunteți despărțiți de fiul dumneavoastră de cincisprezece ani. Toate aceste povești cu țigani care răpesc copii n-au trecere la noi. L-ați trimis să-și-facă educația într-un colegiu de provincie și vreți să-și termine educația în lumea pariziană. De aceea ați părăsit Via-Reggio unde locuiți de la moartea soției. Va fi de-ajuns.

— Credeți?

— Desigur.

— Foarte bine atunci.
— Dacă s-ar afla ceva cu privire la despărțire...
— A, da! Ce am să spun?
— Că un perceptor infidel, vândut dușmanilor familiei dumneavoastră...
— Corsinari?
— Desigur... răpise copilul pentru ca să vi se stingă numele.
— Într-adevăr, deoarece este singurul fiu.
— Acum când totul e pus la punct, când amintirile reîmprospătate nu vă vor trăda, ați ghicit, fără îndoială, că v-am rezervat o surpriză?
— Plăcută? întrebă musafirul.
— O, văd bine că ochiul și inima unui părinte nu pot fi înșelate, spuse Monte-Cristo.
— Hm, făcu maiorul.
— Vi s-a făcut vreo indiscreție sau ați ghicit că era aici?
— Cine?
— Copilul dumneavoastră, fiul dumneavoastră, Andrea.
— Am ghicit, răspunse musafirul cu cel mai desăvârșit calm: așadar e aici?
— Aici, valetul m-a înștiințai adineauri despre sosirea lui.
— A, foarte bine, foarte bine! spuse maiorul, strângând la fiecare exclamație brandenburgurile.
— Scumpe domn, vă înțeleg emoția, aveți nevoie de un răgaz pentru a vă veni în fire, vreau să-l pregătesc și pe tânăr pentru întrevederea atât de dorită, căci îmi închipui că și el e la fel de nerăbdător.
— Cred, spuse Cavalcanti.
— Peste un sfert de oră suntem ai dumneavoastră.
— Mi-l aduceți? Împingeți bunătatea până la a mi-l prezenta dumneavoastră?
— Nu, nu vreau să mă plasez între un părinte și fiul său. Veți fi singuri, domnule maior, fiți însă pe pace, în chiar cazul în care vocea sângelui va rămâne mută, nu vă veți înșela: va intra pe ușa aceasta. E un tânăr frumos, blond, cam prea blond poate, cu maniere foarte politicoase, veți vedea.
— Un moment, spuse maiorul; știți că n-am luat cu mine decât cele două mii de franci pe care bunul abate Busoni mi le dăduse. Am făcut călătoria și...
— Și aveți nevoie de bani... Este cât se poate de firesc, scumpe domnule Cavalcanti, poftim, pentru a face o sumă rotundă, opt hârtii a o mie de franci.
Ochii maiorului scânteiară.
— Vă mai datorez patruzeci de mii de franci, spuse Monte-Cristo.
— Excelența voastră vrea o chitanță? întrebă maiorul, vârând hârtiile în buzunarul dinăuntru hainei.
— La ce bun? întrebă contele.
— Ca să vă descărcați fată de abatele Busoni.
— Bine, îmi veți da o chitanță generală când veți încasa ultimii patruzeci de mii de franci. Între oameni cinstiți astfel de precauții sunt

inutile.

— A, da, adevărat, între oameni cinștiți...

— Acum încă un cuvânt, marchize.

— Spuneți.

— Îmi îngăduiți o mică recomandare?

— Cum să nu? Vă rog.

— N-ar fi rău să lepădați redingota aceasta.

— Adevărat, spuse maiorul privind veșmântul cu un zâmbet.

— Da, costumul acesta se mai poartă la Via-Reggio, dar, oricât de elegant ar fi, la Paris moda lui a trecut.

— Păcat! spuse străinul.

— O, dacă țineți, o veți relua la plecare.

— Dar ce să îmbrac?

— Ceea ce veți găsi în geamantanele dumneavoastră.

— Cum, în geamantanele mele? N-am decât un portmantou.

— Cu dumneavoastră, fără îndoială. Ce nevoie să vă împovărați? De altminteri, unui ostaș bătrân îi place să meargă cu bagaj ușor.

— Tocmai de aceea.

— Dumneavoastră sunteți însă prevăzător și ați trimis geamantanele înainte. Ele au sosit ieri la Hôtel des Princes, pe strada Richelieu. Ați reținut acolo un apartament.

— Așadar, în geamantane...

— Îmi închipui că ați avut prevederea de a-l pune pe valet să împacheteze tot ce vă trebuie: haine de oraș, uniforma. Nu uitați crucea. Lumea își mai bate încă joc de ea în Franța, dar cu toate acestea, se poartă.

— Foarte bine, foarte bine, foarte bine, spuse maiorul care mergea din uimire în uimire.

— Și acum, încheie Monte-Cristo, pentru că inima vă e întărită contra emoțiilor prea vii, pregătiți-vă, scumpe domnule Cavalcanti, să revedeți pe fiul dumneavoastră Andrea.

Și, salutându-l cu eleganță pe străinul uluit, Monte-Cristo dispăru în spatele perdelei.

XIX

ANDREA CAVALCANTI

Contele de Monte-Cristo intră în salonul vecin, pe care Baptistin îl subnumise salonul albastru, și unde fusese precedat de un tânăr cu aere dezghețate, destul de elegant și pe care o trăsurică de piață îl lăsase cu o jumătate de oră mai înainte la poarta palatului. Lui Baptistin nu i-a fost greu să-l recunoască; era într-adevăr tânărul cu păr blond, cu barbă roșcată, cu ochi negri, al cărui ten rumen îi fusese descris de către stăpân.

Când contele intră în salon, tânărul stătea lungit pe o sofa, plesnindu-și distrat cizma cu o biciușcă.

Zărindu-l pe Monte-Cristo, se ridică repede.

— Domnul e contele de Monte-Cristo? întrebă el.

— Da, domnule, răspuse acesta, și am, mi se pare, onoarea să vor-

besc cu domnul viconte Andrea Cavalcanti?

— Viconte Andrea Cavalcanti, repetă tânărul însoțind cuvintele cu un salut plin de dezinvoltură.

— Aveți, desigur, o scrisoare pentru mine? îl întreabă Monte-Cristo.

— Nu v-am vorbit despre ea din cauza semnăturii, care mi s-a părut ciudată.

— Simbad marinarul, nu-i așa?

— Întocmai. Iar pentru că nu am cunoscut alt Simbad marinarul decât pe acela din *O mie și una de nopți*...

— Ei, bine, e unul dintre urmașii săi, un prieten al meu foarte bogat, un englez mai mult decât original, aproape nebun, al cărui nume adevărat este lordul Wilmore.

— Atunci îmi explic totul, spuse Andrea. Lucrurile merg de minune. E același englez pe care l-am cunoscut...a, da... foarte bine... Domnule conte, sunt servitorul dumneavoastră.

— Dacă cele ce-mi faceți onoarea de a-mi spune sunt adevărate, răspunse contele zâmbind, nădăjduiesc că veți avea bunătatea să-mi dați câteva detalii asupra dumneavoastră și a familiei dumneavoastră.

— Cu plăcere, domnule conte, spuse tânărul cu o volubilitate care dovedea tăria memoriei sale. Cum ați spus, sunt viconte Andrea Cavalcanti, fiul maiorului Bartolomeo Cavalcanti, urmașul familiei Cavalcanti, înscrisă în cartea de aur a Florenței. Familia noastră, deși încă foarte bogată, deoarece tatăl meu posedă un venit de o jumătate de milion, a trecut prin multe nenorociri, iar eu, domnule, am fost răpit la vârsta de cinci sau șase ani de un educator necredincios; astfel că, de cincisprezece ani, nu l-am mai văzut pe autorul zilelor mele. De când am ajuns la vârsta rațiunii, de când sunt liber și stăpân pe mine îl caut, însă zadarnic. În sfârșit, scrisoarea prietenului dumneavoastră Simbad cum că el e la Paris mă autoriză să mă adresez dumneavoastră pentru a căpăta vești.

— Într-adevăr, domnule, cele ce îmi povestiți sunt foarte interesante, spuse contele privind cu sumbră satisfacție figura degajată care avea întipărită pe ea o frumusețe asemănătoare aceleia a îngerului păcatului, și ați făcut foarte bine că v-ați conformat întru totul invitației prietenului meu Simbad, căci tatăl dumneavoastră este aici și vă caută.

De când intrase în salon, contele nu-l pierduse din ochi pe tânăr; admirase siguranța privirii și siguranța vocii; dar la auzul cuvintelor acestea așa de naturale: *tatăl dumneavoastră este aici și vă caută*, tânărul făcu un salt și strigă:

— Tata? Tata este aici?

— Fără îndoială, răspunse Monte-Cristo. Tatăl dumneavoastră, maiorul Bartolomeo Cavalcanti.

Impresia de groază întipărită pe trăsăturile tânărului dispăru aproape imediat.

— A, da, așa e, spuse el, maiorul Bartolomeo Cavalcanti. Și spuneți, domnule conte, că scumpul meu tată este aici?

— Da, domnule. Voi adăuga chiar că tocmai m-am despărțit de el, că istoria pe care mi-a povestit-o cu privire la fiul adorat, pierdut cândva, m-a mișcat foarte mult; durerile, temerile, speranțele sale în această

privință ar alcătui un poem înduioșetor. În sfârșit, într-o zi, a primit vești care îl anunțau că răpitorii fiului său se ofereau să i-l redea sau să-i arate unde este în schimbul unei sume destul de mari. Nimic nu l-a oprit pe bunul părinte, suma a fost trimisă la frontiera Piemontului, împreună cu un pașaport vizat pentru Italia. Vă aflați în sudul Franței, nu?

— Da, domnule, răspuse Andrea cu aer încurcat, da, mă aflam în sudul Franței.

— O trăsură urma să vă aștepte la Nisa?

— Exact, domnule, ea m-a adus de la Nisa la Genova, de la Genova la Torino, de la Torino la Chambéry, de la Chambéry la Pont-de-Bcauvoisin și de la Pont-de-Beauvoisin la Paris.

— Admirabil! Nădăjduia să vă întâlnească în cale, căci pe același drum mergea și el; de aceea itinerariul dumneavoastră fusese stabilit astfel.

— Mă îndoiesc însă că, întâlnindu-mă, scumpul meu tată m-ar fi recunoscut, spuse Andrea. De când l-am pierdut din vedere, m-am mai schimbat.

— O, glasul sângelui! spuse Monte-Cristo.

— A, da, adevărat! îl aprobă tânărul, nu mă gândeam la glasul sângelui.

— Acum, reluă Monte-Cristo, un singur lucru îl neliniștește pe marchizul Cavalcanti; ce-ați făcut cât timp ați fost departe de el; cum ați fost tratat de persecutorii dumneavoastră; dacă v-au respectat obârșia. În sfârșit, dacă nu ați rămas de pe urma acestei suferințe morale, de o sută de ori mai cruntă decât suferința fizică, cu vreo slăbire a facultăților pe care natura vi le-a dăruit în chip așa de larg, și dacă puteți relua și susține cu vrednicie, în lume, rangul ce vă aparține.

— Domnule, îngăimă tânărul uluit, nădăjduiesc că nici un...

— L-am auzit vorbind întâia oară despre dumneavoastră pe prietenul meu Wilmore, filantropul. Am aflat că el v-a găsit într-o situație neplăcută, nu știu care și nu l-am întrebat: nu sunt curios. Nenorocirile dumneavoastră l-au interesat. Așadar, prezentați interes. Mi-a spus că voia să vă redea în lume poziția pe care ați pierdut-o, că îl va căuta pe tatăl dumneavoastră, că îl va găsi; l-a căutat și, pare-se, l-a găsit, de vreme ce este aici; în sfârșit m-a înștiințat ieri despre sosirea dumneavoastră; atâta tot. Știu că prietenul meu Wilmore e un original, dar, în același timp, deoarece e un om sigur, bogat ca o mină de aur și care deci își poate permite originalitățile fără ca ele să-l ruineze, am făgăduit că mă voi conforma instrucțiunilor sale. Acum, domnule, întrebarea mea să nu vă jignească; deoarece voi fi obligat să vă patronez câtva timp, aș dori să știu dacă nenorocirile care vi s-au întâmplat, independent de voința dumneavoastră, și care nu scad câtuși de puțin considerația ce vă port, nu v-au înstrăinat oarecum de lumea în care averea și numele vă îndreptăteau să faceți o figură așa de frumoasă.

— Domnule, răspuse tânărul, recăpătându-și cutezanța pe măsură ce contele vorbea, fiți liniștit în această privință; răpitorii care m-au îndepărtat de părintele meu și care, fără îndoială, urmăreau scopul de a mă vinde mai târziu lui, așa cum au făcut, calculaseră că, pentru a obține un câștig bun, trebuia să-mi lase întreaga valoare personală, ba chiar să o

sporească, dacă era posibil. Am primit deci o educație destul de bună și am fost tratat de hoții de copii aproape cum erau tratați sclavii în Asia Mică, ai căror stăpâni îi făceau dascăli, medici și filosofi, pentru a-i vinde mai scump la târgul din Roma.

Monte-Cristo zâmbi cu satisfacție; nu se așteptase la atâta, pare-se, din partea domnului Andrea Cavalcanti.

— De altminteri, reluă tânărul, dacă se va observa la mine vreun curs de educație sau, mai bine-zis, de bune maniere, lumea va avea, cred, indulgența să-l scuze ținând seama de nenorocirile care au însoțit nașterea și au urmărit tinerețea mea.

— Bine, viconte, veți face ce veți vrea, căci sunteți stăpân și lucrul vă privește, spuse Monte-Cristo cu neglijență; dinspre partea mea, însă, vă asigur că nu voi spune un cuvânt despre toate aceste aventuri. Povestea dumneavoastră e un roman, iar lumea care adoră romanele strânse între două coperte de hârtie galbenă se ferește ciudat de cele pe care le vede legate în scoarțe vii, chiar de ar fi aurite, așa cum puteți fi dumneavoastră. Aceasta e dificultatea pe care îmi voi permite să v-o semnalez, domnule viconte. De îndată ce veți fi povestit cuiva mișcătoarea dumneavoastră istorie, ea va goni în lume complet denaturată. Veți fi obligat să pozați în Antony și timpul lui Antony a cam trecut. Veți repurta poate un succes de curiozitate, dar nu oricui îi place să devină centru de observații și țintă pentru comentarii. Lucrul vă va obosi, poate.

— Cred că aveți dreptate, domnule conte, spuse tânărul, îngălbenindu-se fără să vrea sub privirea neînduplecată a lui Monte-Cristo, e un grav neajuns.

— O, nu trebuie nici să-l exagerați! Căci, pentru a evita o greșeală, ați săvârși o nebunie. Nu, e vorba de un simplu plan de purtare, iar pentru un om inteligent ca dumneavoastră, planul poate fi adoptat cu atât mai multă ușurință cu cât e conform intereselor dumneavoastră. Va trebui să combateți prin mărturii și prin prietenii onorabile tot ce poate fi întunecos în trecutul dumneavoastră.

Andrea își pierdu, vădit, cumpătul.

— M-aș oferi eu ca garant, dar la mine e o deprindere morală de a mă îndoii de cei mai buni prieteni și o nevoie de a căuta să-i fac și pe alții să se îndoiască, de aceea voi juca un rol nepotrivit, cum spun tragedienii, și aș risca să fiu fluierat, ceea ce nu-i nevoie.

— Cu toate acestea, domnule conte, spuse Andrea cu îndrăzneală, din considerație pentru lordul Wilmore care m-a recomandat.

— Da, desigur, reluă Monte-Cristo, dar lordul Wilmore nu mi-a ascuns, scumpe domnule Andrea, că ați avut o tinerețe cam furtunoasă. O, nu vă cer să vă destăinuți, spuse contele, văzând mișcarea lui Andrea, de altminteri nu aveți nevoie. Îl veți vedea pe domnul marchiz Cavalcanti, părintele dumneavoastră. Îl veți vedea. E cam rigid, cam înțelept, dar e o chestiune de uniformă, iar când se va ști că de optsprezece ani el e în serviciul Austriei, totul va fi scuzat; îndeobște noi nu suntem pretențioși cu austriecii. Pe scurt, un părinte destul de bine, vă asigur.

— Mă liniștiți, domnule, fusesem despărțiți de atâta vreme încât nu

păstrez nici o amintire despre el.

— Și apoi, știți, grație unei averi mari, multe lucruri trec neobservate.

— Tatăl meu este, așadar, bogat, domnule?

— Milionar... un venit de cinci sute de mii de lire.

— În cazul acesta, întrebă tânărul cu încordare, mă voi găsi într-o situație... plăcută?

— Dintre cele mai plăcute, scumpe domn, el vă acordă o rentă de cincizeci de mii de lire pe an pentru tot timpul cât veți rămâne la Paris.

— Dar, în cazul acesta, voi rămâne pentru totdeauna.

— Eh, cine poate să fie sigur de împrejurări, scumpe domn? Omul propune și Dumnezeu dispune...

Andrea oftă.

— Dar, în sfârșit, pentru timpul cât voi rămâne la Paris și în cazul când nici o împrejurare nu mă va depărta, banii despre care îmi pomenești adineauri îmi sunt asigurați?

— O, bineînțeles!

— De către părintele meu? întrebă Andrea neîncrezător.

— Da, dar garantați de lordul Wilmore, care, în urma cererii părintelui dumneavoastră, v-a deschis un credit de cinci mii de franci pe lună la domnul Danglars, unul dintre cei mai siguri bancheri din Paris.

— Și părintele meu are de gând să stea mult la Paris? întrebă

Andrea cu neliniște.

— Câteva zile numai, răspuse Monte-Cristo. Serviciul nu-i permite să lipsească mai mult de două sau trei săptămâni.

— Scumpul meu părinte! spuse Andrea, vădit încântat de plecarea urgentă.

— De aceea, continuă Monte-Cristo, prefăcându-se că se înșală asupra accentului cuvintelor, de aceea, nu vreau să întârzii cu o clipă momentul întâlnirii. Sunteți pregătit să-l îmbrățișați pe vrednicul domn Cavalcanti?

— Îmi închipui că nu vă îndoiiți.

— Bine, scumpe prietene, intrați în salon și-l veți găsi pe tatăl dumneavoastră, care vă așteaptă.

Andrea făcu o plecăciune adâncă în fața contelui și intră în salon.

Contele îl urmări din ochi și după ce îl văzu dispărând, apăsă pe un resort în legătură cu un tablou care, depărtându-se de ramă, lăsa să se vadă în salon, printr-o scobitură făcută cu iscusință.

Andrea închise ușa în urma lui și înaintă spre maiorul care se ridică de îndată ce auzi zgomotul pașilor.

— Oh, domnule și iubite părinte, dumneata ești? i se adresă Andrea cu voce tare, astfel încât contele să-l audă prin ușa închisă.

— Bună ziua, scumpul meu fiu, spuse maiorul cu gravitate.

— Ce fericire să ne revedem după atâția ani de despărțire! spuse Andrea, continuând să privească spre ușă.

— Într-adevăr, despărțirea a fost lungă.

— Nu ne îmbrățișăm, domnule? reluă Andrea.

— Cum vrei, fiul meu, spuse maiorul.

Și cei doi se îmbrățișară, așa cum se îmbrățișează la Teatrul francez, adică trecându-și capul peste umăr.

— Așadar, iată-ne împreună, spuse Andrea.
— Iată-ne împreună, repetă maiorul.
— Pentru a nu ne mai despărți niciodată?
— Ba da; cred, scumpul meu fiu, că privești acum Franța ca pe o a doua patrie.
— Adevărat, spuse tânărul. Aș fi deznădăjduit să părăsesc Parisul.
— Iar cu, înțelegi, n-aș putea să trăiesc în altă parte decât la Lucea. Mă voi întoarce deci în Italia, de îndată ce voi putea.
— Dar, înainte de a pleca, scumpul meu părinte, îmi vei da — nu-i așa? — hârtiile cu ajutorul cărora să dovedesc sângele din care mă trag?
— Fără îndoială, căci pentru asta am venit și am întâmpinat toate greutățile, să te întâlnesc pentru a ți le da, ca să nu mai fim nevoiți să ne căutăm iarăși; lucrul acesta mi-ar lua și restul vieții.
— Dar hârtiile?
— Uite-le.
Andrea luă cu lăcomie actul de căsătorie al tatălui său, certificatul său de botez și, după ce le desfăcu cu o grabă firească unui fiu bun, parcurse ambele piese cu o iuțea și o deprindere care trădau privirea cea mai isteată și intereseul cel mai viu.
După aceea, o expresie de bucurie extraordinară sclipi pe fruntea sa; și, privindu-l pe maior cu un zâmbet ciudat:
— Va să zică, nu mai sunt galere în Italia?...
Maiorul tresări.
— De ce? întrebă acesta.
— Pentru că astfel de piese se fabrică în chip nepedepsit.
— Pentru jumătate doar din vina asta, scumpul meu părinte, în Franța ne-ar trimite să luăm aer pe cinci ani la Toulon.
— Mă rog? întrebă maiorul încercând să ia un aer maiestuos.
— Scumpe domnule Cavalcanti, îl întrebă Andrea, strângându-i brațul, cât ți se dă ca să fii tatăl meu?
Maiorul vru să vorbească.
— Ssst! Andrea coborând glasul, îți voi da dovada încrederii; mie mi se dau cincizeci de mii de franci pe an ca să fiu fiul dumitale. Înțelegi dar că nu eu voi fi dispus să tăgăduiesc că-mi ești părinte.
Maiorul privi cu neliniște în jur.
— Fii pe pace, suntem singuri, spuse Andrea, de altminteri vorbim italienește.
— Mi se dau cincizeci de mii de franci o dată pentru totdeauna, spuse maiorul.
— Domnule Cavalcanti, zise Andrea, crezi în povești?
— Altădată nu, dar acum sunt nevoit să cred.
— Ai avut deci dovezi?
Maiorul scoase din buzunar un pumn de aur.
— Precum vezi, pipăibile.
— Socotești deci că pot să mă încred în făgăduielile ce mi s-au dat?
— Cred că da.
— Și că admirabilul conte le va respecta?
— Absolut. Înțelegi însă că, pentru asta, trebuie să ne jucăm rolul.
— Cum adică?

— Eu de tată duios...
— Eu de fiu respectuos...
— Deoarece ei doresc să te tragi din mine...
— Care ei?
— Eh, nu știu, cei care ți-au scris; n-ai primit o scrisoare?
— De la un anume abate Busoni.
— Pe care nu-l cunoști?
— Pe care nu l-am văzut niciodată.
— Ce-ți spunea scrisoarea?
— Nu mă trădezi?
— Cătuși de puțin, avem aceleași interese.
— Atunci citește.
Și maiorul dădu tânărului o scrisoare.
Andrea citi cu glas încet:

„Ești sărac, te așteaptă o bătrânețe nenorocită. Vrei să devii, dacă nu bogat cel puțin independent?”

Pleacă la Paris imediat și du-te de cere domnului conte de Monte-Cristo, Avenue des Champs-Élisées numărul 30, pe fiul pe care l-ai avut cu marchiza de Corsinari și care ți-a fost răpit la vârsta de cinci ani.

Pe fiu îl cheamă Andrea Cavalcanti.

Ca să nu te îndoiești de atenția pe care subsemnatul o are pentru a-ți fi pe plac, vei găsi alăturat:

1. Un bon de două mii patru sute de lire toscane, plătibil la domnul Gozi din Florența;

2. O scrisoare de introducere la domnul conte de Monte-Cristo asupra căruia creditez cu o sumă de patruzeci și opt de mii franci.

Fii la conte la 26 mai, orele șapte seara.

Abatele Busoni”

— Exact.
— Cum exact? Ce vrei să spui? Întrebă maiorul.
— Spun că și eu am primit una aproape la fel.
— Dumneata?
— Da, eu.
— De la abatele Busoni?
— Nu.
— Dar de la cine?
— De la un englez, un oarecare lord Wilmore, care poartă numele de Simbad marinarul.
— Și pe care nu-l cunoști, așa cum nici eu nu-l cunosc pe abatele Busoni?
— Ba da, eu sunt mai avansat decât dumneata.
— L-ai văzut?
— Da, o dată.
— Unde?
— Tocmai asta nu pot să spun, ai fi tot așa de savant ca mine, și nu-i nevoie.
— Și ce-ți spunea scrisoarea?

— Citește.

„Ești sărac și n-ai decât un viitor mizerabil; vrei să ai un nume, să fii liber, să fii bogat?”

— Ba bine că nu! spuse tânărul legănându-se pe călcâie. Se mai poate pune o astfel de întrebare?

„Ia poștalionul pe care îl vei găsi când ieși din Nisa prin poarta Genovei. Treci prin Torino, Chambéry și Pont-de-Beauvoisin. Prezintă-te domnului conte de Monte-Cristo, Avenue des Champs-Élysées, la 26 mai, orele șapte seara, și întreabă-l de părintele dumitale.

Ești fiul marchizului Bartolomeo Cavalcanti și al marchizei Olivia Corsinari, așa cum vor constata hârtiile ce-ți vor fi predate de marchiz și care îți vor permite să te prezinți sub numele acesta în lumea pariziană.

Cât privește rangul dumitale, un venit de cincizeci de mii de lire pe an îți va da puțința să-l susții.

Alături un bon de cinci mii de lire, plătit asupra domnului Ferrea, bancher din Nisa, și o scrisoare de recomandare către contele de Monte-Cristo, însărcinat de mine să facă față nevoilor dumitale.

Simbad marinarul”.

— Hm, foarte frumos!

— Nu-i așa?

— L-ai văzut pe conte?

— Acum m-am despărțit de el.

— Și a întărit?

— Totul.

— Înțelegei ceva din chestia asta?

— Nimic.

— Cineva este păcălit...

— În orice caz, nici dumneata, nici eu.

— Nu, desigur.

— Ei bine, atunci?

— Prea puțin ne interesează, nu-i așa?

— Tocmai asta voiam să spun, să mergem până la capăt și să jucăm cum trebuie.

— Bun, vei vedea că sunt vrednic să-ți fiu partener.

— Nu m-am îndoit o singură clipă, dragă tată.

— Îmi faci onoare, scumpul meu fiu.

Monte-Cristo alege momentul acesta pentru a reintra în salon. Auzind zgomotul pașilor lui, cei doi se aruncară unul în brațele celuilalt. Contele îi găsi îmbrățișați.

— Domnule marchiz, s-ar părea că ați regăsit un fiu după dorința dumneavoastră, spuse Monte-Cristo.

— O, domnule conte, mă înăbuș de bucurie.

— Și dumneata, tinere?

— O, domnule conte, mă înăbuș de fericire.

— Fericit părinte! Fericit copil! spuse contele.

— Un singur lucru mă mâhnește, spuse maiorul: obligația pe care o am de a părăsi Parisul așa de repede.

— O, scumpe domnule Cavalcanti, spuse Monte-Cristo, nădăduiesc că nu vei pleca mai înainte de a vă fi prezentat câtorva prieteni.

— Sunt la ordinele domnului conte, spuse maiorul.

— Haide, tinere, destăinuiește-le acum.

— Cui?

— Părintelui dumitale, spune-i câteva cuvinte în legătură cu situația dumitale materială.

— Atingeți coarda sensibilă, exclamă Andrea.

— Ați auzit, maiorule? întrebă Monte-Cristo.

— Nici vorbă că aud.

— Dar, dar înțelegeți?

— Cât se poate de bine.

— Dragul copil spune că are nevoie de bani.

— Ce vreți să fac eu?

— Ei, la naiba, să-i dați.

— Eu?

— Da, dumneavoastră.

Monte-Cristo trecu între cei doi.

— Uite, îi spuse el lui Andrea, strecurându-i în mână un pachet cu bancnote.

— Ce-i asta?

— Răspunsul părintelui dumitale.

— Al părintelui meu?

— Da. Nu i-ați dat de înțeles că aveți nevoie de bani?

— Da. Și?

— Și mă însărcinează să vi-i predau eu.

— Avans asupra veniturilor mele?

— Nu, pentru cheltuielile de instalare.

— O, dragul meu părinte!

— Tăcere, spuse Monte-Cristo, vezi bine că nu vrea să spun că-s de la el.

— Apreciez delicatetea aceasta, zâmbi Andrea, înfundându-și bancnotele în buzunarul pantalonilor.

— Acum plecați!

— Și când vom avea onoarea să revedem pe domnul conte? Întrebă Cavalcanti.

— A, da, întrebă Andrea, când vom avea onoarea?

— Sâmbătă, dacă vreți... da, sâmbătă. Am la masă, la casa mea din Auteuil, rue de la Fontaine numărul 28, mai multe persoane, printre care domnul Danglars, bancherul dumneavoastră; vă voi prezenta lui, e nevoie să vă cunoască pe amândoi ca să vă poată face plățile.

— În mare ținută? întrebă cu jumătate de glas maiorul.

— În mare ținută: uniformă, cruce, pantaloni bufanți, strânși la genunchi.

— Iar eu? întrebă Andrea.

— O, dumneata foarte simplu: pantalon negru, cizme de lac, vestă albă, frac negru sau albastru; du-te pe Blin sau la Véronique să te

îmbrăce. Dacă nu cunoști adresele lor, ți le va da Baptistin. Cu cât vei fi mai puțin pretențios în ținută, dată fiind bogăția pe care o posezi, cu atât efectul va fi mai mare. În cazul în care cumperi cai, ia-i de la Devedeux, în cazul în care cumperi trăsură, du-te la Baptiste.

— La ce oră să ne prezentăm? întrebă tânărul.

— Pe la șase și jumătate.

— Vom fi punctuali, spuse maiorul, ducând mâna la pălărie.

Cei doi Cavalcanti îl salutară pe conte și ieșiră.

Contele se apropie de fereastră și îi văzu străbătând curtea la braț.

— Doi mari mizerabili, murmură el. Păcat că nu sunt într-adevăr tată și fiu.

Apoi, după o clipă de întunecată meditație.

— Să mergem la Morreli, spuse el. Am impresia că dezgustul mă îngrețosează mai mult decât ura.

XX

LOCUL CU LUCERNA

Cititorii să ne îngăduie a-i readuce la locul învecinat cu casa domnului de Villefort, unde, în spatele porții năpădite de castani, vom regăsi persoane cunoscute.

De data aceasta, Maximilien a sosit primul. Și-a lipit ochiul de paravan și pândește în grădina adâncă o umbră printre copaci și scârțâitul unui pantofior de mătase pe nisipul aleilor.

În sfârșit, scârțâitul atât de mult dorit se auzi, iar în locul unei umbre se-apropiară două. Întârzierea Valentinei fusese pricinuită de o vizită a doamnei Danglars și a Memorandum Eugeniei, vizită care se prelungise dincolo de ora la care Valentine era așteptată. Atunci, ca să nu lipsească de la întâlnire, fata propusese domnișoarei Danglars o plimbare prin grădină, vrând să-i arate lui Maximilien că n-avea nici o vină pentru întârzierea de care el, fără-ndoială, suferea.

Tânărul înțelese totul cu iuțimea intuiției amantilor și își simți inima ușurată. De altminteri, Valentine conduse plimbarea în așa fel ca Maximilien s-o poată vedea trecând în sus și în jos și, de fiecare dată, o privire neobservată de tovarășa ei, dar zvârlită peste poartă și culeasă de tânăr, îi spunea:

„Răbdare, dragul meu, vezi că nu sunt eu de vină”.

Și, într-adevăr, Maximilien se înarmă cu răbdare, admirând totodată contrastul dintre cele două fete; blonda cu ochi nostalgici și cu talia înclinată ca o salcie frumoasă și bruna cu ochi mândri, cu talia dreaptă ca un plop; se înțelege că în compararea celor două firi opuse, câștigul, cel puțin în inima tânărului, îl avea Valentine.

După o jumătate de oră de plimbare, fetele se depărtară. Maximilien înțelese că vizita doamnei Danglars se sfârșea.

Într-adevăr, în clipa următoare, Valentine reapăru singură. De teamă ca o privire indiscretă să nu-i urmărească întoarcerea, venea agale. Și, în loc să înainteze direct spre poartă, se așază pe o bancă după ce, fără prefăcătorie, scotocise fiecare tufiș și scrutase aleile cu privirea.

Apoi alergă la poartă.

— Bună ziua, Valentine, spuse un glas.

— Bună ziua, Maximilien, te-am făcut să aștepți, dar ai văzut cauza.

— Da, am recunoscut-o pe domnișoara Danglars; nu te credeam așa de intimă cu tânăra aceasta.

— Cine ți-a spus că suntem intime, Maximilien?

— Nimeni. Mi s-a părut însă că asta reiese din felul în care mergeați la braț și cum vorbeați: păreați două tovarășe de pension care își fac confidențe.

— Într-adevăr, ne făceam confidențe, spuse Valentine. Ea îmi destăinuia sila pentru o căsătorie cu domnul de Morcerf, iar eu îi destăinuiam, la rândul-mi, că priveam ca o nenorocire căsătoria cu domnul d'Épinay.

— Scumpa mea Valentine!

— De aceea, dragul meu, continuă fata, ai văzut aparența aceea de intimitate între mine și Eugénie. Vorbind despre omul pe care nu-l pot iubi, mă gândeam la omul pe care îl iubesc.

— Cât ești de bună, Valentine, și ai ceva ce domnișoara Danglars nu va avea niciodată: farmecul nedefinit care pentru o femeie e ceea ce e parfumul pentru floare, ceea ce e gustul pentru fruct; căci pentru o floare nu e totul să fie frumoasă, și pentru un fruct nu ajunge să fie frumos.

— Dragostea te face să vezi lucrurile astfel, Maximilien.

— Nu, Valentine, îți jur. Uite, vă priveam pe amândouă adineauri și, pe onoarea mea, recunoscând frumusețea domnișoarei Danglars, nu înțelegeam cum se poate îndrăgosti de ea un bărbat.

— Asta, pentru că, așa cum spuneai, Maximilien, eram și cu ea, și pentru că prezența mea le făcea nedrept.

— Nu... dar spune-mi o chestiune de simplă curiozitate și care se desprinde din anumite idei ce mi le-am făcut asupra domnișoarei Danglars.

— O, foarte nedrepte, fără să le cunosc anume! Când ne judecați pe noi, bietele femei, nu putem să ne așteptăm la indulgență.

— Cu adausul că voi între voi sunteți nedrepte unele față de altele.

— Pentru că, aproape totdeauna, în judecățile noastre e pasiune. Dar revino la întrebarea dumitale.

— Nu cumva domnișoara Danglars iubește pe cineva, de vreme ce respinge căsătoria cu domnul Morcerf?

— Maximilien, ți-am spus că nu sunt prietenă cu Eugénie.

— Ei, Doamne, spuse Morrel, fetele își fac confidențe fără să fie prietene; recunoaște că i-ai pus câteva întrebări în privința aceasta. Uite, văd că zâmbești.

— Dacă este așa Maximilien, paravanul de scânduri dintre noi nu are nici un rost.

— Ei, ce ți-a spus?

— Mi-a spus că nu iubește pe nimeni, că îi e groază de căsătorie, că bucuria ei cea mai mare ar fi fost să ducă o viață liberă și independentă și aproape că ar dori ca părintele ei să-și piardă averea, pentru a se face artistă ca prietena sa, domnișoara Louise d'Armilly.

— Ei, vezi?

— Dar, dar ce dovedește asta? întrebă Valentine.

— Nimic, răspunse Maximilien, zâmbind.

— Atunci, de ce zâmbești?

— A, Valentine, vezi că și dumneata privești printre scânduri?

— Vrei să mă depărtez?

— O, nu, nu! Dar să revenim la dumneata.

— A, da, adevărat, căci avem numai zece minute de stat împreună.

— Doamne! exclamă Maximilien consternat.

— Da, Maximilien, ai dreptate, spuse Valentine cu melancolic, ai în fața dumitale o biată prietenă. Ce existență îți ofer eu, bietul meu Maximilien, dumitale care ești făcut să fii fericit îmi reproșez amarnic, crede-mă.

— Ce-ți pasă, Valentine, dacă eu sunt fericit și așa; dacă așteptarea mi se pare plăcută prin cinci minute în răstimpul cărora te văd, prin două cuvinte pe care mi le spui și prin convingerea profundă că Dumnezeu n-a plăsmuit două inimi mai în armonie ca ale noastre.

— Îți mulțumesc. Nutrește speranța pentru noi amândoi, Maximilien: speranța dumitale mă face pe jumătate fericită.

— Dar ce s-a mai întâmplat, Valentino, de mă părăsești așa de repede?

— Nu știu, doamna de Villefort m-a rugat să vin la ea pentru o comunicare de care depinde, mi s-a spus, o parte din averea mea. Oh, s-o ia, sunt prea bogată, iar după ce vor lua-o, să mă lase liniștită și liberă. Mă vei iubi tot așa de mult fiind săracă, nu e așa, Maximilien?

— Oh, te voi iubi totdeauna; bogăția sau sărăcia nu mă interesează dacă Valentine ar fi lângă mine, iar eu aș fi sigur că nimeni nu mi-o poate răpi. Nu ți-e teamă că această comunicare e în legătură cu căsătoria proiectată?

— Nu cred.

— Cu toate acestea, ascultă-mă, și nu te speria, căci câtă vreme am să trăiesc n-am să aparțin alteia.

— Crezi că mă liniștești spunându-mi asta, Maximilien?

— Iartă-mă, ai dreptate, sunt brutal. Voiam să-ți spun că deunăzi l-am întâlnit pe domnul de Morcerf.

— Și?

— Domnul Franz e prietenul său, precum știi.

— Da, și?

— Și a primit o scrisoare de la Franz, care îi anunță înapoierea sa apropiată.

Valentine se îngălbeni și se rezemă cu mâna de poartă.

— Oh, Doamne, n-o fi asta? Dar nu, comunicarea n-ar veni din partea doamnei de Villefort.

— Pentru ce?

— Pentru că... nu știu... dar am impresia că, deși nu se împotrivesc fățiș, doamna de Villefort nu privește cu ochi buni această căsătorie.

— Valentine, simt că în cazul acesta o ador pe doamna de Villefort.

— O, nu te grăbi, Maximilien, spuse Valentine cu un zâmbet trist.

— În sfârșit, dacă e potrivit acestei căsătorii, măcar pentru a o rupe va fi dispusă poate să asculte altă propunere.

— Să nu-ți închipui asta, Maximilien, nu pe soți îi respinge doamna de Villefort, ea respinge căsătoria.

— Cum? Căsătoria? Dacă detestă așa de mult căsătoria, de ce s-a măritat?

— Nu mă înțelegeți, Maximilien. Când acum un an i-am spus că mă re-trag într-o mânăstire, ea, în ciuda observațiilor pe care s-a crezut datoaresă le facă, a primit propunerea mea.

Chiar tatăl meu consimțise, în urma îndemnului ei, sunt sigură; nu-mai sărmanul meu bunic m-a reținut. Nu-ți poți închipui, Maximilien, ce expresie e în ochii bietului bătrân, care nu mă iubește decât pe mine și care — Dumnezeu să mă ierte dacă păcătuiesc — nu este iubit pe lume decât de mine. Dacă ai ști cum m-a privit când a aflat de hotărârea mea, câtă do-jană era în privirea lui și câtă deznădejde în lacrimile care se rostogoleau fără tânguiri, fără suspine, pe obrajii lui încremeniți! O, Maximilien, am simțit parcă o remușcare; m-am aruncat la picioarele lui, strigându-i: „Iartă-mă, iartă-mă bunicule, facă ce vor vrea cu mine, dar nu te voi părăsi niciodată”. Atunci, el a înălțat ochii la cer... Maximilien, pot să sufăr mult; privirea bunicului bătrân m-a răsplătit dinainte pentru ceea ce voi suferi.

— Scumpa mea Valentine, ești un înger și nu știu cum de am meritat, omorând fără milă în dreapta și în stânga beduini, afară doar de cazul în care Dumnezeu a socotit că sunt necredincioși — nu știu cum de am meritat să mi te arăți. Dar, în sfârșit, Valentine, ce interes are doamna de Villefort să nu te măriți?

— N-ai auzit adineauri, când îți spuneam că sunt bogată, Maximilien, prea bogată. Am dinspre partea mamei o rentă de aproape cincizeci de mii de lire, bunicul și bunica, marchizul și marchiza de Saint- Méran, îmi vor lăsa la fel, domnul Noirtier intenționează să mă facă singura lui moștenitoare. De aceea, în comparație cu mine, fratele meu, Edouard, care nu se așteaptă, dinspre partea doamnei de Villefort la nici o avere, este sărac. Iar doamna de Villefort îl iubește pe copil cu adorație și dacă eu intram la mânăstire, întreaga mea avere, concentrată asupra părintelui meu care moștenea pe marchiz, pe marchiză și pe mine, revenea fiului ei.

— Oh, ce ciudată este lăcomia aceasta la o femeie tânără și frumoasă!

— Ține seama că nu e vorba de ea, Maximilien, ci de fiul ei, și că ceea ce îi reproșezi ca un defect este aproape o virtute din punct de vedere al iubirii materne.

— Dar dacă ai ceda o parte din averea aceasta fiului ei? Întrebă Morrel.

— Cum să fac o astfel de propunere, mai cu seamă unei femei care are neîncetat în gură cuvântul dezinteresare?

— Valentine, dragostea mi-a rămas întotdeauna simtă și, ca pe orice lucru sfânt, am învăluit-o în respect și am tănuit-o în inima mea. Nimeni pe lume, nici măcar sora mea, nu bănuiește iubirea aceasta pe care n-am încredințat-o nimănui pe lume. Valentine, îmi îngădui să vorbesc despre ca unui prieten?

Valentine tresări.

— Unui prieten? întrebă ea. O, Doamne, mă înfior, Maximilien, numai când te aud. Unui prieten? Cine este?

— Ascultă, Valentine: ai simțit vreodată pentru cineva una din acele simpatii irezistibile, datorită căreia, văzând persoana pentru întâia oară, să crezi că o cunoști de multă vreme și să te întrebi unde și când ai mai întâlnit-o, astfel că, neputându-ți aminti nici locul, nici timpul, ajungi să-ți închipui că ai cunoscut-o într-o lume anterioară și că simpatia aceasta nu e decât o amintire care se redeșteaptă?

— Da.

— Această senzație am încercat-o eu când am văzut pentru prima dată un om extraordinar.

— Un om extraordinar?

— Da.

— Pe care îl cunoști de mult timp?

— Abia de opt sau zece zile.

— Și numești prieten un om pe care îl cunoști de-opt zile? O, Maximilien, te credeam mai zgârcit cu frumosul nume de *prieten*.

— Logic, ai dreptate, dar spune ce vrei, nimic nu mă va face să revin asupra acestui sentiment instinctiv. Cred că omul acesta va fi amestecat în tot ce mi se va întâmpla bun în viitorul pe care uneori privirea lui profundă parcă-l cunoaște și mâna lui puternică că îl dirijează.

— E deci un ghicitor? întrebă Valentine zâmbind.

— Sunt ispitit deseori să cred că el ghicește... mai cu seamă binele.

— O, spuse Valentine cu tristețe, prezintă-mi-l pe omul acesta, Maximilien, ca să aflu de la el dacă voi fi iubită îndeajuns pentru a mă despăgubi de tot ce-am suferit.

— Draga mea, îl cunoști.

— Eu?

— Da. E cel care a salvat viața mamei dumitale și a fiului ei.

— Conte de Monte-Cristo?

— Chiar el.

— O, el nu poate să fie niciodată prietenul meu, căci e prea mult al mamei mele.

— Conte, prietenul mamei dumitale? Sunt sigur că te înșeli.

— Dacă ai ști! Acum nu mai tronează Edouard în casă, ci contele: căutat de doamna de Villefort care vede într-însul rezumatul cunoștințelor omenești; admirat — auzi? — admirat de părintele meu care spune că n-a auzit niciodată pe cineva formulând cu mai multă elocvență idei mai înalte; idolatrizat de Edouard, care, deși înfricoșat de ochii mari, negri ai contelui, aleargă la el de îndată ce îl vede sosind, și îi deschide palma unde totdeauna găsește o jucărie admirabilă: domnul de Monte-Cristo nu e aici la părintele meu; domnul de Monte-Cristo nu e aici la doamna de Villefort; domnul de Monte-Cristo este la el acasă.

— Draga mea Valentine, dacă lucrurile sunt precum spui, ai simțit, desigur, sau vei simți în curând efectele prezenței sale. Îl întâlnește pe Albert de Morcerf în Italia și îl scapă din mâinile tâlharilor; o zărește pe doamna Danglars și îi face un cadou regal; mama și fratele dumitale trec pe dinaintea porții lui și nubianul său le salvează viața. Omul acesta a primit, evident, puterea de-a influența lucrurile. N-am văzut niciodată

gusturi mai simple însoțite de o mai mare distincție. Zâmbetul lui este așa de blând încât uit cât de amar i-l găsesc alții. Spune-mi, Valentine, ți-a zâmbit el așa? Dacă da, ai să fii fericită.

— Mie? Nu numai că nu mă privește, dar dacă trec, din întâmplare, prin fața lui, întoarce capul. O, nu e generos sau n-are privirea aceea profundă ce citește în adâncul inimilor și pe care dumneata i-o atribui fără motiv, căci dacă ar fi fost generos, văzându-mă singură și tristă în casa aceasta, m-ar fi ocrotit cu influența pe care o exercită; și, deoarece joacă, după câte pretinzi, rolul soarelui, mi-ar fi încălzit inima cu o rază de-a lui. Spui că te iubește? Ce știi dumneata? Oamenii arată o figură zâmbitoare unui ofițer ca dumneata înalt, cu o mustață lungă și o sabie mare, dar cred că pot să strivească fără de teamă o biată fată care plânge.

— Valentine, îți jur că te înșeli.

— Dacă ar fi altfel, Maximilien, dacă m-ar trata diplomatic — cu alte cuvinte, ca un om care, într-un fel sau altul, vrea să devină stăpân în casă —, m-ar fi onorat măcar o dată cu zâmbetul pe care i-l lauzi așa de mult; dar nu; el m-a văzut nefericită, își dă seama că nu-i pot fi cu nimic de folos și nu-mi acordă nici o atenție. Cine știe dacă, pentru a se pune bine cu tatăl meu, cu doamna de Villefort sau cu fratele meu, nu mă va persecuta și el în măsura posibilităților sale? Nu, eu nu sunt o femeie care trebuie disprețuită fără motiv; mi-ai spus. Iartă-mă, continuă fata văzând impresia pe care cuvintele ei o produceau asupra lui Maximilien, sunt răutăcioasă și-ți spun despre omul acesta lucruri pe care nu bănuiam că le am în inimă. Uite, nu tăgăduiesc că influența despre care îmi vorbești există și că o exercită chiar asupra mea, dar, precum vezi, o exercită într-un mod dăunător și corupător de gânduri bune.

— Bine, oftă Morrel, să nu mai vorbim, nu-i voi spune nimic.

— Dragul meu, văd că te mâhnesc. Oh, de ce nu-ți pot strânge mâna ca să-ți cer iertare? În definitiv, nu vreau decât să fiu convinsă spune-mi ce a făcut pentru dumneata contele de Monte-Cristo?

— Mă pui într-o mare încurcătură, Valentine. Mărturisesc, întrebându-mă ce-a făcut contele pentru mine, că nimic evident, știu. De aceea, cum ți-am mai spus, afecțiunea mea pentru el este absolut instinctivă și nu are nimic premeditat. Soarele mi-a făcut ceva oare? Nu. El mă încălzește și la lumina lui văd, atâta tot. Cutare sau cutare parfum a făcut pentru mine ceva? Nu. Mireasma lui desfată în chip plăcut unul din simțurile mele. N-am altceva să spun când sunt întrebat de ce laud parfumul acesta. Prietenia mea pentru el e ciudată, așa cum și a lui e pentru mine. Un glas tainic mă înștiințează că în prietenia noastră, neprevăzută și reciprocă, este mai mult decât o întâmplare. Găsesc legătura până în cele mai simple acțiuni ale lui, până în cele mai mici gânduri ale sale. Vei râde iarăși de mine, dar de când îl cunosc pe omul acesta mi-a venit ideea absurdă că tot ce se mai întâmplă bun de la el mi se trage. Cu toate acestea, am trăit treizeci de ani fără să fi avut nevoie de acest protector, nu-i așa? N-are a face. Uite un exemplu: m-a invitat la masă pentru sâmbătă. E firesc — nu-i așa? — dată fiind prietenia noastră. Ei bine, ce am aflat apoi? Că părintele dumitale e invitat la masa aceasta, că va veni și mama dumitale. Mă voi întâlni cu ei

și cine știe ce va rezulta în viitor din întrevvederea aceasta? Împrejurări foarte simple în aparență; cu toate acestea văd în ele ceva ce mă uimește, sper în ele. Îmi spun: contele, un om curios care ghicește totul; a vrut să mă pună în prezența domnului și doamnei de Villefort și caut uneori, îți jur, să citesc în ochii lui dacă mi-a ghicit dragostea.

— Bunul meu prieten, spuse Valentine, te-aș socoti un vizionar și mi-ar fi într-adevăr frică pentru bunul-simț al dumitale, dacă te-aș auzi spunând numai lucruri de acestea. Cum vezi altceva decât întâmplarea în întâlnirea despre care vorbești? Nu zău, gândește-te. Părintele meu, care nu iese niciodată, a fost de zece ori pe punctul să refuze această invitație doamnei de Villefort, care, dimpotrivă, arde de dorința de a-l vedea la ea pe extraordinarul nabab și cu mare trudă l-a convins s-o însoțească. Nu, nu, crede-mă, nu am în afară de dumneata, Maximilien, alt ajutor de cerut pe lumea aceasta decât bunicului meu, un cadavru, alt sprijin de căutat, decât în biata mea mamă, o umbră.

— Simt că ai dreptate și că logica este de partea dumitale, spuse Maximilien, dar glasul dumitale, dulce totdeauna, așa de puternic pentru mine, astăzi nu mă convinge.

— Nici al dumitale pe mine, și mărturisesc că dacă n-ai alt exemplu să-mi dai...

— Am unul, spuse Maximilien șovăind; sunt însă nevoit să mărturisesc că e și mai absurd decât primul.

— Atâta pagubă, spuse Valentine zâmbind.

— Și cu toate acestea, continuă Morrel, el nu e mai puțin concludent pentru mine, om al inspirației și al sentimentului și care, de zece ani, de când sunt militar, datorez viața uneia dintre aceste fulgerări interioare care îți comandă o mișcare înainte și înapoi, pentru ca glonțul care urma să te ucidă să treacă pe de lături.

— Dragul meu Maximilien, de ce nu pui în seama rugăciunilor mele devierile gloanțelor? Când ești acolo, eu nu mă mai rog lui Dumnezeu pentru mine și pentru mama mea, ci pentru dumneata.

— Da, de când te cunosc, spuse Morrel zâmbind. Dar înainte de a te fi cunoscut?

— Haide, răutăciosule, deoarece nu vrei să-mi datorezi nimic, revino la exemplul pe care singur îl recunoști absurd.

— Uită-te printre scânduri și privește colo, lângă pomul acela, calul cel nou cu care am venit.

— O, admirabil animal! De ce nu l-ai adus lângă poartă? L-aș fi vorbit și m-ar fi înțeles.

— Cum vezi, este un animal destul de scump, spuse Maximilien. Ei, bine, știi că averea mea e limitată și că eu sunt ceea ce se cheamă un om chibzuit. Îl văzusem la un negustor de cai pe splendidul *Médéah* — așa l-am numit eu. Întrebai cât costă: mi se răspunse: patru mii cinci sute de franci. Îți închipui că mi-am interzis să-l mai admir și am plecat, mărturisesc, cu inima tristă, deoarece calul mă privise cu duioșie și mă mângâiasse cu capul. În seara aceea aveam câțiva prieteni acasă, domnul de Château-Renaud, domnul Debray și alte cinci sau șase specimene pe care ai fericirea să nu le cunoști nici măcar după nume. Se propuse să jucăm cărți. Eu nu joc niciodată, căci nu sunt îndeajuns de

bogat să pot pierde și nici într-atât de sărac încât să doresc să câștig. Dar, înțelegi, mă aflam la mine, astfel că nu aveam altceva de făcut decât să trimit după cărți, ceea ce și făcui.

Când ne așezam la masă, domnul de Monte-Cristo sosi. Își ocupă locul, jucărăm și câștigai. Abia îndrăznesc să-ți spun, Valentine, am câștigat cinci mii de franci. Ne despărțirăm la miezul nopții. Nu putui să mă stăpânesc, luai o trăsurică și cerui să merg la negustorul meu de cai. Sunai înfrigurat; desigur că cel care a venit să-mi deschidă m-a socotit nebun. Mă năpustii prin poarta abia deschisă. Intrai în grajd, privii. O, fericire! *Médéah* ronțăia fân. Mă năpustesc spre o șa, i-o arunc în spate, îi pun frâul, *Médéah* se lasă cu blândețe. Apoi, depunând cele patru mii cinci sute de franci în mâna negustorului buimăcit, revin sau, mai bine-zis, îmi petrec noaptea plimbându-mă pe Champs-Elisées. Ei bine, am văzut lumină la fereastra contelui, mi s-a părut că îi zăresc umbra dinapoia perdelelor. Valentine, aș jura că Monte-Cristo a știut că doresc calul și că a pierdut într-adins pentru ca eu să-l pot câștiga.

— Dragul meu Maximilien, ești într-adevăr prea fantastic, n-ai să mă iubești multă vreme... Un om care face poezie în chipul acesta nu va vrea să agonizeze într-o pasiune monotonă ca a noastră... Dar, vai, auzi, mă cheamă.

— Valentine, dă-mi o dovadă a iubirii tale: vreau să-ți sărut degetul.

— Maximilien, ne făgăduisem că vom fi unul pentru altul două voci, două umbre.

— Cum vrei.

— Ai să fi fericit dacă îți satisfac dorința?

— O, da!

Valentine se urcă pe o bancă și își trecu, nu degetul mic prin deschizătură, ci mâna întreagă, pe deasupra peretelui.

Maximilien scoase un strigăt și, repezindu-se pe un bolovan, prinse mâna adorată și își puse pe ea buzele-i arzătoare; dar, îndată, mânuța lunecă din mâinile sale și tânărul o auzi fugind pe Valentine, care era, poate, înfricoșată de senzația ce o simțise.

XXI

DOMNUL NOIRTIER DE VILLEFORT

Iată ce se petrecuse în casa procurorului regal după plecarea doamnei Danglars și a fiicei sale, și în timpul conversației pe care am povestit-o.

Domnul de Villefort intrase la părintele său, urmat de doamna de Villefort; cât privește pe Valentine, știm unde se afla.

După ce îl salutară pe bătrân, după ce îl concediară pe Barrois, servitor bătrân de mai bine de douăzeci și cinci de ani în serviciul lui, se așezară alături de el.

Domnul Noirtier, stând în fotoliul mare cu rotile unde era pus dimineața, și de unde îl scoteau seara, și aflându-se în dreptul unei oglinzi care reflecta întregul apartament, îngăduindu-i să vadă — fără să schițeze măcar o mișcare, de altminteri imposibilă — cine intra în

camera sa, cine ieșea și ce făcea în juru-i; nemișcat ca un cadavru, domnul Noirtier se uita cu ochii inteligenți și vii la copiii săi, a căror ceremonioasă reverență îi anunța o intervenție oficială, neașteptată.

Văzul și auzul erau singurele simțuri care însuflețeau încă, asemeni unor scânteii, materia omenească modelată pe trei sferturi pentru mormânt, iar din ambele simțuri, numai unul putea să indice viața interioară care însuflețea statuia; și privirea care denunța viața interioară semăna cu una din acele minuni îndepărtate care, noaptea, arată călătorului pierdut într-un pustiu că mai există o ființă ce veghează în liniște și în beznă.

De aceea, în ochii negri ai bătrânului Noirtier, dominați de sprâncene negre, în timp ce părul pe care îl purta lung, atârând pe umeri, era alb, în ochii aceștia, așa cum se întâmplă cu orice organ al omului, dezvoltat pe seama altor organe, se concentrase toată activitatea, toată iscusința, toată forța, toată inteligența, răspândite altădată în trupul și în spiritul său. Desigur, gestul brațului, sunetul glasului, atitudinea corpului lipseau, dar ochii puternici înlocuiau totul; el comanda cu ochii, mulțimea cu ochii: un cadavru cu ochi vii — și nimic nu era mai înfricoșător uneori decât chipul de marmură, deasupra căruia se aprindea o mânie sau licărea o bucurie. Doar trei persoane știau să înțeleagă limbajul bietului paralytic: Villefort, Valentine și bătrânul servitor, despre care am pomenit. Deoarece însă Villefort nu-l vedea decât foarte rar pe părintele său, adică, pentru a spune astfel, când n-avea încotro; deoarece când îl vedea nu căuta să-i facă pe plac, înțelegându-l — toată fericirea bătrânului se rezema pe nepoata lui și Valentine izbutise, prin devotament, iubire și răbdare, să înțeleagă dintr-o privire toate gândurile lui Noirtier. Limbajului mut sau neinteligibil pentru altcineva, ea răspundea cu tot glasul, cu toată fizionomia, cu tot sufletul, astfel că se iscau dialoguri însuflețite între fată și așa-zisa argilă redevenită aproape pulbere, dar care era încă un om înzestrat cu o știință imensă, cu o pătrundere extraordinară și cu o voință puternică, atâta cât poate să fie sufletul închis într-o materie din cauza căreia a pierdut puterea de a se face ascultat.

Valentine rezolvase deci problema ciudată de a înțelege gândul bătrânului, făcându-l să-i înțeleagă gândul ei; și, grație acestui studiu, foarte rar se întâmpla ca, în chestiunile obișnuite ale vieții, ea să nu ghicească dorința sufletului viu sau nevoia stărvului insensibil pe jumătate.

Servitorul care, precum am spus, își servea de douăzeci și cinci de ani stăpânul, îi cunoștea așa de bine toate obiceiurile, încât foarte rar Noirtier avea nevoie să-i ceară vreun lucru.

Villefort nu era obligat, deci, să ceară ajutorul unuia sau altuia, pentru a începe cu părintele său ciudata conversație pe care venea s-o provoace. Cunoștea, am spus, cât se poate de bine vocabularul bătrânului, iar dacă nu se servea mai des de el era din plictiseală și din indiferență. O lăsa deci pe Valentine să coboare în grădină, îl îndepărtă deci pe Barrois și, după ce își ocupă locul în dreapta părintelui, în timp ce doamna de Villefort se așeză în stânga, spuse:

— Domnule, să nu te miri că Valentine nu a venit cu noi și că l-am

îndepărtat pe Barrois, căci discuția pe care o vom avea împreună este dintre acelea ce nu se pot ține în prezența unei fete sau a unui servitor. Doamna de Villefort și eu avem a-ți face o comunicare.

Chipul lui Noirtier rămase neclintit în răstimpul acestui preambul, pe când, dimpotrivă, ochii lui Villefort voiau parcă să se împlânte în străfundul inimii bătrânului.

— Suntem siguri, doamna de Villefort și eu, că această comunicare îți va fi pe plac, urmă procurorul regal cu tonul său înghețat, care părea că nu admite niciodată cârtire.

Ochii bătrânului continuară să rămână sterși, asculta doar.

— Domnule, reluă Villefort, o căsătorim pe Valentine.

O figură de ceară n-ar fi rămas mai rece decât figura bătrânului la auzul acestei vești.

— Căsătoria va avea loc până în trei luni, glăsui Villefort.

Ochii bătrânului rămaseră neînsuflețiți.

Doamna de Villefort luă, la rândul ei, cuvântul și se grăbi să adauge:

— Ne-am gândit că vestea aceasta va prezenta interes pentru dumneata, domnule. De altminteri, Valentine a făcut totdeauna impresia că se bucură de afecțiunea dumitale; ne rămâne deci să-ți împărtășim numai numele tânărului care-i e destinat. E una dintre cele mai onorabile partide la care Valentine poate râvni; avere, nume frumos și garanții perfecte de fericire în conduita și gusturile celui pe care i-l hărăzim și al cărui nume nu vă e, desigur, necunoscut. E vorba de domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay.

În timpul micului discurs al nevestei sale, Villefort, fixa asupra bătrânului o privire mai atentă decât oricând. Când doamna de Villefort rosti numele lui Franz, ochii lui Noirtier, pe care fiul său îi cunoștea așa de bine, se înfiorară, iar prin pleoapele dilatate trecu un fulger așa cum de pe buze ar fi putut să iasă un cuvânt.

Procurorul regal, care cunoștea vechile raporturi de vrăjmășie publică ce existaseră între părintele său și părintele lui Franz, își explică fulgerarea și agitația, se prefăcu totuși că nu observă și reluă vorba de unde o lăsase soția sa:

— Domnule, glăsui el, înțelegi că este important ca Valentine, care împlinește în curând nouăsprezece ani, să aibă, în sfârșit, un rost. Cu toate acestea nu te-am uitat în convorbirile avute și am căutat să ne asigurăm dinainte dacă soțul Valentinei ar accepta, nu să trăiască lângă noi, deoarece am putea să stingherim un menaj tânăr, dar cel puțin ca dumneata, pe care Valentine te adoră în chip deosebit și care, la rândul ți, îi porți aceeași afecțiune, să trăiești lângă ei; în chipul acesta nu vei pierde nici una din deprinderile dumitale și, în loc de un copil, vei avea doi, pentru a te îngriji.

Fulgerul din privirea lui Noirtier deveni însângerat.

Se petrecea, de bună-seamă, ceva groaznic în sufletul bătrânului, de bună-seamă strigătul durerii și mâniei urca în gâtulejul său și, neputând să explodeze, îl înăbușea, căci chipul i se împurpură și buzele i se învinețiră.

Villefort deschise liniștit o fereastră, spunând:

— E foarte cald aici, și căldura îi face rău domnului Noirtier.

Apoi reveni, dar fără să se mai așeze.

— Căsătoria aceasta, adăugă doamna de Villefort, e pe placul domnului d'Épinay și al familiei sale; de altminteri, familia lui nu se compune decât dintr-un unchi și o mătușă. Mama lui murind în momentul în care îl aducea pe lume, iar tatăl lui fiind asasinat în 1815, adică atunci când copilul avea abia doi ani, el nu depinde decât de propria voință.

— Asasinat misterios, spuse Villefort, ai cărui autori au rămas necunoscuți, deși bănuiala planase, fără să se abată, pe capul multor oameni.

Noirtier făcu o sforțare, încât buzele i se contractară ca pentru a zâmbi.

— Iar adevărații culpabili, continuă Villefort, cei care știu că ei au săvârșit crima, cei asupra cărora poate să cadă justiția oamenilor în timpul vieții și justiția lui Dumnezeu după moarte, s-ar bucura să fie în locul nos-tru și să aibă o fiică de oferit domnului Franz d'Épinay, pentru a stinge până și umbra bănuielii.

Noirtier se calmase cu o putere pe care n-ai fi putut-o aștepta de la organismul lui frânt.

— Da, înțeleg, răspuse el din ochi lui Villefort, și privirea lui exprima laolaltă disprețul profund și mânia inteligentă.

Villefort răspuse la rându-i privirii acesteia, pe care o pricepu, cu o ușoară mișcare din umeri.

Apoi făcu semn soției sale să se ridice.

— Domnule, spuse doamna de Villefort, primește toate respectele mele. Vrei ca Edouard să vină și să-ți prezinte respectele lui?

Se stabilise că bătrânul își exprima aprobarea închizând ochii, refuzul clipind de mai multe ori, iar dorințele înălțându-i la cer.

Dacă o chema pe Valentine, închidea numai ochiul drept.

Dacă îl chema pe Barrois, închidea ochiul stâng.

La propunerea doamnei de Villefort el clipi repede din ochi.

Întâmpinată cu un refuz evident, doamna de Villefort își strânse buzele.

— Să ți-o trimit în cazul acesta pe Valentine? întrebă ea.

— Da, făcu bătrânul închizând ochii cu vioiciune.

Domnul și doamna de Villefort salutară și ieșiră, poruncind să fie chemată Valentine care fusese de altminteri prevenită că va avea treabă în timpul zilei la domnul Noirtier.

În urma lor, Valentine intră la bătrân, îmbujorată încă de emoție. Nu-i trebui decât o privire ca să înțeleagă cât suferea bătrânul și câte lucruri avea a-i spune.

— O, bunul meu papa, exclamă fata, ce ți s-a întâmplat? Te-au supărat, nu-i așa, și ești mânios?

— Da, făcu el închizând ochii.

— Pe cine? Pe tata? Pe doamna de Villefort? Pe mine?

Bătrânul făcu semn că da.

— Pe mine? repetă Valentine cu uimire.

Bătrânul repetă semnul.

— Dar ce ți-am făcut, bunul meu papa? exclamă Valentine.

Nici un răspuns. Ea continuă:

— Nu te-am văzut toată ziua, ți s-o fi spus ceva de mine?
— Da, rosti privirea bătrânului cu vioiciune.
— Ia spune-mi. Oh, îți jur, bunicule... A, domnul și doamna de Villefort au ieșit de aici, nu-i așa?
— Da.
— Și ți-au spus lucruri care te supără? Dar ce? Vrei să-i întreb ca să-ți pot cere pe urmă scuze?
— Nu, nu, făcu privirea.
— O, dar mă înfricoșezi! Doamne, ce au putut să-ți spună?
Și căută.
— A, știi! glăsui ea, coborând glasul și apropiindu-se de bătrân. Ți-au vorbit poate despre căsătoria mea?
— Da, răspunse privirea mâniată.
— Înțeleg, îmi iei în nume de rău faptul că am tăcut. Ei mă sfătuiseră să nu-ți spun nimic, nu mi-au spus de altminteri nimic nici mie, și le-am surprins întrucâtva secretul printr-o indiscreție, de aceea am fost așa de rezervată cu tine. Iartă-mă, bunul meu papa Noirtier.
Redevenită fixă și ștearsă, privirea păru că răspunde: „Nu mă mâhnește numai tăcerea ta”.
— Dar ce mai e? Întrebă fata; crezi poate că am să te părăsesc, bunicule, și că, măritându-mă, am să devin ingrată?
— Nu, spuse bătrânul.
— Ți-au spus în cazul ăsta că domnul D'Épinay acceptă să rămânem împreună?
— Da.
— Atunci de ce ești supărat?
Ochii bătrânului căpătară o expresie de blândețe nemărginită.
— Da, înțeleg, spuse Valentine, pentru că mă iubești?
Bătrânul făcu semn că da.
— Și ți-e frică să nu fiu nenorocită?
— Da.
— Nu-l iubești pe domnul Franz?
Ochii repetară de trei sau patru ori:
— Nu, nu, nu.
— În cazul acesta ești tare mâhnit, bunicule? Atunci ascultă, glăsui Valentine, așezându-se în genunchi dinaintea lui Noirtier și înlățuindu-i gâtul cu brațele, sunt și eu tare mâhnită, căci nici eu nu-l iubesc pe domnul Franz d'Épinay.
Un fulger de bucurie trecu prin ochii bunicului.
— Când am vrut să mă retrag la mânăstire, îți aduci aminte că ai fost foarte supărat pe mine?
O lacrimă umezi pleoapa uscată a bătrânului.
— Ei bine, continuă Valentine, am vrut să mă retrag ca să scap de căsătoria aceasta, care mă împinge la deznădejde.
Respirația lui Noirtier deveni gâfâitoare.
— Așadar, căsătoria mea te mâhnește așa de mult, bunicule? O, Doamne, dacă ai putea să mă ajuți, dacă am putea să zădărniciim planul lor! Dar tu ești fără puteri, tu a cărui minte e totuși așa de vie și a cărui voință este așa de fermă, când însă e vorba de luptă ești la fel de slab și

chiar mai slab decât mine. Oh, ai fost pentru mine un ocrotitor așa de puternic în zilele când erai sănătos, dar astăzi nu mai poți decât să mă înțelegi și să te bucuri sau să te întristezi cu mine. E ultima fericire pe care Dumnezeu a uitat să mi-o răpească o dată cu celelalte.

Ochii lui Noirtier arătară o astfel de expresie de ironie și de profunzime, încât fata avu impresia că citește în ei:

— Te înșeli, pot încă să fac mult pentru tine.

— Poți să faci ceva pentru mine, scumpul meu papa? tălmăci Valetine Noirer înălță ochii la cer. Era semnul convenit între el și Valentine când dorea ceva.

— Ce vrei, dragă bunicule? spune.

Valentine cugetă o clipă, apoi exprimă cu glas tare gândurile pe măsură ce îi veneau, văzând că la tot ce putea spune bătrânul răspundea mereu nu.

— Să recurgem atunci la mijloacele mari, dacă sunt așa de nătângă.

Rosti una după alta literele alfabetului, de la A până la N, în timp ce zâmbetul ei cerceta ochii paralizicului; la N, Noirtier făcu semn că da.

— Aha, spuse Valentine, lucrul pe care îl dorești începe cu litera N; cu N avem a face? Ei bine, ce vrem cu N? Na, ne, ni, no.

— Da, da, da, făcu bătrânul.

— Așa dar, *no*?

— Da.

Valentine căută un dicționar pe care îl puse pe un pupitru, dinaintea lui Noirtier; ea îl deschise și, când văzu ochii bătrânului fixați asupra filelor, degetul ei alergă repede de-a-lungul coloanelor.

De șase ani, de când Noirtier căzuse în nefericita stare în care se găsea, exercițiul o făcuse pe fată să ghicească gândul bătrânului cu repeziciunea cu care el însuși ar fi putut să caute în dicționar.

La cuvântul *notar*, Noirtier făcu semn să se oprească.

— *Notar*? întrebă ea; vrei un notar, bunicule?

Bătrânul făcu semn că, într-adevăr, dorea un notar.

— Să trimit, așadar, după un notar? întrebă Valentine.

— Da, făcu paralizicul.

— Tata poate să știe?

— Da.

— Ții să vină notarul repede?

— Da.

— În cazul acesta trimit îndată după el, bunicule. Numai atâta vrei?

— Da.

Valentine alergă la sonerie și chemă un servitor, rugându-l să poftască pe domnul sau pe doamna de Villefort la bunicul.

— Ești mulțumit? glăsuși Valentine; da, cred și eu: nu-i așa că am ghi-cit ușor?

Și fata zâmbi bunicului ca unui copil.

Domnul de Villefort intră, adus de Barrois.

— Ce dorești, domnule? îl întrebă el pe paralizic.

— Domnule, spuse Valentine, bunicul dorește un notar.

Auzind cererea aceasta bizară și mai cu scamă neașteptată, domnul de Villefort schimbă o privire cu paralizicul.

— Da, făcu cu o tărie care arăta că, ajutat de Valentine și de servitorul bătrân, care îi cunoștea acum dorința, era gata să înfrunte lupta.

— Ceri un notar? repetă Villefort.

— Da.

— De ce?

Noirtier nu răspuse.

— Dar, ce nevoie ai de notar? întrebă Villefort.

Privirea paralticului rămase neclintită și, prin urmare, mută, ceea ce însemna: stăruiesc în voința mea.

— Ca să ne faci vreo festă? întrebă Villefort; merită osteneala?

— Dacă domnul vrea un notar, e de bună-seamă pentru că are nevoie, spuse Barrois cu stăruința caracteristică servitorilor bătrâni. Mă duc după notar.

Barrois nu cunoștea alt stăpân decât pe Noirtier și nu admitea ca voința acestuia să fie tăgăduită.

— Da, vreau un notar, făcu bătrânul, închizând ochii cu un aer sfidător, ca și cum ar fi spus: să vedem dacă veți cuteza să-mi refuzați ceea ce vreau.

— Vei avea un notar, de vreme ce voiești neapărat unul, domnule, eu însă voi cere scuze și te voi scuza și pe dumneata, căci scena va fi nespus de ridicolă.

— N-are a face, glăsui Barrois, eu mă duc să caut.

Și bătrânul servitor ieși triumfător.

XXII

TESTAMENTUL

În momentul în care Barrois ieși, Noirtier o privi pe Valentine cu o ironie care anunța multe lucruri. Fata înțelese privirea și o înțelese și Villefort, căci fruntea lui se întunecă, iar sprâncenele i se încruntară.

Luă un scaun, se așeză în camera paralticului și așteptă.

Noirtier se uită la el cu totală indiferență, dar, cu coada o-chiului, îi poruncise Valentinei să nu se neliniștească și să rămână și ea.

Peste trei sferturi de ceas, servitorul reveni cu notarul.

— Domnule, spuse Villefort după salutul de rigoare, sunteți chemat de domnul Noirtier pe care-l vedeți prezent; o paralizie generală i-a răpit puțința de a se folosi de membre și de glas, astfel că numai noi izbutim, cu multă greutate, să prindem câteva crâmpoale ale gândurilor sale.

Noirtier făcu din ochi un apel către Valentine, apel așa de serios și de imperativ încât ea răspuse pe dată.

— Domnule, eu înțeleg tot ce bunicul meu vrea să spună.

— E adevărat, adăugă Barrois, totul, absolut totul, așa cum îi spuneam domnului când am venit.

— Permiteți-mi, domnule și dumneavoastră domnișoară, glăsui notarul, adresându-se lui Villefort și Valentinei, ne găsim în fața unuia din acele cazuri când ofițerul public nu poate să procedeze fără de chibzuință, dacă nu vrea să-și asume o răspundere periculoasă. Prima necesitate pentru valabilitatea unui act e ca notarul să fie încredințat că a tălmăcit

cu fidelitate voința celui ce o dictează. Iar eu nu pot să fiu sigur de aprobarea sau tăgăduirea unui client care nu vorbește; și, deoarece obiectul dorințelor și respingerilor sale nu-mi poate fi dovedit limpede din cauza mutismului său, serviciul meu este mai mult decât inutil și s-ar exercita ilegal.

Notarul făcu un pas pentru a se retrage. Pe buzele procurorului regal se schiță un zâmbet imperceptibil de triumf. Noirtier o privi pe Valentine cu o atare expresie de durere încât ea se așeză în calea notarului.

— Domnule, spuse ea, limba pe care o vorbesc cu bunicul meu se poate învăța lesne și, după cum eu o înțeleg, vă pot face și pe dumneavoastră s-o înțelegeți în câteva minute. Ce vă trebuie, domnule, pentru a ajunge la împăcarea perfectă a conștiinței dumneavoastră?

— Ceea ce e necesar pentru ca actele noastre să fie valabile, domnișoară, răspuse notarul, adică certitudinea aprobării sau a tăgăduirii. O persoană bolnavă trupește poate să-și facă testamentul, dar ca trebuie să aibă mintea sănătoasă!

— Domnule, cu ajutorul a două semne, veți căpăta certitudinea că bunicul meu nu s-a bucurat niciodată mai mult decât în momentul acesta de plenitudinea înțelegerii sale, lipsit de glas, lipsit de mișcare, domnul Noirtier închide ochii când vrea să spună da și clipește de mai multe ori când vrea să spună nu. Știți acum îndeajuns pentru a vorbi cu domnul Noirtier, încercați.

Privirea aruncată de bătrân Valentinei era așa de umedă de duiosie și de recunoștință, încât fu înțeleasă chiar de notar.

— Ați auzit și ați înțeles, domnule, ce a spus nepoata dumneavoastră? Întrebă notarul.

Noirtier închise încet ochii și îi redeschise după o clipă.

— Și aprobați spusele ei? Semnele indicate de ea sunt într-adevăr acelea cu ajutorul cărora vă exprimați gândirea?

— Da, făcu iar bătrânul.

— Dumneavoastră m-ați chemat?

— Da.

— Pentru a vă face testamentul?

— Da.

— Și nu vreți să plec fără a vă face testamentul?

Paraliticul clipi repede și de mai multe ori din ochi.

— Domnule, acum înțelegeți, iar conștiința dumneavoastră va fi împăcată? Întrebă fata.

Mai înainte însă ca notarul să fi putut răspunde, Villefort îl luă la o parte:

— Domnule, îi spuse el, crezi dumneata că un om poate să suporte o zguduitură fizică așa de cumplită cum e aceea pe care domnul Noirtier de Villefort a încercat-o, fără ca moralul să fi suferit o atingere gravă?

— Nu mă neliniștește aceasta, domnule, răspuse notarul, dar mă întreb cum vom izbuti să ghicim gândurile pentru a provoca răspunsurile.

— Vedeți deci că e cu neputință, spuse Villefort.

Valentine și bătrânul auzeau conversația. Noirtier își îndreptă privirea așa de fixă și de fermă asupra Valentinei, încât privirea aceasta reclama, evident, ripostă.

— Domnule, glăsui ea, nu vă neliniștiți, oricât de greu va fi, sau, mai bine-zis, oricât de grea vi se va părea că este munca de a cunoaște gândul bunicului meu, vi-l voi destăinui eu în așa fel încât să nu rămâneți cu nici o îndoială. Stau de șase ani în apropierea domnului Noirtier și vă poate spune singur dacă în șase ani o singură dorință a lui i-a rămas îngropată în inimă, neputându-mă face s-o înțeleg.

— Nu, făcu bătrânul.

— Să încercăm, spuse notarul. O acceptați pe domnișoara ca interpretă?

Paraliticul făcu semn că da.

— Bine, ce doriți, domnule, de la mine și ce act doriți să faceți?

Valentine numi toate literele alfabetului până la litera T.

La litera aceasta privirea elocventă a lui Noirtier o opri.

— Domnul cere litera T, spuse notarul, lucrul este vădit.

— Așteptați, glăsui Valentine. Apoi, întorcându-se spre bunicul ei: Ta... te.

Bătrânul o opri la a doua silabă.

Atunci Valentine luă dicționarul și, sub ochii notarului atent, frunzări paginile.

— Testament, spuse degetul ei oprit de privirea lui Noirtier.

— Testament! exclamă notarul, lucrul este vădit. Domnul vrea să-și facă testamentul.

— Da, făcu Noirtier în mai multe rânduri.

— Recunoașteți că metoda este minunată, domnule, îi spuse notarul lui Villefort, care era buimăcit.

— Într-adevăr, răspuse acesta, și mai minunat decât metoda va fi testamentul, căci nu-mi închipui că articolele se vor orândui pe hârtie cuvânt cu cuvânt fără inspirația inteligentă a fiicei mele. Iar Valentine va fi poate cam prea interesată la testamentul acesta pentru a tălmăci cum trebuie voința obscură a domnului Noirtier de Villefort.

— Nu, nu! făcu paraliticul.

— Cum? glăsui domnul de Villefort. Valentine nu e interesată de testamentul dumatăle?

— Nu, făcu Noirtier.

— Domnule, spuse notarul care, încântat de încercarea aceasta, își făgăduia să istorisească în societate amănuntele pitorescului episod, domnule, nimic nu mi se pare mai ușor acum decât ceea ce adineaori priveam ca o imposibilitate, iar testamentul va fi pur și simplu un testament mistic, adică prevăzut și autorizat de lege cu condiția să fie citit față de șapte martori, aprobat de testator în fața lor și închis în fața lor de notar. Timpul pe care îl va lua operația depășește cu puțin timpul cerut de un testament obișnuit. Formulele consacrate sunt întotdeauna aceleași, iar majoritatea detaliilor va fi furnizată de situația materială a testatorului și de dumneavoastră care, administrând-o, o cunoașteți. Dar, pentru ca actul să rămână inatacabil, îi vom da cea mai completă autenticitate. Unul dintre confracții mei mă va ajuta și, contrar obiceiului, va asista la dictarea testamentului. Sunteți satisfăcut, domnule?

continuă notarul adresându-se bătrânului.

— Da, răspuse Noirtier, radios că este înțeles.

— Ce are de gând să facă? se întrebă Villefort, a cărui înaltă poziție îi impunea rezervă și care, de altminteri, nu putea să ghicească scopul părintelui său.

Se întoarse deci pentru a trimite pe cineva după al doilea notar, dar Barrois, care auzise totul și ghicise dorința stăpânului, plecase.

Procurorul regal trimise atunci vorbă soției sale să vină.

Peste un sfert de oră toată lumea se găsea strânsă în camera paralticului, venise și al doilea notar.

Ambii ofițeri ministeriali se puseră de acord în câteva cuvinte. I se citi lui Noirtier o formulă de testament, vagă, banală, apoi, pentru a începe investigarea inteligenței sale, primul notar îi spuse:

— Domnule, când se face un testament, se face în favoarea cuiva.

— Da, făcu Noirtier.

— Aveți vreo idee de cifra la care se urcă averea dumneavoastră?

— Da.

— Vă voi spune câteva cifre care vor urca treptat. Mă veți opri când voi ajunge la aceea pe care o credeți a dumneavoastră.

— Da.

Interogatoriul avea un caracter oarecum solemn; niciodată, de altminteri, lupta inteligenței împotriva materiei nu fusese poate mai vizibilă; și, dacă spectacolul nu era sublim, așa cum am fi ispitiți să spunem, el era puțin curios.

Se făcuse cerc în jurul lui Villefort, al doilea notar stătea la o masă, gata să scrie, primul notar stătea în picioare și întreba:

— Averea dumneavoastră trece de trei sute de mii de franci, nu-i așa? întrebă el.

Noirtier făcu semn că da.

— Posedați patru sute de mii de franci? întrebă notarul.

Noirtier rămase nemișcat.

— Cinci sute de mii?

Aceeași nemișcare.

— Șase sute de mii? Șapte sute de mii? Opt sute de mii? Nouă sute de mii?

Noirtier făcu semn că da.

— Posedați nouă sute de mii de franci?

— Da.

— În imobile? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că nu.

— În inscripții de rentă?

Noirtier făcu semn că da.

— Inscripțiile sunt în mâna dumneavoastră?

O ochire adresată lui Barrois îl făcu pe bătrânul servitor să iasă. Barrois reveni peste o clipă cu o casetă mică.

— Permiteți să se deschidă caseta? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că da.

Caseta fu deschisă și se găsiră inscripții în sumă de nouă sute de mii de franci.

Primul notar trecu rând pe rând fiecare inscripție colegului său, cifra era așa cum o declarase Noirtier.

— Bun, glăsui primul notar, e vădit că inteligența este neatinsă.

Apoi, întorcându-se spre paralytic:

— Așadar, îi spuse el, posedați un capital de nouă sute de mii de franci care, prin felul în care e plasat, vă produce o rentă de patruzeci de mii de lire?

— Da, făcu Noirtier.

— Cui doriți să lăsați averea?

— O, glăsui doamna de Villefort, nu încapă îndoială, domnul Noirtier iubește numai pe nepoata sa, domnișoara Valentine de Villefort, ea îl îngrijește de șase ani, ea a știut să cucerească, prin îngrijiri atente, afecțiunea bunicului și, voi spune, chiar recunoștința lui. Este deci drept ca ea să primească răsplata devotamentului.

Ochii lui Noirtier zvârliră un fulger, ca și cum ar fi vrut să arate că nu-l înșela falsul asentiment dat de doamna de Villefort intențiilor ce-i atribuia.

— Domnișoarei Valentine de Villefort îi lăsați aceste nouă sute de mii de franci? Întrebă notarul, care credea că nu mai are decât de înregistrat clauza, dar care ținea să se încredințeze de asentimentul lui Noirtier și vroia ca asentimentul să fie constatat de toți martorii ciudatei scene.

Valentine făcuse un pas înapoi și plângea cu ochii plecați, bătrânul o privi o clipă cu expresia unei afecțiuni profunde, apoi, întorcându-se spre notar, clipi din ochi în modul cel mai semnificativ.

— Nu? Întrebă notarul. Cum, n-o instituiți pe domnișoara Valentine de Villefort legatară universală?

Noirtier făcu semn că nu.

— Nu vă înșelați? exclamă notarul cu uimire. Spuneți într-adevăr nu?

— Nu, repetă Noirtier, nu.

Valentine înălță capul, era uluită, nu din cauza dezmoștenirii, dar pentru că provocase sentimentul ce dictează de obicei astfel de hotărâri.

Noirtier o privi însă cu o expresie de afecțiune așa de profundă, încât ea exclamă:

— O, bunicule, văd bine că-mi răpești numai averea dumitale și că îmi lași inima.

— O, da, desigur! rostiră ochii paralyticului, închizându-se cu o expresie asupra căreia Valentine nu putea să se înșele.

— Mulțumesc! Mulțumesc! murmură fata.

Între timp, refuzul făcuse să încolțească în inima doamnei de Villefort o speranță neașteptată. Se apropie de bătrân.

— În cazul acesta, dragă domnule Noirtier, lași averea nepotului dumitale Edouard de Villefort? Întrebă mama.

Ochii clipiră grozav: aproape că exprimau ura.

— Nu, glăsui notarul, o lăsați atunci fiului dumneavoastră aici prezent?

— Nu, replică bătrânul.

Notarii se priviră uluiți, Villefort și soția sa se simțeau îmbujorați, el de rușine, ea de mânie.

— Dar ce ți-am făcut noi, bunicule? Întrebă Valentine, nu ne mai iubesti?

Privirea bătrânului trecu repede de la fiul său la noră și se opri asupra Valentinei cu o expresie de profundă dragoste.

— Bunicule, dacă mă iubești, caută de unele iubirea ta cu ceea ce faci în momentul acesta. Mă cunoști, știi că nu m-am gândit niciodată la averea ta; de altminteri se spune că sunt bogată dinspre partea mamei, că sunt prea bogată, explică-te.

Noirtier își aținti privirea arzătoare asupra mâinii Valentinei.

— Mâna mea? întrebă ea.

— Da, făcu Noirtier.

— Mâna ei! repetară toți cei de față.

— Domnilor, vedeți prin urmare că totul e zadarnic și că bietul meu părinte este nebun, spuse Villefort.

— O, exclamă deodată Valentine, înțeleg! Căsătoria mea, nu e așa, bunicule?

— Da, da, da, repetă de trei ori paraliticul, zvârlind câte un fulger ori de câte ori i se ridica pleoapa.

— Ne iei în nume de rău căsătoria, nu-i așa?

— Da.

— Dar e absurd! spuse Villefort.

— Pardon, domnule, glăsui notarul, dimpotrivă, totul e foarte logic și îmi face impresia că se înlănțuește perfect.

— Nu vrei să mă mărit cu domnul Franz d'Épinay?

— Nu, nu vreau! exprimară ochii bătrânului.

— Și o dezmoșteniți pe nepoata dumneavoastră pentru că face o căsătorie care nu vă e pe plac? exclamă notarul.

— Da, răspunse Noirtier.

— Dacă n-ar fi căsătoria aceasta, ați lăsa-o moștenitoare?

— Da.

Se așternu atunci în jurul bătrânului o tăcere profundă.

Notarii se consultau, Valentine stătea cu mâinile împreunate, uitându-se la bunicul ei cu un zâmbet recunoscător. Villefort își mușca buzele subțiri, doamna de Villefort nu putea să-și înfrâneze un sentiment voios, care, fără de voia ei, i se împrăștia pe figură.

— Cred însă, glăsui în cele din urmă Villefort, destrămând cel dintâi tăcerea, că sunt singurul în măsură să mă pronunț în favoarea acestei căsătorii. Singur stăpân pe mâna fiicei mele, vreau ca ea să se mărite cu domnul Franz d'Épinay, și se va mărita.

Valentine căzu plângând într-un jilt.

— Domnule, întrebă notarul adresându-se bătrânului, ce aveți de gând să faceți cu averea dumneavoastră în cazul în care domnișoara Valentine s-ar căsători cu domnul Franz?

Bătrânul rămase nemișcat.

— Vă gândiți să dispuneți totuși de ea?

— Da, făcu Noirtier.

— În favoarea cuiva din familia dumneavoastră?

— Nu.

— În favoarea săracilor, atunci?

— Da.

— Știți însă că legea se opune să dezmoșteniți complet pe fiul dum-

neavoastră.

— Da.

— Așa că nu veți dispune decât de partea la care legea vă dă dreptul.

Noirtier rămase nemișcat.

— Vreți cu toate acestea să dispuneți de întreaga avere?

— Da.

— Dar, după moartea dumneavoastră, testamentul va fi atacat.

— Nu.

— Tata mă cunoaște, domnule, spuse domnul de Villefort, el știe că voința lui va fi pentru mine sfântă, înțelege de altminteri că, în situația în care mă găsesc, nu pot pleda împotriva săracilor.

Ochii lui Noirtier exprimară triumful.

— Ce hotărâți, domnule? întrebă notarul pe Villefort.

— Nimic, domnule, hotărârea e luată de părintele meu și știu că el nu și-o schimbă. Prin urmare mă resemnez. Cele nouă sute de mii de franci vor ieși din familie pentru a îmbogăți spitalele; eu însă nu voi ceda unui capriciu de bătrân și voi face după cum îmi dictează conștiința.

Villefort se retrase dimpreună cu soția sa, lăsându-și părintele să facă testamentul cum va voi.

În ziua aceea testamentul a fost făcut, fură aduși martorii, bătrânul îl aprobă, testamentul fu închis în prezența lor și depus la domnul Deschamps, notarul familiei.

XXIII

TELEGRAFUL

Domnul și doamna de Villefort aflară, intrând în apartamentul lor, că domnul conte de Monte-Cristo venise în vizită și că fusese introdus în salon, unde îi aștepta; prea emoționată ca să intre imediat, doamna de Villefort trecu prin camera sa de culcare, în timp ce procurorul regal, mai sigur de sine, înaintă direct spre salon.

Dar, oricât de stăpân pe senzațiile sale, oricât de bine se pricepu să-și compună figura, domnul de Villefort nu putu să înlăture cu totul norii de pe frunte pentru ca Monte-Cristo, al cărui zâmbet scânteia radios, să nu remarce aerul lui sumbru și visător.

— O, Doamne, dar ce aveți, domnule de Villefort? întrebă Monte-Cristo după primele complimente, nu cumva am sosit în momentul în care rosteați vreo acuzare oarecum capitală?

Villefort încercă să zâmbească.

— Nu, domnule conte, spuse el, nu e nici o altă victimă aici în afară de mine. Procesul îl pierd eu, iar rechizitoriul a fost rostit de hazard, de încăpățănare, de nebunie.

— Ce vreți să spuneți? întrebă Monte-Cristo, cu un interes afectat admirabil. Vi s-a întâmplat într-adevăr vreo nenorocire gravă?

— O, domnule, spuse Villefort cu un calm plin de amărăciune, nu merită să vorbim despre ea; aproape nimic, o simplă pierdere de bani.

— La drept vorbind, răspunse Monte-Cristo, o pierdere de bani în-

seamnă puțin lucru pentru o avere ca aceea pe care o posedăți și pentru spiritul filosofic superior pe care îl aveți.

— De aceea, răspunse Villefort, nu chestiunea banilor mă preocupă, deși în definitiv nouă sute de mii de franci merită un regret sau, cel puțin, o pornire de ciudă. Mă mâhnește însă hotărârea soartei, a hazardului, a fatalității, nu știu cum să numesc puterea care îndreaptă lovitura în contra mea și care-mi răstoarnă speranțele de bogăție și distruge, poate, viitorul fiicei mele prin capriciul unui bătrân căzut în mintea copilului.

— Dar ce este? exclamă contele. Ați spus nouă sute de mii de franci? Într-adevăr, suma merită să fie regretată chiar de un filosof. Și cine vă pricinuieste mâhnirea?

— Părintele meu despre care v-am vorbit.

— Serios? Domnul Noirtier? Dar mi-ați spus, mi se pare, că el este paralizat complet și că toate facultățile lui sunt distruse.

— Da, facultățile lui fizice, căci nu poate să se miște, nu poate să vorbească, și cu toate acestea gândește, vrea, acționează, precum vedeți. Am plecat de la el acum cinci minute și, în momentul acesta, e ocupat cu dictarea unui testament față de doi notari.

— Dar în cazul acesta a vorbit?

— Mai mult decât atât: s-a făcut înțeleș.

— Cum?

— Ajutându-se cu privirea, ochii lui au continuat să trăiască, și, vedeți, eiucid.

— Dragul meu, poate că exagerezi situația, spuse doamna de Villefort, care tocmai intrase.

— Doamnă... glăsui contele, înclinându-se.

Doamna de Villefort răspunse cu cel mai grațios zâmbet.

— Dar ce îmi spuse domnul de Villefort și cum se explică dizgrația aceasta de neînțeleș? întreabă Monte-Cristo.

— Într-adevăr de neînțeleș, un capriciu de bătrân, reluă procurorul regal înălțând din umeri.

— Și nu există mijlocul de a-l face să revină asupra hotărârii?

— Ba da, spuse doamna de Villefort; și depinde chiar de soțul meu ca testamentul, în loc de a fi făcut în detrimentul Valentinei, să fie făcut, dimpotrivă, în favoarea ei.

Văzând că soții începeau să vorbească în parabole, contele luă un aer distrat și privi cu atenția cea mai profundă și cu aprobarea cea mai vădită pe Edouard, care turna cerneală în vasul de băut al păsărilor.

— Draga mea, glăsui Villefort răspunzând soției sale, știi că nu prea țin să pozez la mine acasă în patriarh și că nu mi-am închipuit niciodată că soarta universului depinde de un semn făcut de mine. Cu toate acestea e necesar ca hotărârile mele să fie respectate în familia mea și ca nebunia unui bătrân și capriciul unui copil să nu zădărnicească un proiect hotărât în mintea mea de mulți ani. Baronul d'Épinay mi-era prieten, știi, și o alianță cu fiul lui era cât se poate de convenabilă.

— Crezi că Valentine e de acord cu el? întreabă doamna de Villefort. Într-adevăr, ea s-a împotrivit totdeauna acestei căsătorii și nu m-aș mira dacă cele ce am văzut și am auzit nu sunt decât executarea unui plan

stabilit între ei.

— Doamnă, spuse Villefort, nu se renunță așa de lesne, crede-mă, la o avere de nouă sute de mii de franci.

— Ea ar renunța și la lume, domnule, deoarece acum un an voia să intre într-o mănăstire.

— N-are a face, reluă de Villefort, spun că această căsătorie trebuie să se facă, doamnă!

— Împotriva voinței părintelui duminică? Întrebă doamna de Villefort, atacând altă coardă; e grav.

Monte-Cristo se prefăcea că nu ascultă, dar nu pierdea o iotă.

— Doamnă, continuă Villefort, pot spune că l-am respectat totdeauna pe părintele meu, deoarece simțământului natural al descendenței se alătură, la mine, conștiința superiorității lui morale; pentru că, în sfârșit, un părinte e sacru din două motive: sacru ca făuritor al nostru, sacru ca dascăl al nostru; astăzi însă sunt nevoit să renunț a recunoaște o inteligență în bătrânul care, pentru o simplă amintire de ură față de părinte, urmărește astfel pe fiu; ar fi deci ridicol să-mi adaptez conduita după toanele lui. Voi continua să am cel mai mare respect pentru domnul Noirtier, voi suferi, fără să mă plâng, pedeapsa pecuniară cu care mă lovește; dar voi rămâne neclintit în voința mea și lumea va aprecia de care parte este rațiunea sănătoasă. În consecință, o voi căsători pe fiica mea cu baronul Franz d'Épinay, pentru că această căsătorie este, după părerea mea, bună și onora-bilă și pentru că, în definitiv, vreau să-mi căsătoresc fata cu cine îmi place.

— Dar cum, întrebă contele, a cărui aprobare procurorul regal o solicitase mereu din ochi, spuneți că domnul Noirtier o dezmoștenește pe domnișoara Valentine fiindcă ea se va căsători cu domnul Franz d'Épinay?

— Da, domnule; poftim motiv! spuse Villefort, înălțând din umeri.

— Motiv cel puțin vizibil, adăugă doamna de Villefort.

— Motiv real, doamnă; crede-mă, îl cunosc pe părintele meu.

— Se poate concepe așa ceva? răspunse tânăra femeie; pentru ce domnul d'Épinay îi displace domnului Noirtier mai mult decât altcineva?

— Eu l-am cunoscut pe domnul Franz d'Épinay, fiul generalului de Quesnel — nu-i așa? —, care a fost făcut baron d'Épinay de regele Charles X, glăsuie contele.

— Exact, declară Villefort.

— Bine, dar e un tânăr încântător, îmi pare.

— De aceea nu e vorba decât de un pretext, sunt sigură, spuse doamna de Villefort; bătrânii sunt tirani cu afecțiunile lor; domnul Noirtier nu vrea ca nepoata lui să se mărite.

— Dar nu cunoașteți vreo explicație a acestei dușmăanii? Întrebă Monte-Cristo.

— Ei, Doamne, cine poate să știe?

— Vreo antipatie politică, poate?

— Într-adevăr, părintele meu și părintele domnului d'Épinay au trăit în timpuri furtunoase pe care cu nu le-am cunoscut decât atunci când ele erau pe sfârșite, spuse Villefort.

— Părintele dumneavoastră nu era bonapartist? Întrebă Monte-

Cristo. Îmi amintesc, îmi pare, că mi-ați spus ceva în privința aceasta.

— Tata a fost în primul rând iacobin, glăsui Villefort, împins de emoția sa dincolo de limitele prudenței, iar roba de senator pe care Napoleon i-o zvârlise pe umeri nu făcea decât să deghizeze omul de altădată, fără să-l schimbe însă. Când părintele meu conspira, nu conspira pentru împărat, ci contra Bourbonilor; căci tatăl meu avea această trăsătură caracteristică; el n-a luptat niciodată pentru utopii irealizabile, ci pentru lucruri posibile și a aplicat izbânzii acestor lucruri posibile cumplita teorii ale celor care nu dădeau înapoi în fața nici unui mijloc.

— Ei, vedeți, asta e! spuse Monte-Cristo; domnul Noirtier și domnul d'Épinay se vor fi întâlnit pe terenul politicii. Domnul general d'Épinay, deși servise sub Napoleon, nu păstrase cumva în adâncul inimii sentimentele regaliste și nu a fost asasinat într-o seară când ieșea de la un club napoleonian, unde fusese atras în speranța că se va găsi într-însul un frate?

Villefort îl privi pe conte aproape cu groază.

— Mă înșel, oare? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, domnule, glăsui doamna de Villefort; dimpotrivă, chiar așa este; și tocmai din cauza aceasta, pentru a stinge vrăjmășii vechi, domnul de Villefort s-a gândit să insufle iubire celor doi copii ai căror părinți se urâseră.

— Idee sublimă, idee plină de caritate și pe care lumea ar trebui s-o aplaude! exclamă Monte-Cristo. Într-adevăr, e frumos s-o vezi pe domnișoara Noirtier de Villefort numindu-se doamna Franz d'Épinay.

Villefort tresări și se uită la Monte-Cristo ca și cum ar fi vrut să-i citească în adâncul inimii intenția care-i dictase cuvintele.

Dar contele păstră pe buze binevoitoru-i surâs și, din nou, în ciuda privirii sale iscoditoare, procurorul regal nu văzu dincolo de epidermă.

— De aceea, reluă Villefort, măcar că pentru Valentine e o mare nenorocire să piardă averea bunicului, nu cred că, din această cauză, căsătoria trebuie zădărnicită. Nu-mi închipui că domnul d'Épinay, va da înapoi din fața unui eșec pecuniar. Va vedea că cu prețuiesc poate mai mult decât banii, eu care îi sacrific dorinței de a-mi ține cuvântul, va calcula că, de altminteri, Valentine posedă bunurile mamei sale, administrate de domnul și doamna de Saint-Méran, bunicii ei materni care o adoră.

— Și care merită să fie iubiți și îngrijiți așa cum Valentine a făcut cu domnul Noirtier, spuse doamna de Villefort. De altminteri, ei vor veni ia Paris peste cel mult o lună și, după un atare afront, Valentine va fi scutită să se îngroape alături de domnul Noirtier, așa cum a făcut până acum.

Contele asculta amuzat glasul discordant al orgoliilor rănite și al intereselor lovite.

— Mi se pare însă, glăsui Monte-Cristo, după o clipă de tăcere, și vă rog dinainte să mă iertați pentru cele ce voi spune, mi se pare însă că dacă domnul Noirtier o dezmoștenește pe domnișoara de Villefort, care e vinovată că vrea să se mărite cu un tânăr pe al cărui părinte l-a dușmănit, nu are aceleași motive de reproșat scumpului Edouard.

— Nu-i așa, domnule? exclamă doamna de Villefort, cu o intonație care nu se poate descrie, nu-i așa că e nedrept, odios de nedrept? Bietul

Edouard este deopotrivă, ca și Valentine, nepotul domnului Noirtier și, cu toate acestea, dacă Valentine n-ar fi trebuit să se mărite cu domnul Franz, domnul Noirtier i-ar fi lăsat ei toată averea; mai mult decât atât, Edouard poartă numele familiei și, cu toate acestea, chiar în ipoteza că Valentine e, într-adevăr, dezmoștenită de bunicul ei, ea va fi totuși de trei ori mai bogată decât fratele.

Contele ascultă și nu mai vorbește.

— Domnule conte, interveni Villefort, să nu ne mai ocupăm, vă rog, de aceste mizerii de familie. Da, într-adevăr, averea mea va îngroșa venitul săracilor care sunt astăzi adevărații bogați. Da, tatăl meu îmi va fi răpit o speranță legitimă, și asta fără motiv, eu însă voi proceda ca un om chibzuit, ca un om cu inimă. Domnul d'Épinay, căruia îi făgăduisem venitul acestei sume, îl va primi chiar dacă ar trebui să-mi impun cele mai crude lipsuri.

— Cu toate acestea, reluă doamna de Villefort, revenind la singura idee care murmură neîncetat în taina inimii ei, poate că ar fi mai bine să se destăinuiească domnului d'Épinay întâmplarea aceasta neplăcută și să-și retragă singur cuvântul.

— O, ar fi o mare nenorocire! exclamă Villefort.

— O mare nenorocire! repetă Monte-Cristo.

— Fără îndoială, reluă Villefort potolindu-se, o căsătorie zădărnicită, chiar pentru motive bănești, aruncă discreditul asupra unei fete; apoi zvonurile vechi, pe care voiam să le sting, ar recăpăta consistență. Nu, nu! Domnul d'Épinay, dacă este cinstit, se va simți și mai mult obligat decât înainte, prin dezmoștenirea Valentinei, altminteri înseamnă că s-a condus numai după interese materiale. Nu, e cu neputință.

— Sunt de părerea domnului de Villefort, spuse Monte-Cristo, ațintindu-și privirea asupra doamnei de Villefort, iar dacă aș fi cu domnia sa în legătură de prietenie, care să-mi permită să-i dau un sfat, l-aș povățui — întrucât domnul d'Épinay urmează să sosească, după câte mi s-a spus — să lege așa de strâns proiectul, încât el să nu se mai poată desface.

Domnul de Villefort se ridică, transportat de o bucurie vizibilă, în timp ce nevasta lui pălea ușor.

— Bine, glăsui el, nu ceream decât asta și mă voi prevala de opinia unui sfetnic ca dumneavoastră, adăugă Villefort, întinzând lui Monte-Cristo mâna. Așadar, toată lumea de aici să considere ca neavenit incidentul de astăzi, proiectele noastre nu s-au schimbat.

— Domnule, spuse contele, lumea — oricât de nedreaptă — vă va mulțumi, vă asigur, pentru hotărârea ce ați luat, prietenii vor fi mândri, iar domnul d'Épinay, chiar de va trebui s-o ia pe domnișoara de Villefort fără zestre, ceea ce nu e cazul, se va simți încântat să intre într-o familie unde sacrificiile sunt ridicate la o atare înălțime de dragul cuvântului și al împlinirii datoriei.

Rostind cuvintele acestea, contele se sculase și se pregătea de plecare.

— Ne părăsiți, domnule conte? întrebă doamna de Villefort.

— Sunt obligat, doamnă, venisem numai să vă reamintesc promisiunea pentru sâmbătă.

— Vă temeți că am uitat-o?

— Sunteți prea bună, doamnă, dar domnul de Villefort are ocupațiuni așa de grave și uneori așa de urgente...

— Soțul meu și-a dat cuvântul, domnule, spuse doamna de Villefort, ați văzut că îl ține atunci când are totul de pierdut, cu atât mai mult când are totul de câștigat.

— Reuniunea are loc în casa dumneavoastră de pe Champs-Elisées? întrebă Villefort.

— Nu, spuse Monte-Cristo, și aceasta face ca devotamentul dumneavoastră să fie mai vrednic de laudă: la țară.

— La țară?

— Da.

— Și unde, în apropiere de Paris, nu-i așa?

— La porțile lui, la o jumătate de oră de barieră, la Auteuil.

— La Auteuil? exclamă Villefort. A, da, doamna mi-a spus că locuiți la Auteuil, deoarece a fost transportată în casa dumneavoastră. Și în ce loc la Auteuil?

— Rue de la Fontaine.

— Rue de la Fontaine? stăruie Villefort, cu o voce sugrumată; și la ce număr?

— La numărul 28.

— Va să zică, dumneavoastră v-a fost vândută casa domnului de Saint-Méran?

— A domnului de Saint-Méran? întreabă Monte-Cristo. Casa aparține deci domnului de Saint-Méran?

— Da, glăsui doamna de Villefort, și vă puteți închipui un lucru, domnule conte?

— Care?

— Casa vi se pare frumoasă, nu-i așa?

— Încântătoare.

— Ei bine, soțul meu n-a vrut niciodată să stea într-însa.

— Vă mărturisesc, domnule, declară Monte-Cristo, că nu înțeleg motivul dumneavoastră.

— Nu-mi place Auteuil-ul, domnule, răspunse procurorul regal cu o sforțare.

— Nădăjduiesc însă, spuse Monte-Cristo cu neliniște, că nu voi avea nenorocul ca această antipatie să mă lipsească de fericirea de-a vă primi.

— Nu, domnule conte... nădăjduiesc... credeți-mă că-mi voi da toată silința, îngăimă Villefort.

— O, nu admit scuze, răspunse Monte-Cristo. Sâmbătă la șase vă aștept, iar dacă nu veniți, îmi voi închipui că aspura acestei case, nelocuită de mai bine de douăzeci de ani, planează cine știe ce lugubră tradiție, cine știe ce sângeroasă legendă.

— Voi veni, domnule conte, voi veni, spuse cu repeziciune Villefort.

— Mulțumesc, glăsui Monte-Cristo. Îngăduiți-mi acum să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră.

— Într-adevăr, domnule conte, ați spus că sunteți nevoit să ne părăsiți, spuse doamna de Villefort, și erați, îmi pare, pe punctul de a ne îm-

părtăși motivul, când v-ați întrerupt pentru a trece la altă idee.

— Doamnă, nu știu dacă voi îndrăzni să vă spun unde merg.

— Hai, spuneți.

— Mă duc, ca un adevărat cască-gură ce sunt, să vizitez un lucru care m-a pus de multe ori pe gânduri ceasuri întregi.

— Anume?

— Un telegraf. Hait, am scăpat cuvântul!

— Un telegraf? repetă doamna de Villefort.

— Da, un telegraf. Am văzut adesea, la capătul unui drum, pe o movilă, sub un soare frumos, înălțându-se brațele acelea negre, încovoiate ca niște labe de imensă coleopteră, și întotdeauna ele mi-au trezit emoția, vă jur, căci mă gândeam că semnele acestea bizare, spintecând aerul cu precizie și ducând la trei sute de leghe voința necunoscută a unui om ce stă dinaintea unei mese, altui om așezat la extremitatea liniei, în fața altei mese, se schițau pe cenușiul norului sau pe azurul cerului prin singura forță a acestui conducător atotputernic. Credeam atunci în duhuri, în silfe, în puteri oculte și râdeam. Niciodată nu-mi venise însă ideea de a vedea de aproape insectele mari, cu pântec alb, cu labe negre și subțiri, căci mă temeam că voi găsi sub aripa lor de piatră micul geniu uman, înțelept, pedant, ghiftuit de știință, de cabală și de vrăjitorie. Dar, într-o bună dimineață, am aflat că motorul fiecărui telegraf era un nenorocit de slujbaș plătit cu 1.200 de franci pe an, ocupat toată ziua să privească nu cerul, ca un astronom, nu apa, ca un pescar, nu peisajul, ca un creier sterp, ci insecta cu pântec alb, cu labe negre, corespondentul său plasat la patru sau cinci leghe de el. Am simțit atunci dorința curioasă de a vedea de aproape crisalida aceasta vie și de a asista la comedia pe care, din adâncul carapacei ei, o dă celeilalte crisalide, trăgând unele după altele câteva crâmpeie de sfoară.

— Și vă duceți acolo?

— Mă duc.

— La care telegraf, la al Ministerului de interne sau al Observatorului

— O, nu. Voi găsi acolo oameni care vor vrea să mă silească să înțeleg lucruri pe care țin să le ignorez și care îmi vor explica, fără să vreau, un mister pe care nu îl cunosc nici ei. Nu, vreau să păstrez iluziile pe care încă le am asupra insectelor, mi-e de-ajuns că le-am pierdut pe acelea pe care le aveam asupra oamenilor. Nu mă voi duce deci nici la telegraful Ministerului de interne, nici la telegraful Observatorului. Țin să văd telegraful din câmp, ca să găsesc acolo pe slujbașul candid, împietrit în turnul lui.

— Sunteți un senior ciudat, spuse Villefort.

— Ce linie mă sfătuiți să studiez?

— Cea mai ocupată la ora aceasta.

— Acea a Spaniei?

— Exact. Vreți o scrisoare din partea Ministerului ca să vi se explice...

— A, nu, glăsui Monte-Cristo, deoarece, dimpotrivă, v-am spus că nu vreau să înțeleg nimic. Din momentul în care voi înțelege ceva, nu va mai exista pentru mine telegraf, nu va mai fi decât un semn al domnului

Duchâtel, sau al domnului de Montalivet, transmis prefectului din Bayonne și travestit în două cuvinte grecești. Vreau să păstrez, în toată puritatea ei și în toată venerația mea, găngania cu labe neagre și cuvântul înfricoșător.

— Atunci duceți-vă, căci peste două ore va fi întuneric și nu veți mai vedea nimic.

— La naiba, mă înfricoșați! Care e cel mai apropiat?

— Pe drumul Bayonne?

— Da, pe drumul Bayonne.

— E cel de la Châtillon.

— Și după cel de la Châtillon?

— Cel din turnul de la Montlhéry, mi se pare.

— Vă mulțumesc, la revedere! Sâmbătă vă voi istorisi impresiile mele.

La poartă, contele se întâlnește cu cei doi notari care o dezmoșteniseră pe Valentine și care se retrăgeau încântați că încheiaseră un act care desigur le va face onoare.

XXIV

MIJLOCUL DE A SCĂPA PE UN GRĂDINAR DE TRÂNTORII CARE ÎI MĂNÂNCĂ PIERSICILE

Nu în seara aceea, cum spusese, ci a doua zi dimineața, contele de Monte-Cristo ieși prin bariera Enfer, apucă pe drumul spre Orléans, trecu prin satul Linas, fără să se oprească la telegraful care, exact în momentul în care contele ajunsese acolo, își mișcă brațele lungi, descărnate, și ajunse la turnul Montlhéry situat, precum știți, în locul cel mai înalt al câmpiei cu acest nume.

La poalele colinei, contele coborî și începu să urce pe o potecă circulară, îngustă. Când ajunse pe culme se văzu oprit de un gard peste care fructele verzi urmaseră florilor roz și albe.

Monte-Cristo căută poarta mică îngrădită și o găsi curând. O porțiță de lemn care se mișca pe țâțâni de răchită și se închidea cu un piron și o sfoară. Contele găsi cât ai clipi mecanismul și poarta se deschise.

Se pomeni atunci într-o grădiniță lungă de douăzeci de picioare și lată de douăsprezece, mărginită într-o parte de gardul unde se afla ingeniosul aparat pe care l-am descris sub numele de poartă, iar în partea cealaltă de turnul vechi, încercuit cu iederă.

N-ai fi crezul, văzându-l așa zbârcit și împodobit cu flori, ca o bunicuță căreia nepoții au venit să-i ureze la mulți ani, că el ar putea să istorisească multe drame cumplite dacă urechilor amenințătoare, pe care un vechi proverb le dă zidurilor ei, s-ar adăuga un glas. Străbăteai grădina mergând pe o alee cu nisip roșu, pe care o puncta, cu tonuri ce ar fi încântat ochiul lui Delacroix, Rubensul nostru modern, o bordură veche, de cimișir. Aleea avea forma unui 8 și se răsucea, prilejuind astfel, într-o grădină de douăzeci de picioare, o preumblare de șaiszeci.

Nicicând Flora, zeița zâmbitoare și gingașă a bunilor grădinari latini, nu fusese onorată cu un cult mai minuțios și mai pur decât acela care i

se aduce în cuprinsul acesta mic.

Din douăzeci de trandafiri, nici o foaie nu purta urma muștei, nici un mușchi ciorchinul de gănganii verzi care pustiesc plantele crescute pe un teren jilav. Cu toate acestea, umezeala nu lipsea grădinii: pământul negru ca funinginea, frunzișul opac al copacilor spuneau de-ajuns. De altminteri, umezeala artificială ar fi înlocuit repede umezeala naturală, grație butoiului plin cu apă vârat într-un colț al grădinii și în care staționau, pe o pânză verde, o broască și un broscoi care, neînțelegându-se desigur, stăteau cu spatele la cele două puncte opuse.

De altminteri, nici o buruiană pe alei, nici un lăstar parazit în brazde; o femeiușcă de salon îngrijește cu mai puțină grijă mușcatele, cactușii și rododendronii decât îngrijea stăpânul, invizibil deocamdată, al petecului de loc.

Monte-Cristo se opri după ce închise poarta, petrecând o sfoară în jurul pironului, și îmbrățișă dintr-o privire toată proprietatea.

— S-ar părea, își spuse el, că omul de la telegraf are grădinari cu anul, sau că se consacră agriculturii cu pasiune.

Deodată se împiedică de ceva ghemuit dinapoia unei roabe încărcată cu frunziș: acest ceva se ridică, scoțând o exclamație care îi trăda uimirea, și Monte-Cristo se pomeni față în față cu un omuleț ca de cincizeci de ani care culegea căpșuni, punându-le pe foi de viță. Douăsprezece foi de viță și aproape tot atâtea căpșuni.

Când se ridică, omul fu cât pe-acți să scape căpșunile, frunzele de viță și frafură.

— Culegi recolta, domnule? întrebă Monte-Cristo, zâmbind.

— Iertați-mă, domnule, răspunse omulețul, ducând mâna la șapcă, nu sunt la post, e drept, dar am venit abia acum.

— Nu te simții cătuși de puțin stingherit, prietene, glăsui contele, culege-ți căpșunile dacă mai ai.

— Am încă zece, spuse omul, și aveam douăzeci și una, adică cu cinci mai multe decât anul trecut. Nu e însă de mirare, căci primăvara a fost călduroasă anul acesta, iar ce le trebuie căpșunilor — vedeți dumneavoastră, domnule, — este căldura. De aceea, în loc, de șaisprezece câte am avut anul trecut, am anul acesta unsprezece culese, douăsprezece, treisprezece, paisprezece, cincisprezece, șaisprezece, șaptesprezece, optsprezece. A, dar uite, îmi lipsesc două, ieri erau încă, sânt sigur, le-am numărat. De bună-seamă că mi le-a șterpelit fiul bătrânei Simona, l-am văzut azi-dimineață dând târcoale pe aici. l-auzi, derbedeul, să fure dintr-o grădină! Nu-și dă seama unde o să-l ducă năravul ăsta...

— Într-adevăr, spuse Monte-Cristo, e grav, dar ține seama de vârsta vinovatului și de lăcomia lui.

— Desigur, glăsui grădinarul, cu toate acestea, lucrul nu e mai puțin neplăcut. Încă o dată, însă, domnule, vă rog să mă iertați, poate că am făcut pe un șef să aștepte.

Și se uita cu o privire temătoare la contele și la haina lui albastră.

— Liniștește-te, prietene, spuse contele cu zâmbetul pe care îl făcea după voință așa de cumplit și așa de binevoitor, și care de data aceasta exprima numai bunăvoință, nu sunt un șef care a venit să te inspecteze,

ci un simplu călător mânat de curiozitate și care își ia de pe acum în nume de rău vizita văzând că te face să-ți pierzi timpul.

— O, timpul meu nu e scump! răspuse omulețul cu un zâmbet melancolic. Cu toate acestea, timpul este al stăpânirii și n-ar trebui să-l pierd, însă am primit semnalul care îmi vestea că pot să mă odihnesc un ceas (aruncă ochii asupra unui cadran solar, căci în cuprinsul grădinii erau de toate, chiar și un cadran solar) și, vedeți, mai avem încă zece minute, apoi căpșunile mele erau coapte, și încă o zi... De altminteri, vă puteți închipui, domnule, că trântorii mi le mănâncă?

— Nu, nu mi-aș fi închipuit, răspuse Monte-Cristo, cu gravitate, e o proastă vecinătate aceea a trântorilor pentru noi care nu-i mâncăm în miere, cum făceau romanii.

— Aha, romanii îi mâncău? întrebă grădinarul.

— Am citit asta în Petronius, spuse contele.

— Adevărat? De bună-seamă că nu-s ceva de soi, măcar că se zice: Gras ca un trântor. Și nu e de mirare, domnule, că trântorii sunt grași, deoarece ei dorm cât e ziua de mare și nu se scoală decât ca să dea târcoale, noaptea. Vedeți, anul trecut aveam patru caiși; mi-au atacat unul. Aveam un piersic golaș; e drept că e un fruct rar; ei bine, domnule, mi l-au mâncat pe jumătate de dincolo de zid; un piersic golaș, superb, și care era cât se poate de bun la gust. Niciodată n-am mâncat ceva mai bun.

— Și ai mâncat din el? întrebă Monte-Cristo.

— Adică jumătatea ce rămăsese. Era foarte bun, domnule. Hei, domniiăștia nu aleg ce e mai rău. Tot așa fiul bătrânei Simona n-a ales căpșunile cele mai proaste. Anul acesta însă, continuă horticultorul, fiți pe pace, n-o să mi se întâmple nimic, chiar de ar fi, când s-or coace fructele, să stau noaptea de pază.

Monte-Cristo văzuse îndeajuns. Fiecare om are pasiunea lui care îi mușcă inima, după cum fiecare fruct are viermele lui; pasiunea omului de la telegraf era horticultura. Se apucă să culeagă frunzele de viță care fereau ciorchinii de soare și își cuceri în chipul acesta simpatia grădinarului.

— Domnul a venit să vadă telegraful? întrebă acesta.

— Da, domnule, dacă nu cumva este oprit de regulamente.

— O, câtuși de puțin, glăsui grădinarul, nu e nimic periculos în asta, fiindcă nimeni nu știe, și nici nu poate să știe, ce spunem noi.

— Mi s-a povestit într-adevăr, reluă contele, că dumneavoastră repetați semnale pe care alții nu le pricep.

— Desigur, domnule, și îmi pare foarte bine că e așa, spuse telegrafistul râzând.

— De ce îți pare bine?

— Pentru că, în felul acesta, n-am nici o răspundere. Eu sunt doar o mașină și nu mi se cere decât să funcționez.

— Drace, gândi Monte-Cristo, nu cumva am nimerit peste unul fără ambiție?

— Domnule, spuse grădinarul aruncând o ochire asupra cadranelui solar, cele zece minute au trecut, mă întorc la postul meu. Vreți să urcați cu mine?

— Te urmez.

Monte-Cristo intră în turnul împărțit în trei etaje. Cel de jos conținea câteva instrumente agricole de arat: cazmale, greble, stropitori, rezemate de zid, acesta era tot mobilierul. Al doilea era locuința obișnuită, sau, mai bine-zis, ustensile de menaj, un pat, o masă, două scaune, o găleată de apă, plus câteva ierburi uscate atârând de tavan.

— E nevoie de mult timp, domnule, ca să învețe cineva telegrafia? întrebă Monte-Cristo.

— Nu învățătura e grea, ci starea de provizorat.

— Și ce leafă se dă?

— O mie de franci, domnule.

— Nimica toată.

— Așa e, dar am adăpost, cum vedeți.

Monte-Cristo privi încăperea.

— Numai de n-ar ține la locuința lui, murmură el.

Trecură la etajul al treilea: aici era camera telegrafistului. Monte-Cristo privi rând pe rând cele două mâneri de fier cu ajutorul cărora slujbașul manevra aparatul.

— Foarte interesant, spuse el, dar de bună-seamă că viața asta pare, cu timpul, cam plictisitoare.

— Da, la început înțepenești privind, după un an sau doi te obișnuiești însă, pe urmă avem orele noastre de recreație și zilele de concediu.

— Zile de concediu?

— Da.

— Care?

— Cele în care este ceață.

— Aha!

— Acestea sunt zilele mele de sărbătoare, cobor atunci în grădină și plantez, tund, tai, curăț de omizi, în sfârșit timpul trece.

— De câtă vreme ești aici?

— De zece ani; și cu cinci ani provizoratul, cincisprezece.

— Ce vârstă ai?

— Cincizeci și cinci de ani.

— Cât timp de serviciu îți trebuie ca să ieși la pensie?

— O, domnule, douăzeci și cinci de ani.

— Și ce pensie iei?

— O sută de taleri.

— Biată omenire! murmură Monte-Cristo.

— Ați spus ceva, domnule? întrebă slujbașul.

— Am spus că e foarte interesant.

— Ce?

— Tot ce-mi arăți... Și nu înțelegi absolut nimic din semnalele dumitale?

— Nimic.

— N-ai încercat niciodată să înțelegi?

— Niciodată. De ce aș fi încercat?

— Cu toate astea sunt semnale care ți se adresează direct.

— Fără îndoială.

— Și pe acelea le înțelegi?

— Ele sunt totdeauna la fel.
— Și ce spun?
— *Nimic nou... Ai o oră... sau pe mâine...*
— Într-adevăr, cât se poate de simplu, glăsui contele; dar, ia te uită, corespondentul dumitale nu se pune în mișcare?
— A, da, vă mulțumesc, domnule.
— Și ce îți spune el? E ceva ce înțelegeți?
— Da, mă întreabă dacă sunt gata.
— Și cum îi răspunzi?
— Printr-un semn care arată corespondentului meu din dreapta că sunt gata și îl invită în aceleși timp pe corespondentul din stânga să se pregătească și el.
— Foarte ingenios, spuse contele.
— Veți vedea, reluă bătrânul cu mândrie, că peste cinci minute vorbește.
— Am, în cazul acesta, cinci minute, își spuse Monte-Cristo, mai mult decât îmi trebuie. Dragă, domnule, dă-mi voie să-ți pun o întrebare.
— Spuneți.
— Îți place grădinăritul?
— Cu patimă.
— Și ai fii bucuros ca, în locul unei grădinițe de douăzeci de picioare, să ai un loc de două pogoane?
— Domnule, aș face din el un paradis pământesc.
— Cu cei o mic de franci ai dumitale trăiești prost?
— Destul de prost, dar, în sfârșit, trăiesc.
— Da, dar nu ai decât o amărâtă de grădină.
— Într-adevăr, grădina nu e mare.
— Ba, chiar așa cum este, o băntuie trântorii care mănâncă totul.
— Ei sunt pacostea mea.
— Ia spune-mi, dacă ai avea nenorocirea să întorci capul când corespondentul din dreapta este în funcțiune?
— Nu l-aș vedea.
— Ce s-ar întâmpla atunci?
— N-aș putea să repet semnalele lui.
— Și?
— Nerepetându-le din neglijență, aș căpăta amendă.
— Cât?
— O sută de franci...
— A zecea parte din venitul dumitale, frumos!
— Să vedeți... glăsui slujbașul.
— Ți s-a întâmplat vreodată? întrebă Monte-Cristo.
— Odată, domnule, pe când altoiam un lăstar...
— Bine. Acum, dacă ți s-ar întâmpla să schimbi ceva din semnal sau să transmiți altul?
— În cazul ăsta se schimbă chestia: m-ar da afară și aș pierde pensia.
— Trei sute de franci?
— Da, domnule, o sută de taleri; de aceea înțelegeți că n-aș face niciodată aceasta.

— Nici măcar pentru o sumă care să însemne leafa dumitale pe cincisprezece ani? Ce zici? Lucrul merită să te gândești la el.

— Pentru cincisprezece mii de franci?

— Da.

— Domnule, mă înfricoșați!

— Eh!

— Domnule, vreți să mă ispitiți?

— Exact! Înțelegeți, cincisprezece mii de franci...

— Domnule, dați-mi voie să mă uit la corespondentul din dreapta.

— Dimpotrivă nu te uita la el, uită-te aici.

— Ce-i asta?

— Cum, nu cunoști hârtiile astea?

— Bancnote.

— Și ale cui sunt?

— Ale dumitale, dacă vrei.

— Ale mele? exclamă slujbașul gătit.

— Ei da, ale dumitale, în deplină stăpânire.

— Domnule, priviți, corespondentul meu din dreapta funcționează.

— Lasă-l în voia lui.

— Domnule, m-ați ținut cu vorba și-o să fiu amendat.

— Are să le coste o sută de franci, vezi deci că ai tot interesul să iei cele cincisprezece bancnote ale mele.

— Domnule, corespondentul din dreapta se supără, repetă semnalele.

— Lasă-l să le repete și ia hârtiile.

Contele puse pachetul în mâna slujbașului.

— Asta nu e totul: cu cei cincisprezece mii de franci n-o să poți trăi.

— Îmi păstrez locul.

— Nu, ai să-l pierzi, căci vei face alt semnal decât cel pe care îl face corespondentul dumitale.

— Vai, domnule, ce mă îndemnați să fac?

— O copilărie!

— Domnule, numai dacă aș fi forțat...

— Cred că într-adevăr am să te forțez.

Și Monte-Cristo scoase din buzunar încă un pachet.

— Uite alți zece mii de franci, spuse el, cu cei cincisprezece din buzunar fac douăzeci și cinci de mii. Cumperi cu cinci mii de franci o căsuță frumoasă și două pogoane de pământ, cu ceilalți douăzeci de mii vei avea o rentă de o mie de franci.

— O grădină de două pogoane?

— Și o rentă de o mie de franci.

— Doamne! Doamne!

— Haide, ia-i.

Și Monte-Cristo puse cu de-a sila în mâna slujbașului cei zece mii de franci.

— Ce trebuie să fac?

— Nimic greu.

— Dar?

— Să repeți semnalele acestea.

Monte-Cristo scoase din buzunar o hârtie pe care se aflau trei semne cu numere ce indicau ordinea în care ele trebuiau făcute.

— Nu e greu, precum vezi.

— Da, dar...

Îmbujorat la față și nădușind, bătrânul execută unul după altul cele trei semnale date de conte, în ciuda înfricoșătoarelor dislocări ale corespondentului din dreapta, care, neînțelegând rostul schimbării, începea a crede că omul și-a pierdut mintea.

Corespondentul din stânga repetă însă, conștiincios, semnale, care fură înregistrate definitiv la Ministerul de interne.

— Acum ești bogat, spuse Monte-Cristo.

— Da, dar cu ce preț! răspunse slujbașul.

— Prietene, glăsui Monte-Cristo, nu vreau să ai remușcări, crede-mă deci, îți jur, că n-ai făcut nimănui vreun rău și că ai servit gândurile lui Dumnezeu.

Slujbașul privea bancnotele, le pipăia, le număra, era palid, era îmbujorat, în sfârșit, se năpusti spre camera sa să bea un pahar cu apă, nu putu însă să ajungă până la găleată și căzu leșinat în mijlocul odăii.

La cinci minute după ce știrea telegrafică ajunsese la Minister, Debray puse caii la cupeu și alergă la Danglars.

— Soțul dumitale are cupoane ale împrumutului spaniol? o întrebă el pe baroană.

— Bineînțeles, are în sumă de șase milioane.

— Să le vândă cu orice preț.

— De ce?

— Pentru că don Carlos a evadat din Bourges și s-a întors în Spania.

— De unde știi?

— Pentru că știu noutățile telegrafice, răspunse Debray înălțând din umeri.

Baroana nu așteptă să i se repete de două ori: dădu fuga la soțul ei care, la rândul-i, alergă la agentul de schimb și îi porunci să vândă neapărat.

Când se văzu că domnul Danglars vinde — bonurile spaniole coboară îndată. Danglars pierdu cinci sute de mii de franci, dar scăpă de toate cupoanele.

Seara se citi în *Mesagerul*:

Depeșă telegrafică

„Regele don Carlos a scăpat de sub supravegherea exercitată asupra lui la Bourges și a intrat în Spania prin punctul Cataloniei. Barcelona s-a ridicat în favoarea lui”.

Toată seara nu se vorbi decât despre prevederea lui Danglars, care își vânduse cupoanele, și despre norocul omului de afaceri care nu pierdea decât cinci sute de mii de franci la o astfel de lovitură.

Cei care își păstrasera cupoanele sau le cumpărasera pe ale lui Danglars se considerară ruinați petrecură o noapte foarte rea.

A doua zi se citi în *Monitor*:

"Mesagerul a anunțat ieri, fără nici un temei, fuga lui don Carlos și revolta Barcelonei.

Regele don Carlos nu a părăsit Bourges, iar Peninsula se bucură de cea mai desăvârșită liniște.

Un semnal telegrafic, interpretat greșit din cauza ceții, a dat loc la această eroare".

Bonurile urcară la o cifră îndoită în comparație cu aceea la care coborâseră.

Danglars înregistră deci o diferență de un milion prin pierderea pe care o suferise și prin faptul că nu putuse câștiga.

— Bun, glăsui Monte-Cristo, adresându-se lui Morrel, care se afla la el în momentul în care se anunța ciudatul reviriment de bursă a cărui victimă a fost Danglars, pentru douăzeci și cinci de mii de franci am făcut o descoperire pe care aș fi plătit-o cu o sută de mii.

— Dar ce ați descoperit? întrebă Maximilien.

— Mijlocul de a scăpa pe un grădinar de trântorii care îi mâncau piersicile.

XXV

FANTOMELE

La prima vedere, și examinată de afară, casa din Auteuil nu prezenta nimic deosebit, nimic din ce ai putea să aștepti de la o locuință destinată admirabilului conte de Monte-Cristo; dar simplitatea se explica prin dorința stăpânului care poruncise categoric să nu se schimbe nimic pe dinafară; pentru a te convinge, era de ajuns să privești interiorul. Într-adevăr de cum deschideai poarta, spectacolul se schimba.

Domnul Bertuccio se întrecuse pe sine în ce privește gustul mobilatului și iuțea execuției: așa cum altădată ducele d'Antin doborâse, într-o noapte, o alee de arbori care stânjenea privirea lui Ludovic al XIV-lea, la fel, în trei zile, domnul Bertuccio plantase o curte, în întregime stearpă, și plopî frumoși, sicomori, aduși cu blocurile lor enorme de rădăcini, umbreau fațada principală a casei dinaintea căreia, în locul pietrelor pe jumătate ascunse de bălării, se întindea o peluză de gazon ale cărei plăci fuseseră puse chiar în dimineața aceea, formând un vast covor îmbrobonat încă de apa cu care fusese stropit.

De altminteri, ordinele veneau de la conte, el înmânase lui Bertuccio un plan în care erau indicate numărul și locul copacilor ce urmau să fie plantați, forma și spațiul peluzei ce avea să ia locul pietrelor.

Văzută astfel, casa devenise de nerecunoscut și însuși Bertuccio declară că nu o mai recunoaște în cadrul ei de verdeață.

Administratorului nu i-ar fi părut rău să facă unele transformări și grădinii; contele interzisesese însă categoric să se atingă de ea. Bertuccio se despăgubi încărcând cu flori anticamerele, scările și căminurile.

Cea ce dovedea iscusința extremă a administratorului și știința profundă a stăpânului — unul în a servi, altul în a se face servit — e că locuința aceasta, pustie de douăzeci de ani, așa de mohorâtă și de tristă în

ajun încă, îmbâcsită de mirosul sălcii care s-ar putea numi mirosul timpului, căpătase într-o zi, o dată cu înfățișarea vieții, miremele preferate de stăpân, ba chiar lumina lui favorită. Venind aici, contele avea la îndemână cărțile și armele sale, în fața ochilor, tablourile preferate, în anticamere, câinii, ale căror dezmierdări îi erau dragi, păsările, ale căror cântec îi plăcea; toată casa aceasta, trezită din somnul ei lung, asemenea palatului Frumoasei din pădurea adormită, trăia, cânta, înflorea, ca acele case care ne-au fost scumpe vreme îndelungată și în care, atunci când nenorocirea ne silește să le părăsim, lăsăm fără să vrem o parte din sufletul nostru.

Servitorii umblau de colo până colo, voioși, prin curtea frumoasă: unii, stăpâni pe bucătării, lunecând ca și când ar fi locuit din totdeauna în casa aceasta, pe scări reparate în ajun, alții populând șoproanele, unde echipajele numerotate și orânduite păreau instalate de cincizeci de ani; în grajduri, caii răspundeau nechezând grăjdarilor care le vorbeau cu infinit mai mult respect decât vorbesc mulți servitori stăpânilor.

Biblioteca era așezată în două corpuri, pe ambele părți ale peretelui, cuprinzând aproape două mii de volume. Un compartiment întreg era destinat romanelor moderne, și cel apărut în ajun se găsea la locul lui, mândru în legătura cu roșu și aur.

În partea cealaltă a casei, față în față cu biblioteca, se afla sera împodobită cu plante rare, iar în mijlocul serei — minune totodată pentru ochi și miros — un biliard pe care l-ai fi crezut părăsit de cel mult o oră de către jucătorii care lăsaseră bilele să moară pe postav.

O singură cameră fusese respectată de admirabilul Bertuccio. În fața acestei camere, situată în colțul stâng al primului etaj, la care puteai să urci pe scara principală și de unde puteai ieși pe scara mascată, servitorii treceau plini de curiozitate, iar Bertuccio plin de spaimă.

La orele cinci fix, contele sosi, însoțit de Ali, în fața casei din Auteuil. Bertuccio îl aștepta cu nerăbdare și cu neliniște, nădăjduia la unele complimente și se temea de o încruntare a sprâncenelor.

Monte-Cristo descinse în curte, străbătu toată casa și făcu ocolul grădinii, tăcut, fără a trăda cel mai mic semn de aprobare sau de nemulțumire.

Dar când intră în camera sa de culcare, situată în partea opusă încăperii încuiate, întinse mâna spre sertarul unei mobile mici din lemn de trandafir pe care o remarcase încă de la prima călătorie.

— Obiectul acesta nu poate să servească decât pentru mânuși, glăsui el.

— Într-adevăr, Excelență, răspunse Bertuccio încântat, deschideți și veți găsi mânuși.

În celelalte mobile contele găsi, de asemenea, ceea ce se aștepta să găsească: flacoane, țigări, bijuterii.

— Bine! spuse el iarăși.

Și domnul Bertuccio se retrase cu sufletul încântat, într-atât de mare, de puternică și de reală era influența exercitată de acest om în juru-i.

La șase fix se auzi tropotul unui cal în fața porții. Era căpitanul nostru de spahii care sosea pe *Médéah*.

Monte-Cristo îl aștepta pe peron, cu zâmbetul pe buze.

— Am convingerea că sunt cel dintâi, îi striga Morrel, într-adins am venit, pentru a dispune singur de o clipă înaintea celorlalți. Julie și Emmanuel vă spun milioane de lucruri. A, dar știți ce minunat e aici? Spuneți-mi, conte, oamenii dumneavoastră vor avea grijă de calul meu?

— Fii pe pace, dragul meu Maximilien, se pricep.

— Pentru că are nevoie să fie frecat cu șomoioagul. Dacă ați ști cu ce viteză a mers! o adevărată trombă.

— Ei, îmi închipui, un cal de cinci mii de franci! glăsui Monte-Cristo cu tonul pe care un părinte l-ar avea față de fiul său.

— Vă pare rău? întrebă Morrel cu zâmbetu-i deschis.

— Mie? Doamne-fereste! răspuse contele. Nu. Mi-ar părea rău numai dacă animalul nu ar fi bun.

— E așa de bun, scumpe conte, încât domnul de Château-Renaud, cel mai reputat cunoscător din Franța, și Domnul Debray, care încalecă pe arabii Ministerului, gonesc după mine în momentul acesta și sunt oarecum distanțați, după cum vedeți, ba sunt urmăriți îndeaproape și de caii baroanei Danglars, care merg într-un trap de șase leghe pe oră.

— Așadar, ei te urmează? întrebă Monte-Cristo.

— Priviți-i.

Într-adevăr, în momentul acela, un cupeu cu caii learcă de nădușeală și doi cai de călărie cu răsufierea tăiată sosiră în fața porții care se deschise numaidecât. În clipa următoare, cupeul descrie un cerc și se opri lângă peron urmat de doi călăreți.

Debray coborî îndată și se înființă la ușa cupeului. Oferi mâna baroanei, care îi adresă, coborând, un gest imperceptibil pentru oricine altul în afară de Monte-Cristo.

Dar contele nu pierdea nimic din vedere și văzu lucind un bilețel alb, imperceptibil ca și gestul, care trecu, cât ai clipi din ochi, din mâna doamnei Danglars într-a secretarului ministrului.

În urma femeii, coborî bancherul, palid, ca și cum ar fi ieșit din mormânt în loc să iasă din cupeu.

Doamna Danglars aruncă în juru-i o privire zorită și iscoditoare, pe care numai Monte-Cristo putu s-o înțeleagă, și în care ea îmbrățișă curtea, peristilul, fațada casei; apoi, stăpânindu-și o ușoară emoție, care s-ar fi tradus, desigur, pe chipul ei, dacă acestui chip îi era îngăduit să pălească, urcă peronul, spunându-i lui Morrel:

— Domnule, dacă mi-ați fi prieten v-aș întreba de este de vânzare calul dumneavoastră.

Morrel schiță un zâmbet care aducea mult cu o strâmbătură și se întoarse spre Monte-Cristo ca pentru a-l ruga să-l scoată din încurcătură.

Contele înțelese.

— O, doamnă, răspuse el, de ce nu mi se adresează mie întrebarea aceasta?

— Cu dumneavoastră, domnule, spuse baroana, omul n-are dreptul să dorească nimic deoarece e sigur că obține. De aceea îi vorbisem domnului Morrel.

— Din păcate, reluă contele, sunt martor că domnul Morrel nu poate să cedeze calul, deoarece e obligat să-l păstreze.

— Cum adică?

— A făcut prinsoare că-l domesticește pe *Médéah* în interval de șase luni. Înțelegeți acum, baroană, că, dacă s-ar despărți de el înainte de termenul stabilit prin prinsoare, nu numai că ar pierde-o, dar s-ar spune că i-a fost frică și un căpitan de spahii, chiar pentru a satisface capriciul unei femei frumoase — ceea ce, după părerea mea, este unul dintre cele mai sacre lucruri din lume — nu poate lăsa un asemenea zvon să circule.

— Vedeți, doamnă? glăsuî Morrel, adresând în același timp lui Monte-Cristo un zâmbet recunoscător.

— Mi se pare de altminteri, spuse Danglars cu ton posomorât, neîndeajuns deghizat de zâmbetu-i greoi, că îți ajung caii pe care îi ai.

Doamna Danglars nu era obișnuită să lase astfel de atacuri fără a riposta și, cu toate acestea, spre marca uimire a tinerilor, se prefăcu că nu aude și nu răspunse.

Monte-Cristo zâmbea văzând tăcerea aceasta care trăda o umilință neobișnuită, arătând totodată baroanei două glastre imense de porțelan chinezesc, pe care șerpuiau vegetații marine de o grosime și de o formă așa cum numai natura poate fi înzestrată.

Baroana era înmărmurită.

— Ei, dar s-ar putea planta aici și un castan de la Tuilleries! spuse ea. Cum de s-au putut fabrica atare enormități?

— O, doamnă, să nu ne întrebați pe noi, ticluitoari de statuete și de sticlă dantelată, declară Monte-Cristo; aici e opera altei epoci, un fel de operă a geniiilor pământului și mării.

— Din ce epocă ar putea să fie?

— Nu știu. Am auzit numai că un împărat al Chinei pusese să se construiască un cuptor special; că în cuptor fuseseră băgate, unul după altul, douăsprezece glastre asemănătoare acestora. Două se sparseră sub puterea focului; celelalte zece au fost coborâte la trei sute de stânjeni în fundul mării. Marea, care știa ce i se cere, zvârli asupra lor lianele ei, își încolăci mărgheanurile, își încrustă scoicile; totul fu cimentat de două sute de ani în adâncimile amețitoare, căci o revoluție îl alungară pe împăratul care voise să facă încercarea, nelăsând decât procesul-verbal ce constata arderea vaselor și coborârea în fundul mării. După două sute de ani procesul-verbal fu regăsit și oamenii se gândiră să scoată vasele. Cu aparate făcute special, scufundătorii porniră să descopere locul unde au fost aruncate; dar din zece nu mai regăsiră decât trei, celelalte fiind împrăștiate și sfărâmate de valuri. Îmi plac vasele acestea înlăuntrul cărora îmi închipui uneori că monștri informi, înfricoșetori, misterioși, la fel cu aceia pe care numai scufundătorii îi văd, și-au fixat uimiți privirea cenușie și rece, și în care au dormit miriade de pești ce se refugiau să scape de urmărirea vrăjmașilor.

Între timp, nu prea amator de curiozități, Danglars smulgea mașinal, una după alta, florile unui splendid portocal; după ce sfârși cu portocalul, se adresă unui cactus, dar cactusul, mai puțin prietenos decât portocalul, îl înțepă.

Atunci el tresări și se frecă la ochi, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un

vis.

— Domnule, îi spuse Monte-Cristo zâmbind, dumneavoastră, care sunteți amator de tablouri și aveți lucruri așa de minunate, nu vi le recomand pe ale mele. Cu toate acestea, priviți două Hobbema un Paul Potter, un Mieris, două Gérard Dow, un Rafaël, un Van Dick, un Zurbaran și două sau trei Murillo, vrednice de a fi prezentate.

— Aha, uite un Hobbema pe care îl recunosc! exclamă Debray.

— Serious?

— Da, a fost propus Muzeului.

— Care nu posedă așa ceva, dacă nu mă înșel, se încumetă Monte-Cristo.

— Nu, și care totuși a refuzat să-l cumpere.

— De ce? întrebă Château-Renaud.

— Ai haz, pentru că guvernul nu e îndeajuns de bogat.

— A, pardon, spuse Château-Renaud. Aud totuși spunându-se aceasta în fiecare zi, de opt ani, și nu mă pot încă obișnui.

— Te vei obișnui, spuse Debray.

— Nu cred, răspunse Château-Renaud.

— Domnul maior Bartolomeo Cavalcanti! Domnul viconte Andrea Cavalcanti! anunță Baptistin.

Un guler de atlas, nou-nouț, o barbă proaspătă, mustăți cărunte, ochii siguri, o haină de maior împodobită cu trei plăci și cu cinci cruci, pe scurt o ținută ireproșabilă de ostaș bătrân, așa se prezentă maiorul Bartolomeo Cavalcanti, afectuosul părinte pe care îl cunoaștem.

Lângă el, în veșminte nou-nouțe, înainta cu zâmbetul pe buze viconte Andrea Cavalcanti, respectuosul fiu pe care de asemenea îl cunoaștem.

Cei trei tineri vorbeau împreună, privirile lor se îndreptau de la tată la fiu și se opriră, firește, mai îndelung asupra acestuia din urmă, pe care îl examină.

— Cavalcanti! glăsui Debray.

— Frumos nume! spuse Morrel.

— Da, declară Château-Renaud. E drept, italienii aceștia au nume frumoase, dar se îmbracă prost.

— Ești pretențios, Château-Renaud, reluă Debray, hainele sunt făcute de un croitor excelent și nou-nouțe.

— Tocmai asta le reproșez. Domnul are aerul că se îmbracă astăzi pentru întâia oară.

— Cine-s domnii aceștia? întrebă Danglars pe contele de Monte-Cristo.

— Ați auzit, familia Cavalcanti.

— Am aflat numele lor, atâta tot.

— A, da, aveți dreptate, dumneavoastră nu sunteți la curent cu nobilimea italiană, cine spune Cavalcanti, spune rasă de prinț.

— Avere frumoasă? întrebă bancherul.

— Fabuloasă.

— Cu ce se îndeletnicesc ei?

— Încearcă s-o mănânce fără să izbutească. Au de altminteri credite și asupra dumneavoastră, după câte mi-au spus când au venit alaltăieri

să mă vadă. I-am invitat într-adins. Vi-i voi prezenta.

— Am însă impresia că vorbesc foarte curat franceza, glăsui Danglars.

— Fiul a fost crescut într-un colegiu de la Sud, la Marsilia sau prin împrejurimi, mi se pare. Îi veți găsi entuziasmați.

— Entuziasmați, de ce? Întrebă baroana.

— De franțuzoaice, doamnă. Tânărul vrea cu orice preț să se însoare cu o femeie din Paris!

— Frumoasă idee! spuse Danglars înălțând din umeri.

Doamna Danglars își privi soțul cu o privire care, în orice alt moment, ar fi prevestit o furtună, dar pentru a doua oară ea tăcu.

— Baronul pare foarte posomorât astăzi, îi spuse Monte-Cristo doamnei Danglars, nu cumva au de gând să-l facă ministru?

— Nu încă, după câte știu. Cred mai de grabă că a jucat la bursă, că a pierdut și că nu știe de cine să se agațe.

— Domnul și doamna de Villefort! strigă Baptistin.

Cele două persoane anunțate intrară. În ciuda puterii sale de stăpânire, domnul de Villefort era vădit emoționat. Când îi întinse mâna, Monte-Cristo o simți tremurând.

— Hotărât lucru, numai femeile știu să se ascundă! își spuse Monte-Cristo privind-o pe doamna Danglars, care zâmbea procurorului regal și îi îmbrățișa nevasta.

După primele complimente, contele îl văzu pe Bertuccio care, ocupat până atunci la oficiu, se furișa într-un salonaș de alături.

Se duse la el.

— Ce dorești, domnule Bertuccio?

— Excelența sa nu mi-a spus numărul musafirilor.

— A da!

— Câte tacâmuri?

— Numără singur.

— A sosit toată lumea, Excelență?

— Da.

Bertuccio își furișă privirea prin ușa întredeschisă. Monte-Cristo îl urmărea din ochi.

— O, Doamne! exclamă el.

— Ei, ce e? Întrebă contele.

— Femeia aceea... femeia aceea...

— Care?

— Acea cu rochie albă și cu multe diamante... blonda...

— Doamna Danglars?

— Nu știu cum o cheamă. Dar ea e, domnule, ea e...

— Care ea?

— Femeia din grădină. Acea care era însărcinată. Care se plimba așteptând... așteptând...

Bertuccio rămase cu gura-căscată, palid, cu părul zbârlit.

— Așteptând pe cine?

Fără să răspundă, Bertuccio îl arătă pe Villefort cu degetul, aproape cu gestul cu care Macbeth l-a arătat pe Banco.

— Oh! murmură el, în sfârșit, vedeți?

— Ce? Pe cine?
— Pe el.
— Pe el. Pe domnul procuror regal de Villefort? Bineînțeles că îl văd.
— Dar nu l-am ucis?
— Ei, bunul meu domn Bertuccio, glăsui contele, mi se pare că îți pierzi mintea.

— Cum, n-a murit?
— Vezi bine că nu. În loc să izbești între a șasea și a șaptea coastă din stânga, cum e obiceiul compatrioților voștri, ai izbit, desigur, mai sus sau mai jos ori poate că nimic din ce mi-ai povestit nu e adevărat, ci un vis al imaginației dumitale, o halucinație a minții; vei fi adormit digerându-ți prost răzbunarea, ea te-a apăsât pe stomac, ai avut un coșmar, atâta tot. Haide, revino-ți în fire și numără: doamna și domnul de Villefort, doi; domnul și doamna Danglars, patru; domnul de Château-Renaud, domnul Debray, domnul Morrel, șapte; domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, opt.

— Opt! repetă Bertuccio.
— Stai, stai, ce dracu ești așa de grăbit? Uiți pe unul din musafirii mei. Privește mai la stânga. Domnul Andrea Cavalcanti, tânărul în frac negru care se uită la Fecioara lui Murillo, cel care se întoarce.

De data aceasta Bertuccio scoase un strigăt pe care privirea lui Monte-Cristo i-l stinse pe buze.

— Benedetto! șopti el. Ce fatalitate!
— Domnule Bertuccio, sună orele șase și jumătate, spuse contele cu asprime; e ora la care am dat ordin să se aducă la masă; știi că nu-mi place să aștept.

Și Monte-Cristo reintră în salonul în care musafirii îl așteptau, în timp ce Bertuccio ajungea în sufragerie, rezemându-se de pereți.

Peste cinci minute ușile salonului se deschiseră. Bertuccio apăru, făcând asemeni lui Vatel la Chantilly un ultim și eroic efort:

— Domnul conte e servit, spuse el.
Monte-Cristo oferi doamnei de Villefort brațul.
— Domnul de Villefort, spuse el, fiți vă rog cavalerul doamnei baroane Danglars.

Villefort se supuse, și trecură în sufragerie.

XXVI DINEUL

Era vădit că, trecând în sala de mâncare, același sentiment însuflețea pe toți musafirii. Se întrebau ce bizară influență îi adusesese pe toți în casa asta și totuși, măcar că unii se mirau și erau neliniștiți găsindu-se aici, n-ar fi voit să pară.

Relații de dată recentă, poziția excentrică și izolată, averea necunoscută și aproape fabuloasă a contelui impuneau ca pe o datorie bărbăților să fie circumspecți, și ca pe o lege femeilor să nu intre în casa în care nici o femeie nu le putea primi; cu toate acestea ei trecuseră, bărbății peste prudență, femeile peste conveniență, iar curiozitatea, care

îi îmboldea cu acul ei irezistibil, învinsese.

Nici măcar familia Cavalcanti, tatăl și fiul, unul în ciuda rigidității, altul în ciuda dezinvolturii, nu păreau preocupați de gândul că se găsesc reuniți la omul a cărui țintă nu o puteau concepe, dimpreună cu alți oameni pe care îi vedeau pentru întâia oară.

Doamna Danglars schițase o mișcare văzând că, la invitația lui Monte -Cristo, domnul de Villefort se apropie de ea pentru a-i oferi brațul, iar domnul de Villefort își simțise privirea tulburându-se sub ochelarii de aur la atingerea brațului baroanei.

Contelui nu-i scăpase nici o mișcare, iar simpla alăturare a indivizilor prezenta pentru observatorul scenei un interes excepțional.

Domnul de Villefort avea la dreapta pe doamna Danglars și la stânga pe Morrel.

Contele se afla între doamna de Villefort și Danglars.

Celelalte locuri erau ocupate de Debray, așezat între Cavalcanti tatăl și Cavalcanti fiul, și de Château-Renaud, așezat între doamna de Villefort și Morrel.

Masa fu minunată: Monte-Cristo își impusese să răstoarne complet simetria pariziană și să dea curiozității musafirilor, mai mult decât apetitului lor, alimentul dorit. Li se oferi un festin oriental, dar oriental în felul în care puteau să fie festinurile zânelor arabe.

Toate fructele pe care cele patru părți ale lumii pot să le reverse, intacte și savuroase, în cornul abundenței europene, se aflau grămădite în piramide, în vase chinezești și în cupe japoneze. Păsările rare, peștii monstruoși, întinși pe tăvi de argint, toate vinurile Arhipelagului, Asiei-Mici și de la Cap, închise în sticle cu forme bizare, a căror vedere sporea parcă savoarea vinurilor, defilară ca una din acele reviste pe care Apicius le trecea, dimpreună cu comesenii săi, pe dinaintea parizienilor care înțelegeau că se poate cheltui o mie de ludovici la un dineu de șase persoane, cu condiția însă ca, asemenea Cleopatrei, să se mănânce perle sau, asemenea lui Lorenzo de Medicis, să se bea aur topit.

Monte-Cristo văzu uimirea generală și începu să râdă și să facă haz cu glas tare.

— Domnilor, spuse el, veți recunoaște — nu-i așa? — că, pentru cine a ajuns la un anume grad de bogăție, nu există ceva mai necesar decât inutilul, după cum doamnele vor admite că, la un anume grad de exaltare, nu există ceva mai pozitiv decât idealul. Mergând mai departe pe calea raționamentului, ce e minunea? Ceea ce nu înțelegem. Ce e un bun dorit în-tr-adevăr? Un bun pe care nu putem să-l avem. Or, scopul întregii mele vieți e să văd lucruri pe care nu le pot înțelege și să-mi procur lucruri care nu se pot avea. Izbutesc, cu două mijloace: banul și voința. Pun, în urmărirea unei fantezii, de exemplu, aceeași stăruință pe care dumneavoastră, domnule Danglars, o puneți în crearea unei linii de drum de fier; pe care dumneavoastră, domnule de Villefort, o puneți în condamnarea unui om la moarte; dumneavoastră, domnule Debray, în pacificarea unui regat; dumneavoastră, domnule de Château-Renaud, în a fi pe placul unei femei; și dumneata domnule Morrel, în a împlânzi un cal pe care nu îl poate încăleca nimeni. De exemplu, vedeți acești doi pești născuți unul la cincizeci de leghe de Saint-Petersburg, altul la cinci

leghe de Neapole; nu e amuzant să fie reuniți pe aceeași masă?

— Ce pești sunt aceștia? întreabă Danglars.

— Domnul de Château-Renaud, care a trăit în Rusia, vă va spune numele unuia, răspunse Monte-Cristo, iar domnul maior Cavalcanti, care este italian, vă va spune numele celuilalt.

— Acesta este, mi se pare, o cegă, spuse Château-Renaud.

— Perfect.

— Iar acesta este, dacă nu mă înșel, glăsui Cavalcanti, o mreană.

— Exact. Acum, domnule Danglars, întrebați-i pe dumnealor unde se pescuiesc peștii aceștia.

— Cega nu se pescuiește decât din Volga, spuse Château-Renaud.

— Eu nu cunosc decât lacul Fusare care furnizează mreane de mări-mea aceasta, glăsui Cavalcanti.

— Așadar, unul vine din Volga și altul din lacul Fusare.

— Cu neputință! exclamă musafirii.

— Tocmai aceasta mă amuză, glăsui Monte-Cristo. Eu sunt ca Nero-ne: *cupitor impossibilium*; și asta vă amuză și pe dumneavoastră în momentul de față; carnea care poate, în realitate, nu e mai bună decât a șalăului vi se va părea în curând excelentă, deoarece vă închipuiați că nu se poate procura și pentru că totuși o aveți.

— Dar cum au fost transportați ambii pești la Paris?

— O, doamne, nimic mai simplu: peștii au fost aduși fiecare în câte un butoi căptușit, unul cu răchită și ierburi de fluviu, altul cu pipirig și cu plante de lac; au fost puși într-un furgon special; au trăit, astfel, cega douăsprezece zile și mreana opt; și erau în viață amândoi când bucătarul meu i-a ucis, pe unul în lapte, pe altul în vin. Nu credeți, domnule Danglars?

— În orice caz, mă îndoiesc, răspunse Danglars zâmbind.

— Baptistin, spuse Monte-Cristo, adu cealaltă cegă și mreana; cele care au venit în alte butoaie și care încă trăiesc.

Danglars holbă ochii. Societatea bătu din palme.

Patru servitori aduseră două butoaie căptușite cu plante și în fiecare se zbătea câte un pește la fel cu cei serviți pe masă.

— Dar de ce câte doi de fiecare specie? întreabă Danglars.

— Pentru că se putea ca unul să moară, răspunse Monte-Cristo.

— Sunteți, într-adevăr, un om extraordinar, glăsui Danglars, și, orice ar spune filosofii, e superb lucru să fii bogat.

— Și mai cu seamă să ai idei, spuse doamna Danglars.

— O, nu-mi faceți onoarea de a-mi atribui originalitatea aceasta, doamnă; ea ocupa loc de cinste, la romani; iar Pliniu istorisește că se trimitea, de la Ostia la Roma, cu șiruri de sclavi, care îi purtau pe cap, pești de specia celui denumit de el *mulus* și care, după descrierea ce o face, e probabil peștele auriu. De asemeni era un lux să-l aibă viu și un spectacol foarte amuzant să-l vadă murind, căci murind, el își schimba de trei patru ori culoarea și, ca un curcubeu care se evaporază, trecea prin toate nuanțele prismei, după ce-l trimiteau la bucătărie. Agonia lui îi sporea meritul. Dacă nu era văzut viu, îl disprețuiau mort.

— Da, spuse Debray; dar, de la Ostia la Roma nu sunt decât șapte sau opt leghe.

— Într-adevăr, răspuse Monte-Cristo. Dar unde ar fi meritul de a veni la 1 800 de ani după Lucullus, dacă nu am face mai mult decât el?

Cei doi Cavalcanti holbau ochi enormi, însă aveau inteligența să nu scoată o vorbă.

— Toate acestea sunt foarte plăcute, glăsui Chateau-Renaud; totuși ceea ce admir mai mult, mărturisesc, este admirabila promptitudine cu care sunteți servit. Nu-i așa, domnule conte, că n-ați cumpărat casa aceasta decât acum cinci-șase zile?

— Cel mult, spuse Monte-Cristo.

— Ei bine, sunt sigur că în acest timp ea a suferit o transformare completă, căci, dacă nu mă înșel, avea altă intrare, iar curtea era pavată și goală, în timp ce astăzi ea e un splendid gazon, mărginit de arbori care par să aibă o sută de ani.

— Ce vreți? Ador verdeța și umbra, spuse Monte-Cristo.

— Într-adevăr, declară doamna de Villefort, altădată se intra printr-o poartă ce dădea spre drum, și îmi amintesc că, în ziua miraculoasei mele salvări, m-ați introdus în casă prin șosea.

— Da, doamnă, declară Monte-Cristo; dar am preferat pe urmă o intrare care să-mi permită să văd prin poartă Bois de Boulogne.

— În patru zile? E o minune! glăsui Morrel.

— Într-adevăr, e miraculos lucru să faci dintr-o casă veche una nouă, spuse Chateau-Renaud; căci casa era foarte veche și chiar foarte tristă. Mi-aduc aminte că am fost însărcinat de mama mea s-o vizitez acum doi sau trei ani, când domnul de Saint-Méran a scos-o în vânzare.

— Domnul de Saint-Méran? întrebă doamna de Villefort. Casa aparține, așadar, domnului de Saint-Méran înainte de a o cumpăra dumneavoastră?

— Se pare că da, răspuse Monte-Cristo.

— Cum se pare? Nu știți de la cine ați cumpărat casa?

— Pe cuvântul meu nu, căci de toate aceste amănunte se ocupă administratorul.

— E adevărat că, de cel puțin zece ani, ea nu fusese locuită, spuse Chateau-Renaud, și era o mare tristețe s-o vezi cu persienele lăsate, cu ușile închise și cu bălăriile în curte. Dacă nu ar fi aparținut socrului unui procuror regal, puteai crede că e una din casele blestemate unde a fost săvârșită o crimă.

Villefort, care până atunci nu se atinsese de cele trei-patru pahare cu vinuri extraordinare puse în fața sa, luă unul la voia întâmplării și-l goli dintr-o dată.

Monte-Cristo lăsă să se scurgă o clipă. Apoi, în mijlocul tăcerii care urmase cuvintelor lui Chateau-Renaud, spuse:

— E ciudat, domnule baron, dar același gând mi-a venit și mie când am intrat aici pentru prima oară; iar casa mi s-a părut așa de lugubră încât n-aș fi cumpărat-o niciodată dacă administratorul meu nu o lua. Probabil că ticălosul primise un bacșiș din partea notarului.

— Probabil, îngăimă Villefort, încercând să zâmbească. Credeți-mă însă că eu n-am nici un amestec. Domnul de Saint-Méran a vrut ca locuința aceasta, care face parte din zestrea nepoatei sale, să fie vândută deoarece, dacă mai rămânea încă trei sau patru ani pustie, s-ar

fi ruinat.

De data aceasta se îngălbeni Morrel.

— Era mai cu seamă, continuă Monte-Cristo, o cameră foarte simplă în aparență, o cameră ca toate camerele, tapetată cu damasc roșu, care m-a impresionat enorm.

— De ce? întrebă Debray. De ce v-a impresionat?

— Ne putem explica oare lucrurile instinctive? glăsui Monte-Cristo; nu există locuri unde ai impresia că aspiri, în mod firesc, tristețea? De ce? Nu știm. Printr-o înlănțuire de amintiri, printr-un capriciu al cugetului care ne duce la alte timpuri, la alte locuri ce n-au poate nici o legătură cu timpurile și locurile în care ne aflăm; fapt e că încăperea aceasta îmi evoca admirabil camera marchizei de Granges sau a Desdemonef. Dar, ia stați, deoarece am terminat cu masa, țin să v-o arăt și pe urmă vom coborî să luăm cafeaua în grădină.

Monte-Cristo făcu un semn pentru a cere părerea musafirilor. Doamna de Villefort se ridică, Monte-Cristo făcu la fel, și toată lumea le imită exemplul.

Villefort și doamna Danglars rămaseră o clipă pironiți, parcă se întrebau din ochi, reci, tăcuți, înghețați.

— Ai auzit? glăsui doamna Danglars.

— Trebuie să mergem, răspunse Villefort, sculându-se și oferindu-i brațul.

Lumea se împrăștiase prin casă, mânată de curiozitate, căci fiecare își închipuia că vizita nu se va mărgini la camera aceea și că, în același timp, vor parcurge restul hardughiei din care Monte-Cristo făcuse un palat. Se năpustiră deci prin ușile deschise. Monte-Cristo îi aștepta pe cei doi întârziați; apoi după ce trecură și ei, îi urmă cu un zâmbet care, dacă musafirii l-ar fi văzut, i-ar fi înspăimântat mai mult decât camera în care intrau.

Străbătură apartamentele, camere mobilate în stil oriental, cu divane și perne în loc de pat, cu pipe și arme în loc de mobilă; saloane tapetate cu cele mai frumoase tablouri ale vechilor maeștri; buduaruri tapetate cu stofe chinezești în culori capricioase, cu desene fantastice, cu țesături minunate; ajunseră, în sfârșit, în camera faimoasă.

Ea nu prezenta nimic deosebit, în afară de faptul că, deși asfințea, nu era luminată și păstra un caracter de vechime, pe când toate celelalte camere îmbrăcaseră o găteală nouă.

Ambele motive erau suficiente, într-adevăr, pentru a-i da o notă lugubră.

— Phii, înfricoșătoare, într-adevăr! exclamă doamna de Villefort.

Doamna Danglars încercă să îngâne câteva cuvinte care nu se auziră.

Se încrucișară mai multe observații al căror rezultat fu că, într-adevăr, camera cu damasc roșu avea un aspect sinistru.

— Nu-i așa? glăsui Monte-Cristo. Ia priviți ce bizar este așezat patul, ce tapet sumbru, însângerat! Iar portretele acestea în pastel, pe care umezeala le-a îngălbenit, nu par a spune cu buzele lor vinete și cu ochii înfricoșați: am văzut?

Villefort deveni livid, doamna Danglars căzu într-un șezlong aflat

lângă cămin.

— O, aveți curajul să vă așezați pe scaunul acesta unde poate a fost comisă crima? Întrebă doamna de Villefort, zâmbind.

Doamna Danglars se ridică repede.

— Dar asta nu e totul, spuse Monte-Cristo.

— Ce mai este? Întrebă Debray, căruia nu-i scăpă emoția doamnei Danglars.

— A, da, ce mai este? Întrebă Danglars, căci mărturisesc că până în prezent nu văd mare lucru; dumneavoastră ce spuneți, domnule Cavalcanti?

— O, noi avem la Pisa turnul lui Ugolino, la Ferrara închisoarea lui Tasso și la Rimini camera Francescăi și a lui Paulo.

— Da, dar nu aveți scărița aceasta, spuse Monte-Cristo, deschizând o ușă pierdută în tapet, priviți-o și spuneți-mi ce credeți.

— Ce sinistră răsucire! spuse Chateau-Renaud râzând.

— Nu știu dacă vinul de Chio dispune la melancolie, spuse Debray, dar fapt e că văd toată casa în negru.

De când fusese vorba de zestrea Valentinei, Morrel rămăsese trist, nu mai rostise un cuvânt.

— Închipuți-vă, spuse Monte-Cristo, un Othello sau un abate de Granges coborând, pas cu pas, într-o noapte mohorâtă și vijelioasă, scara aceasta, cu o povară lugubră pe care se grăbește s-o ascundă de vederea oamenilor, dacă nu de privirea lui Dumnezeu.

Doamna Danglars leșină pe jumătate la brațul lui Villefort, care fu obligat, la rândul-i, să se sprijine de perete.

— O, doamnă, ce aveți? Cum v-ați îngălbenit! exclamă Debray.

— Ce are? Foarte simplu, glăsui doamna de Villefort; domnul de Monte-Cristo ne povestește lucruri înfricoșeloare cu intenția, desigur, de a ne face să murim de spaimă.

— O, da, spuse Villefort. Într-adevăr, conte, le înfricoșați pe doamne.

— Ce ai? șopti Debray doamnei Danglars.

— Nimic, nimic, spuse aceasta cu o sforțare, am nevoie de aer, atâta tot.

— Vrei să cobori în grădină? Întrebă Debray, oferind doamnei Danglars brațul și înaintând spre scara mascată.

— Nu spuse ea, nu, prefer să rămân aici.

— E serioasă spaima aceasta, doamnă? Întrebă Monte-Cristo.

— Nu, domnule, declară doamna Danglars, dar aveți un mod de a imagina lucrurile care dă iluziei aspectul realității.

— O, da, spuse Monte-Cristo zâmbind, toate acestea sunt chestiuni de imaginație, căci la urma-urmei de ce nu ne-am închipui camera aceasta ca o bună și onestă cameră de mamă de familie? Patul purpuriu ca pe un pat vizitat de zeița Lucina, și scara misterioasă ca pe un loc pe unde, încetișor, să nu tulbure somnul odihnitor al lehuzei, trece medicul, sau doica, sau părintele cu copilul care doarme?

De data aceasta, în loc ca evocarea s-o liniștească, doamna Danglars scoase un geamăt și leșină de-a binelea.

— Doamna Danglars se simte rău, îngăimă Villefort, poate că ar trebui transportată la trăsură.

— O, Doamne, și eu care mi-am uitat flaconul... spuse Monte-Cristo.

— Îl am pe al meu, glăsui doamna de Villefort.

Și întinse lui Monte-Cristo un flacon plin cu un lichid roșu, asemănător celui cu care contele încercase asupra lui Edouard influența binefăcătoare.

— O! exclamă Monte-Cristo, luându-l din mâna doamnei de Villefort.

— Da, murmură aceasta, în urma indicațiilor dumneavoastră am încercat.

— Și ați izbutit?

— Îmi închipui că da.

Doamna Danglars fusese transportată în camera de alături. Monte-Cristo turnă pe buzele ei o picătură din lichidul roșu și ea își reveni.

— Vai, ce vis groaznic! spuse ea.

Villefort îi strânse mâna puternic ca să-i arate că n-a visat.

Îl căutară pe domnul Danglars, dar, prea puțin dispus pentru impresiile poetice, el coborâse în grădină și vorbea cu domnul Cavalcanti-tatăl despre un proiect de cale ferată de la Livorno la Florența.

Monte-Cristo părea deznădăjduit, o luă pe doamna Danglars la braț și o conduse în grădină, unde îl găsiră pe domnul Danglars bând cafeaua între domnii Cavalcanti, tatăl și fiul.

— Într-adevăr, doamnă, v-am înfricoșat tare? o întrebă el.

— Nu, domnule, dar, știți, lucrurile ne impresionează după starea de spirit în care ne aflăm.

Villefort se strădui să râdă.

— Și atunci, înțelegeți, spuse el, e de ajuns o supoziție, o himeră...

— Ei bine, credeți-mă, eu am convingerea că în casa aceasta a fost săvârșită o crimă, declară Monte-Cristo.

— Luați seama, spuse doamna de Villefort, avem aici pe procurorul regal.

— Uite, pentru că ne găsim adunați laolaltă, eu aș profita pentru a face o declarație, răspunse Monte-Cristo.

— O declarație? întrebă Villefort.

— Da, și față de martori.

— Toată chestia aceasta este foarte interesantă, spuse Debray, iar dacă, într-adevăr, a fost o crimă, ne vom face admirabil digestia.

— A fost o crimă, spuse Monte-Cristo. Pofțiți pe aici, domnilor, poftim, domnule de Villefort, pentru ca declarația să fie valabilă, ea trebuie făcută autorităților competente.

Monte-Cristo îl luă pe Villefort de braț și, în timp ce strângea brațul doamnei Danglars, îl târî pe procurorul regal până sub platanul unde umbra era mai deasă.

Toți ceilalți invitați îi urmau.

— Uite, spuse Monte-Cristo, aici, în locul acesta (și lovea pământul cu piciorul), aici, pentru a reîntineri copacii bătrâni, am pus să se sape și să se pună pământ vegetal; ei bine, lucrătorii mei, săpând, au dezgropat o lădiță, sau mai bine-zis fierăriile de lădiță, în mijlocul cărora era scheletul unui prunc. Nădăjduiesc că aceasta nu e fantasmagorie, nu-i așa?

Monte-Cristo simți că brațul doamnei Danglars se înțepenește și că

mâna lui Villefort se înfioară.

— Un prunc? repetă Debray. Drace, lucrul devine serios!

— Vedeți, nu mă înșelam, spuse Château-Renaud, când susțineam adineauri că locuințele au un suflet și o figură ca oamenii, și că poartă pe fizionomia lor reflexul întâmplărilor trăite. Casa era tristă pentru că avea remușcări; avea remușcări pentru că tăinuia o crimă.

— O, cine spune că e o crimă? reluă Villefort, încercând o ultimă sforțare.

— Cum, un copil îngropat de viu într-o grădină, nu e o crimă? exclamă Monte-Cristo. Dar cum numiți dumneavoastră fapta aceasta, domnule procuror regal?

— Cine spune însă că a fost îngropat de viu?

— De ce l-ar fi îngropat aici, dacă era mort? Grădina n-a fost niciodată un cimitir.

— Ce li se face în țara asta infanticizilor? întrebă cu naivitate maiorul Cavalcanti.

— O, li se taie pur și simplu capul, răspunse Danglars.

— A, li se taie capul? exclamă Cavalcanti.

— Așa mi se pare... E adevărat, domnule de Villefort? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse acesta cu un accent care nu mai avea nimic omenesc.

Monte-Cristo își dădu seama că mai mult decât atât nu puteau să suporte cele două persoane pentru care pregătise scena; și, nevoind să împingă lucrurile prea departe, spuse:

— Domnilor, mi se pare că am uitat cafeaua.

Și își readuse invitații spre masa așezată în mijlocul peluzei.

— Într-adevăr, domnule conte, spuse doamna Danglars, mi-e rușine să-mi mărturisesc slăbiciunea, dar istoriile acestea groaznice m-au tulburat; dați-mi voie, vă rog, să iau loc.

Și căzu pe un scaun.

Monte-Cristo o salută și se apropie de doamna de Villefort.

— Mi se pare că doamna Danglars mai are nevoie de flaconul dumneavoastră, spuse el.

Dar, mai înainte ca doamna de Villefort să se apropie de prietena ei, procurorul regal îi șoptise doamnei Danglars:

— Trebuie să-ți vorbesc.

— Când?

— Mâine.

— Unde?

— La biroul meu... la parchet, dacă vrei, e locul cel mai sigur.

— Voi veni.

În momentul acela doamna de Villefort se apropie.

— Îți mulțumesc, scumpă prietenă, spuse doamna Danglars încercând să zâmbească, nu mai am nimic, mă simt cât se poate de bine.

XXVII

CERȘETORUL

Timpu trecea. Doamna de Villefort manifestase dorința de a se

Înapoia la Paris, ceea ce doamna Danglars nu avusese cutezanța să facă, în ciuda indispoziției vădite pe care o încerca.

La cererea soției sale, domnul de Villefort dădu deci cel dintâi semnalul de plecare. Oferi un loc în landoul său doamnei Danglars, pentru ca aceasta să fie sub îngrijirile nevastă-si. Cufundat într-o conversație industrială, cât se poate de interesantă, cu domnul Cavalcanti, domnul Danglars nu dădea nici o atenție la tot ce se întâmpla în juru-i.

Când a cerut doamnei de Villefort flaconul, Monte-Cristo observase că domnul de Villefort s-a apropiat de doamna Danglars; călăuzit de intuiția sa, ghicise ce i-a spus, deși domnul de Villefort vorbise așa de încet încât abia fu auzit de doamna Danglars.

Lăsă fără să intervină ca Morrel, Debray și Château-Renaud să plece călare și ca doamnele să se urce în landoul domnului de Villefort. La rândul-i, tot mai încântat de Cavalcanti-tatăl, Danglars îl invită pe acesta cu el în cupeu.

Andrea Cavalcanti se duse la trăsurica ce-l aștepta în fața porții și al cărei cal sur era ținut de un *groom*.

Andrea nu vorbise mult la masă, tocmai pentru că era un băiat foarte inteligent și pentru că se temuse să nu spună vreo prostie în mijlocul invitaților bogați și puternici, printre care ochii lui holbați nu zăreau, poate, fără teamă un procuror regal.

Fusese apoi acaparat de domnul Danglars, care, după o rapidă ochire aruncată bătrânului maior cu gât țeapăn și fiului acestuia încă sfios, făcând o legătură între toate aceste simptome și ospitalitatea lui Monte-Cristo, se gândise că avea de-a face cu vreun nabab venit la Paris să-și desăvârșească fiul în viața mondenă.

Contemplase, deci, cu plăcere nespusă diamantul enorm care sclipea în degetul cel mic al maiorului, căci, prudent și experimentat, de teamă să nu se întâmple vreun accident bancnotelor, maiorul le convertise pe dată într-un obiect de valoare. Apoi, după masă, tot sub pretextul industriei și al călătoriilor, descosese pe părinte și pe fiu asupra felului lor de viață; iar părintele și fiul — preveniți că la Danglars urma să le fie deschis, unuia creditul de patruzeci și opt de mii de franci dați o dată pentru totdeauna, altuia creditul anual de cincizeci de mii de lire — fuseseră încântători și plini de amabilitate cu bancherul. Și, dacă nu s-ar fi stăpânit, ei ar fi strâns mâna servitorilor acestuia, într-atât de mult recunoștința lor încerca nevoia expansiunii.

În special un lucru spori considerația, ba, am putea să spunem, venerația lui Danglars pentru Cavalcanti. Credincios principiului lui Horațiu: *nil admirari*, acesta se mărginise, precum ați văzut, să dea dovadă de știință, spunând din ce lac se scot cele mai bune mrețe. Apoi, mâncase partea sa de pește fără să rostească un cuvânt. Danglars trăsese de aici concluzia că bunătățile acestea erau familiare ilustrului descendent al Cavalcantilor, care se hrănea probabil la el acasă cu păstrăvi aduși din Elveția și cu languste care i se trimiteau din Bretania prin aceleași mijloace de care se slujise contele pentru a aduce mrețe din lacul Fusare și cegă din fluviul Volga. De aceea primise cu o foarte pronunțată bunăvoință cuvintele lui Cavalcanti:

— Măine, domnule, voi avea cinstea să vă fac o vizită în interes de afaceri.

— Iar eu, domnule, răspunse Danglars, voi fi fericit să vă primesc.

Îi propusese apoi lui Cavalcanti să-l conducă la Hôtel des Princes, dacă nu îi venea prea greu să se despartă de fiul său.

Cavalcanti răspunse că de multă vreme fiul său era deprins să ducă viața de tânăr; că, în consecință, avea caii și echipajul propriu și, deoarece n-au venit împreună, nu vedea nici o dificultate în a pleca separat.

Maiorul se urcase deci în trăsură la Danglars, iar bancherul se așezase alături, tot mai încântat de ideile de ordine și de economie ale acestui om, care totuși dădea fiului său cincizeci de mii de franci pe an, ceea ce presupunea o avere de cinci sau șase sute de mii de lire venit.

Andrea începu, pentru a-și da aere, să-și certe *groomul* că, în loc să vină să-l ia de la peron, îl aștepta la poarta de ieșire, silindu-l astfel să se ostenească a face treizeci de pași pe jos.

Groomul primi dojana cu smerenie, apucă, pentru a stăpâni calul care izbea nerăbdător în pământ, zăbala cu mâna stângă, întinse cu dreapta frânele lui Andrea, iar acesta le luă și puse cizma de lac pe scară.

În momentul acela o mână se așeză pe umărul lui. Tânărul întoarse capul, închipuindu-și că Danglars sau Monte-Cristo uitase ceva să-i spună.

Dar, în locul unuia și al altuia, nu zări decât o figură ciudată, arsă de soare, încadrată într-o barbă de model, niște ochi sclipitori și un zâmbet ironic luminând o gură în care străluceau în ordine, fără să lipsească vreunul, treizeci și doi de dinți albi, ascuțiți și flămânzi ca aceia ai unui lup sau ai unui șacal.

O basma cu pătrățele roșii acoperea capul cu păr cărunt; o bluză nespus de soioasă și ruptă îmbrăca trupul slăbănog și osos ale cărui ciolane păreau că se ciocnesc între ele în mers, ca ale unui schelet. În sfârșit, mâna care se așeză pe umărul lui Andrea, și care fu cel dintâi lucru văzut de tânăr, i se păru de o mărime gigantică. A recunoscut tânărul, la lumina felinarului trăsuricii, figura aceasta, sau a fost numai izbit de înfățișarea oribilă a omului? Nu am putea să spunem, fapt este însă că tresări și se trase înapoi.

— Ce poștești? spuse el.

— Iertați-mă, domnule, răspunse omul, ducând mâna la basmaua roșie; poate vă deranjez, dar am să vă vorbesc.

— Nu se cerșește seara, spuse *groomul*, făcând o mișcare pentru a-l descotorosi pe stăpân de nepoftit.

— Eu nu cerșesc, băiețelule, glăsui necunoscutul, adresându-se servitorului cu un zâmbet ironic, un zâmbet așa de înfricoșător încât acesta se dădu la o parte. Doresc numai să spun două cuvinte burghezului dumitale care m-a însărcinat cu un comision acum vreo cincisprezece zile.

— Haide, ce vrei, spune repede, prietene, glăsui Andrea, stăpânindu-se îndeajuns pentru ca servitorul să nu-i observe tulburarea.

— Aș vrea... aș vrea... șopti omul cu basma roșie, să binevoiți a mă

cruța de osteneala de a mă întoarce la Paris pe jos. Sunt foarte obosit și, deoarece nu m-am ospătat așa de bine ca tine, abia pot să mă mai țin.

Tânărul tresări la auzul ciudatei familiarități.

— Ei, haide, ce vrei?

— Uite, vreau să mă lași să mă urc în trăsura ta frumoasă și să mă conduci tu.

Andrea se îngălbeni, dar nu răspunse.

— O, da, glăsui omul cu basma roșie vârându-și mâinile în buzunare și privindu-l pe tânăr cu ochi provocatori; mi-a venit așa, o idee; auzi, mi-cul meu Benedetto?

La auzul acestui nume, tânărul medită, desigur, căci se apropie de *groom* și îi spuse:

— Omul acesta a fost însărcinat, într-adevăr, de mine cu un comision și trebuie să-mi dea socoteală. Du-te pe jos până la barieră; ai să iei acolo o cabrioletă ca să nu întârzi prea mult.

Valetul se depărtă uimit.

— Lasă-mă cel puțin să merg pe unde e întuneric, spuse Andrea.

— În privința asta, dă-mi voie să te duc eu pe unde este bine, glăsui omul cu basmaua roșie.

Luă calul de căpăstru și duse trăsura într-un loc unde într-adevăr nu putea să vadă nimeni onoarea pe care i-o acorda Andrea.

— O, eu nu mă urc din vanitate într-o trăsură frumoasă, îi spuse el; nu, ci doar pentru că sunt obosit, și apoi pentru că mai am de vorbit și cu tine.

— Haide, urcă-te, glăsui tânărul.

Păcat că nu era ziuă, căci ar fi un spectacol curios acela al zdrențărosului așezat comod pe pernele brodate, lângă tânărul și elegantul conducător al trăsuricii.

Andrea mână calul până la ultima casă din sat, fără a spune un cuvânt tovarășului său care, la rândul-i, zâmbea și tăcea ca și cum ar fi fost încântat că se plimbă într-o trăsură așa de bună.

După ce ieșiră din Auteuil, Andrea privi în juru-i pentru a se încredința, desigur, că nu putea nimeni nici să-i vadă, nici să-i audă; și atunci, oprind calul și încrucișându-și brațele în fața omului cu basma roșie, spuse:

— Ascultă, de ce vii să-mi strici liniștea?

— Dar tu, flăcăule, de ce te păzești de mine?

— Cu ce m-am păzit de dumneata?

— Cu ce? Mai întrebă? Ne despărțim la podul Varului, îmi spui că te duci să călătorești în Piemont și în Toscana și, când colo, vii la Paris.

— Ce te deranjează pe dumneata?

— Nimic. Dimpotrivă, nădăduesc că o să-mi prindă bine.

— Aha, asta înseamnă că mă speculezi, spuse Andrea.

— O, ce vorbe mari!

— Faci rău, jupâne Caderousse, te înștiințez.

— Ei, Doamne, nu te supăra, mititelule; tu știi, desigur, ce înseamnă nenorocirea: ei bine, nenorocirea îl face pe om pizmuitor. Eu te cred alergând prin Piemonte și Toscana, obligat să fii *faccino* sau *cicerone*, și te deplâng din inimă ca pe copilul meu, știi că ți-am spus totdeauna copilul

meu...

— Ei și? Ei și?

— Răbdare, spiridușule!

— Eu am răbdare: hai, isprăvește.

— Și, când colo, te văd deodată trecând bariera cu un *groom*, cu o trăsurică, cu straie nou-nouțe. Nu cumva ai descoperit o mină, sau ai preluat dugheana vreunui agent de schimb?

— Așadar, după cum mărturisești, ești pizmuitor?

— Nu, sunt mulțumit, așa de mulțumit încât am vrut să te felicit, micule; dar deoarece nu eram îmbrăcat cum trebuie, mi-am luat toate măsurile ca să nu te compromit.

— Frumoase măsuri! spuse Andrea; mi te adresezi în fața servitorului meu.

— Ei, ce vrei fiule, mă adresez ție atunci când pot să te prind. Ai un cal foarte iute, o trăsurică foarte ușoară; luneci ca un țipar; dacă te pierdeam astă-seară, riscam să nu te mai întâlnesc.

— Vezi bine că nu mă ascund.

— Ești fericit, și aș vrea să spun și eu despre mine la fel; eu mă ascund; unde mai pui că mi-era teamă că n-ai să mă recunoști; dar m-ai recunoscut, adăugă Caderousse cu zâmbetul lui rău; ești foarte drăguț.

— Mă rog, ce dorești dumneata? spuse Andrea.

— Benedetto, faci rău că nu mă mai tutuiești, pe mine, vechiul tău tovarăș; ia seama, mă faci să devin pretențios.

Amenințarea domoli mânia tânărului; vântul constrângerii suflase peste ea.

Își îndemnă din nou calul la trap.

— Faci rău, Caderousse, că te agăți astfel de un fost tovarăș, cum spuneai adineauri; tu ești marsiliez, eu sunt...

— Va să zică, știi ce ești acum?

— Nu, dar am fost crescut în Corsica; tu ești bătrân și încăpățânat, eu sunt tânăr și îndărătnic. Între oameni ca noi amenințarea nu-și are rostul și totul trebuie să se facă prin bună înțelegere. Sunt eu de vină dacă soarta, care continuă să fie rea cu tine, este, dimpotrivă, bună cu mine?

— Așadar, soarta ta e bună? *Groomul* nu e de împrumut, trăsurica nu e de împrumut, hainele pe care le avem nu sunt de împrumut? Bravo, cu atât mai bine! spuse Caderousse, cu ochii strălucitori de lăcomie.

— Vezi bine și știi bine, deoarece mi te adresezi, glăsui Andrea, aprinzându-se din ce în ce mai mult. Dacă aș avea o basma ca a ta pe cap, o bluză soioasă pe umeri și încălțăminte găurită în picioare, nu m-ai recunoaște.

— Micule, mă disprețuiești și faci rău; acum, că te-am regăsit, nu mă împiedică nimic să fiu îmbrăcat ca oricare altul, dat fiindcă-ți cunosc inima bună: dacă ai două haine, îmi vei da una; eu îți dădeam porția mea de supă și de fasole când erai prea flămând.

— Adevărat, spuse Andrea.

— Ce poftă aveai! Mai ai o poftă așa de bună?

— O, da! răspunse Andrea râzând.

— Cum te vei fi ospătat la prințul de unde ieșiși!

— Nu e un prinț, ci pur și simplu un conte.
— Un conte? Și bogat, nu?
— Da, dar să nu-ți faci speranțe; e un domn nu prea comod.
— O, fii pe pace! N-am nici un gând cu privire la contele tău, și-l las în seama ta. Dar, adăugă Caderousse, reluând zâmbetul rău care îi mai înflorise pe buze, trebuie să dai ceva pentru asta, pricepi.
— Cât îți trebuie?
— Cred că cu o sută de franci pe lună...
— Ei!
— Aș trăi...
— Cu o sută de franci?
— Dar prost, înțelegi; însă cu...
— Cu?
— Cu o sută cincizeci de franci aș fi foarte fericit.
— Na două sute, spuse Andrea.
Și puse în mâna lui Caderousse zece ludovici de aur.
— Bun! făcu Caderousse.
— Prezintă-te la portar, la fiecare zi întâi de lună, și ai să găsești tot atâta.
— Ei, vezi că iar mă umilești?
— Cum așa?
— Mă pui în legături cu slugile; a, nu! Eu nu vreau să am de-a face decât cu tine.
— Ei bine, cheamă-mă și în fiecare zi întâi de lună, cel puțin câtă vreme îmi încasez renta, ai să ți-o încasezi și tu pe-a ta.
— Haide-haide, văd că nu m-am înșelat, că ești un băiat de treabă și e o binefacere când oamenii ca tine dau de noroc. Ia povestește-mi norocul care a dat peste tine.
— Ce nevoie ai să știi? Întrebă Cavalcanti.
— Hm, iarăși neîncredere!
— Nu. Uite, mi-am regăsit părintele.
— Un părinte adevărat?
— Eh, atâta vreme cât va plăti...
— Ai să crezi și ai să-l onorezi, e drept. Cum îi spune părintelui tău?
— Maiorul Cavalcanti.
— Și e mulțumit de tine?
— Până în prezent se pare că da.
— Și prin cine l-ai regăsit pe părintele ăsta?
— Prin contele de Monte-Cristo.
— Acela de la care vii?
— Da.
— Ascultă, caută de mă plasează și pe mine la el ca pe-o rudă mai mare.
— Bine, am să-i vorbesc, dar până atunci ce ai de gând să faci?
— Eu?
— Da, tu.
— Ești tare bun că te ocupi de mine, spuse Caderousse.
— Din moment ce și tu te interesezi de mine, reluă Andrea, cred că pot să cer câteva informații.

— E drept... Am să închiriez o cameră într-o casă cinstită, am să mă îmbrac cuviincios, am să mă bărbieresc în fiecare zi și am să mă duc să citesc ziarele la cafenea. Seara am să intru la vreun spectacol cu o căpetenie de clacă și o să am aerul unui brutar retras din afaceri; ăsta e visul meu.

— Foarte bine! Dacă vrei să pui planul ăsta în aplicare și să fii cuminte, totul o să meargă de minune.

— Dar tu ce ai de gând să devii? *Pair de Franța*?

— Eh, cine știe? spuse Andrea.

— Poate că domnul maior Cavalcanti este... Din nenorocire însă ereditatea e desființată.

— Caderousse, să nu facem politică... Și acum, că ai căpătat ceea ce vrei, și pentru că am ajuns, dă-te jos din trăsură și șterge-o!

— A, nu, scumpe prietene!

— Cum, nu?

— la gândește-te, puișor, că, așa cum sunt, c-o basma roșie pe cap, desculț aproape, fără nici o hârtie la mine și cu zece napoleoni de aur în buzunar, fără a mai pune la socoteală ceea ce mai aveam și care face două sute de franci, m-ar aresta la barieră neapărat. Ca să scap, aș fi nevoit atunci să spun că tu mi-ai dat acești zece napoleoni: ține-te informații, anchetă, se va afla că am plecat de la Toulon fără să mi se dea concediu și, din brigadă în brigadă, am să fiu dus înapoi până pe malul Mediteranei. Redevin atunci, pur și simplu, numărul 106 — și adio visul meu de a semăna cu un brutar retras din afaceri.

Andrea încruntă sprâncenele: presupusul fiu al domnului maior Cavalcanti avea, așa cum se laudase singur, o minte încăpățânată. Se opri o clipă, zvârli o ochire în juru-i și, în momentul în care privirea sa terminase cercul investigator, mâna coborî inocent în buzunar, unde începu să dezmierde patul unui pistol.

Dar, între timp, Caderousse, care nu-și pierdea tovarășul din vedere, ducea mâinile la spate și deschidea încetișor un cuțit lung, spaniolesc, pe care îl purta cu el în orice moment.

Precum se vede, prietenii erau vrednici de a se înțelege, și se înțeleseră; mâna lui Andrea ieși inofensivă din buzunar și urcă până la mustața roșcată pe care o dezmierdă câțva timp.

— Așadar, Caderousse, spuse el, ai să fii fericit?

— Îmi voi da toată silința, răspunse hangiul de la *Pont du Gard*, vârându-și cuțitul în teacă.

— Atunci să ne înapoiem în Paris. Dar cum o să treci bariera fără să stârnești bănuiele? Cred că, îmbrăcat așa cum ești, riști mai mult cu trăsura, decât pe jos.

— Așteaptă, ai să vezi, spuse Caderousse.

Luă pălăria lui Andrea, haina lungă cu guler înalt pe care *groomul* exilat din trăsurică o lăsase la locul ei, și și-o puse pe spate, după care împrumută ținuta îmbufnată a unui servitor de casă bună al cărui stăpân conduce singur.

— Și eu să rămân cu capul gol? întrebă Andrea.

— Eh, vântul bate așa de tare încât se prea poate să-ți fi luat pălăria, spuse Caderousse.

— Haide, să isprăvim odată! glăsui Andrea.

— Păi cine te oprește? Nădăjduesc că nu eu, spuse Caderousse.

— Sst! șopti Cavalcanti.

Trecură bariera fără nici o piedică.

În dreptul primei străzi care se încrucișa, Andrea opri calul și Caderousse sări jos.

— Ei, dar mantaua servitorului și pălăria mea?

— N-o să vrei să capăt guturai! răspunse Caderousse.

— Dar eu?

— Tu ești tânăr, pe câtă vreme cu încep să îmbătrânesc; la revedere, Benedetto!

Și, afundându-se în ulicioară, dispăru.

— Oh, cum nu poate omul să fie pe deplin fericit! glăsui Andrea cu un suspin.

XXVIII

SCENĂ CONJUGALĂ

În piața Ludovic al XV-lea, cei trei tineri se despărțiră — Morrel apucând pe bulevard, Château-Renaud pe podul Revoluției și Debray mergând înainte pe chei.

După toate probabilitățile, Morrel și Château-Renaud ajunseră la căminele lor domestice — așa se spune încă la tribuna Camerei, în discursurile bine alcătuite, și la teatrul din strada Richelieu, în piesele bine scrise; Debray nu făcu însă la fel. Când ajunse la ghereta Luvrului, coti la stânga, străbătu în goană Caruselul, apucă pe strada Saint-Roch, dădu în strada Michodière și sosi la poarta domnului Danglars în momentul în care landoul domnului de Villefort — după ce-i depusese pe aceasta și pe soția lui în foburgul Saint-Honoré — o lăsă pe baroană acasă.

În calitate de intim, Debray intră cel dintâi în curte, zvârli frâul în mâna unui valet, apoi reveni la ușa landoului pentru a o primi pe doamna Danglars, căreia îi oferă brațul, conducând-o în apartamentele ei.

După ce poarta fu închisă, iar baroana și Debray rămaseră în curte, Debray glăsui:

— Dar ce ai, Herminie? Și de ce te-ai simțit rău când contele a istorisit întâmplarea, sau mai bine-zis povestea aceea?

— Pentru că eram oribil de prost-dispusă în seara asta, dragul meu, răspunse baroana.

— Ba nu, Herminie, stăruie Debray, nu mă poți face să cred așa ceva. Dimpotrivă, erai în dispoziții excelente când ai sosit la contele. E drept, domnul Danglars arăta cum posac, dar știi cât de puțin preț pui pe toanele lui. Ți-a făcut cineva ceva. Istorisește-mi; știi bine că n-aș suferi niciodată să ți se facă o necuviință.

— Te înșeli, Lucien, te asigur, declară doamna Danglars; lucrurile sunt așa cum ți le-am spus, și la ele se adaugă indispoziția pe care ai observat-o și de care nu socoteam că merită să-ți vorbesc.

Era vădit că doamna Danglars se găsea sub influența uneia din acele iritații nervoase de care deseori femeile nu-și pot da seama, sau

că, precum ghicise Debray, suferise o zguduitură tăinuită pe care nu voia s-o mărturisească nimănui. Deprins cu toanele femeilor, el nu mai stăruia, așteptând momentul prielnic, fie al unei cercetări noi, fie al unei mărturisiri *proprio motu*.

La ușa camerei sale, baroana o întâlnește pe domnișoara Cornelia.

Domnișoara Cornelia era camerista de încredere a baroanei.

— Ce face fiica mea? întrebă doamna Danglars.

— A studiat toată seara, răspunse domnișoara Cornelia, și apoi s-a culcat.

— Cu toate acestea, parcă aud pianul.

— Face muzică domnișoara Louise d'Armilly, în timp ce domnișoara stă în pat.

— Bine, spuse doamna Danglars; vino de mă dezbracă.

Intrară în dormitor, Debray se lungi pe o canapea, iar doamna Danglars trecu în cabinetul de toaletă împreună cu domnișoara Cornelia.

— Dragă domnule Lucien, spuse doamna Danglars, prin ușa cabinetului, tot te mai plângi că Eugénie nu-ți face cinstea de a-ți vorbi?

— Doamnă, spuse Lucien jucându-se cu cățelușul baroanei, care, recunoscându-i calitatea de prieten al casei, se deprinsese să se joace cu dânsul, nu numai eu vă adresez aceste reclamații, căci îmi pare că l-am auzit pe Morcerf plângându-vi-se deunăzi că nu poate să scoată un cuvânt de la logodnica lui.

— Adevărat, glăsuie doamna Danglars; cred însă că într-una din dimineațele acestea lucrurile se vor schimba și că ai s-o vezi pe Eugénie intrând în cabinetul dumitale.

— În cabinetul meu?

— Adică, în acela al ministrului.

— Și pentru ce?

— Pentru a-ți cere un angajament la Operă. N-am văzut o mai mare pasiune pentru muzică; e ridicol din partea unei persoane de lume bună.

Debray zâmbi.

— Ei bine, spuse el, să vină cu consimțământul baronului și al dumneavoastră și îi vom face angajamentul, căutând ca el să fie în conformitate cu meritul ei, măcar că sunt prea săraci pentru a răsplăti un talent așa de frumos.

— Du-te, Cornelia, spuse doamna Danglars, nu mai am nevoie de dumneata.

Cornelia dispăru și, în clipa următoare, doamna Danglars ieși din cabinetul ei într-o fermecătoare ținută de interior și se așeză lângă Lucien.

Apoi, îngândurată, începu să dezmierească cățelușul.

Lucien o privi o clipă în tăcere.

— Ascultă, Herminie, îi spuse el după o clipă, răspunde-mi sincer: ai ceva pe suflet, nu-i așa?

— Nimic, declară baroana.

Și totuși, pentru că se înăbușea, ea se ridică, încercă să respire și se privi într-o oglindă.

— Sunt înspăimântătoare în seara asta.

Debray se sculă zâmbind pentru a se duce s-o liniștească pe baroană în privința aceasta, când deodată, ușa se deschise.

Apăru domnul Danglars. Debray se așeză la loc.

Auzind zgomotul ușii, doamna Danglars se întoarse și își privi soțul cu o uimire pe care nu se osteni măcar s-o tăinuiască.

— Bună seara, doamnă, spuse bancherul, bună seara, domnule Debray.

Baroana își închipui, desigur, că vizita aceasta neprevăzută însemna ceva, o dorință de a repara cuvintele amare care scăpaseră baronului în timpul zilei.

Se înarmă cu un aer demn și, întorcându-se spre Lucien, fără a răspunde soțului, spuse:

— Citește-mi ceva, domnule Debray.

Debray, pe care vizita îl neliniștise ușor la început, își reveni în fire văzând calmul baroanei și întinse mâna spre o carte despărțită printr-un cuțit cu lamă de sidif, încrustată cu aur.

— Pardon, spuse bancherul, ai să obosești, baroană, stând așa de târziu, ceasurile sunt unsprezece și domnul Debray stă tare departe.

Debray rămase uluit, nu pentru că tonul lui Danglars nu era perfect calm și politicos, dar pentru că, în liniștea și în politețea lui, distingea o anume dorință, neobișnuită, de a face în seara aceasta altceva decât voia nevastă-sa.

Baroana fu de asemeni surprinsă și își mărturisi uimirea printr-o privire care, fără îndoială, ar fi dat de gândit soțului, dacă el nu avea ochii fixați asupra unui ziar unde căuta închiderea Bursei.

De aceea, privirea ei, așa de mândră, fu lansată în gol și își pierdu efectul.

— Domnule Lucien, spuse baroana, îți declar că nu simt câtuși de puțin dorința de a dormi, că am multe lucruri să-ți istorisesc în seara aceasta și că îți vei trece noaptea ascultându-mă, chiar de va trebui să dormi de-a-n-picioarelele.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă, răspunse Lucien netulburat.

— Dragă domnule Debray, glăsui la rândul său bancherul, nu te omorî, rogu-te, ascultând în noaptea aceasta nebuniile doamnei Danglars, căci le vei asculta tot așa de bine mâine. Seara aceasta e însă a mea, mi-o rezerv și o voi consacra, dacă binevoiești să-mi dai voie, discutând chestiuni grave cu soția mea.

De data aceasta lovitura era așa de directă și cădea așa de în plin încât ameți și pe Lucien, și pe baroană. Se priviră amândoi ca pentru a găsi unul la celălalt un ajutor împotriva agresiunii, dar irezistibila putere a stăpânului casei triumfă și soțul câștigă lupta.

— Să nu-ți închipui cumva că te alung, dragă Debray, continuă Danglars; nu, câtuși de puțin; o împrejurare neprevăzută mă silește să doresc a avea chiar astă-seară o conversație cu baroana; lucrul mi se întâmplă destul de rar ca să mi se poată lua în nume de rău.

Debray îngâimă câteva cuvinte, salută și ieși izbindu-se de colțuri ca Nathan în *Athalia*.

— E de necrezut, spuse el după ce ușa se închise în urma sa, cât de ușor se înfundă soții aceștia pe care noi îi socotim totuși așa de ridicoli!

După plecarea lui Lucien, Danglars îi luă locul pe canapea, închise cartea care rămăsese deschisă și, adoptând o poză oribil de

pretențioasă, continuă să se joace cu câinele. Pentru că însă câinele, care nu avea pentru el aceeași simpatie ca pentru Debray, voia să-l muște, îl apucă de ceafă și îl expedie, în partea cealaltă a camerei, pe un șezlong.

Animalul scoase un urlet ce străbătu spațiul; dar când ajunse la destinație, se ghemui dinapoia unei perne și, buimăcit de tratamentul cu care nu era deprins, rămase tăcut fără să mai miște.

— Domnule, știi că faci progrese? glăsui baroana fără să clipească. De obicei nu erai decât grosolan, astă-seară ești brutal.

— Pentru că astă-seară sunt într-o mai proastă dispoziție decât de obicei, răspunse Danglars.

Herminie îl privi pe bancher cu suprem dispreț. Îndeobște, aruncăturile acesteia de ochi îl scoteau pe orgoliosul Danglars din sărite. În seara aceasta însă abia păru că le dă atenție.

— Și ce-mi pasă mie de proasta dumitale dispoziție, ce mă privesc lucrurile astea? răspunse baroana, iritată de calmul soțului. Închide-ți indispozițiile în dumneata sau consumă-ți-le în birourile dumitale; și, deoarece ai funcționari pe care îi plătești, revarsă-ți asupra lor toanele.

— Nu, răspunse Danglars, te înșeli în sfaturile dumitalc, doamnă, de aceea nu le voi urma. Birourile mele sunt Pactolul meu, cum spune, dacă nu mă înșel, domnul Desmeutiers, și nu vreau să-i abat cursul și să-i tulbur calmul. Funcționarii mei sunt oameni cumsecade, căroră le datorez averea mea și pe care îi plătesc cu un procent infinit mai mic decât cel meritat, dacă e să-i prețuiesc după ceea ce aduc; nu mă voi înfuria deci pe ei; cei împotriva căroră mă voi ridica sunt oamenii care mănâncă la masa mea, care îmi ostenesc caii și îmi ruinează casa.

— Și care sunt oamenii ce îți ruinează casa? Explică-te mai lămurit, te rog.

— O, fii liniștită, dacă vorbesc în enigme nu înseamnă că te voi lăsa multă vreme să cauți tâlcul lor, spuse Danglars. Oamenii care îmi ruinează casa sunt cei care scot din ea, într-un ceas, cinci sute de mii de franci.

— Nu te înțeleg, domnule, glăsui baroana încercând să ascundă totodată emoția glasului și îmbujorarea fizicului.

— Dimpotrivă, înțelegi foarte bine, spuse Danglars, dar dacă reauavoință a dumitale continuă, îți voi spune că am pierdut șapte sute de mii de franci la Împrumutul spaniol.

— Aha, și mă faci pe mine responsabilă de pierderea aceasta? declară baroana cu ironie.

— De ce nu?

— E vina mea că ai pierdut șapte sute de mii de franci?

— În orice caz, nu a mea.

— O dată pentru totdeauna, domnule, reluă cu ton mușcător baroana, ți-am spus să nu-mi mai vorbești de afaceri; e un limbaj pe care nu l-am învățat nici la părinții mei, nici în casa primului meu soț.

— Cred și eu, spuse Danglars, căci nici unii, nici alții nu aveau o lețcaie.

— Un motiv în plus pentru ca eu să nu fi învățat la ei argoul băncii care îmi împuiază urechile de dimineață până seara, aici. Sunetul mone-

delor numărate și răsunărate mi-e odios, și nu cunosc decât sunetul glasului dumitale care îmi este și mai neplăcut. mai viu interes operațiile mele...

— Eu? Și cine te-a putut face să crezi o asemenea prostie?

— Chiar dumneata.

— Aha!

— Fără îndoială.

— Aș vrea să-mi spui cu ce ocazie.

— O, Doamne, este lucru ușor! În luna februarie mi-ai vorbit cea dintâi despre titlurile din Haïti: visaseși că un vas intra în portul Havre și că vasul aducea vestea că o plată, despre care se credea că e amânată la calendele grecești, se va efectua. Cunosc luciditatea somnului dumitale; am dat deci ordin să se cumpere, pe sub mână, toate cupoanele pe care le-am putut găsi din datoria insulei, și am câștigat patru sute de mii de franci, din care o sută de mii ți-au fost înmânați cu sfințenie. Ai făcut cu ei ce ai vrut, nu mă privește.

În martie era vorba de o concesiune pentru o cale ferată. Se înfățișau trei societăți, oferind garanții egale. Mi-ai spus că instinctul dumitale — și, măcar că pretinzi că ești străină în speculații, cred, dimpotrivă, că ai un instinct foarte dezvoltat în unele materii —, mi-ai spus că instinctul te îndemna să crezi că privilegiul va fi acordat societății așa-zisă a Sudului.

M-am înscris îndată cu două treimi din acțiunile acestei societăți. Într-adevăr, i-a fost acordat privilegiul; așa cum prevăzuseși, acțiunile și-au triplat valoarea și eu am încasat un milion, din care dumitale ți-au fost predați două sute cincizeci de mii de franci. Cum ai întrebuințat acești două sute cincizeci de mii de franci?

— Dar unde vrei să ajungi, domnule? exclamă baroana, înfiorată de ciudă și de enervare.

— Răbdare, doamnă, am ajuns.

— Slavă Domnului!

— În aprilie ai fost la masă la ministru, s-a vorbit despre Spania și ai auzit o conversație secretă, era vorba de expulzarea lui don Carlos; am cumpărat bonuri spaniole. Expulzarea s-a produs și am câștigat șase sute de mii de franci în ziua în care Carol al V-lea a trecut dincolo de Bidassoa. Din acești șase sute de mii de franci ai încasat cincizeci de mii de taleri, erau ai dumitale, ai dispus de ei după plac, și nu-ți cer socoteală, nu e însă mai puțin adevărat că anul acesta ai primit cinci sute de mii de lire.

— Ei, și după?

— A, da, *ei* și exact *după aceea*, lucrurile se strică.

— Nu zău, ai un mod de-a vorbi...

— *Ei* îmi redă ideea, și mai mult n-am nevoie... Acest *după* a fost acum trei zile. Așadar, acum trei zile ai discutat chestiuni politice cu domnul Debray și ai reținut, pare-se, din cuvintele lui că don Carlos s-a înapoiat în Spania: atunci mi-am vândut renta, știrea s-a răspândit, a fost panică, n-am mai vândut-o, am dat-o, și a doua zi se constată că știrea era falsă și din cauza acestei știri false am pierdut șapte sute de mii de franci.

— Ei și?

— Ei și? Pentru că îți dau un sfert atunci când câștig, îmi datorezi și dumneata un sfert când pierd; a patra parte din șapte sute de mii de franci înseamnă o sută șaptezeci și cinci de mii de franci.

— Dar ceea ce îmi spui este extravagant și nu văd pentru ce amesteci numele domnului Debray în toată istoria aceasta.

— Pentru că, dacă nu ai cumva cei o sută șaptezeci și cinci de mii domnul Debray face parte din numărul acestora.

— I-auzi! exclamă baroana.

— O, fără gesturi, fără strigăte, fără dramă, stimată doamnă, dacă nu vrei să mă silești a-ți spune că îl văd parcă pe domnul Debray rânjind lângă cei cinci sute de mii de franci pe care dumneata i-ai dat anul acesta, spunându-și că a găsit, în sfârșit, ceea ce nici cei mai iscusiți jucători n-au putut vreodată să descopere: adică o ruletă unde se câștigă fără să pui miză și unde nu pierzi atunci când se pierde.

Baroana vru să izbucnească.

— Mizerabile, spuse ea, îndrăznești să spui că nu știai ceea ce cutezi să-mi reproșezi astăzi?

— Nu-ți spun că știam, nu-ți spun că nu știam, îți spun doar: observă conduita mea de, patru ani, de când nu îmi mai ești femeie și de când nu îți mai sunt soț, și spune-mi dacă nu a fost totdeauna consecventă cu sine. Scurt timp înaintea rupturii noastre, ai dorit să studiezi muzica dimpreună cu faimosul bariton care a debutat cu atâta succes la Teatrul italian: eu am vrut să studiez dansul cu dansatoarea aceea care își făcuse o reputație așa de mare la Londra. Lucrul m-a costat atât pentru dumneata cât și pentru mine cam o sută de mii de franci. N-am spus nimic, deoarece armonia trebuie să domnească în menaj. O sută de mii de franci, pentru ca bărbatul și femeia să cunoască bine dansul și muzica, nu înseamnă prea mult. Curând le-ai dezgustat de cântec și ți-a venit ideea să studiezi diplomația cu un secretar de ministru — te las să studiezi. Înțelegi: ce-mi pasă mie din moment ce dumneata plătești din caseta dumatăle lecțiile pe care le iei? Astăzi însă observ că scoți dintr-o mea și că ucenicia dumatăle poate să ma coste șapte sute de mii de franci pe luna. Oprește-te, doamnă, lucrul nu mai poate să dureze! Ori diplomatul va da lecții gratuite și îl voi tolera, ori nu va mai pune piciorul în casa mea: auzi, doamnă?

— E prea mult, domnule, strigă Herminie sufocată, și depășești limitele josniciei.

— Văd cu plăcere, continuă Danglars, că te-ai supus axiomei codului: „Femeia trebuie să-și urmeze bărbatul”.

— Injurii.

— Ai dreptate: să lăsăm faptele noastre și să judecăm rece. Eu nu m-am amestecat niciodată în chestiunile dumatăle decât pentru că ți-am vrut binele; fă la fel. Spui că nu te privește casa mea? Bine; operează cu a dumatăle, dar nu o umple, nici n-o goli pe a mea. De altminteri, cine știe dacă toată chestia nu e o lovitură de Jamac politic; dacă, furios că mă vede făcând parte din opoziție, și gelos pe simpatiile populare pe care le stârnesc, ministrul nu se înțelege cu domnul Debray pentru a mă ruina...

— Se prea poate!

— Da, fără îndoială, cine a mai văzut o știre telegrafică falsă, adică imposibilul sau aproape; semne cu totul diferite date de ultimele două telegrafe... Lucrul e făcut într-adins pentru mine.

— Domnule, spuse baroana cu ton mai potolit, știi, cred că slujbașul a fost alungat, că s-a vorbit să i se facă proces, că se dăduse ordin să fie arestat și că ordinul ar fi fost îndeplinit dacă el nu se sustrăgea de la primele cercetări printr-o fugă care dovedește nebunia sau culpabilitatea lui... E o eroare.

— Da, care îi face pe nătărăi să râdă, care îi face pe domnii secretari de stat să înnegrească hârtie, dar care pe mine mă costă șapte sute de mii de franci.

— Domnule, spuse deodată Herminie, deoarece toate acestea spuică ți se trag de la domnul Debray, de ce, în loc de a le spune direct domnului Debray, mi le spui mie? De ce îl acuzi pe bărbat și te legi de femeie?

— Dar ce, eu îl cunosc pe domnul Debray? glăsui Danglars, vreau oare să-l cunosc? Vreau să știu că el dă sfaturi? Eu le urmez? Eu joc? Nu, dumneata faci toate acestea și nu eu.

— Cred însă că deoarece profiți...

Danglars înălță din umeri.

— Ce creaturi smintite femeile acestea care se cred genii pentru că au condus o intrigă sau zece, în așa fel încât să nu fie afixate în tot Parisul. Gândește-te însă că, în chiar ipoteza când ai fi tănuit soțului dumitale abaterile — ceea ce este un ABC al artei —, deoarece în majoritatea cazurilor soții nu vor să vadă, n-ai fi fost decât o copie palidă a ceea ce fac jumătate din prietenele dumitale, femei de lume. Cu mine însă n-a fost așa, am văzut și am auzit totdeauna, în aproape șaisprezece ani mi-ai ascuns un gând poate, dar nu o faptă, nu o greșeală. În timp ce te felicitai de iscusința dumitale și credeai cu tărie că mă înșeli, ce-a rezultat? Acea că, grație pretinsei mele ignoranțe, n-a fost unul din prietenii dumitale, de la domnul de Villefort până la domnul Debray, care să nu fi tremurat în fața mea. Nu e unul care să nu mă fi tratat ca pe stăpân al casei, singura mea pretenție în legătură cu dumneata, nu e unul, în sfârșit, care să fi cutezat a-ți spune despre mine ceea ce îți spun eu singur astăzi. Îți permit să mă faci odios, dar te voi împiedica să mă faci ridicol și, mai cu seamă, îți interzic categoric, și mai presus de orice, să mă ruinezi.

Până în momentul în care numele lui Villefort fusese pronunțat, baroana se ținuse destul de bine, dar la auzul acestui nume ea îngălbenise și, ridicându-se mișcată parcă de un resort, întinse brațele ca pentru a alunga o vedenie, și făcuse trei pași spre soțul ei vrând parcă să-i smulgă sfârșitul secretului pe care el nu-l cunoștea, sau pe care, poate, dintr-un calcul odios, așa cum erau aproape toate calculele lui Danglars, nu voia să-l trădeze complet.

— Domnul de Villefort? Ce înseamnă asta, ce vrei să spui?

— Asta înseamnă, doamnă, că domnul de Nargonne, primul dumitale soț, nefiind nici filosof, nici bancher, sau fiind poate și una și alta, și văzând că nu se putea pune cu un procuror regal, a murit de

mâhnire sau de furie după ce te-a găsit însărcinată în șase luni după o absență de nouă. Sunt brutal, nu numai că știu, dar mă laud cu aceasta: e unul din mijloacele mele de succes în operațiile comerciale. De ce în loc să ucidă, s-a sinucis? Pentru că nu avea o casă de salvat. Eu însă am obligații față de casa mea. Domnul Debray, asociatul meu, mă face să pierd șapte sute de mii de franci: să-și suporte partea de pierdere și vom continua afacerile; de nu, să se declare în neputință de a plăti acești o sută șaptezeci și cinci de mii de franci și să facă ce fac faliiții: să dispară. Eh, e un băiat încântător, știu, când știrile lui sunt exacte; dar când nu sunt exacte, se găsesc cincizeci pe lume care prețuiesc mai mult decât el.

Doamna Danglars era înmărmurită; cu toate acestea făcu o sforțare supremă pentru a răspunde ultimului atac. Căzu pe un fotoliu, gândindu-se la Villefort, la scena dineului, la ciudata serie de nenorociri care se abăteau de câteva zile, una după alta, asupra casei ei, schimbând în scandaloase dezbatere calmul vătuit al menajului. Danglars nici n-o privi, măcar că ea făcu totul ca să leșine. Smuci ușa dormitorului fără să mai adauge un cuvânt și reintră la el, astfel că doamna Danglars, revenindu-și din semileșinul ei, își putu închipui că a avut un vis rău. XXIX

PROIECTE DE CĂSĂTORIE

A doua zi după scena aceasta, la ora pe care Debray o alegea de obicei pentru a face, în drum spre birou, o mică vizită doamnei Danglars, cupeul lui nu apăru în curte.

La ora aceasta, adică pe la douăsprezece și jumătate, doamna Danglars ceru să i se aducă trăsura și ieși.

De dinapoia unei perdele, Danglars pândise ieșirea la care se aștepta. Dădu ordin să fie înștiințat de îndată ce doamna se va înapoia; dar, la orele două, ea nu sosisese încă.

La orele două el ceru caii, se duse la Cameră și se înscrise pentru a vorbi împotriva bugetului.

Între orele douăsprezece și două, Danglars rămăsese în cabinetul său, desfăcând depeșele, posomorându-se tot mai mult, grămădind cifre după cifre și primind, între alte vizite, vizita maiorului Cavalcanti care, tot așa de rigid și de exact, se înfățișă la ora anunțată în ajun pentru a lichida afacerea sa cu bancherul.

Ieșind de la Cameră, Danglars, care dăduse violente semne de agitație în timpul ședinței și care, în special, fusese mai pornit decât oricând împotriva guvernului, se urcă în trăsură, poruncind vizitiului să-l ducă în Ave-nue des Champs-Élysées numărul 30.

Monte-Cristo era acasă, era însă cu cineva, astfel că îl rugă pe Danglars să aștepte o clipă în salon.

În timp ce bancherul aștepta, ușa se deschise și văzu intrând un bărbat îmbrăcat ca preot care, mai intim, desigur, decât el în casă, în loc să aștepte, îl salută, intră înăuntrul apartamentelor și dispăru.

Peste o clipă, ușa pe care preotul intrase se redeschise, și Monte-Cristo apăru.

— Iartă-mă, scumpe baroane, spuse el, dar un bun prieten al meu, abatele Busoni, pe care ai putut să-l vezi, a sosit la Paris. Nu ne văzusem

de foarte multă vreme și n-am avut curajul să-l părăsesc îndată. Nădăduiesc că aceasta fiind motivul, mă vei scuza.

— O, dar e foarte firesc, spuse Danglars, dimpotrivă, eu am ales rău momentul, astfel că mă retrag.

— Cătuși de puțin, ia loc. Dar ce ai? Pari foarte îngrijorat, nu zău, mă înfricoșezi. Un capitalist mâhnit e asemenea cometelor: prevestește totdeauna o nenorocire mare Lumii.

— Scumpe domn, glăsui Danglars, ghinionul se ține de mine în ultimele zile și nu aflu decât catastrofe.

— O, Doamne, ai avut cumva o nouă prăbușire la Bursă?

— Nu, sunt vindecăt de ea, cel puțin pentru câteva zile, e vorba pur și simplu de un faliment la Triest.

— Serios? Nu cumva falitul dumitale este Jacopo Manfredi?

— Exact. Închipuiți-vă, un om care făcea de nu știu câtă vreme afaceri de opt până la nouă sute de mii franci pe an cu mine. Niciodată o nemulțumire, niciodată o întârziere, plătea ca un prinț... care plătește. Avansează un milion și mă pomenesc deodată că afurisitul de Jacopo Manfredi își suspendă plățile.

— Serios?

— O fatalitate nemaipomenită! Emit asupra lui șase sute de mii de lire care îmi revin neplătite; sunt purtătorul unor titluri în valoare de patru sute de mii de franci, plătibile la sfârșitul lunii la corespondentul lui din Paris. Ne găsim în 30 ale lunii, trimit să le încaseze și corespondentul a dispărut. Dimpreună cu afacerea din Spania, am un foarte plăcut sfârșit de lună.

— Dar afacerea din Spania înseamnă într-adevăr, o pierdere?

— Desigur, șapte sute de mii de franci scoși din casa mea.

— Cum dracu de ați făcut o asemenea imprudență?

— Eh, de vină este nevastă-mea! Ea a visat că don Carlos s-a înapoiat în Spania, crede în visuri. Magnetism, zice ea, și când visează un lucru — lucrul acesta, după câte asigură, se va întâmpla neapărat. Întemeiat pe convingerea ei, îi dau voie să joace: are caseta ei și agentul ei de schimb, joacă și pierde. E drept că nu joacă banul meu, ci pe al ei. Cu toate acestea n-are a face, veți înțelege că atunci când din buzunarul nevastei ies șapte sute de mii de franci, soțul se resimte întrucâtva. Cum, nu știți? Dar chestia a stârnit o senzație enormă.

— Ba da, am auzit vorbindu-se, însă nu cunoșteam detaliile; pe urmă sunt cât se poate de ignorant în materie de Bursă.

— Dumneavoastră nu jucați?

— Eu? Dar cum să joc? Eu care abia izbutesc să pun ordine în veniturile mele, aș fi nevoit ca, în afară de administratori, să mai iau un funcționar și un casier. Dar, în legătură cu Spania, cred că baroana n-a visat pe da-a-ntregul istoria cu întoarcerea lui don Carlos. Au spus și ziarele ceva în privința aceasta.

— Dumneavoastră credeți în ziare?

— Cătuși de puțin, îmi închipui însă că onestul *Messenger* face excepție de la regulă și că el nu anunță decât știrile sigure, știrile telegrafice.

— Ei bine, tocmai asta este inexplicabil, reluă Danglars, întoarcerea lui don Carlos era într-adevăr o știre telegrafică.

— Va să zică, pierdeți luna aceasta cam un milion șapte sute de mii de franci?

— Nu cam, ci exact atâta.

— Drace, pentru o avere de al treilea ordin, spuse Monte-Cristo cu compătimire, lovitura e grea.

— De al treilea ordin? Întrebă Danglars, oarecum ofensat, ce înțelegeți prin asta?

— Iată ce înțeleg, continuă Monte-Cristo, eu împart averile în trei categorii: avere de primul ordin, avere de al doilea ordin, avere de al treilea ordin. Numesc avere de primul ordin ceea ce se compune din comori pe care le ai la îndemână, pământuri, mine, venituri de state, ca Franța, Austria și Anglia, cu condiția ca aceste comori, mine, venituri, să formeze un total de o sută de milioane; numesc avere de al doilea ordin exploatarea manufacturiere, întreprinderile asociate, vice-regalitățile și principatele care nu depășesc un venit de un milion jumătate de franci — totul formând un capital de cincizeci de milioane; numesc, în sfârșit, avere de al treilea ordin capitalurile care sporesc prin dobânzi compuse, câștigurile ce depind de voința altuia sau de șansele hazardului și pe care o bancrută le vatămă, o știre telegrafică le clatină; speculațiile eventuale, operațiile supuse, în sfârșit, șanselor acestei fatalități, care ar putea fi denumită forță minoră în comparație cu forța majoră care este forța naturală; totul formând un capital fictiv sau real de cincisprezece milioane. Spuneți-mi, nu e aceasta situația dumneavoastră?

— O, da! răspunse Danglars.

— Prin urmare, cu șase încheieri de lună de felul acesteia, continuă Monte-Cristo netulburat, o casă de al treilea ordin ar fi în agonie.

— O ce departe mergeți! glăsui Danglars cu un zâmbet foarte palid.

— Să zicem șapte luni, replică Monte-Cristo pe același ton. Spuneți-mi, v-ați gândit uneori că de șapte ori un milion șapte sute de mii de franci fac aproximativ douăsprezece milioane? Nu? Într-adevăr, aveți dreptate, căci cu astfel de reflexii oamenii nu și-ar mai angaja niciodată capitalurile care sunt pentru financiară ceea ce pielea este pentru omul civilizat. Avem veșmintele noastre mai mult sau mai puțin somptuoase, adică creditul nostru; dar când omul moare, nu mai are decât pielea pe el, după cum — ieșind din afaceri — dumneavoastră nu aveți decât averea reală, adică cinci sau șase milioane cel mult; căci averile de al treilea ordin nu reprezintă decât a treia sau a patra parte din aparența lor, precum locomotiva unui tren nu este, în mijlocul fumului care o învăluie și o mărește, decât o mașină mai mult sau mai puțin puternică. Ei bine, din cele cinci milioane care formează activul dumneavoastră real ați pierdut aproape două, care scad cu tot atâta averea dumneavoastră fictivă sau creditul. Cu alte cuvinte, scumpe domnule Danglars, pielea dumneavoastră a fost deschisă printr-o sângerare care, repetată de patru ori, ar aduce moartea. He-he, luați seama, scumpe domnule Danglars. Aveți nevoie de bani? Vreți să vă împrumut eu?

— Ce rău calculator sunteți! exclamă Danglars, chemând în ajutorul său toată filosofia și toată ipocrizia aparenței: în momentul de față banii au reintrat în casa mea de fier, prin alte speculații care au izbutit. Sângele, ieșit prin sângerare, a reintrat prin nutriție. Am pierdut o bătălie

în Spania, am fost bătut la Triest, dar armata mea navală din India va fi cucerit câteva corăbii, pionierii mei din Mexic vor fi descoperit o mină.

— Foarte bine, foarte bine, însă cicatricea rămâne și, la prima pierdere, se va redeschide.

— Nu, căci eu merg pe certitudini, continuă Danglars cu îngâmfarea banală a șarlatanului care își proslăvește creditul. Ca să fiu răsturnat, ar trebui să se prăbușească trei guverne.

— Oh, s-a mai văzut!

— Ca pământul să fie lipsit de recoltă.

— Reamintiți-vă cele șapte vaci grase și cele șapte vaci slabe.

— Ca marea să se retragă, așa cum s-a întâmplat pe vremea Faraonului, dar mai sunt alte mări și vasele vor putea să umble.

— Mă bucur, mă bucur foarte mult, scumpe domnule Danglars, glăsui Monte-Cristo, văd că m-am înșelat și că dumneavoastră intrați în categoria averilor de al doilea ordin.

— Cred că pot năzui la onoarea aceasta, spuse Danglars cu unul din acele zâmbete stereotipe care evocau lui Monte-Cristo luna îmbâcsită cu care zugravii de rând își mâzgălesc ruinele. Deoarece vorbim însă de afaceri, adăugă el încântat că găsește un motiv pentru a schimba conversația, spuneți-mi ce pot face pentru domnul Cavalcanti.

— Foarte simplu, să-i dați bani dacă are credit la dumneavoastră și dacă creditul vi se pare bun.

— Excelent! S-a prezentat azi-dimineață cu un bon de patruzeci de mii de franci, plătit la vedere asupra dumneavoastră, semnat Busoni. Înțelegeți că i-am numărat pe dată cele patruzeci de bancnote.

Monte-Cristo făcu un semn din cap care indica toată aprobarea sa.

— Dar asta nu e totul, continuă Danglars, a deschis fiului său un credit la mine.

— Fără indiscreție, cât îi dă tânărului?

— Cinci mii de franci pe lună.

— Șaizeci de mii de franci pe an! Eram sigur, glăsui Monte-Cristo. Cavalcantii aceștia sunt niște cârpănoși. Ce vrea el să facă un tânăr cu cinci mii de franci pe lună?

— Înțelegeți, însă, că dacă tânărul are nevoie de câteva mii de franci în plus...

— Să nu vă hazardați, căci părintele vi i-ar pune la socoteală, nu-i cunoașteți pe milionarii aceștia: sunt adevărați harpagoni. Și prin cine îi e deschis creditul?

— O, de casa Fenzi, una dintre cele mai bune din Florența.

— Nu vreau să spun că veți pierde, însă mențineți-vă în limitele scrisorii.

— N-aveți cumva încredere în Cavalcanti?

— Eu i-aș da și zece milioane pe semnătură. Semnătura lui intră în categoria averilor de al doilea ordin, despre care vă vorbeam adineauri, scumpe domnule Danglars.

— Și cu toate acestea, cât e de simplu! L-aș fi luat drept un maior, nimic mai mult.

— Și i-ați făcut onoare, căci aveți dreptate, figura lui nu spune nimic. Când l-am văzut pentru întâia oară, mi-a făcut impresia unui

locotenent bătrân, mucegăit în grad. Dar toți italienii sunt la fel: seamănă cu niște evrei bătrâni, atunci când nu înmărmuresc ca niște magi din Orient.

— Tânărul e mai bine, spuse Danglars.

— Da, poate cam timid, în linii generale, însă, mi-a făcut impresie bună. Eram neliniștit.

— De ce?

— Pentru că l-ați văzut la mine oarecum debutând în lume, după câte mi s-a spus cel puțin. A călătorit cu un preceptor foarte sever și nu fusese niciodată la Paris.

— Toți italienii aceștia de marcă au obiceiul să se căsătorească între ei, țin să-și contopească averile, nu-i așa? Întrebă Danglars cu neglijență.

— E drept că așa fac îndeobște, Cavalcanti e însă un original care nu face nimic ca toată lumea. Nu va fi în stare nimeni să-mi zdruncine ideea că el își trimite fiul în Franța tocmai pentru a-și găsi aici o femeie.

— Credeți?

— Sunt sigur.

— Și ați auzit vorbindu-se de averea lui?

— Nu e vorba decât de asta, atât numai că unii îi acordă milioane, iar alții pretind că nu posedă o lețcaie.

— Dar părerea dumneavoastră?

— Nu trebuie să vă bizuiți pe ea, este absolut personală.

— Dar, în sfârșit...

— Părerea mea este că toți condotierii aceștia de altădată — căci Cavalcanti au comandat armate, au guvernat provincii —, părerea mea, spun, e că ei au îngropat milioane în unghere pe care numai strămoșii lor le cunosc și pe care le trimit din generație în generație, dovadă că toate sunt galbene și uscate ca florinii de pe timpul Republicii, a cărei imagine se oglindește în ochii lor.

— Absolut, spuse Danglars, și lucrul e cu atât mai adevărat cu cât nu se știe dacă oamenii aceștia au un petec de pământ.

— Sau, în cel mai bun caz, foarte puțin. În ce mă privește, știu că nu-l cunosc pe Cavalcanti decât din palatul său.

— A, are un palat? spuse Danglars râzând, e ceva.

— Da, și îl închiriază ministrului finanțelor, în timp ce el locuiește într-o căsuță. V-am mai spus că bătrânul mi se pare tare zgârcit.

— Oho, nu-l prezentați într-o lumină bună!

— Îl cunosc foarte puțin: cred că l-am văzut de trei ori în viața mea. Ceea ce știu, știu de la abatele Busoni și din gura lui. Îmi vorbea azi-dimineață despre proiectele sale în privința fiului și îmi dădea de înțeles că, plictisit de a vedea capitaluri considerabile dormind în Italia, care este o țară moartă, ar vrea să găsească, fie în Franța, fie în Anglia, un mijloc de a-și fructifica milioanele. Nu uitați însă că, deși am cea mai mare încredere în abatele Busoni, nu-mi iau nici o răspundere.

— N-are a face, vă mulțumesc pentru clientul pe care mi l-ați trimis, e un nume foarte frumos de trecut în registrele mele, iar casierul meu, căruia i-am explicat cine sunt Cavalcanti, este cât se poate de mândru.

Dar ascultați — un simplu detaliu de turist —, când oamenii aceștia își căsătoresc fiii, le dau zestre?

— Depinde! Am cunoscut un prinț italian, bogat ca o mină de aur, unul din primele nume al Toscanei, care, atunci când fiii săi se căsătoreau după voia lui, le dădea milioane, iar când se căsătoreau fără voia lui, se mulțumea să le facă o rentă de treizeci de taleri pe lună. În ipoteza că Andrea se însoară potrivit vederilor părintelui său, acesta îi va da poate un milion, două sau trei: dacă, de exemplu, s-ar însura cu fiica unui bancher va participa poate la afacerile casei socrului fiului sau, presupunind însă că nora îi displace, atunci — bună seara! Bătrânul Cavalcanti încuie de două ori casa de bani și tânărul Andrea este obligat să trăiască asemenea unui fiu de familie pariziană.

— Dar poate că băiatul va găsi o prințesă bavareză sau peruviană; va voi o coroană.

— Nu, toți seniorii aceștia de peste munți se însoară îndeobște cu simple muritoare, ci sunt cu Jupiter, le place să încrucișeze rasele. Ei, dar parcă ați vrea să-l însurați pe Andrea, dragă domnule Danglars, de-mi puneți toate întrebările astea?

— Serios vorbind, spuse Danglars, nu mi s-ar părea o afacere proastă, și cu sunt un om de afaceri.

— Îmi închipui că nu cu domnișoara Danglars. N-o să vreți cumva ca bietul Andrea să fie înjunghiat de Albert?

— Albert? spuse Danglars, înălțând din umeri. O, el nu se prea sinchisește!

— Îmi pare însă că este logodit tu fiica dumneavoastră.

— Adevărul este că domnul de Morcerf și eu am discutat în mai multe rânduri căsătoria aceasta, dar doamna de Morcerf și Albert...

— N-o să-mi spuneți că el nu e o partidă bună...

— Eh, dar cred că și domnișoara Danglars prețuiește cât domnul Morcerf.

— Zestrea domnișoarei Danglars va fi într-adevăr frumoasă și nu mă îndoiesc de ea, mai cu seamă dacă telegraful nu face alte pozne.

— O, nu e numai zestrea. Dar, ia spuneți-mi în legătură cu asta...

— Anume?...

— De ce nu l-ați invitat și pe Morcerf cu familia lui la masă?

— Îl invitaseam, dar a obiectat o călătorie la Dieppe cu doamna de Morcerf, căreia i s-a recomandat aerul de mare.

— Da, da de bună-seamă că-i face bine, spuse Danglars râzând.

— De ce?

— Pentru că e aerul pe care l-a respirat când era tânără.

Monte-Cristo trecu peste aluzie, prefăcându-se că nu-i dă atenție.

— Dar, în sfârșit, spuse contele, dacă Albert nu e așa de bogat ca domnișoara Danglars, nu puteți tăgădui că poartă un nume frumos.

— Da, dar și eu țin la al meu, declară Danglars.

— Desigur, numele dumneavoastră e popular și a împodobit titlul cu care ați fost cinstit, sunteți însă un om prea inteligent pentru a nu înțelege că, după anume prejudecăți prea adânc înrădăcinate spre a putea fi smulse, noblețea de cinci veacuri prețuiește cel puțin cât noblețea de douăzeci de ani.

— Tocmai de aceea, spuse Danglars cu un zâmbet pe care încerca să-l facă sardonice, l-aș prefera pe domnul Andrea Cavalcanti domnului

Albert de Morcerf.

— Îmi închipui totuși, spuse Monte-Cristo, că Morcerfii nu stau mai prejos decât Cavalcantii.

— Morcerfii? Scumpe conte, reluă Danglars, sunteți un om de onoare, nu-i așa?

— Cred că da.

— Și de asemeni cunoscător în blazoane?

— Oarecum.

— Ei bine, priviți culoarea blazonului meu, este mai solidă decât aceea a blazonului lui Morcerf.

— De ce?

— Pentru că eu, dacă nu sunt baron din naștere, mă numesc cel puțin Danglars.

— Și?

— Pe câtă vreme el nu se numește Morcerf.

— Cum, nu se numește Morcerf?

— Cătuși de puțin.

— Haida-de!

— Pe mine m-a făcut baron cineva, astfel că sunt, el s-a făcut singur conte, astfel că nu e.

— Cu neputință!

— Ascultă, dragă conte, continuă Danglars, domnul de Morcerf mi-e prieten sau, mai bine-zis, cunoscut de treizeci de ani. Eu nu prea pun preț pe blazoanele mele, deoarece n-am uitat niciodată de unde am pornit.

— Aceasta e dovada unei mari modestii sau a unui mare orgoliu, spuse Monte-Cristo.

— Ei bine, pe vremea când cu eram un mic funcționar, Morcerf era simplu pescar.

— Și cum se numea pe atunci?

— Fernand.

— Pur și simplu?

— Fernand Mondego.

— Sunteți sigur?

— Eh, mi-a vândut destul pește ca să-l cunosc!

— Atunci de ce nu i-o dați pe fiica dumneavoastră?

— Pentru că Fernand și Danglars, fiind doi parveniți, doi înnobilați, doi îmbogățiți, își sunt egali în fond, cu excepția anumitor lucruri, totuși, care s-au spus despre el și nu s-au spus niciodată despre mine.

— Ce anume?

— Nimic.

— A, da, înțeleg, cuvintele dumneavoastră îmi reîmprospătează în minte numele de Fernand Mondego; am auzit despre el în Grecia.

— În legătură cu cazul lui Ali-Pașa?

— Exact.

— Acesta e misterul, reluă Danglars, și mărturisesc că aș fi dat mult să-l aflu.

— Nu era greu dacă ați fi ținut.

— Cum adică?

— De bună-scămă că aveți vreun corespondent în Grecia.
— Bineînțeles.
— La Ianina?
— Am pretutindeni..
— Ei bine, scrieți-i corespondentului dumneavoastră din Ianina și întrebați-l ce rol a jucat în catastrofa lui Ali-Tebelin un francez cu numele
de Fernand.
— Aveți dreptate, exclamă Danglars, ridicându-se repede, am să scriu chiar astăzi.
— Scrieți.
— Mă și duc.
— Iar dacă primiți vreo veste scandalosă...
— V-o voi comunica.
— O să-mi faceți plăcere.
Danglars se năpusti din apartament și nu făcu decât un salt până la trăsură.

XXX

CABINETUL PROCURORULUI REGAL

Să-l lăsăm pe bancher să se înapoieze în galopul cailor și s-o însoțim pe doamna Danglars în excursia ei matinală.

Am spus că la douăsprezece și jumătate doamna Danglars ceruse caii și că ieșise în trăsură.

Se îndreptă spre foburgul Saint-Germain, apucă pe strada Mazarin și spusesese să se oprească la Pont-Neuf.

Coborî și străbătu pasajul. Era îmbrăcată foarte simplu, așa cum îi stă bine unei femei de gust ce iese dimineața.

În strada Gugénégaud se urcă într-o birjă cerând să fie dusă în strada Harlay.

De îndată ce se găsi în trăsură, scoase din buzunar un voal negru, foarte des, pe care îl prinse pe pălăria de pai; își așeză apoi pălăria pe cap și constată cu plăcere, privind într-o oglinjoară de buzunar, că nu i se pot vedea decât pielița albă și luminile scânteietoare ale ochilor.

Birja apuca pe Pont-Neuf și intră prin piața Dauphine în curtea din Harlay. Plăti birjarului, după care doamna Danglars apucă repede spre scară, o străbătu cu sprinteneală și ajunse curând în sala Pașilor Pierduți.

Dimineața sunt multe afaceri și foarte mulți oameni preocupați la Palatul justiției, iar oamenii preocupați nu se uită mult la femei. Doamna Danglars străbătu deci sala Pașilor Pierduți fără să fie remarcată mai mult decât alte zece femei care își așteptau avocatul.

În anticamera domnului de Villefort, lume multă. Doamna Danglars nu avu însă nevoie nici să-și rostească numele. De îndată ce sosi, un ușier se ridică, veni în calea ei, o întrebă dacă nu e persoana căreia domnul procuror regal îi dăduse întâlnire și, la răspunsul ei afirmativ, o conduse printr-un coridor rezervat în cabinetul domnului de Villefort.

Magistratul scria, stând în jilțul său cu spatele spre ușă; auzi ușa

deschizându-se, pe ușier pronunțând cuvintele: „Intrați, doamnă”, și ușă se închise fără ca el să facă o mișcare. De îndată ce simți pașii ușierului depărtându-se, el se întoarse repede, împinse zăvoarele, coborî perdelele și examină toate ungherele cabinetului.

Apoi după ce căpătă certitudinea că nu putea să fie nici văzut, nici auzit, și după ce, în consecință, se liniști, spuse:

— Îți mulțumesc, doamnă, îți mulțumesc pentru punctualitatea dumitale.

Și îi oferă un scaun pe care doamna Danglars îi acceptă, căci inima îi bătea așa de tare încât simțea aproape că se sufocă.

— E multă vreme, doamnă, de când nu am avut fericirea de a vorbi singur cu dumneata, spuse procurorul regal, așezându-se la rându-i și descriind cu jilțul un semicerc pentru a se găsi, în fața doamnei Danglars, și, spre marele meu regret, ne revedem pentru a întreține o conversație foarte penibilă.

— Cu toate acestea, domnule, vezi că am venit la prima dumitale chemare, deși cu siguranță conversația aceasta este și mai penibilă pentru mine decât pentru dumneata.

Villefort zâmbi cu amărăciune.

— Așadar, este adevărat, spuse el, răspunzând cugetului său mai mult decât cuvintelor doamnei Danglars, așadar, este adevărat că toate faptele noastre din trecut lasă urme, unele întunecate, altele luminoase. E, deci, adevărat că toți pașii noștri în viață seamănă cu mersul reptilei pe nisip și că lasă o dâră? Oh, pentru mulți dâra aceasta este dâra lacrimilor lor!

— Domnule, glăsui doamna Danglars, înțelegi emoția mea, nu-i așa? Menajază-mă deci, te rog. Camera aceasta în care atâți vinovați au intrat tremurând și rușinați, jilțul în care, la rându-mi, mă așez rușinată și tremurândă... Oh, am nevoie de toată judecata pentru a nu vedea în mine o femeie culpabilă și în dumneata un judecător amenințător.

Villefort clătină din cap și oftă.

— Iar eu, reluă el, îmi spun că locul meu nu e în jilțul judecătorului, ci pe bancheta acuzatului.

— Dumneata? exclamă doamna Danglars uimită.

— Da, eu.

— Cred că, întrucât te privește, domnule, puritanismul dumitale exagerează situația, spuse doamna Danglars, ai cărei ochi frumoși fură iluminați de o lumină fugară. Dărele despre care pomeneai adineauri au fost lăsate de toate tinerețile aprinse. În adâncul pasiunilor, dincolo de plăcere, este totdeauna un dram de remușcare. De aceea, Evanghelia, resursa eternă a nenorociților, ne-a dat ca sprijin nouă, bietelor femei, admirabila parabolă a fetei păcătoase și-a femeii adultere. Pentru aceasta, ducându-mă cu mintea la delirurile tinereții mele, cuget uneori că Dumnezeu mi le va ierta, căci dacă nu scuza, cel puțin compensația s-a găsit în suferințele mele; dar dumneavoastră, întrucât vă puteți teme, dumneavoastră, bărbați pe care toată lumea îi scuza și pe care scandalul îi înnobilează?

— Doamnă, ripostă Villefort, mă cunoști, nu sunt un ipocrit sau, cel puțin, nu fac ipocrizie fără motiv. Fruntea mea e severă, pentru că au po-

somorât-o multe nenorociri, inima mea s-a împietrit ca să poată suporta loviturile pe care le-a primit. Nu eram astfel în tinerețe, nu eram astfel în seara logodnei, când stăteam cu toții în jurul unei mese la Marsilia. De atunci însă totul s-a schimbat în mine și în juru-mi; viața mea s-a tocit, urmărind lucruri anevoioase și zdrobindu-i pe cei care, voluntar sau involuntar, prin liberul lor arbitru sau din întâmplare, se găseau în calea mea, stânjenindu-mi poftetele. Rar se întâmplă ca lucrul pe care îl dorim cu înflăcărare să nu fie interzis cu desăvârșire aceluia de la care vrem să-l obținem, sau căroră încercăm să li-l smulgem. Astfel, cele mai multe fapte rele ale oamenilor vin în calea lor deghizate sub forma necesității. Apoi după ce fapta rea a fost săvârșită într-un moment de exaltare, de teamă și delir, vedem că am fi putut să trecem pe lângă ea ocolind-o. Mijlocul care s-ar fi convenit să fie întrebuințat, și pe care nu l-am văzut din cauza orbirii, se înfățișează ochilor ușor și simplu; îți spui: cum de n-am făcut așa, în loc să fac altfel? Dumneavoastră, doamnelor, sunteți, dimpotrivă, foarte rar chinuite de remușcări, căci foarte rar hotărârea vine de la dumneavoastră, nenorocirile vă sunt aproape totdeauna impuse, greșelile sunt aproape întotdeauna crima altora.

— În orice caz, domnule, recunoaște, răspuse doamna Danglars, că dacă am săvârșit o greșeală, oricât de personală a fost ca, am primit aseară o pedeapsă severă.

— Biată femeie! glăsui Villefort, strângându-i mâna, prea severă pentru puterea dumitale, căci de două ori era să sucombi, și cu toate acestea...

— Cu toate acestea...

— Ei bine, trebuie să-ți spun... Adună-ți tot curajul, doamnă, că nu ești încă la capăt.

— Vai dar ce mai este? exclamă doamna Danglars înspăimântată.

— Dumneata nu vezi decât trecutul, doamnă, și desigur el e posomorât. Ei bine, închipuiește-ți un viitor și mai posomorât, un viitor... cu siguranță groznic... sângeros poate.

Baroana, care cunoștea calmul lui Villefort, fu așa de înspăimântată de exaltarea lui, încât deschise gura să strige, dar strigătul i se stinse în gât.

— Cum a reînviat acest trecut grozav? exclamă Villefort, cum de a ieșit el ca o fantomă din adâncul mormântului și al inimilor noastre pentru a ne îngălbeni obraji și a ne îmbujora frunțile?

— Fără îndoială, hazardul! spuse Herminie.

— Hazardul? reluă Villefort, nu, nu, doamnă, nu e hazard.

— Ba da: nu un hazard — fatal, este adevărat —, dar un hazard a făcut toate astea. Nu grație hazardului a cumpărat contele de Monte-Cristo casa? Nu printr-un hazard a pus el să se sape pământul? Nu printr-un hazard nefericitul copil a fost dezgropat de la tulpina copacilor? Biată creatură nevinovată, căreia n-am putut niciodată să-i dau o sărutare, dar căreia i-am dat multe lacrimi! Oh, inima mea a luat-o înaintea contelui, când a vorbit despre rămășițele scumpe, găsite sub flori!

— Ei nu, doamnă, și asta-i grozăvia ce aveam a-ți spune, răspuse Villefort cu glas înăbușit; nu, sub flori nu s-a găsit nimic; nu, n-a fost nici un copil dezgropat; nu, nu trebuie să plângi; nu, nu trebuie să gemi; tre-

buie să tremuri.

— Ce vrei să spui? exclamă doamna Danglars înfiorată.

— Vreau să spun că domnul de Monte-Cristo, săpând la tulpina copacilor, n-a putut să găsească nici un schelet de copil, nici fierării de cufăr, pentru că sub arbori nu se găsea nimic.

— Nu se găsea nimic? repetă doamna Danglars, fixând asupra procurorului regal ochi a căror lumină groaznic de dilatată indica spaima; nu s-a găsit nimic? repetă ea ca o persoană care încearcă să fixeze prin sunetul cuvintelor și prin zgomotul ideii gata să-i scape!

— Nu, spuse Villefort, lăsându-și fruntea în palme; nu, de o sută de ori nu.

— Dar nu l-ai depus acolo pe bietul copil, domnule? De ce m-ai înșelat? În ce scop, spune-mi?

— Ba da, însă ascultă-mă, ascultă-mă, doamnă, și mă vei plânge pe mine care am purtat douăzeci de ani, fără să arunc asupra dumitale cea mai mică parte, povara durerilor pe care ți le voi destăinui.

— Oh, mă înfricoșezi! Dar n-are a face, vorbește-mi, te ascult.

— Știi cum s-a sfârșit noaptea aceea dureroasă când dumneata agonizai pe pat, în camera cu damasc roșu, în timp ce eu, trăgându-mi suflul aproape ca și dumneata, așteptam să fii ușurată. Copilul veni, îmi fu încredințat fără mișcare, fără suflu, fără glas: îl crezurăm mort.

Doamna Danglars făcu o mișcare grăbită, ca și cum ar fi vrut să se năpustească din scaun.

Villefort o opri însă, împreunându-și mâinile ca pentru a-i implora luarea-aminte.

— L-am crezut mort, repetă el. L-am pus într-un cufăr care urma să înlocuiască sicriul, am coborât în grădină, am săpat o groapă și l-am îngropat repede. Abia îl acoperisem cu pământ, când brațul corsicanului se întinse spre mine. Văzui parcă o umbră înălțându-se, un fulger lucind. Simții o durere, vrusei să strig, un fior înghețat îmi străbătu tot corpul și mă strânse de gât... Căzui sfârșit și mă crezui ucis. N-am să uit niciodată sublimul dumitale curaj când, venindu-mi în fire, mă târâi agonizând, până la scară, unde dumneata în agonie mi-ai ieșit în întâmpinare. Trebuia să păstrăm tăcerea asupra cumplitei catastrofe. Ai avut curajul să te duci la dumneata acasă, sprijinită de doică. Un duel a fost pretextul rănirii mele. Împotriva oricărei așteptări, am păstrat amândoi secretul. Am fost transportat la Versailles, unde timp de trei luni m-am luptat cu moartea. Când, în cele din urmă, revenii la viață, mi se recomandă soarele și aerul Sudului. Patru oameni mă duseră de la Paris la Châlons, făcând șase leghes pe zi. Doamna de Villefort urma brancarda în trăsură ei. De la Châlons am fost dus pe Saone, apoi trecui pe Rhôn și, dus de curent, coborâi până la Arles, apoi de la Arles reluai litiera și-mi continuai drumul spre Marsilia. Convalescența mea dură șase luni. Nu mai auzeam vorbindu-se despre dumneata, nu îndrăznii să mă interesez ce ai devenit. Când mă înapoiai la Paris, aflai că, rămânând văduvă după domnul de Nargonne, te-ai căsătorit cu domnul Danglars.

La ce mă gândisem din momentul în care mi-a revenit cunoștința? Totdeauna la același lucru, la cadavrul de copil care, în fiecare noapte, în visurile mele, zbura dinlăuntrul pământului și plutea deasupra gropii, a-

menințându-mă cu privirea și cu gestul. De aceea, de cum mă înapoiai la Paris, mă informai. Casa nu mai fusese locuită de la plecarea noastră, dar fusese închiriată pe nouă ani. Îl căutai pe locatar, mă prefăcui că țin foarte mult să nu văd casa intrând în mâini străine, casa care aparținea părintelui și mamei soției mele, oferii o despăgubire pentru stricarea contractului, mi se cerură șase mii de franci, aș fi dat zece mii, aș fi dat douăzeci de mii. Îi aveam la mine, obținui îndată rezilierea, pe urmă, după ce avui cesiunea atât de mult dorită, plecai în galop la Auteuil. Nu mai intrase nimeni în casă.

Erau orele cinci după-amiază, mă urcai în camera roșie și așteptai să se înnopteze.

Aici tot ce-mi spuneam de un an de zile, în agonia mea continuă, se înfățișă gândului meu în chip mai amenințător decât oricând.

Corsicanul care îmi declarase *vendeta*, care mă urmărise de la Nîmes la Paris, corsicanul ascuns în grădină, mă văzuse săpând groapa, mă văzuse înmormântând copilul — putea să te cunoască, poate că te cunoștea... Nu va cere el să i se plătească într-o zi secretul cumplitei afaceri? Nu va fi pentru el o răzbunare și mai plăcută când va afla că nu am murit după lovitura lui de pumnal? Se impunea deci, în primul rând și cu orice preț, să distrug urmele acestui trecut, să nimicesc orice vestigiu material; în amintirea mea va fi totdeauna cât se poate de multă realitate.

De aceea anulasem contractul, de aceea venisem, de aceea așteptasem.

Veni noaptea, lăsați să se întunece bine. N-aveam lumină în camera unde adierile vântului mișcau perdelele, dinapoia cărora aveam impresia că văd mereu un spion tăinuit. Din când în când tresăream, mi se părea că aud dinapoia mea, în pat, tânguirile duminale și nu cutezam să întorc capul. Inima îmi bătea în mijlocul liniștii, și o simțeam bătând așa de violent încât aveam impresia că rana mi se va redeschide; auzii în cele din urmă stingându-se, unul după altul, toate zgomotele satului. Îmi dădai seama că nu mai am motive să mă tem, că nu mai pot să fiu nici văzut, nici auzit, și mă hotărâi să cobor.

Ascultă, Herminie: mă socotesc tot așa de brav ca oricare alt om, dar când scosei de la piept cheița scării, cheiță dragă nouă și pe care dumneata vruseși s-o atașezi de o verigă de aur, când deschisei ușa, când prin ferestre văzui luna palidă aruncând pe treptele în spirală o fâșie lungă de lumină albă ca un spectru, mă ținui de zid și îmi veni să strig, aveam impresia că îmi pierd mintea.

Izbutii în sfârșit să mă stăpânesc. Coborâi scara, treaptă cu treaptă; ceea ce nu putusem înfrâna era o tremurătură ciudată în genunchi. Mă agățai de rampă, dacă i-aș fi dat drumul, o clipă, mă prăvăleam.

Ajunsei la ușa de jos; dincolo de ușă, o cazma era rezemată de zid. Mă aprovizionasem cu o lanternă oarbă, în mijlocul peluzei mă oprii s-o aprind, apoi îmi continuai drumul.

Noiembrie era pe sfârșite, verdeața grădinii dispăruse, arborii nu mai erau decât schelete cu brațe lungi descărnate, iar frunzele moarte trosneau dimpreună cu nisipul sub pașii mei.

Spaima îmi încleșta așa de puternic inima încât, apropiindu-mă de

copaci, scosei din buzunar un pistol și-l încărcai. Mi se părea mereu că văd arătându-se printre crengi figura corsicanului.

Luminai pâlcul de copaci cu lanterna oarbă, nu era nimeni. Mi-arancai privirea în jur, eram singur; nici un zgomot nu tulbura liniștea nopții, afară de cântecul unei bufnițe care își zvârlea strigătul ascuțit și lugubru ca o chemare către umbrele nopții.

Prinsei lanterna de o creangă cu două brațe pe care o remarcasem cu un an înainte în chiar locul unde m-am oprit să sap groapa.

În timpul verii iarba crescuse deasă în locul acela și, o dată cu venirea toamnei, n-o mai cosise nimeni. Cu toate acestea un loc mai puțin acoperit îmi atrase atenția; de bună-seamă că aici răscolisem pământul. Mă așezai la lucru.

Ajunsesem deci să trăiesc momentul pe care-l așteptam de mai bine de un an.

De aceea munceam, săpam, așteptându-mă să întâlnesc rezistență în vârful cazmalei nimic; și, cu toate acestea, făcui o gaură de două ori mai mare decât prima. Mi se păru că m-am înșelat, că am greșit locul, mă orientai, privii arborii, căutai să recunosc detaliile locului. Un vânt rece, pătrunzător, șuera printre crengile despuiate și totuși sudoarea curgea lac de pe fruntea mea. Îmi reamintii că am primit lovitura de pumnal în momentul în care bătătorisem pământul să acopăr groapa; bătătorind pământul, mă sprijineam de lemnul-bobului. Dinapoia mea era o stâncă artificială destinată să servească de bancă, în cădere mâna mea, care părăsise lemnul-bobului, simțise răceala pietrei. În dreapta mea era lemnul-bobului, dinapoia mea stânca; și căzui, așezându-mă în aceeași poziție, apoi mă ridicai și mă apucaii să sap și să lărgesc groapa; nimic, nimic. Cufărul nu era!

— Nu era? murmură doamna Danglars gâtuită de spaimă.

— Să nu-ți închipui că m-am mărginit la această încercare, continuă Villefort; nu. Scotocii tot locul. Mă gândii că asasinul, dczgropând cufărul și crezând că este o comoară într-însul, a pus mâna pe el și l-a luat. Apoi, dându-și seama de eroare, a făcut la rându-i o groapă și l-a îngropat; nimic! Îmi veni apoi ideea că el nu a luat atâtea precauțiuni și că, pur și simplu, l-a zvârlit în vreun colț. În această ultimă ipoteză trebuia, pentru a face cercetări, să aștept ziua. Urcai în cameră și așteptai.

— O, Doamne!

— Când se lumină de ziuă, coborâi din nou. Am făcut vizită la pâlcul de copaci, nădăjduiam să găsesc urme care, poate, îmi scăpaseră în întu-neric. Răscolisem pământul pe o suprafață de mai bine de douăzeci de picioare pătrate și la o adâncime de mai mult de două picioare. O zi abia ar fi fost de-ajuns unui salahor să facă ce făcusem eu într-un ceas. Nimic; nu văzui absolut nimic.

Pomii atunci în căutarea cufărului, potrivit supoziției că a fost aruncat într-un colț. De bună-seamă putea să fie aruncat pe drumul ce ducea la portiță; dar investigația nouă fu la fel de inutilă, astfel că mă înapoiai cu inima strânsă la copacii care nici ei nu-mi mai dădeau vreo speranță.

— Oh, exclamă doamna Danglars, era un motiv îndestulător pentru ca cineva să-și piardă mintea!

— Am nădăjduit o clipă în aceasta, spuse Villefort, dar nu am avut

fericirea; cu toate acestea, rechemându-mi puterile și, în consecință, ideile, mă întrebai: de ce o fi luat omul acela cadavrul?

— Dar ai spus singur, glăsui doamna Danglars; ca să aibă o dovadă.

— Nu, doamnă, nu mai putea să fie cazul; un cadavru nu se păstrează timp de un an, ci îl arăți unui magistrat și îți faci depozitia. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplase.

— Și atunci? întrebă Herminic înfiorată.

— Atunci e ceva mai grozav, mai fatal, mai înfricoșător pentru noi: că anume copilul era viu și că asasinul l-a salvat.

Doamna Danglars scoase un strigăt cumplit și apucă mâinile lui Villefort:

— Copilul meu era viu? rosti ea. Domnule, mi-ai îngropat de viu copilul? Nu era sigur că pruncul meu era mort și l-ai îngropat totuși...

Doamna Danglars se ridicase și stătea în fața procurorului regal, strângându-i mâinile în mâinile ei delicate, dreaptă și aproape amenințătoare.

— Nu știu. Îți spun asta așa cum aș spune altceva, răspunse Villefort cu limitele deznădejzii și nebuniei.

— Oh, copilul meu! Bietul meu copil! strigă baroana recăzând pe scaun și înăbușindu-și hohotele în batistă.

Villefort își reveni și înțelese că, pentru a abate furtuna maternă ce se grămădea pe capul lui, se impunea să transmită doamnei Danglars spaima pe care o încerca singur.

— Înțelegi atunci că dacă lucrurile stau astfel, spuse el, ridicându-se la rândul ei și apropiindu-se de baroană pentru a-i vorbi mai în șoaptă, suntem pierduți: copilul trăiește și cineva știe că trăiește, cineva cunoaște secretul nostru; și, de vreme ce Monte-Cristo vorbește în fața noastră de un copil dezgropat, înseamnă că el cunoaște taina.

— Dumnezeule! Dumnezeule drept! Dumnezeule răzbunător! murmură doamna Danglars.

Villefort nu răspunse decât printr-un fel de muget.

— Dar copilul, copilul, domnule? reluă mama cu îndărătnicie.

— Oh, cât l-am căutat! continuă Villefort frământându-și brațele. De câte ori l-am chemat în nopțile mele lungi de insomnie; de câte ori am dorit o bogăție regală ca să cumpăr un milion de secrete, de la un milion de oameni, și să găsesc secretul meu printre tainele lor! În sfârșit, într-o zi, când, pentru a suta oară, puneam mâna pe cazma, mă întrebai pentru a suta oară ce a putut face corsicanul cu copilul: un copil stânjenește pe un fugar; poate că, dându-și seama că pruncul trăia încă, l-a aruncat în râu.

— Oh, cu neputință! strigă doamna Danglars, poți să asasinezi un om din răzbunare, dar nu îneci cu sânge rece un copil.

— Poate că l-a internat la Copiii-Găsiți, continuă Villefort.

— O, da, da! exclamă baroana, copilul meu este acolo, domnule.

— Alergai la azil și aflai că, în noaptea aceea, noaptea de 20 septembrie, un copil a fost depus în turn; era înfășurat într-o jumătate de prosop fin, rupt într-adins. Jumătatea de prosop avea o jumătate de coroană de baron și litera H.

— Exact! Exact! strigă doamna Danglars; toată rufăria mea era mar-

cată astfel: domnul de Nargonne era baron, iar eu mă numesc Herminie. Slavă Domnului, copilul meu nu era mort!

— Nu, nu era mort.

— Și îmi spui asta, îmi spui fără teamă că mă vei face să mor de bucurie, domnule? Unde e? Unde-i copilul meu?

Villefort dădu din umeri.

— Cine știe? glăsui el; și-ți închipui că dacă aș ști, te-aș face să treci prin toate aceste gradații cum ar proceda un dramaturg sau un roman-cier? Oh, nu, nu știu nici eu! O femeie venise după vreo șase luni cu cealaltă jumătate de prosop să reclame copilul. Femeia furnizase toate garanțiile cerute de lege și copilul i-a fost încredințat.

— Dar trebuia să te interesezi de femeia aceea, trebuia s-o descoperi.

— Și de ce îți închipui că nu m-am interesat, doamnă? Am pretextat o instrucție criminală și am pus în căutarea ei pe toți copoii iscusiți ai poliției. Urmele ei au fost regăsite până la Châlons, de acolo s-au pierdut.

— Pierdut?

— Da, s-au pierdut pentru totdeauna.

Doamna Danglars ascultase istorisirea cu un suspin, o lacrimă, un strigăt pentru fiecare împrejurare.

— Și asta este totul, întrebă ea, te-ai mărginit la atâta?

— O, nu, spuse Villefort, am căutat întruna, m-am interesat, m-am informat. Cu toate acestea, în ultimii doi-trei ani îmi acordasem o oarecare vacanță. Astăzi însă reîncep cu mai multă stăruință și cu mai multă încăpățănare decât oricând; și voi izbuti, te asigur, căci nu numai conștiința mă împinge, ci și frica.

— Dar contele de Monte-Cristo nu știe nimic, glăsui doamna Danglars, altminteri cred că nu ne-ar căuta așa cum ne caută.

— Oh, răutatea oamenilor este foarte profundă, spuse Villefort, deoarece e mai profundă decât bunătatea lui Dumnezeu! Ai observat ochii acestui om în timp ce ne vorbea?

— Nu.

— Dar l-ai examinat cu atenție, uneori?

— Fără îndoială. E bizar, însă atâta tot. Un lucru care m-a izbit cu deosebire e că nu s-a atins de masa excelentă pe care ne-a oferit-o, că nu s-a împărtășit din nici un fel de bucate.

— Da, da, am remarcat și eu, spuse Villefort. Dacă știam ce știu acum, nu m-aș fi atins nici eu, mi-aș fi închipuit că vrea să ne otrăvească.

— Și te-ai înșelat, vezi bine.

— Da, fără îndoială, crede-mă însă, omul acesta are alte proiecte. De aceea am vrut să te văd, de aceea te-am chemat să-ți vorbesc, de aceea am vrut să te pun în gardă față de toată lumea și, în special, față de el. Spune-mi, continuă Villefort ațintindu-și și mai adânc ochii asupra baroanei, n-ai vorbit despre legătura noastră cu nimeni?

— Niciodată, cu nimeni.

— Mă înțelegi, reluă cu afecțiune Villefort, că, atunci când spun cu nimeni, spun, iartă-mi stăruința, absolut cu nimeni?

— Da, da, înțeleg foarte bine, glăsui baroana roșind, niciodată, îți jur.

— N-ai cumva obiceiul să scrii seara întâmplările din timpul zilei? Nu-ți scrii

jurnalul?

— Nu! Viața mea trece purtată pe aripile frivolității, o uit eu însămi.

— Nu cumva visezi cu glas tare?

— Am un somn de copil, nu-ți mai aduci aminte?

Îmbujorarea urcă pe chipul baroanei și paloarea năpădi figura lui Villefort.

— Într-adevăr, spuse el așa de încet încât abia se auzi.

— Ei și? Întrebă baroana.

— Ei și, înțeleg ce-mi rămâne de făcut, reluă Villefort. Până în opt zile am să știu cine este domnul de Monte-Cristo, de unde vine, unde se duce și pentru ce vorbește în fața noastră de copii dezgropați în grădina lui.

Villefort rosti cuvintele acestea cu un accent care l-ar fi înfiorat pe conte dacă acesta îl putea auzi.

Strânse apoi mâna pe care baroana se sfia să i-o dea și o conduse cu respect până la ușă.

Doamna Danglars luă o altă birjă care o duse la pasajul dincolo de care își regăsi și vizitiul ei. Așteptând-o, vizitiul dormea tihnit pe capră.

XXXI

UN BAL DE VARĂ

În aceeași zi, la ora când doamna Danglars ținea ședința din cabinetul domnului procuror regal, o caleașcă de călătorie, intrând în strada Helder, trecea prin poarta de la numărul 27 și se oprea în curte.

După o clipă, ușa cupeului se deschidea și doamna de Morcerf cobora la brațul fiului ei.

De îndată ce își conduse mama în apartament, Albert comandă o baie, ceru să i se pună caii și dădu ordin să fie dus pe Champs-Élysées la contele de Monte-Cristo.

Contele îl primi cu zâmbetu-i obișnuit. Ciudat lucru: nu aveai nicio dată impresia că înaintezi cu un pas în inima sau în spiritul acestui om. Cei care vroiau să forțeze, dacă se poate spune astfel, calea spre intimitatea sa, găseau un zid. Morcerf, care alerga la el cu brațele deschise, le lasă să cadă când îl văzu, cu tot zâmbetul prietenos al contelui, și abia cuteză să-i întindă mâna.

La rându-i, Monte-Cristo i-o atinse cum făcea totdeauna, dar fără să i-o strângă.

— Iartă-mă, dragă conte! spuse el.

— Am sosit de un ceas.

— De la Dieppe?

— De la Tréport.

— A, da!

— Și am făcut prima vizită la dumneavoastră.

— E încântător din partea dumatăle, glăsu Monte-Cristo, așa cum ar fi spus orice alt lucru.

— Ei, ce vești mai sunt?

— Vești? Mă întrebi pe mine, un străin?

— Să mă explic: când întreb ce vești sunt, întreb dacă ați făcut ceva pentru mine?

— M-ai însărcinat cu vreun comision? glăsui Monte-Cristo afectând îngrijorarea.

— Haide-haide, spuse Albert, nu simulați indiferența. Se zice că există semnale simpatice, care străbat distanța; ei bine, am primit la Tréport o atingere electrică. Dacă n-ați lucrat pentru mine, v-ați gândit cel puțin.

— Asta se poate, spuse Monte-Cristo. Într-adevăr, m-am gândit la dumneata. Dar curentul magnetic al cărui conducător eram lucra — mărturisesc — independent de voința mea.

— Serios? Povestiți-mi, vă rog.

— E simplu: domnul Danglars a luat masa la mine.

— Știu, deoarece — ca să-i evităm prezența — am plecat, mama mea și cu mine.

— Dar el a luat masa cu domnul Andrea Cavalcanti.

— Prințul dumneavoastră italian?

— Să nu exagerăm, domnul Andrea își dă numai titlul de viconte.

— Spuneți că își dă?

— Spun: își dă.

— Va să zică, nu e?

— Ei, de unde să știu eu? El și-l dă, eu i-l dau, lumea i-l dă; nu e ca și cum l-ar avea?

— Ce ciudat om sunteți! Ei, și?

— Și ce?

— Domnul Danglars a luat, va să zică, masa aici?

— Da.

— Cu vicontele dumneavoastră Andrea Cavalcanti?

— Cu vicontele Andrea Cavalcanti, cu tatăl său marchizul, cu doamna Danglars, cu domnul și doamna de Villefort, care sunt persoane încântătoare, cu domnul Debray, cu Maximilien Morrel și cu... a, da!... cu domnul Château-Renaud.

— S-a vorbit despre mine?

— Nu s-a spus un cuvânt.

— Atâta pagubă!

— De ce? Cred că dacă ai fost dat uitării, nu s-a făcut decât ceea ce doreai.

— Dragă conte, înseamnă că, dacă nu s-a vorbit despre mine, se gândeau mult la mine și, în cazul acesta, sunt deznădăjduit.

— Ce-ți pasă, din moment ce domnișoara Danglars nu se afla printre cei care se gândeau la dumneata? A, da! Este adevărat că ca putea să se gândească acasă.

— Despre asta sunt sigur că nu; sau, dacă se gândea, cu siguranță că se gândea așa cum cuget eu despre ea.

— Mișcătoare simpatie! glăsui contele. Va să zică, vă detașați?

— Ascultați, spuse Morcerf, dacă domnișoara Danglars ar fi capabilă să se înduioșeze de chinul pe care nu-l sufăr pentru ca și să mă răsplătească trecând peste convențiile matrimoniale stabilite între familiile noastre, m-ar bucura nespus. Pe scurt, cred că domnișoara Danglars ar fi

o metresă încântătoare, dar ca nevastă nu...

— Așa gândești despre viitoarea dumitale soție? glăsuși Monte-Cristo răsând.

— O, da, cam brutal este drept, însă exact. Deoarece nu se poate face însă din visul acesta o realitate, deoarece pentru a ajunge la un anume scop trebuie ca domnișoara Danglars să devină soția mea, adică să trăiască cu mine, să gândească lângă mine, să cânte lângă mine, să facă versuri și muzică la zece pași de mine, și asta pe toată durata vieții mele — lucrul mă înspăimântă. De o metresă, dragă conte, te desparti, dar cu o nevastă — la naiba! — e altceva: o păstrezi veșnic. Și e îngrozitor s-o păstrezi totdeauna pe domnișoara Danglars, chiar la distanță.

— Ești pretențios, viconte.

— Da, căci de multe ori mă gândesc la ceva imposibil.

— Anume?

— Să găsesc pentru mine o femeie așa cum tata a găsit pentru el.

Monte-Cristo se îngălbeni și-l privi pe Albert, jucându-se cu niște pistoale minunate ale căror resorturi le mișca repede.

— Așadar, tatăl dumitale a fost fericit? întrebă el.

— Cunoașteți părerea mea asupra mamei, domnule conte: un înger din cer. O vedeți, încă frumoasă, spirituală totdeauna, mai admirabilă decât oricând. Vin din Tréport, pentru orice alt fiu întovărășirea unei mame ar fi o politeță sau o corvoadă, eu însă am petrecut patru zile, între patru ochi cu ea, mai satisfăcut, mai odihnit, mai poetic aș spune, decât dacă aș fi luat la Tréport pe regina Mad sau pe Titania.

— O perfecțiune deznădăjduitoare; insufli tuturor celor care te aud dorința profundă de-a rămâne celibatari.

— Tocmai de aceea, reluă Morcerf, pentru că știu că există în lume o femeie desăvârșită, nu țin să mă însor cu domnișoara Danglars. Ați remarcat vreodată în ce culori strălucitoare îmbracă egoismul nostru tot ce ne aparține? Diamantul care dezmiardă privirea în vitrina lui Marié sau Fossin devine mult mai frumos din clipa când ne aparține. Dar dacă evidența vă silește să recunoașteți că există unul cu ape mai curate, și sunteți totuși condamnat să purtați veșnic un diamant inferior, vă dați seama de suferință?

— Mondenule! murmură contele.

— De aceea voi sări de bucurie în ziua când domnișoara Eugénie va observa că cu nu sunt decât un atom neînsemnat și că am abia tot atâtea sute de mii de franci câte milioane are dânsa.

Monte-Cristo zâmbi.

— Mă gândisem la altceva, continuă Albert, lui Franz îi plac lucrurile excentrice, am vrut să-l fac să se îndrăgostească de domnișoara Danglars, dar la patru scrisori pe care i le-am scris în cel mai ispititor stil, Franz mi-a răspuns netulburat: „E drept că sunt excentric, însă excentricitatea mea nu merge până la a-mi retrage cuvântul atunci când l-am dat”.

— Asta numesc și eu devotament prietenesc: să dai altcuiva femeia pe care n-ai voit-o pentru tine decât cu titlul de metresă.

Albert zâmbi.

— Am uitat să vă spun, continuă el, că scumpul nostru Franz

sosește. Pe dumneavoastră însă nu prea vă interesează, căci nu țineți la el, nu-i așa?

— Eu? spuse Monte-Cristo. Dragă viconte, ce-ți dă dreptul să crezi că domnul Franz nu mi-e drag? Mie îmi este dragă toată lumea.

— Și eu fac parte din toată lumea... Vă mulțumesc.

— O, să nu confundăm, glăsui Monte-Cristo, iubesc pe toată lumea în felul în care Dumnezeu ne poruncește să iubim pe semenul nostru, adică creștinește; nu urăsc însă decât anumite persoane. Să revenim la domnul Franz d'Épinay. Spui deci că vine?

— Da, chemat de domnul de Villefort care e la fel de înverșunat, după câte se pare, s-o căsătorească pe domnișoara Valentine, precum domnul Danglars se înverșunează s-o căsătorească pe domnișoara Eugénie. Hotărât lucru, pare-se că este una dintre cele mai obositoare situații aceea de părinte de fete mari; am impresia că situația le dă febră și că pulsul lor bate cu nouăzeci pe minut până când se descotorosesc de ele.

— Domnul d'Épinay nu seamănă însă cu dumneavoastră; el își suportă nenorocirea cu liniște.

— Mai mult decât atât: o ia în serios; poartă cravate albe și vorbește de pe acum de familia sa. Are de altminteri pentru Villefort multă considerație.

— Merită, nu-i așa?

— Cred că da. Domnul de Villefort a fost socotit totdeauna un om sever, dar drept.

— Bravo, spuse Monte-Cristo; iată cel puțin unul pe care nu-l tratezi ca pe bietul domnul Danglars.

— Lucrul se explică poale prin aceea că nu sunt obligat să mă însor cu fiica lui, răspunse Albert râzând.

— Nu zău, scumpe domn, ești de o trufie revoltătoare, glăsui Monte-Cristo.

— Eu?

— Da, dumneata. Ia o țigară.

— Cu plăcere. Și de ce sunt trufaș?

— Pentru că te aperi, te agiți, declarând că n-o vrei pe domnișoara Danglars. Lasă lucrurile să meargă în voia lor și poate că nu dumneata ai să-ți retragi cuvântul.

— Credeți? exclamă Albert cu ochi mari.

— Fără îndoială, domnule viconte, că n-o să ți se pună jugul cu de-a sila, ce dracu! Haide, să vorbim serios, reluă Monte-Cristo schimbând tonul; dorești să rupi legătura?

— Aș da o sută de mii de franci pentru asta.

— Ei bine, fii fericit; domnul Danglars e gata să dea încă o dată pe atât pentru a ajunge la același scop.

— Să fie adevărat norocul ăsta? întrebă Albert, care totuși, vorbind astfel, nu putu opri un nor imperceptibil pe fruntea sa. Scumpe conte, domnul Danglars are anumite motive?

— A, te-am prins, natură orgolioasă și egoistă. Regăsesc în dumneata pe omul care vrea să găurească amorul propriu al altuia cu lovituri de topor, dar care strigă atunci când mândria sa e străpunsă cu

un ac.

— Nu, dar cred că domnul Danglars...

— Trebuia să fie încântat de dumneata, nu-i așa? Ei bine, domnul Danglars e un om de prost-gust — lucru este știut —, astfel că e mult mai încântat de altcineva...

— De cine?

— Nu știu; studiază, privește, reține aluziile și fă cum ai să crezi.

— Bun, înțeleg; ascultați: mama mea... nu, mă înșel, nu mama, Ci tatăl meu a avut ideea de a da un bal.

— Un bal în momentul acesta al anului?

— Balurile de vară sunt la modă. Înțelegeți, acestea sunt baluri de elită; cei care rămân la Paris în iulie sunt adevărații parizieni. Vreți să vă însărcinați cu o invitație pentru domnii Cavalcanti?

— Peste câte zile are loc balul?

— Sâmbătă.

— Domnul Cavalcanti-tatăl va fi plecat.

— Dar domnul Cavalcanti-fiul rămâne. Vreți să-l aduceți pe domnul Cavalcanti-fiul.

— Ascultă viconte, eu nu-l cunosc.

— Nu-l cunoașteți?

— Nu, l-am văzut pentru prima oară acum trei-patru zile și nu garantez pentru el.

— Dar, cu toate acestea, îl primiți!

— Cu mine e altceva; mi-a fost recomandat de un bun abate care poate se va fi înșelat. Invită-l direct dacă vrei, dar nu-mi spune mie să ți-l prezint; dacă mai târziu el s-ar însura cu domnișoara Danglars, m-ai învinui de duplicitate și o să-ți vină pofta să te încaieri cu mine; de altminteri, nu știu de voi veni și eu.

— Unde?

— La balul dumneavoastră.

— De ce să nu veniți?

— În primul rând pentru că nu m-ați invitat încă.

— Vin anume pentru a vă aduce, personal, invitația.

— Oh, prea încântător; dar s-ar putea să fiu împiedicat.

— Când vă voi spune ceva, veți fi îndeajuns de ambii ca să jerfiți pentru noi toate piedicile.

— Spune-mi.

— Vă roagă mama.

— Doamna contesă de Morcerf? glăsui Monte-Cristo tresărind.

— O, conte, vă înștiințez că doamna de Morcerf vorbește cu mine în toată voia, spuse Albert; iar dacă nu ați simțit trosnind în dumneavoastră fibrele simpatice, despre care vă pomeneam adineauri, e pentru că fibrele acestea vă lipsesc complet, căci timp de patru zile n-am vorbit decât despre dumneavoastră.

— Despre mine? Nu zău, mă copleșești.

— Așa se vorbește despre o problemă vie.

— A, eu sunt o problemă pentru mama dumitale? O crezusem prea rezonabilă pentru a se lăsa în voia imaginației.

— Problemă, scumpe conte, problemă pentru toți, pentru mama ca

și pentru alții, problemă acceptată, dar neghicită, dumneavoastră rămâneți totdeauna în stare de enigmă; liniștiți-vă, mama nu se întreabă decât cum se face că sunteți așa de tânăr. Cred că, în fond, în timp ce contesa G vă ia drept lordul Ruthwen, mama vă privește drept Cagliostro sau contele de Saint-Germain. Întăriți-o în această părere, la prima ocazie, când veți veni s-o vedeți pe doamna de Morcerf. Nu vă va fi greu; posedați piatra filosofală a unuia și inteligența altuia.

— Îți mulțumesc că m-ai prevenit, spuse contele zâmbind; îmi voi da silința să fac față tuturor supozițiilor.

— Așadar, veți veni sâmbătă?

— Din moment ce doamna de Morcerf mă roagă...

— Sunteți încântător.

— Dar domnul Danglars?

— O, el a și primit trei invitații; și-a luat tatăl meu sarcina asta. Vom căuta să-l avem și pe marele d'Aguessau, domnul de Villefort; sunteți însă deznădăjduiți de un lucru.

— Proverbul spune că nu trebuie să deznădăjduiești pentru nimic.

— Dansați, dragă conte?

— Eu?

— Da, dumneavoastră! De ce ar fi de mirare să dansați?

— Într-adevăr, câtă vreme cineva n-a trecut de patruzeci de ani...

Nu, nu dansez, îmi place însă să privesc. Dar doamna de Morcerf dansează?

— Nu, nici ea, veți sta de vorbă, ține așa de mult să vorbească cu dumneavoastră.

— Adevărat?

— Pe cuvântul meu de onoare, și vă declar că sunteți primul om pentru care mama mea a manifestat curiozitatea aceasta.

Albert își luă pălăria și se sculă; contele îl conduse până la ușă.

— Îmi fac un reproș, zise el, oprindu-l pe peron.

— Care?

— Am fost indiscret. Nu trebuia să-ți vorbesc despre domnul Danglars.

— Dimpotrivă, mai vorbiți-mi, vorbiți-mi des, vorbiți-mi mereu, dar în același chip.

— Bine, mă liniștești. Ascultă, când sosește domnul d'Épinay?

— Peste cel mult cinci sau șase zile.

— Și când se însoară?

— Îndată după sosirea domnului și doamnei de Saint-Méran.

— Adu-l la mine când va fi la Paris. Măcar că pretinzi că nu ții la el, îți declar că voi fi fericit să-l văd.

— Bine, ordinele dumneavoastră vor fi executate, seniore.

— La revedere!

— Sâmbătă, în orice caz; e lucru stabilit nu-i așa?

— Nu mai încape vorbă, ți-am dat cuvântul.

Contele îl urmări din ochi pe Albert, salutându-l cu mâna. Apoi, după ce acesta se urcă în faitonul său, se întoarse și dând cu ochii de Bertuccio, îl întrebă:

— Ei, ce e?

— S-a dus la palatul justiției, răspuse administratorul.
— A rămas mult acolo?
— Un ceas și jumătate.
— Și s-a înapoiat acasă?
— Direct.
— Dragă domnule Bertuccio, spuse contele, dacă am acum un sfat să-ți dau e să te duci să vezi în Normandia de nu găsești cumva petecul de pământ despre care ți-am vorbit.

Bertuccio salută și, deoarece dorințele sale se armonizau perfect cu ordinul primit, plecă în chiar seara aceea.

XXXII INFORMAȚIILE

Domnul de Villefort se ținu de cuvântul dat doamnei Danglars și mai cu seamă sieși, căutând să afle în ce chip domnul conte de Monte-Cristo a putut să cunoască istoria casei din Auteuil.

Scrise în chiar ziua aceea unui oarecare domn de Boville, care, după ce fusese cândva inspector al închisorilor, a fost atașai cu grad superior la poliția de siguranță, rugându-l să-i dea informații cc-l interesau, iar acesta ceru un răgaz de două zile pentru a-și da seama de la cine anume ar putea să se informeze.

După două zile domnul de Villefort primi nota următoare:

„Persoana care se numește domnul conte de Monte-Cristo e cunoscută în special de lordul Wilmore, un străin bogat văzut uneori la Paris și care se găsește aici în momentul acesta; este de asemeni cunoscută de abatele Busoni, un preot sicilian cu mare reputație în Orient, unde a făcut multe fapte bune.”

Domnul de Villefort răspuse printr-un ordin să se ia de la ambii străini informațiile cele mai prompte și mai precise; în seara următoare, ordinele erau executate și iată lămuririle pe care le primea:

Abatele, care nu se găsea decât pentru o lună la Paris, locuia dincolo de Saint-Sulpice, într-o căsuță compusă dintr-un singur etaj, deasupra unui parter; patru încăperi, două sus și două jos, formau întreaga locuință al cărei unic locatar era el.

Încăperile de jos se compuneau dintr-o sufragerie, cu masă, scaune și bufet de nuc, și dintr-un salon cu tapet de lemn alb, fără ornamente, fără covoare și fără pendulă. Pentru el, personal, abatele se mărginea la obiectele de strictă necesitate.

E drept că abatele ocupa de preferință salonul de la primul etaj. Mobilat cu cărți de teologie și cu pergamente, în mijlocul cărora îl vedeai îngro-pându-se — spunea valetul său — luni de-a rândul, salonul era în realitate mai mult o bibliotecă decât un salon.

Valetul îi privea pe vizitatori printr-un fel de ghișeu, iar când figura lor îi era necunoscută sau antipatică, răspundea că domnul abate nu se află la Paris, răspuns care mulțumea pe foarte mulți, întrucât se știa că

abatele călătorește des și că întârzie uneori îndelung.

De altminteri, indiferent dacă se afla acasă sau nu, dacă se găsea la Paris sau la Cairo, abatele făcea totdeauna pomeni, iar ghișeul servea de lăcaș pentru ajutoarele pe care valetul le împărțea întruna, în numele stăpânului.

Cealaltă cameră, situată lângă bibliotecă, era dormitorul. Un pat fără perdele, patru jilțuri și o canapea cu catifea de Utrecht, galbenă, formau împreună cu un scăunaș pentru închinat întreg mobilierul.

Lordul Wilmore locuia în strada Fontaine-Saint-George. Era unul dintre acei englezi turiști care își toacă toată averea în călătorii. Avea cu chirie apartamentul mobilat pe care îl ocupa, unde stătea numai două sau trei ceasuri pe zi și unde nu se culca decât foarte rar. Una din maniile lui era de a nu vroi cu nici un preț să vorbească limba franceză, pe care o scria totuși — se spunea — foarte corect.

În ziua următoare aceleia când prețioasele informații par-veniseră domnului procuror regal, un bărbat care cobora din trăsură la colțul străzii Férou bătu la o ușă vopsită verde-măsliniu și întrebă de abatele Busoni.

— Domnul abate a ieșit de dimineață, răspuse valetul.

— Aș putea să nu mă mulțumesc cu răspunsul acesta, spuse vizitatorul, căci vin din partea unei persoane pentru care stăpânul dumitale este totdeauna acasă. Te rog să înmânezi însă abatelui Busoni...

— V-am mai spus că nu este aici, repetă valetul.

— Atunci, când se va înapoia, înmânează-i cartea aceasta de vizită și hârtia cu sigiliu. Diseară, la opt, domnul abate va fi acasă?

— O, negreșit, domnule, afară doar de cazul când domnul abate va lucra, căci atunci este ca și cum nu ar fi.

— Voi reveni diseară la ora stabilită, continuă vizitatorul.

Și se retrase.

Într-adevăr, la ora indicată, același bărbat reveni în aceeași trăsură, care de data aceasta, în loc să se oprească la colțul străzii Férou, se opri în dreptul ușii verzi. Bătu, i se deschise și intră.

După ploconelile respectuoase ale valetului, înțelese că scrisoarea avusese efectul dorit.

— Domnul abate este acasă? întrebă el.

— Da, lucrează în bibliotecă; însă îl așteaptă pe domnul, răspuse servitorul.

Străinul urcă o scară destul de grea și, la o masă a cărei suprafață era năpădită de lumina pe care o concentra un vast abajur, în timp ce restul apartamentului se găsea în umbră, îl zări pe abate în veșminte ecleziastice, purtând pe cap scufa care acoperea craniul savanților din evul me-diu.

— Am onoarea să vorbesc cu domnul Busoni? întrebă vizitatorul.

— Da, domnule, răspuse abatele, iar dumneavoastră sunteți persoana pe care domnul de Boville, fost intendent al închisorilor, mi-o trimite din partea domnului prefect de poliție?

— Exact, domnule.

— Unul din agenții detașați la siguranța din Paris?

— Da, domnule, răspuse străinul cu oarecare ezitare și mai cu seamă roșind puțin.

Abatele își potrivi ochelarii mari care îi acopereau nu numai ochii, ci și tâmplele și, așczându-se din nou, făcu semn musafirului să ia loc.

— Vă ascult, domnule, spuse abatele cu un accent italian foarte pronunțat.

— Misiunea cu care sunt însărcinat, glăsui musafirul apăsând pe fiecare cuvânt ca și cum îi venea greu să-l scoată, e o misiune de încredere pentru cel ce o îndeplinește și pentru cel pe lângă care e îndeplinită.

Abatele se înclină.

— Da, reluă străinul, probitatea dumneavoastră, domnule abate, este așa de cunoscută de domnul prefect al poliției încât, ca magistrat, el vrea să știe de la dumneavoastră un lucru ce interesează siguranța publică, în numele căreia sunt trimis. Nădărdum deci, domnule abate, că nici o legătură de prietenie și nici o considerație omenească nu vă va împiedica să tăinuți față de justiție adevărul.

— Cu condiția ca lucrurile care vă interesează să nu atingă cu nimic scrupulele conștiinței mele, domnule. Eu sunt preot, iar tainele spovedaniei, de exemplu, rămân între mine și justiția lui Dumnezeu, iar nu între mine și justiția omenească.

— O, fiți pe pace, domnule abate! spuse străinul; vom ține seama de conștiința dumneavoastră.

Aplecând spre partea sa abajurul, abatele îl ridică dinspre partea opusă, astfel că, luminând din plin figura străinului, a sa rămânea totdeauna în umbră.

— Iertați-mă, domnule abate, spuse trimisul domnului prefect al poliției, dar lumina îmi obosește groaznic vederea.

Abatele coborî cartonul verde.

— Acum, domnule, vă ascult, vorbiți.

— Vin la fapt, îl cunoașteți pe domnul conte de Monte-Cristo?

— Vă referiți la domnul Zaccone, nu-i așa?

— Zaccone? Nu-l cheamă Monte-Cristo?

— Monte-Cristo e un nume de pământ sau, mai bine-zis, un nume de stâncă, nu unul de familie.

— Ei bine, fie; nu zăbovim asupra cuvintelor și deoarece domnul de Monte-Cristo și domnul Zaccone sunt aceeași persoană...

— Absolut aceeași.

— Să vorbim despre domnul Zaccone.

— Bine.

— Vă întrebăm dacă îl cunoașteți?

— Foarte mult.

— Cine e el?

— E fiul unui bogat armator din Malta.

— Da, știu, așa se spune; înțelegeți însă că poliția nu se poate mulțumi cu un *se spune*.

— Cu toate acestea, declară abatele cu un zâmbet foarte afabil, când acest *se spune* e adevărul, e nevoie ca toată lumea să se mulțumească cu el și ca poliția să facă la fel.

— Dar sunteți sigur?

— Nu mai încape vorbă.

— Țineți seama, domnule, că nu suspectez întru nimic buna dumneavoastră credință. Vă spun: sunteți sigur?

— Ascultați, l-am cunoscut pe domnul Zaccone-tatăl.

— Aha!

— Da, și m-am jucat de nenumărate ori cu fiul său, pe când era copil în șantierele de construcție.

— Cu toate acestea, titlul de conte...

— Știți că titlurile se cumpără.

— În Italia?

— Pretutindeni.

— Dar bogățiile care sunt imense, după câte de asemeni se spune...

— În privința aceasta cuvântul imens este bine găsit, răspunse abatele.

— Cât credeți că posedă, dumneavoastră care îl cunoașteți?

— O, are cu siguranță un venit de o sută cincizeci de mii până la două sute de mii de lire.

— Lucrul este în cazul acesta mai de înțeles, glăsui musafirul; se vorbește însă de trei, de patru milioane!

— Domnule, un venit de două sute de mii de lire înseamnă un capital de patru milioane.

— Se vorbea însă de un venit de trei sau patru milioane.

— O, așa ceva nu este de crezut!

— Și îi cunoașteți insula Monte-Cristo?

— Desigur; oricine a venit din Palermo, din Neapole sau din Roma în Franța, pe mare, o cunoaște, deoarece a trecut pe lângă ea și a văzut-o din mers.

— Un loc fermecător după câte se spune.

— O stâncă.

— Și de ce a cumpărat contele o stâncă?

— Tocmai pentru ca să fie conte. În Italia pentru a fi conte, ai însă nevoie de un ținut.

— Ați auzit, fără îndoială, vorbindu-se despre aventurile din tinerețe ale domnului Zaccone?

— Tatăl?

— Nu, fiul.

— A, de aici încep incertitudinile mele, căci atunci l-am pierdut din vedere pe tânărul meu camarad.

— A făcut războiul?

— Cred că da.

— În ce armă?

— În marină.

— Nu sunteți duhovnicul lui?

— Nu domnule; cred că e luteran.

— Cum, luteran?

— Spun că așa cred; nu afirm. Credeam, de altminteri, că libertatea cultelor este stabilită în Franța.

— Fără îndoială; de aceea nu de credințele lui ne ocupăm în momentul acesta, ci de faptele lui; în numele domnului prefect al poliției,

vă oblig să spuneți ce știți.

— E socotit ca un om foarte caritabil. Sfântul nostru părinte Papa I-a făcut cavaler al lui Crist, favoare pe care n-o acordă decât principilor pentru serviciile eminente aduse de el creștinilor din Orient. Are cinci sau șase cordoane mari, cucerite prin servicii aduse astfel principilor sau statelor.

— Și le poartă?

— Nu, dar este mândru de ele. Spune că preferă recompensele acordate binefăcătorilor omenirii în locul acelor acordate distrugătorilor oamenilor.

— Va să zică, e un predicator...

— Da, un predicator fără pălărie mare și fără sutană cafenie, bineînțeles.

— Are prieteni?

— Da, căci prietenii săi sunt toți aceia care îl cunosc.

— Dar are și vreun dușman?

— Unul singur.

— Cum îl cheamă?

— Lordul Wilmore.

— Unde e el?

— În momentul de față e la Paris.

— Și îmi poate da niscaiva informații?

— Prețioase. Se găsea în India o dată cu Zaccone.

— Știți unde locuiește?

— Undeva, pe Chausée-d'Antin, nu cunosc însă strada și numărul.

— Nu sunteți în termeni buni cu englezul?

— Eu îl iubesc pe Zaccone și el nu mă poate suferi; din cauza aceasta suntem supărați.

— Domnule abate, credeți că contele de Monte-Cristo a mai fost vreodată în Franța înainte de călătoria pe care a făcut-o acum la Paris?

— În privința aceasta vă pot răspunde cu siguranță. Nu, domnule, n-a mai fost niciodată, deoarece acum șase luni mi s-a adresat mie pentru a căpăta informațiile care îl interesau. La rândul-mi, deoarece nu știam când anume mă voi înapoia la Paris, l-am trimis la el pe domnul Cavalcanti.

— Pe Andrea?

— Nu, pe Bartolomeo-tatăl.

— Foarte bine, domnule, nu mai am decât un lucru să vă întreb și vă oblig în numele onoarei, omeniei și religiei să-mi răspundeți fără ocol.

— Spuneți, domnule.

— Știți în ce scop a cumpărat domnul conte de Monte-Cristo o casă la Auteuil?

— Desigur, căci mi-a spus.

— În ce scop, domnule?

— Ca să facă acolo un ospiciu de alienați, în genul celui întemeiat de baronul de Pisani la Palermo. Cunoașteți ospiciul acesta?

— Da, din reputație, domnule.

— E o instituție magnifică.

Și abatele îl salută pe străin, dând de înțeles că ține să nu mai fie în-

trerupt de la lucru.

Fie că a priceput dorința abatelui, fie că terminase întrebările, vizitatorul se ridică.

Abatele îl petrecu până la ușă.

— Dumneavoastră împărțiți pomeni mari, glăsui vizitatorul și deși se spune că sunteți bogat, voi îndrăzni să vă ofer ceva pentru săraci; binevoii să-mi acceptați ofranda?

— Vă mulțumesc, domnule, dar nu țin decât la un lucru pe lume: ca binele pe care îl fac să vină de la mine.

— Cu toate acestea...

— Hotărârea e neclintită. Dar căutați, domnule, și veți găsi; vai, în calea fiecărui om bogat se pot întâlni atâtea mizerii!

Abatele mai salută o dată, deschizând ușa; străinul salută la rândul-i și ieși.

Trăsura îl conduse direct la domnul de Villefort.

Peste un ceas trăsura ieși din nou și se îndreptă, de data aceasta, spre strada Fontaine-Saint-George. La numărul 5 se opri. Aici locuia lordul Wilmore.

Străinul scrisese lordului Wilmore, cerându-i o întâlnire pe care acesta o fixase la orele zece. De aceea, pentru că trimisul domnului prefect al poliției veni la zece fără zece minute, i se răspunse că lordul Wilmore, care era exactitatea și punctualitatea în persoană, nu se înapoiasă încă, dar că se va înapoia cu siguranță la zece fix.

Vizitatorul așteptă în salon. Salonul nu avea nimic deosebit, căci era ca toate saloanele de apartament mobilat.

Un cămin cu două vase de Sèvres moderne, o pendulă cu un Amor întinzând arcul, o oglindă în două părți; de fiecare parte a oglinzii o gravură, reprezentând una pe Homer, purtându-și călăuza, alta pe Belizariu, cerând pomană; un tapet cenușiu, o mobilă de postav roșu imprimată cu negru: acesta era salonul lordului Wilmore.

Era luminat de globuri de sticlă mată care nu răspândeau decât o lumină slabă, amenajată parcă într-adins pentru ochii obosiți ai trimisului domnului prefect de poliție.

După zece minute de așteptare pendula sună orele zece; la a cincea bătaie ușa se deschise și lordul Wilmore apărură.

Lordul Wilmore era un bărbat mai de grabă înalt decât scund, cu favoriți rari și roșii, cu tenul alb și cu părul blond încărunțit. Era îmbrăcat cu toată excentricitatea engleză, adică purta un frac albastru cu nasturi de aur și cu guler înalt, așa cum porunca moda în 1811; o vestă albă și un pantalon de *nankin* cu trei degete prea scurt.

Primele sale cuvinte, intrând, fură:

— Domnule, să știți că cu nu vorbesc franțuzește.

— Știu în orice caz că nu vă place să vorbiți limba noastră, răspunse trimisul domnului prefect de poliție.

— Dar dumneavoastră puteți să vorbiți, reluă lordul Wilmore, căci dacă n-o vorbesc, o înțeleg.

— Iar cu, declară vizitatorul schimbând idiomul, vorbesc cu destulă ușurință engleza pentru a susține conversația în această limbă. Nu vă jenați, deci, domnule.

— Hao! exclamă lordul Wilmore, cu intonația aceea care nu aparține decât celor mai puri englezi.

Trimisul prefectului de poliție prezentă lordului Wilmore scrisoarea de recomandare. Acesta o citește cu un calm absolut anglican; apoi, după ce termină lectura:

— Înțeleg, spuse el în englezește, înțeleg foarte bine.

Atunci începură întrebările.

Ele fură aproape aceleași ca și întrebările adresate abatelui Busoni.

Deoarece lordul Wilmore nu păstra, în calitate de dușman al contelui de Monte-Cristo, rezerva abatelui, răspunsurile fură mult mai intense; istorisi tinerețea lui Monte-Cristo care, după el, intrase la vârsta de zece ani în serviciul unuia din acei mici suverani ai Indiei ce duc război împotriva englezilor; aici, el, Wilmore, l-a întâlnit pentru întâia oară, și au luptat unul în contră altuia. În războiul acesta, Zaccone fusese făcut prizonier, trimis în Anglia și pus pe pontoane de unde evadase înot. Atunci începură călătoriile, duelurile, pasiunile lui; atunci izbucnise insurrecția din Grecia și servise în rândurile grecilor. În timp ce era în serviciul lor descoperise o mină de argint în munții Thesaliei, dar se ferise să vorbească despre descoperirea aceasta cuiva. După Navarin, și când guvernul grec fu consolidat, el ceru regelui Othon un privilegiu de exploatare a minei; privilegiul îi fu acordat. Așa se explică averea lui imensă care, după lordul Wilmore, putea să se urce la un venit de unul sau două milioane, avere ce totuși putea dintr-odată să sece dacă și mina va seca.

— Dar, întrebă vizitatorul, știți de ce a venit în Franța?

— Vrea să facă tranzacții cu căile ferate, spuse lordul Wilmore; și apoi, pentru că e un chimist iscusit și un fizician nu mai puțin distins, a descoperit un nou telegraf a cărui aplicare o urmărește.

— Cam cât cheltuiește pe an? întrebă trimisul domnului prefect de poliție.

— O, cel mult cinci sau șase sute de mii de franci, declară lordul Wilmore; e avar.

Era vădit că ura îl făcea pe englez să vorbească și că, neștiind ce să reproșeze contelui, îi reproșă avariția.

— Știți ceva despre casa lui din Auteuil?

— Da, desigur.

— Și ce știți?

— Întrebați în ce scop a cumpărat-o?

— Da.

— Uite, contele e un afacerist care se va ruina, desigur, în încercări și în utopii; pretinde că la Auteuil, în împrejurimile casei pe care a cumpărat-o, e un curent de apă minerală care poate rivaliza cu apele de la Bagnères-de-Luchon și de la Cautorets. Vrea să facă din achiziția lui un *bad-haus*, cum spun germanii. A răscolit până acum de două sau de trei ori toată grădina pentru a da de urma faimosului izvor; iar pentru că n-a putut să-l descopere, veți vedea că în curând o să cumpere casele din vecinătatea sa. Și, pentru că eu îi port pică, nădăjduiesc că se va ruina cu calea sa ferată, cu telegraful său electric sau cu exploatarea de băi; mă găsesc aici pentru a mă bucura de prăbușirea sa care se va

produce de la o zi la alta.

— Și de ce îi purtați pică? întrebă vizitatorul.

— Îi port pentru că, trecând prin Anglia, a sedus femeia unui prieten al meu, răspuse lordul Wilmore.

— Dar dacă îi purtați pică, de ce nu căutați să vă răzbunați?

— M-am bătut până acum în trei rânduri cu contele, glăsuî englezul; prima dată cu pistolul, a doua cu spada, a treia cu sabia cea mare.

— Și care a fost rezultatul acestor dueluri?

— Prima dată mi-a rupt brațul, a doua dată mi-a străpuns plămânu, iar a treia oară mi-a făcut rana aceasta.

Englezul coborî gulerul cămășii care urca până la urechi și arătă o cicatrice a cărei roșeață indica data nu prea veche.

— De aceea îl urăsc mult, repetă englezul și, cu siguranță, nu va muri decât de mâna mea.

— Cu toate acestea am impresia că nu faceți nimic pentru a-l ucide, spuse trimisul prefecturii.

— Hao! făcu englezul; mă duc în fiecare zi la tir și, din două în două zile, Grisier vine la mine.

Mai mult nu voia să știe vizitatorul sau, la drept vorbind, mai mult nu părea să știe englezul. Agentul se sculă deci și, după ce îl salută pe lordul Wilmore, care îi răspuse cu rigiditatea și cu politețea engleză, se retrase.

La rându-i, după ce auzi închizându-se ușa de la stradă, lordul Wilmore reintră în camera de culcare, unde, cât ai clipi din ochi, lepădă părul blond, favoriții roșii și cicatricea, regăsindu-și părul negru, tenul mat și dinții de perle ai contelui de Monte-Cristo.

E drept că, la rându-i, nu trimisul domnului prefect de poliție, ci domnul de Villefort reintră la domnul de Villefort.

Procurorul regal era întrucâtva liniștit după cele două vizite care, în fond, nu-i comunicaseră nimic liniștitor, dar de asemeni nimic alarmant. De aceea, pentru prima oară după cina de la Auteuil, el dormi noaptea cu oarecare tihnă.

XXXIII

BALUL

Veniseră cele mai calde zile din iulie când, în ordinea timpului, sosi sorocul sâmbetei fixate pentru balul domnului de Morcerf.

Erau orele zece seara: copacii mari din grădina palatului se desprindeau viguroși pe un cer pe care lunecau, dezvăluind un tapet de azur cu stele aurii, ultimii nori ai unei furtuni ce mugise amenințătoare toată ziua.

În sălile de la parter se auzea zumzetul muzicii și vârtejul valsului și galopului, în timp ce fâșii strălucitoare de lumină treceau tăioase printre deschizăturile persienelor.

Grădina se afla, în momentul acela, în voia servitorilor cărora stăpâna casei, liniștită de timpul ce se însenina tot mai mult, le poruncise să așeze masa.

Șovăise până atunci dacă masa va fi servită în sufragerie sau sub un cort lung, întins pe peluză. Cerul frumos, albastru, presărat cu stele, fusese hotărâtor în alegerea cortului și a peluzei.

Aleile grădinii erau iluminate cu lanterne multicolore, așa cum se obișnuiește în Italia, iar pe masă erau puse lumânări și flori așa cum se obișnuiește în toate țările unde se înțelege luxul acesta al ospățului, cel mai rar dintre toate.

În momentul în care contesa de Morcerf se înapoia în saloane, după ce dăduse ultimele ordine, saloanele începeau să se umple cu invitați pe care îi atrăgea fermecătoarea ospitalitate a contesei mult mai mult decât situația distinsă a contelui, fiind siguri dinainte că serbarea va oferi, grație bunului-gust al amfitrioanei, câteva detalii vrednice să fie povestite sau copiate la nevoie.

Doamna Danglars, căreia întâmplările povestite de noi îi inspiraseră o profundă neliniște, șovăia să meargă la doamna de Morcerf când, în timpul dimineții, trăsură ei se încrucișase cu a lui Villefort. Villefort i-a făcut un semn, trăsurile s-au apropiat, și prin uși:

— Veniți, nu-i așa, la doamna de Morcerf? a întrebat-o procurorul regal.

— Nu, a răspuns doamna Danglars, sunt prea indispusă.

— Faceți rău, declară Villefort cu o privire semnificativă, s-ar impune să fiți văzută.

— A, credeți? întrebă baroana.

— Da.

— În cazul acesta voi veni.

Și ambele trăsuri își reluaseră drumul în direcții opuse. Doamna Danglars sosise deci, frumoasă prin frumusețea ei naturală și uluitoare prin luxul ei. Intra pe o ușă în chiar momentul când Mercédès intra pe alta.

Contesa îl trimise pe Albert în întâmpinarea doamnei Danglars. Albert înaintă, adresă baroanei complimentele meritate cu privire la toaleta ei și îi luă brațul pentru a o conduce la locul pe care ea va voi să-l aleagă.

Albert privi în juru-i.

— O cauți pe fiica mea? spuse zâmbind baroana.

— Într-adevăr, mărturisi Albert, nu cumva ați avut cruzimea să nu ne-o aduceți?

— Liniștește-te, s-a întâlnit cu domnișoara de Villefort și vin împreună, uite-le, ne urmează amândouă în rochii albe, una cu un buchet de cameli, alta cu un buchet de miozotis. Dar ia spune-mi...

— Ce căutați acum și dumneavoastră? întrebă Albert zâmbind.

— Nu cumva contele de Monte-Cristo lipsește în seara asta?

— Șaptesprezece! răspuse Albert.

— Ce vrei să spui?

— Că totul e în ordine, glăsui contele râzând și că sunteți a șaptesprezecea persoană care îmi pune aceeași întrebare; stă bine contele... complimentele mele...

— Și răspunzi tuturor așa cum mi-ai răspuns mie?

— A, da, într-adevăr nu v-am răspuns, liniștiți-vă, doamnă, îl vom avea pe omul la modă, suntem privilegiați.

— Ai fost ieri la Operă?

— Nu.

— El era!

— Adevărat? Și a făcut vreo nouă originalitate?

— Ar putea să se arate el altfel? Elssler dansa în *Diavolul șchiop*; principesa greacă era cuprinsă de încântare. După dansul spaniol, el a introdus un inel splendid în coada buchetului și l-a aruncat fermecătoarei dansatoare, care a reapărut în actul al treilea, în cinstea lui, cu inelul pe deget. Va veni și principesa greacă?

— Nu veți fi lipsită de ea, poziția ei în casa contelui nu-i îndeajuns fixată.

— Stai, lasă-mă și du-te de o salută pe doamna de Villefort, spuse baroana, văd că moare de dorința de a-ți vorbi.

Albert o salută pe doamna Danglars și înaintă spre doamna de Villefort care deschise gura pe măsură ce el se apropia.

— Mă prind, spuse Albert întrerupând-o, că știu ce o să-mi spuneți.

— Serios? glăsui doamna de Villefort.

— Dacă ghicesc, veți recunoaște?

— Da.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Mă veți întreba dacă contele de Monte-Cristo a venit sau va veni.

— Cătuși de puțin! Nu de el mă ocup în momentul acesta. Voiam să te întreb dacă ai primit vești de la domnul Franz.

— Da, ieri.

— Ce-ți spunea?

— Că pleacă o dată cu scrisoarea.

— Bine. Și acum — contele?

— Contele va veni, fiți pe pace.

— Știi că el are și un alt nume în afară de Monte-Cristo?

— Nu, nu știam.

— Monte-Cristo e un nume de insulă și el poartă un nume de familie.

— Nu l-am auzit niciodată.

— E bine, eu sunt mai informată decât dumneata; se numește Zaccone.

— Se poate.

— E maltez.

— Se poate și aceasta.

— Fiul unui armator.

— O, dar ar trebui să povestiți lucrurile acestea cu glas tare, ați avea cel mai mare succes.

— A servit în India, exploatează o mină de argint în Thesalia și vine la Paris să creeze o stațiune de apă minerale la Auteuil.

— Bravo, strașnice noutăți! spuse Morcerf. Îmi dați voie să le repet?

— Da, dar una câte una, fără să spui că vin de la mine.

— De ce?

— Pentru că ele sunt oarecum un secret aflat prin surprindere.

— De unde?

— De la poliție.

— În cazul acesta amănuntele erau debitate...

— Aseară la prefect. Parisul s-a emoționat, îți dai seama, văzând luxul neobișnuit desfășurat de el, astfel că poliția a cules informații.

— Bun. Nu mai lipsea decât să-l aresteze pe conte, ca vagabond, sub pretextul că este prea bogat.

— Asta ar fi putut prea bine să i se întâmple, dacă informațiile nu erau așa de favorabile.

— Bietul conte! Și bănuiește el pericolul prin care a trecut?

— Nu cred.

— În cazul acesta este o faptă bună să-l avertizăm. Când va sosi, îl voi informa.

În momentul acela, un tânăr frumos, cu ochii vii, cu păr negru, cu mustața lucioasă, veni și o salută cu respect pe doamna de Villefort. Albert îi întinse mâna.

— Doamnă, spuse Albert, am onoarea să vi-l prezint pe domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii, unul din bunii și mai cu seamă bravii noștri ofițeri.

— Am mai avut plăcerea să-l întâlnesc pe domnul la Auteuil, la domnul conte de Monte-Cristo, răspuse doamna de Villefort, întorcându-se cu o răceală pronunțată.

Răspunsul și mai cu seamă tonul răspunsului strânseră inima bietului Morrel; îi era însă rezervată o compensație. Când întoarse capul, văzu în cadrul ușii o albă și frumoasă figură ai cărei ochi albaștri, dilatați și fără expresie aparentă, se fixau asupra lui, în timp ce buchetul de miozotis urca încet la buze.

Salutul fu așa de bine înțeles încât, cu aceeași expresie în privire, Morrel apropie la rându-i batista de gură; și ambele statui vii, a căror inimă bătea așa de repede sub marmura aparentă a chipului lor, despărțite una de alta prin întreaga întindere a sălii, se uitară o clipă sau, mai bine-zis, uitară o clipă în contemplarea lor mută de toată lumea.

Ar fi putut să rămână astfel mult timp pierdute una într-alta, fără ca cineva să remarce, dar intrase contele de Monte-Cristo.

Am mai spus că, prin prestigiul său căutat, sau prin prestigiu-i natural, contele atrăgea luarea-aminte ori unde se iveau. Nu fracu-i negru — e drept, ireproșabil prin tăietura lui, dar simplu și fără decorații — nu vesta-i albă fără nici-o broderie, nu pantalonu-i care acoperea un picior cu formă delicată atrăgeau luarea-aminte, ci tenul mat, părul negru, ondulat, chipul calm și pur, ochii profunzi și meloncolici, în sfârșit, gura desenată cu o minunată finețe, și care căpăta așa de ușor expresia unui înalt dispreț, îndemneau toți ochii să se fixeze asupra lui.

Existau poate bărbați mai frumoși, dar cu siguranță nu existau mai *semnificativi*, ierte-ni-se expresia; totul în ființa contelui voia să spună ceva și prezenta valoare. Căci, deprinderea cugetării utile dăduse trăsăturilor expresia chipului său și celui mai neînsemnat gest o mlădiere și o tărie incomparabile.

Și apoi lumea noastră pariziană e așa de ciudată, încă n-ar fi dat poate atenție tuturor acestor particularități dacă ele n-ar fi fost învăluite într-o poveste misterioasă, aureolată de o imensă avere.

Oricum ar fi, el înaintă sub povara privirilor, schimbând mici

saluturi, până la doamna de Morcerf care, stând în fața căminului împodobit cu flori, îl văzuse printr-o oglindă din dreptul ușii și se pregătise să-l primească.

Ea se înturnă deci spre el cu un zâmbet compus, în chiar momentul în care contele se înclina în fața ei.

Își închipui că el îi va vorbi, fără îndoială; la rândul-i, contele își închipui că ea îi va adresa un cuvânt; dar rămaseră amândoi muți, într-atât rostirea unei banalități li se părea desigur amândurora nevrednică; și, după un schimb de saluturi, Monte-Cristo se îndreptă spre Albert care venea la el cu mâna deschisă.

— Ați văzut-o pe mama? întrebă Albert.

— Am avut onoarea s-o salut, spuse contele, dar nu l-am zărit pe pă-rintele dumitale.

— Uite-l, discută politică în grupul acela mic de mari celebrități.

— Domnii de acolo sunt celebrități? întrebă Monte-Cristo, nu aș fi bă-nuit. Și de ce gen? După cum știi, există tot felul de celebrități.

— Mai întâi e un savant, domnul acela înalt, uscat. A descoperit în câmpia Romei o specie de șopârlă care are o vertebră mai mult decât altele, și s-a înapoiat să împărtășească Institutului descoperirea sa. Lucrul a fost contestat multă vreme; până la urmă, însă, câștigul de cauză l-a avut domnul acesta înalt și uscat. Vertebra stârnise multă vâlvă în lumea savantă; domnul înalt, uscat, nu era decât cavaler al Legiunii de Onoare; a fost numit ofițer.

— Bravo! cred că decorația a fost acordată în chip înțelept, spuse Monte-Cristo; așadar, dacă o să mai găsească o vertebră, va fi comandor...

— Probabil, spuse Morcerf.

— Dar celălalt care a avut curioasa idee să îmbrace un frac albastru brodat cu verde, cine o fi?

— Nu el a avut ideea să îmbrace fracul; după cum știți, Republica e întrucâtva artistă și, vrând să dăruiască academicienilor o uniformă, l-a rugat pe David să le deseneze un frac.

— Aha! glăsui Monte-Cristo, va să zică, domnul e academician?

— Face de opt zile parte din adunare.

— Și care e meritul, specialitatea lui?

— Specialitatea lui? Mi se pare că înfige ace în capul iepurilor, că dă găinilor să mănânce buruieni roșii și că reface cu balene măduva spinării câinilor.

— Și pentru asta face parte din Academia de științe?

— Nu, din Academia franceză.

— Dar ce are a face Academia franceză cu preocupările lui?

— Vă voi spune: se pare...

— Că experiențele lui au însemnat un mare pas în știință, fără îndoială.

— Nu, ci pentru că scrie într-un stil foarte frumos.

— De bună-seamă că aceasta măgulește enorm amorul propriu al iepurilor, căroră le înfige ace în cap, al găinilor, căroră le colorează oasele în roșu, și al câinilor, căroră le reface măduva spinării.

Albert începu să râdă.

— Dar celălalt? întrebă contele.

— Celălalt?

— Da, al treilea.

— A, fracul albastru?

— Da.

— E un coleg al contelui care s-a împotrivit cu cea mai mare înverșunare ca Adunarea *pairilor* să aibă o uniformă. A reputat un mare succes de tribună în chestia aceasta, se afla la cuțite cu gazetele liberale, însă no-bila lui opoziție față de dorințele Curții l-a împăcat cu ele. Se vorbește că va fi numit ambasador.

— Și care sunt titlurile lui de noblețe?

— A compus două sau trei opere comice, a luat patru sau cinci acțiuni la *Secolul* și a votat de cinci sau șase ori pentru guvern.

— Bravo, viconte, spuse Monte-Cristo, ești un cicerone fermecător, acum îmi vei face un serviciu, nu-i așa?

— Care?

— Nu mă vei prezenta acestor domni, iar dacă ei cer să-mi fie prezența — mă vei preveni.

În momentul acela vicontele simți o mână pe braț. Se întoarse: era Danglars.

— A dumneata, baroane? spuse el.

— De ce îmi spui baron? glăsui Danglars. Știi bine că nu țin la titlul meu. Nu sunt ca dumneata, viconte, ții la titlul pe care îl ai, nu-i așa?

— Desigur, răspuse Albert, deoarece dacă n-aș fi viconte nu aș mai fi nimic, în timp ce dumneata poți să sacrifici titlul de baron căci vei rămâne lotuși milionar.

— Care e, mi se pare, titlul cel mai frumos sub regimul din iulie, reluă Danglars.

— Din nefericire, spuse Monte-Cristo, nu poate să fie cineva milionar pe viață așa cum este baron, *pair* al Franței sau academician. Dovadă — milionarii Frank și Pulmann din Frankfurt care au dat faliment.

— Adevărat? exclamă Danglars, îngălbenindu-se.

— Da, am primit știrea aseară printr-un curier, aveam la ei cam un milion, însă, înștiințat la timp, am cerut rambursarea acum vreo lună.

— Oh, Doamne! glăsui Danglars, m-au păcălit cu două sute de mii de franci.

— Uite, acum ești înștiințat, semnătura lor valorează cinci la sută.

— Da, dar sunt înștiințat prea târziu, spuse Danglars, am onorat semnătura lor.

— Bravo! Încă două sute de mii de franci care se duc după...

— Sst! spuse Danglars, nu mai pomeniți despre lucrurile acelea... (a-poi, apropiindu-se de Monte-Cristo) în special față de domnul Cavalcanti-fiul, adăugă bancherul care, rostind cuvintele acestea, se întoarse zâmbind spre tânăr.

Morcerf se depărtase de conte, îndreptându-se spre mama sa. Danglars se depărtă și el să-l salute pe Cavalcanti-fiul. Monte-Cristo rămase o clipă singur.

Căldura începea între timp să devină nesuferită.

Valeții circulau prin saloane, cu tăvi încărcate de fructe și înghețate.

Monte-Cristo își șterse cu batista figura muiată de sudoare. Dar se trase în lături când tava trecu pe dinaintea lui și nu luă nimic pentru a se răcori.

Doamna de Morcerf nu-l pierdea din ochi pe Monte-Cristo. Văzu tava trecând fără ca el să se atingă de ea, observă chiar mișcarea cu care el s-a depărtat.

— Albert, ai remarcat ceva?

— Ce anume mamă?

— Că domnul conte n-a primit niciodată să ia masa la domnul de Morcerf.

— Da, dar a primit să dejuneze la mine, deoarece cu dejunul acesta și-a făcut intrarea în lume.

— La tine nu-i la conte, murmură Mercédès, și de când e aci îl examinez.

— Și?

— Și încă nu a luat nimic.

— Contele e foarte sobru.

Mercédès zâmbi cu tristețe.

— Apropie-te de el, spuse ea, și când va trece o tavă — insistă.

— De ce, mamă?

— Fă-mi plăcerea aceasta, Albert, spuse Mercédès.

Albert sărută mâna mamei și veni iar lângă conte.

Mai trecu o tavă, încărcată ca și celelalte. Îl văzu pe Albert stăruind pe lângă conte, luând chiar o înghețată și prezentându-i-o; dar el refuză categoric.

Albert se înapoie la mama sa; contesa era foarte palidă.

— Ei vezi, a refuzat, spuse ea.

— Da, dar pentru ce te preocupă refuzul lui?

— Știi, Albert, că femeile sunt ciudate. Mi-ar fi făcut plăcere să-l văd pe conte luând ceva la mine, măcar un bob de rodie. Dar poate că nu se împacă cu obiceiurile franceze, poate că are preferințe pentru ceva.

— O, nu, l-am văzut în Italia luând orice. Fără îndoială că e indispus astă-seară.

— Poate, pe de altă parte, continuă contesa, obișnuit mereu cu climate arzătoare e mai puțin sensibil decât altcineva la căldură...

— Nu cred, căci se plânga că se înăbușe și întreba de ce, din moment ce ferestrele au fost deschise, nu au fost deschise și jaluzelele.

— Într-adevăr, glăsui Mercédès, am să mă pot încredința dacă abstenența are un tâlc.

Și ieși din salon.

În clipa următoare ferestrele se deschiseră, astfel că, printre iasomiile și clematitele care împodobeau ferestrele, puteau fi văzute grădina iluminată cu lanterne și masa aranjată sub cort.

Dansatorii și dansatoarele, persoanele care jucau și cele care discutau scoaseră un strigăt de bucurie: plămâni însetați aspirau cu deliciu aerul care năvălea.

În momentul acela Mercédès reapăru, mai palidă decât la ieșire, dar cu acea tărie pe figură care se remarcă la ea în anume împrejurări.

Merse drept spre grupul în al cărui centru se afla soțul ei:

— Nu-i pironi pe domni aici, domnule conte, glăsui ea, căci vor prefera desigur, dacă nu joacă, să respire în grădină, iar nu să se înăbușe.

— O, doamnă! spuse un general bătrân, foarte galant, care cântase *Să plecăm în Siria*, la 1809, nu mergem singuri în grădină.

— Bine, vă voi da eu exemplul, spuse Mercédès.

Și întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnule conte, glăsui ea, faceți-mi onoarea de a-mi oferi brațul.

Contele aproape că se clătină la auzul acestor simple cuvinte, apoi o privi pe Mercédès o clipă. Clipa avu repeziciunea unui fulger și totuși contesei i s-a părut un secol, atât de multe gânduri pusese Monte-Cristo într-o privire.

Oferi contesei brațul, ea se sprijini de el, sau mai bine-zis, îl atinse cu mâna ei micuță, și coborâră amândoi pe una din scările peronului străjuit de rododendroni și de camelii.

În urma lor, pe scara cealaltă, se năpustiră în grădină, cu exclamații zgomotoase de plăcere, vreo douăzeci de persoane.

XXXIV

PÂINEA ȘI SAREA

Doamna de Morcerf intră cu însoțitorul ei sub bolta de frunziș; bolta era o alee de tei care conducea la o seră.

— Era prea cald în salon, nu-i așa, domnule conte? glăsui ea.

— Da, doamnă, și ideea de a da ordin să se deschidă ușile și persienele e admirabilă.

Contele simți, când termină cuvintele, că mâna femeii tremura.

— Dar dumneavoastră, cu rochia aceasta ușoară și fără alte măsuri de prevedere în jurul gâtului, afară de eșarfa de dantelă, n-o să vă fie frig?

— Știți unde vă duc? glăsui contesa fără a răspunde întrebării lui Monte-Cristo.

— Nu, doamnă, răspunse acesta, dar vedeți, nu opun nici o rezistență.

— La sera pe care o vedeți colo, în capătul aleei.

Contele se uită la Mercédès ca pentru a o întreba, ea însă își continuă drumul în tăcere și, la rândul său, Monte-Cristo tăcu.

Ajunseră în clădirea împodobită cu fructe minunate care, de la începutul lui iulie, se coceau sub temperatura calculată întotdeauna astfel încât să țină locul căldurii soarelui, așa de des absent la noi.

Contesa lăsă brațul lui Monte-Cristo și se duse să culeagă de pe un butuc un ciorchine de strugure tămâios.

— Uite, domnule conte, spuse ea cu un zâmbet așa de trist încât te-ai fi putut aștepta să vezi lacrimile răsărind în colțul ochilor; uite, știu că strugurii noștri din Franța nu se compară cu strugurii din Sicilia și din Cipru, dar veți arăta îngăduință bietului nostru soare de la Nord.

Contele se înclină și făcu un pas înapoi.

— Mă refuzați? întrebă Mercédès cu voce tremurândă.

— Doamnă, răspuse Monte-Cristo, vă rog cu umilință să mă scuzați, dar nu mănânc niciodată struguri tămâioși.

Mercédès dădu drumul ciorchinelui cu un oftat. O piersică minunată spânzura de un spalier vecin, încălzit ca și butucul de viță grație căldurii artificiale din seră. Mercédès se apropie de fructul catifelat și-l culese.

— Luați atunci piersica aceasta, spuse ea.

Dar contele făcu același gest de refuz.

— O, iarăși? spuse ea cu un accent așa de îndurerat încât simțea că accentul înăbușe un suspin, într-adevăr mă urmărește nenorocirea.

O tăcere îndelungată urmă acestei scene. Ca și ciorchinele de strugure, piersica se rostogolise pe nisip.

— Domnule conte, reluă în sfârșit Mercédès, privindu-l pe Monte-Cristo cu ochi imploratori, un mișcător obicei arab împrietenește de-a pururi pe cei ce-au împărțit pâinea și sarea sub același acoperiș.

— Îl cunosc, doamnă, răspuse contele, noi însă ne aflăm în Franța, nu în Arabia. Și în Franța nu există prietenii eterne prin împărțirea sării și a pâinii. — Dar noi suntem prieteni, nu-i așa? rosti contesa înfiorată, cu ochii ațintiți spre ochii lui Monte-Cristo și apucându-i aproape convulsiv brațul cu mâinile.

Sângele năpădi în inima contelui, care deveni palid ca moartea, apoi, urcând din inimă la gât, năpădi obraji și ochii lui înotară câteva secunde în vag, ca ochii cuiva lovit de o lumină prea tare.

— De bună-seamă că suntem prieteni, doamnă, răspuse el, de ce n-am fi, de altminteri?

Tonul era așa de departe de acela pe care îl dorea doamna de Morcerf, încât ea întoarse capul scoțând un oftat care semăna cu un geamăt.

— Mulțumesc, spuse ea.

Și porni mai departe. Ocoliră astfel grădina, fără să mai scoată o vorbă.

— Domnule, reluă deodată contesa după zece minute de plimbare tăcută, e adevărat că ați văzut, că ați călătorit, că ați suferit atâta?

— Da, doamnă, am suferit mult, răspuse Monte-Cristo.

— Dar acum sunteți fericit?

— Fără îndoială, răspuse contele, căci nu mă aude nimeni plângându-mă.

— Și fericirea prezentă vă face sufletul mai bun?

— Fericirea prezentă egalează mizeria trecută, spuse contele.

— Nu sunteți căsătorit? întrebă contesa.

— Eu, căsătorit? răspuse Monte-Cristo tresărind, cine v-a putut spune asta?

— Nu mi s-a spus, dar ați fost văzut în mai multe rânduri însoțind la Operă o tânără și frumoasă persoană.

— E o sclavă pe care am cumpărat-o la Constantinopol, o fiică de prinț pe care am făcut-o fiica mea, neavând pe lume altă afecțiune.

— Trăiți, așadar, singur?

— Trăiesc singur.

— Nu aveți o soră... un fiu... un părinte?

— N-am pe nimeni.

— Cum puteți trăi singur, astfel, fără nimic care să vă lege de viață?

— Nu este vina mea, doamnă. La Malta am iubit o fată și era s-o iau de soție, când a izbucnit războiul și m-a smuls departe de ea ca un vârtej. Mi se păruse că ea mă iubește de-ajuns pentru a mă aștepta, pentru a rămâne fidelă mormântului meu. Când am revenit, se măritase. Aceasta e povestea oricărui bărbat care a trecut prin vârsta de douăzeci de ani. Aveam poate inima mai slabă decât alții, așa că am suferit mai mult decât ei, atâta tot.

Contesa se opri un moment ca și cum ar fi avut nevoie de popasul acesta pentru a respira.

— Da, spuse ea, și iubirea v-a rămas în inimă... Nu se iubește cu ade-vărat decât o dată... Și ați mai văzut-o pe femeia aceea?

— Niciodată.

— Niciodată?

— Nu m-am mai înapoiat în ținutul ei.

— La Malta?

— Da, la Malta.

— Așadar, e la Malta?

— Îmi închipui.

— Și ați iertat-o pentru că v-a făcut să suferiți?

— Pe ea, da.

— A, numai pe ea? Îi dușmăniți, va să zică, pe cei care v-au despărțit de ea?

Contesa se așeză în fața lui Monte-Cristo, ținea încă în mână un crâmpei din ciorchinele parfumat.

— Luați, spuse ea.

— Nu mănânc niciodată strugure tămâios, doamnă, răspunse Monte-Cristo ca și cum nu mai discutaseră în privința aceasta.

Contesa aruncă ciorchinele, cu un gest de deznădejde, în tufișul cel mai apropiat.

— Neclintit! murmură ea.

Monte-Cristo rămase la fel de netulburat ca și cum mustrea nu îi era adresată.

Albert alerga în momentul acela.

— O, mamă, o mare nenorocire! spuse el.

— Cum, ce s-a întâmplat? Întrebă contesa tresărind ca și cum, după vis, ar fi fost adusă la realitate. O nenorocire? Într-adevăr, e fatal să se întâmple nenorociri.

— Domnul de Villefort e aici.

— Ei, și?

— Își caută nevasta și fiica.

— Dar de ce?

— Pentru că doamna marchiză de Saint-Méran a sosit la Paris cu vestea că domnul de Saint-Méran a murit, plecând din Marsilia, la primul popas. Doamna de Villefort, care era foarte veselă, nu voia nici să înțeleagă, nici să dea crezare nenorocirii; dar, de la primele cuvinte, și oricâte precauțiuni luase părintele ei, domnișoara Valentine a ghicit totul; lovitura a zdrobit-o ca un trăsnet și a căzut leșinată.

— Dar ce e domnul Saint-Méran cu domnișoara de Villefort? întrebă contele.

— Bunicul ei dinspre partea mamei. El venea să grăbească nunta lui Franz cu nepoata lui.

— Serios?

— Și Franz este în întârziere. De ce nu e și domnul de Saint-Méran un bunic al domnișoarei Danglars?

— Albert! Albert! ce spui? glăsui doamna de Morcerf cu tonul unei blânde muștrări. O, domnule conte, dumneavoastră pentru care el are așa de multă considerație, spuneți-i că a vorbit cu păcat.

Făcu câțiva pași înainte.

Monte-Cristo o privi așa de ciudat, cu o privire totodată îngândurată și străbătută de admirație afectuoasă, încât ea se dădu înapoi...

Atunci contesa îi luă mâna, în timp ce o strângea pe a fiului ei, și, împreunându-le, spuse:

— Suntem prieteni, nu-i așa?

— O, prietenul dumneavoastră, doamnă? N-am această pretenție, spuse contele, în orice caz, însă, sunt prea respectuosul dumneavoastră servitor.

Contesa se îndepărtă cu o strângere de inimă care nu se poate exprima prin cuvinte; și, mai înainte ca să facă zece pași, contele o văzu ducându-și batista la ochi.

— Nu sunteți cumva de acord, mama și dumneavoastră? întrebă Albert cu uimire.

— Dimpotrivă, răspuse contele, din moment ce mi-a spus în fața dumitale că suntem prieteni.

Și intrară în salonul din care atunci ieșise Valentine cu domnul și doamna de Villefort.

Se înțelege că Morrel plecase în urma lor.XXXV

DOAMNA DE SAINT-MÉRAN

fort.

Într-adevăr, se petrecuse o scenă lugubră în casa domnului de Ville-

După plecarea femeilor la balul unde toate stăruințele doamnei de Villefort nu l-au putut determina pe soțul ei s-o întovărășească, procurorul regal se închisese, potrivit obiceiului, în cabinet cu un teanc de dosare care ar fi înfricoșat pe oricine altul, dar care, în timpurile obișnuite ale vieții sale, abia izbuteau să-i satisfacă apetitul robust de muncitor.

De data asta însă dosarele constituiau un pretext. Villefort nu se zăvora să lucreze, ci să cugete; și, cu ușa încuiată, după ce dăduse ordin să nu fie deranjat decât pentru lucruri importante, el se așeză în jilț și începu să se gândască încă o dată la toate întâmplările care, de șapte-opt zile, revărsau cupa mâhnirilor sumbre și a amintirilor amare.

Atunci, în loc să pună mâna pe dosarele grămădite în fața-i, deschise un sertar al biroului, mișcă un resort și scoase teancul notelor sale personale, manuscrise de preț printre care clasase și etichetase cu cifre cunoscute numai de el numele tuturor celor care, în cariera sa

politică, în chestiuni bănești, în urmăriri de barou sau în misterioase iubiri, îi deveniseră dușmani.

Numărul lor era formidabil astăzi, când începuse să tremure; și, cu toate acestea, numele acestea, oricât de puternice și de formidabile erau, îl făcuseră de multe ori să zâmbescă, așa cum zâmbește călătorul care, de pe culmea muntelui, privește la picioare piscurile ascuțite, drumurile impracticabile și marginile prăpăstiilor pe lângă care, ca să ajungă sus, s-a cățărat îndelung și greu.

După ce trecu toate numele acestea în revistă, după ce le reciti, le studie, le comentă pe liste, clătină din cap.

— Nu, murmură el, nici unul dintre dușmani n-ar fi așteptat răbdător până astăzi, ca să mă strivească acum cu secretul lui. Uneori, precum spune Hamlet, zvonul celor mai adânc îngropate lucruri iese din pământ și, asemeni luminilor fosforului, aleargă jucăușe prin aer; dar ele sunt flăcări care luminează un moment și se pierd. Corsicanul va fi istorisit întâmplarea aceea vreunui preot care, la rându-i, a povestit-o. Domnul de Monte-Cristo a aflat-o, desigur. Și pentru a se lămuri...

Dar ce interes avea să se lămurească? reluă Villefort după o clipă de reflexie; ce interes are domnul de Monte-Cristo, domnul Zaccone, fiul unui armator din Malta, exploatatorul unei mine de argint în Thesalia, venit pentru prima oară în Franța, să se lămurească în privința unui fapt sumbru, misterios și inutil ca acesta? Din informațiile incoerente care mi-au fost date de abatele Busoni și de lordul Wilmore, de prieten și de dușman, un singur lucru reiese limpede, precis, categoric: că niciodată, în nici un caz, în nici o împrejurare, n-a putut să existe cel mai neînsemnat contact între mine și el.

Villefort își spunea însă cuvintele acestea fără să le dea crezare. Lucrul cel mai cumplit pentru el nu era totuși revelația, căci putea să tăgăduiască sau să răspundă, se neliniștea prea puțin de acel *Mane*, *Thekel*, *Phares* care se arăta deodată, cu litere de sânge, pe perete; ceea ce îl neliniștea era să cunoască făptura a cărui mână le scrisese.

În momentul în care încerca să se liniștească și când, în locul viitorului politic pe care, în visurile sale ambițioase, îl întrevăzuse uneori, își făurea, cu teama de a nu trezi inamicul adormit de atât de multă vreme, un viitor restrâns la bucuriile căminului, răsună în curte huruitul unei trăsurii. Auzi apoi, pe scară, mersul unei persoane vârstnice, apoi niște bocete și niște exclamații pe care servitorii le scot de obicei când vor să devină in-teresați prin durerea stăpânilor.

Se grăbi să tragă zăvorul cabinetului și, curând, fără să fie anunțată, o doamnă bătrână intră cu șalul pe braț și cu pălăria în mână. Părul alb dezvăluia o frunte mată ca fildeșul îngălbenit, iar ochii, la colțurile cărora vârsta săpase zbârcituri profunde, dispăreau aproape sub năvala lacrimilor.

— O, domnule, spuse ea, o domnule, ce nenorocire! am să mor și eu... Da, cu siguranță că am să mor.

Și căzând în jilțul cel mai apropiat de ușă, izbucni în suspine.

Servitorii stăteau în prag și, neîndrăznind să meargă mai departe, se uitau la bătrânul servitor al lui Noirtier care, auzind din camera stăpânului zgomotul, alergase și el. Villefort se sculă și veni repede în întâmpina-

rea soacrei sale, căci ca era.

— Vai, Doamne, întrebă el, ce s-a întâmplat, ce vă zguduie astfel? De ce nu vă însoțește domnul de Saint-Méran?

— Domnul de Saint-Méran a murit, rosti bătrâna marchiză fără introducere, fără expresie și oarecum buimăcă.

Villefort se trase înapoi un pas și își bătu mâinile una de alta.

— A murit? îngăimă el, a murit așa... subit?

— Acum opt zile, continuă doamna de Saint-Méran, ne-am urcat împreună în trăsură, după masă. Domnul de Saint-Méran era suferind de câteva zile; cu toate acestea gândul de a o revedea pe scumpa noastră Valentine îi dădea curaj și, în ciuda durerilor, a ținut să plece, dar la șase leghe de Marsilia a fost cuprins, după ce luase pastilele lui obișnuite, de un somn așa de adânc încât nu mi se părea natural. Șovăiam totuși să-l trezesc, când mi se păru că figura lui se roșește și că vinele de la tâmple bat mai tare ca de obicei. Cu toate acestea, pentru că se întuneca și nu mai vedeam nimic, îl lăsa să doarmă. Curând apoi, el scoase un strigăt înăbușit, sfâșietor, ca al cuiva care suferă în vis și își răsturnă cu o mișcare capul pe spate. Strigai valetul, dădui ordin să se oprească poștalionul, îl strigai pe domnul de Saint-Méran, îi dădui să respire din flaconul cu săruri, dar totul se sfârșise; era mort, și așa, alături de cadavrul lui, ajunsei la Aix.

Villefort stătea buimăcit, cu gura căscată.

— Și ați chemat un medic, fără îndoială...

— Imediat, dar, după cum ți-am spus, era prea târziu.

— Nici vorbă. Cel puțin a putut să constate boala de care bietul marchiz murise?

— O, da, domnule, mi-a spus, se pare că e vorba de o apoplexie fulgerătoare.

— Și ce ați făcut atunci?

— Domnul de Saint-Méran spusese totdeauna că, dacă moare departe de Paris, dorește ca trupul său să fie adus în cavoul familiei. Am dat dispoziții să fie pus într-un sicriu de plumb, iar eu îl premerg cu câteva zile.

— Biata mamă! spuse Villefort, astfel de lovituri la vârsta dumneavoastră...

— Dumnezeu mi-a dat puteri până la capăt, de altminteri, scumpul marchiz ar fi făcut desigur pentru mine ceea ce am făcut eu pentru el. E drept că, de când l-am lăsat acolo, am impresia că sunt nebună. Nu mai pot plânge, e drept, se spune că la vârsta mea omul nu mai are lacrimi, cred cu toate acestea că, atâta vreme cât suferim, ar trebui să putem plânge. Unde e Valentine, domnule? Pentru ea veneam noi, vreau s-o văd pe Valentine.

Villefort gândi că ar fi groaznic să răspundă că Valentine este la bal, spuse marchizei numai că nepoata ei a ieșit cu mama vitregă și că va fi înștiințată.

— Îndată, domnule, îndată, te rog! glăsui bătrâna.

Villefort o luă de braț pe doamna de Saint-Méran și o conduse în apartamentul ei.

— Odihnește-te, mamă, îi spuse el.

Marchiza își înălță capul la auzul acestui cuvânt și văzându-l pe omul care îi reamintea de fiica atât de regretată și care, pentru ea, retrăia în Valentine, se simți zguduită de cuvântul *mamă*, începu să plângă și căzu în genunchi, într-un jilț, unde își îngropă capul, suspinând.

Villefort o lăsă în grija femeilor, în timp ce bătrânul Barrois urca înspăimântat la stăpânul său; căci nimic nu înspăimântă mai mult pe bătrâni decât moartea care se depărtează o clipă de ei, lovind un alt bătrân. Apoi, în vreme ce doamna de Saint-Méran, îngenuncheată încă, se ruga din inimă, domnul de Villefort trimise după o trăsură de piață și veni el însuși la doamna de Morcerf să-și ia nevasta și fiica. Era așa de palid când se ivi în ușa salonului, încât Valentine alergă la el, strigând:

— Tată, s-a întâmplat vreo nenorocire?

— Valentine, a sosit bunica ta, spuse domnul de Villefort.

— Dar bunicul? întrebă fata tremurând.

Domnul de Villefort nu răspunse decât oferind fiicei sale brațul.

Era și timpul: cuprinsă de amețală, Valentine se clătină, doamna de Villefort se grăbi s-o susțină și își ajută soțul s-o ducă spre trăsură, spunând:

— Ciudat! Cine și-ar fi putut închipui? Da, ciudat!

Și familia dezolată fugi astfel, întinzându-și tristețea ca un zăbranic peste restul seratei.

La piciorul scării Valentine îl găsi pe Barrois care o aștepta:

— Domnul Noirtier dorește să vă vadă în seara aceasta, șopti el.

— Spune-i că am să vin când am să ies de la bunica, glăsui

Valentine.

Fata înțelese, cu gingășia sufletului ei, că doamna de Saint-Méran avea în momentul acela mai multă nevoie de dansa.

Valentine își găsi bunica în pat; mângâieri mute, îndurerări ale inimii, suspine întretăiate, lacrimi arzătoare — iată singurele amănunte ce pot fi istorisite în legătură cu întrevederea aceasta, la care asista, lângă brațul soțului ei, doamna de Villefort, plină de respect, aparent cel puțin, pentru biata văduvă.

După o clipă ea se plecă la urechea soțului:

— Cu îngăduința dumitale, șopti ea, e mai bine să mă retrag, căci vederea mea pare s-o mâhnească și mai mult pe soacra dumitale.

Doamna de Saint-Méran o auzi.

— Da, da, șopti ea la urechea Valentinei, să se ducă, dar tu rămâi.

Doamna de Villefort ieși și Valentine rămase singură lângă patul bunicii, căci, consternat de moartea aceea neprevăzută, procurorul regal își urmă soția.

Între timp Barrois se urcase la bătrânul Noirtier, acesta auzise gălăgia din casă și îl trimisese, precum am spus, pe servitor să se intereseze.

La întoarcerea lui, ochii vii și mai cu seamă inteligenți îl cercetară pe mesager:

— Vai, domnule, spuse Barrois, s-a întâmplat o mare nenorocire: doamna de Saint-Méran e aici, iar soțul ei a murit.

Domnul de Saint-Méran și Noirtier nu fuseseră legați niciodată printr-o prietenie profundă, cu toate acestea se cunoaște efectul pe care îl face

totdeauna asupra unui bătrân vestea morții altui bătrân.

Noirtier își lăsă capul în piept ca un om copleșit, sau ca un om care gândește, apoi închise un singur ochi.

— Domnișoara Valentine? întrebă Barrois.

Noirtier făcu semn că da.

— E la bal, domnul știe aceasta, deoarece domnișoara a venit să-și ia rămas bun în mare toaletă.

Noirtier închise din nou ochiul stâng.

— Da, vreți s-o vedeți?

Bătrânul făcu semn că aceasta dorea.

— S-au dus, fără îndoială, s-o caute la doamna de Morcerf. Am s-o aștept la întoarcere și am să-i spun să vină la dumneavoastră. Da?

— Da, răspunse paralyticul.

Barrois pândi deci întoarcerea Valentinei și, precum am văzut, îi expuse dorința bunicului.

Pe temeiul acestei dorinți, Valentine se urcă la Noirtier după ce ieși de la doamna de Saint-Méran, care, deși agitată, cedase în cele din urmă oboselii și dormea un somn tulburat.

Fuse pusă la îndemâna ei o mescioară pe care era o carafă cu oranjadă, băutura ei obișnuită, și un pahar.

Apoi, precum am spus, fata se depărtase de patul marchizei ducându-se la Noirtier.

Valentine îl îmbrățișă pe bătrânul care o privi cu atâta duiosie încât fata simți din nou țâșnind din ochii ei lacrimi al căror izvor îl credea sec.

Bătrânul stăruia cu privirea.

— Da, da, glăsui Valentine, vrei să spui că totuși am un bunic bun, nu-i așa?

Bătrânul făcu semn că într-adevăr aceasta voia să exprime privirea sa.

— Din fericire, reluă Valentine, căci altminteri, vai, ce aș deveni?

Era ora unu noaptea. Barrois, care simțea nevoia să se culce și el, a-trase atenția că, după o seară așa de dureroasă, toată lumea trebuia să se odihnească. Bătrânul nu voi să spună că el se odihnea văzându-și copila. O concedie pe Valentine, căreia durerea și oboseala îi dădeau într-adevăr un aer suferind.

A doua zi, intrând la bunica sa, Valentine o găsi pe aceasta în pat; febra nu se calmase; dimpotrivă, o lumină sumbră strălucea în ochii bătrânei marchize, care părea stăpânită de o violentă iritare nervoasă.

— O, Doamne, îți este și mai rău, bunicuțo? exclamă Valentine, observând simptomele agitației.

— Nu, copila mea, nu, glăsui doamna de Saint-Méran, dar așteptam cu nerăbdare să vii pentru a trimite după tatăl tău.

— Tatăl meu? întrebă Valentine îngrijorată.

— Da, vreau să-i vorbesc.

Valentine nu îndrăzni să se împotrivescă dorinței bunicii, dorință a cărei cauză n-o cunoștea de altminteri, iar peste o clipă Villefort intră.

— Domnule, spuse doamna de Saint-Méran, fără vreo introducere și ca și cum s-ar fi temut că n-are timp de ajuns, mi-ai scris că e vorba de o partidă pentru copilă.

— Da, doamnă, răspuse Villefort, e mai mult decât un proiect, e un lucru aranjat.

— Pe ginerele dumneavoastră îl cheamă Franz d'Épinay?

— Da, doamnă.

— E fiul generalului d'Épinay care era de-ai noștri și care a fost asasinat cu câteva zile înainte de întoarcerea uzurpatorului din insula Elba?

— Exact.

— Căsătoria cu nepoata unui iacobin nu-i repugnă?

— Din fericire, disensiunile noastre civile s-au stins, mamă, spuse Villefort. Domnul d'Épinay era aproape un copil la moartea părintelui său, îl cunoaște foarte puțin pe domnul Noirtier și-l va vedea, dacă nu cu plăcere, cel puțin cu indiferență.

— Este o partidă potrivită?

— Sub toate raporturile.

— Tânărul...

— Se bucură de considerația generală.

— E simpatic?

— E unul dintre cei mai distinși oameni pe care îi cunosc. În cazul acesta, domnule, spuse doamna de Saint-Méran după câteva secunde de gândire, trebuie să vă grăbiți căci mai am puțin timp de trăit.

— Dumneavoastră, doamnă? Dumneata, bunico? exclamă domnul de Villefort și Valentine.

— Eu știu ce spun, reluă marchiza; trebuie deci să vă grăbiți căci, nemaiavând mamă, s-o aibă cel puțin pe bunica ei pentru a-i binecuvânta căsătoria. Eu sunt singura care îi rămân dinspre partea bieteii mele Renée pe care ai uitat-o așa de iute, domnule.

— O, doamnă, spuse Villefort, uitați că trebuia să dau o mamă bieteii copile care era orfană.

— O mamă vitregă nu e niciodată o mamă, domnule. Dar nu despre aceasta e vorba, ci despre Valentine, să lăsăm morții în pace.

Rostise cuvintele cu atâta volubilitate și cu un atare accent încât, în conversația aceasta, era ceva ce semăna cu un început de delir.

— Se va face după dorința dumneavoastră, doamnă, glăsuie Villefort, și aceasta cu atât mai mult cu cât dorința dumneavoastră e în armonie cu a mea. Îndată după sosirea domnului d'Épinay la Paris...

— Bunico, spuse Valentine, conveniențele, doliul așa de recent... vrei să mă căsătoresc sub auspicii așa de triste?

— Copila mea, o întrerupse repede bunica, să lăsăm motivele acestea banale care împiedică spiritele slabe să-și construiască trainic viitorul. M-am căsătorit și eu la patul morții mamei mele și, de bună-seamă, n-am fost nefericită din cauza aceasta.

— Iar ideea de moarte, doamnă? spuse Villefort.

— Iarăși și iarăși... Vă spun că am să mor. Dar, înainte de a muri, vreau să-l văd pe ginerele meu; vreau să-i poruncesc s-o facă pe nepoata mea fericită, vreau să citesc în ochii lui dacă are de gând să mă asculte, în sfârșit, vreau să-l cunosc, continuă bătrâna cu o expresie înfricoșătoare, ca să pot veni la el din fundul mormântului meu dacă nu o fi așa cum se cuvine să fie și așa cum trebuie.

— Doamnă, glăsui Villefort, alungați ideile exaltate care se apropie de nebunie. Morții, odată culcați în mormântul lor, dorm acolo fără să se mai scoale.

— Da, da, bunicuțo, liniștește-te, spuse Valentine.

— Iar eu, domnule, îți spun că te înșeli. Am dormit azi noapte și am avut un somn cumplit. Mă vedeam întrucâtva dormind, ca și cum sufletul meu plutea deasupra corpului; ochii pe care mă străduiam să-i deschid, se închideau fără de voia mea și, cu toate acestea, știu bine că lucrul vi se părea imposibil, mai cu seamă dumitale, domnule, ei bine, cu ochii închiși am văzut chiar în locul unde te afli, venind din colțul unde este o ușă ce dă în cabinetul de toaletă al doamnei de Villefort, am văzut intrând fără zgomot o formă albă.

Valentine scoase un strigăt.

— Febra vă neliniștea, doamnă, spuse Villefort.

— Îndoți-vă dacă vreți, dar eu sunt sigură de ce spun: am văzut o formă albă și, ca și cum Dumnezeu s-ar fi temut că mă voi îndoii de mărturia vreunui simț al meu, am auzit mișcându-se paharul — uite chiar acesta de pe masă.

— O, bunico, era un vis!

— Era așa de puțin un vis încât am întins mâna spre sonerie, iar la gestul acesta umbra a dispărut. Camerista a intrat atunci cu o lumină. Fantomele nu se arată decât celor care trebuie să le vadă: era sufletul soțului meu. Ei bine, dacă sufletul soțului meu vine să mă cheme, de ce sufletul meu n-ar veni s-o apere pe fiica mea? Cred că legătura este și mai directă.

— O, doamnă, spuse Villefort tulburat fără să vrea până în adânc, nu dați crezare acestor idei lugubre, veți trăi cu noi, veți trăi îndelung, fericită, iubită, onorată și vă vom face să uitați...

— Niciodată! Niciodată! Niciodată! exclamă marchiza. Când revine domnul d'Épinay?

— Îl așteptăm dintr-un moment într-altul.

— Bine, de îndată ce va sosi, dați-mi de veste. Să ne grăbim, să ne grăbim. Aș vrea apoi să văd un notar ca să mă încredințez că tot avutul nostru revine Valentinei.

— O, mamă, vrei să mă ucizi? murmură Valentine apăsându-și buzele pe fruntea arzândă a buniciei. Doamne, ai febră? Nu un notar trebuie să chemăm, ci un medic.

— Un medic? spuse ea cu indiferență; nu mă doare nimic, mi-e sete, atâta tot.

— Ce bei, bunico?

— Ca întotdeauna, știi bine, oranjada mea. Paharul e colo, pe masă, dă-mi-l, Valentine.

Valentine turnă oranjada din carafă în pahar și-l luă cu oarecare spaimă pentru a-l da buniciei, căci ea pretindea că paharul acesta a fost atins de umbră.

Marchiza goli paharul dintr-o înghițitură.

Apoi se întoarse pe perină, repetând:

— Notarul! Notarul!

Domnul de Villefort ieși. Valentine se așeză lângă patul buniciei. Biata

copilă părea să aibă multă nevoie, ea însăși, de medicul pe care îl recomandase bunicii. O roșeață ca flacăra îi ardea pomeții obrazilor, respirația îi era scurtă, gâfâitoare, iar pulsul ei bătea ca și cum avea febră.

Biata copilă se gândea la deznădejdea lui Maximilien când va afla că doamna de Saint-Méran, în loc să fie o aliată, se purta, fără să-l cunoască, de parcă i-ar fi fost dușmană.

În mai multe rânduri Valentine se gândise să spună totul bunicii și n-ar fi șovăit o clipă dacă pe Maximilien Morrel îl chema Albert de Morcerf sau Raoul de Château-Renaud. Dar Morrel era de extracție plebeiană și Valentine cunoștea disprețul pe care orgolioasa marchiză de Saint-Méran îl avea pentru tot ce nu era rasă. Taina ei fusese deci, în momentul în care urma să iasă la lumină, alungată în inimă de trista certitudine că o va destăinui inutil și că, din moment ce părintele și bunica vor cunoaște secretul, totul va fi pierdut.

Se scurseră astfel cam două ore. Doamna de Saint-Méran dormea un somn aprins și agitat. Fu anunțat notarul.

Deși vestea fusese comunicată în șoaptă, doamna de Saint-Méran se ridică pe pernă.

— Notarul? întrebă ea, să vină, să vină!

Notarul se afla la ușă, intră.

— Du-te Valentine, spuse doamna de Saint-Méran, și lasă-mă cu domnul.

— Dar, bunico...

— Du-te, du-te.

Fata își sărută bunica pe frunte și ieși cu batista la ochi.

Îl găsi la ușă pe valetul care îi spuse că medicul aștepta în salon.

Valentine coborî repede. Medicul era un prieten al familiei și totodată unul dintre oamenii cei mai pricepuți ai epocii; o iubea foarte mult pe Valentine, pe vare o văzuse venind pe lume. Avea o fiică de vârsta domnișoarei de Villefort, dar născută dintr-o mamă ftizică; viața lui era o teamă continuă în legătură cu copila.

— Oh, scumpe domnule d'Avrigny, vă așteptam cu multă nerăbdare! exclamă Valentine. Dar, mai întâi, cum se simt Madeleine și Antoinette?

Madeleine era fiica domnului d'Avrigny, iar Antoinette nepoata.

Domnul d'Avrigny zâmbi cu tristețe.

— Antoinette foarte bine, Madeleine binișor, spuse el. Dar ai trimis după mine, scumpă copilă. Nici tatăl, nici doamna de Villefort nu sunt bolnavi. Întrucât ne privește, deși e vădit că nu ne putem lepăda de nervii noștri, nu-mi închipui că ai nevoie de mine altfel decât pentru a-ți recomanda să nu lași imaginației câmp prea liber.

Valentine se îmbujoră. Domnul d'Avrigny ducea știința ghicitului aproape până la miracol; căci era dintre medicii care tratează totdeauna fizicul prin moral.

— Nu, spuse ea, v-am chemat pentru biata mea bunică. Cunoașteți nenorocirea care ne-a lovit, nu-i așa?

— Nu știu nimic, spuse domnul d'Avrigny.

— Oh, glăsui Valentine înfrânându-și suspinele, bunicul amurit.

— Domnul de Saint-Méran?
— Da.
— Subit?
— De un atac de apoplexie fulgerătoare.
— De o apoplexie? repetă medicul.
— Da. Astfel că biata bunică e lovită de ideea că soțul ei, pe care nu l-a părăsit niciodată, o cheamă și că se va întâlni cu el. O, domnule d'Avrigny, o recomand îngrijirilor dumneavoastră.
— Unde e?
— În camera ei, cu notarul.
— Și domnul Noirtier?
— Totdeauna la fel: o luciditate de spirit desăvârșită, aceeași nemișcare, același mutism.
— Și aceeași dragoste pentru dumneata, nu-i așa, scumpă copilă?
— Da, spuse Valentine oftând, el mă iubește mult.
— Cine nu te-ar iubi?
Valentine zâmbi cu tristețe.
— Și ce simte bunica dumitale?
— O excitație nervoasă ciudată, un somn agitat și bizar. Pretindea azi-dimineață că, în timpul somnului, sufletul ei plutea deasupra corpului pe care îl privea dormind; este delir, pretinde că a văzut o fantomă intrând în camera ei și că a auzit zgomotul pe care îl făcea așa-zisa fantomă atingându-i paharul.
— Curios, spuse doctorul, n-o știam pe doamna de Saint-Méran predispusă la halucinații.
— Pentru prima oară am văzut-o și eu astfel, glăsui Valentine, iar azi-dimineață m-a speriat; am avut impresia că și-a pierdut mintea, iar tatăl meu — domnule d'Avrigny, știți că tatăl meu e un spirit serios —, ei bine, tatăl meu a părut și el foarte impresionat.
— Vom vedea, glăsui domnul d'Avrigny, cele ce îmi spui mi se par ciudate.
Notarul cobora.
Valentine fu înștiințată că bunica ei era singură.
— Duceți-vă, spuse ea doctorului.
— Dar dumneata?
— O, eu nu îndrăznesc, mi-a interzis să vă chem, apoi, după cum spuneți, eu însumi sunt agitată, indispusă, astfel că voi da o raită prin grădină ca să mă liniștesc.
Doctorul strânse mâna Valentinei și, în timp ce urca la bunica ei, fata coborî pe peron.
Nu-i nevoie să spunem care anume parte din grădină era promenada favorită a Valentinei. După ce făcea două-trei ocoluri în jurul casei, după ce culegea un trandafir pentru a și-l pune la centură sau în păr, ea se afunda sub aleea posomorâtă care ducea la bancă, apoi de la bancă se îndrepta spre grilaj.
De data aceasta Valentine făcu, potrivit obiceiului, două-trei ocoluri printre flori, dar fără să culeagă vreuna: doliul inimii sale, care nu avusese încă timpul să se întindă, respingea simpla găteală, apoi se întreptă spre alee. Pe măsură ce înainta, i se părea că aude un glas

rostindu-i numele. Se opri uimită.

Atunci glasul ajunsese mai lămurit la urechea ei și recunoscuse vocea lui Maximilien.

XXXVI FĂGĂDUIALA

Era, într-adevăr, Morrel care, din ajun, nu mai trăia. Cu instinctul amănunților și mamelor, el ghicise că, în urma sosirii doamnei de Saint-Méran și a morții marchizului, se va petrece la Villefort ceva în legătură cu dragostea lui pentru Valentine.

Precum se va vedea, presimțirile se realizaseră, și nu o simplă neliniște îl călăuzea acum, așa de înspăimântat și de tremurând, la grilajul cu castani.

Valentine nu era însă înștiințată că Morrel o așteaptă, nu era ora când el venea de obicei; un simplu hazard sau, dacă vreți, o fericită simpatie o duse în grădină. Când ea se arătă, Morrel o strigă. Valentine alergă la grilaj.

— Dumneata la ora asta? spuse ea.

— Da, biata mea prietenă, răspunse Morrel, am venit să aflu și să aduc vești rele.

— Așadar, aceasta este casa nenorocirii? exclamă Valentine.

Vorbește, Maximilien. Dar și așa cupa durerilor s-a umplut.

— Draga mea Valentine, spuse Morrel încercând să-și înfrâneze emoția pentru a vorbi calm, ascultă-mă, te rog, căci tot ce îți voi spune este solemn. Când și-au propus ai dumitale să te mărite?

— Uite, spuse la rândul ei Valentine, nu vreau să-ți ascund nimic, Maximilien. Azi-dimineață s-a vorbit despre căsătoria mea, iar bunica pe care contasem ca pe un sprijin sigur, nu numai că s-a declarat pentru căsătoria aceasta, dar o dorește așa de mult încât numai lipsa domnului d'Épinay o întârzie, iar a doua zi după sosirea lui contractul va fi semnat.

Un oftat greu ieși din pieptul tânărului care o privi îndelung și trist.

— Oh, spuse el în șoaptă, e groaznic să auzi pe femeia pe care o iubești spunând cu liniște: „Momentul chinului tău e fixat: peste câteva ore va avea loc; dar nu are a face, așa trebuie să se întâmple, iar eu nu voi formula nici o împotrivire”. Ei bine, de vreme ce spui că nu se mai așteaptă decât sosirea domnului d'Épinay pentru semnarea contractului, de vreme ce îi vei aparține a doua zi după venirea lui, află că mâine vei fi dată domnului d'Épinay, căci el a sosit în dimineața asta la Paris.

Valentine scoase un strigăt.

— Mă găseam la contele de Monte-Cristo acum o oră, spuse Morrel. Discutam despre durerea din casa dumitale, eu despre durerea dumitale, când deodată o trăsură se aude în curte. Ascultă. Nu credeam până atunci în presimțiri, Valentine, acum însă sunt nevoit să cred. Auzind huruitul trăsurii, m-a cuprins un fior, curând apoi am auzit pași pe scară. Pașii răsunători ai comandorului nu l-au înspăimântat pe Don Juan mai mult decât m-au înspăimântat pe mine pașii aceștia. În sfârșit se deschide ușa, Albert de Morcerf intră cel dintâi, începeam să mă îndoiesc

de mine, eram gata să cred că m-am înșelat, când dinapoia lui înainteză alt tânăr și contele exclamă: „A, domnul baron Franz d'Épinay!” Am făcut apel la toate puterile mele și la tot curajul ca să mă stăpânesc. Poate m-am îngălbenit, poate am tremurat; cu siguranță însă că am rămas cu zâmbetul pe buze. Dar, peste cinci minute, am ieșit fără să fi auzit un cuvânt din ce s-a spus în aste cinci minute; eram zdrobit.

— Bietul Maximilien! murmură Valentine.

— Iată-mă, Valentine. Haide, răspunde-mi ca unui om căruia răspunsul dumitale îi va da moartea sau viața. Ce ai de gând să faci?

Valentine coborî capul; era copleșită.

— Ascultă, spuse Morrel, nu te gândești pentru prima oară la situația în care ne găsim; e gravă, e apăsătoare, supremă. Nu cred că e momentul să ne lăsăm în voia unei dureri sterpe; aceasta este bine pentru cei care vor să sufere în voie și să-și bea lacrimile în tihnă. Există astfel de oameni și Dumnezeu va ține seamă desigur, în cer, de resemnarea lor pe pământ. Dar cine simte într-însul voința de luptă nu pierde un timp prețios și înapoiază imediat soartei lovitura pe care a primit-o. Valentine, vrei să lupți împotriva soartei rele? Spune-mi, căci pentru aceasta am venit.

Valentine tresări și îl privi pe Morrel cu ochi înfricoșați. Gândul de a rezista părintelui, bunicii întregii familii, în sfârșit, nu-i venise în minte.

— Ce spui, Maximilien? întrebă Valentine, și ce înțelegi tu prin luptă? O, e un sacrilegiu! Cum, să lupt împotriva ordinului părintelui meu, împotriva dorinței bunicii mele care trage să moară? Cu neputință.

Morrel făcu o mișcare.

— Ești o inimă prea nobilă ca să nu mă înțelegi, și mă înțelegi așa de bine, dragul meu Maximilien, încât te văd redus la tăcere. Să lupt eu? Ferească Dumnezeu! Nu, nu, îmi păstrez toată forța ca să lupt împotriva mea și să-mi beau lacrimile, după cum spui. Dar să-l mâhnesc pe părintele meu, să tulbur ultimele momente ale bunicii mele — niciodată.

— Ai dreptate, glăsui calm Morrel.

— Cu ce ton îmi spui acestea! exclamă Valentine jignită.

— Îți spun ca un bărbat care te admiră, domnișoară, reluă Maximilien

— Domnișoară? exclamă Valentine. Domnișoară? O, egoistul! Mă vede în culmea deznădejzii și se preface că nu mă înțelege...

— Te înșeli și dimpotrivă te înțeleg perfect; nu vrei să-l contrariezi pe domnul de Villefort, nu vrei să nu o ascuți pe marchiză și mâine vei semna contractul care te va lega de soțul dumitale.

— Dar, Dumnezeule, pot să fac altfel?

— Nu trebuie să mă întrebi pe mine, domnișoară, căci cu sunt un rău judecător în cauza aceasta, iar egoismul mă va orbi, răspunse Morrel a cărui voce înăbușită și ai cărui pumni strânși trădau exasperarea crescândă.

— Dar ce mi-ai fi propus, Morrel, dacă eram dispusă să accept propunerea dumitale? Haide, răspunde-mi. Nu e locul să-mi spui că fac rău, ci trebuie să-mi dai un sfat.

— Mă întrebi serios, Valentine, și vrei să-ți dau sfatul?

— Desigur, dragul meu Maximilien, căci dacă este bun, îl voi urma, știi bine că eu sunt devotată simțămintelor dumitale.

— Valentine, spuse Morrel izbutind să înlătore o scândură care era desprinsă de mai înainte, dă-mi mâna în semn că-mi ierți mânia, uite, mi-e capul tulburat și, de un ceas întreg, cele mai nesăbuite idei au trecut, rând pe rând, prin mintea mea. O, în cazul când îmi vei refuza sfatul...

— Să aud sfatul.

— Uite-l, Valentine.

Fata înălță ochii la cer și scoase un oftat.

— Sunt liber, reluă Maximilien, sunt îndeajuns de bogat pentru noi amândoi, îți jur că vei fi soția mea mai înainte ca buzele mele să-ți fi sărutat fruntea.

— Mă înfiori, glăsui fata.

— Ascultă-mă, continuă Morrel; te duc la sora mea care e vrednică să fie și sora dumitale; ne vom imbarca pentru Alger, pentru Anglia sau pentru America, dacă nu preferi să ne retragem în vreo provincie unde vom aștepta, pentru a reveni la Paris, ca prietenii noștri să înfrângă rezistența familiei dumitale.

Valentine clătină din cap.

— Mă așteptam la asta, Maximilien, spuse ea, e un sfat de om nechibzuit și aș fi mai nechibzuită decât dumneata dacă nu te-aș opri îndată cu un singur cuvânt: imposibil, Morrel, imposibil.

— Te vei supune soartei așa cum ea îți dictează fără să încerci măcar s-o combați? întrebă Morrel întunecat.

— Da, chiar de-ar fi să mor.

— Valentine, reluă Maximilien, îți voi repeta încă o dată că ai dreptate. Într-adevăr, eu sunt un nebun, iar dumneata îmi dovedești că pasiunea orbește cele mai echilibrate minți. Îți mulțumesc deci dumitale care judeci fără pasiune. Fie, ne-am înțeleș; mâine vei fi neapărat a domnului Franz d'Épinay, nu prin formalitatea de teatru născocită pentru a rezolva comediile, și care se numește semnarea contractului, ci prin propria dumitale voință.

— Încă o dată mă împingi la disperare, Maximilien, spuse Valentine; încă o dată răsucești pumnalul în rană. Ce ai face dacă sora dumitale ar asculta un sfat ca acela pe care mi-l dai?

— Domnișoară, glăsui Morrel cu un zâmbet amar, eu sunt un egoist, mi-ai spus, și în calitatea mea de cgosit nu mă gândesc la ce ar face alții în locul meu, ci la ce îmi propun să fac eu. Îmi închipui că te cunosc de un an, că am pus din ziua în care te-am cunoscut toate șansele fericirii mele pe iubirea aceasta, că a venit o zi când mi-ai spus că mă iubești; că, din ziua aceea, am pus toate șansele mele de viitor pe ființa dumitale; erai viața mea. Acum nu mă mai gândesc la nimic, îmi spun numai că șansele s-au schimbat, că am crezut că voi câștiga cerul și că l-am pierdut. Se întâmplă în fiecare zi ca un jucător să piardă nu numai ce are, dar și ce n-are.

Morrel rosti cuvintele de mai sus cu liniște perfectă. Valentine îl privi o clipă cu ochi mari, scrutători, încercând să nu-i lase pe ai lui Morrel să pătrundă până în inima ei zbuciumată.

— Dar ce ai de gând să faci? întrebă Valentine.

— Voi avea onoarea să-ți spun adio, domnișoară, luând ca martor pe

Dumnezeu care îmi aude vorbele și citește în adâncul inimii mele că îți doresc o viață îndeajuns de calmă, de fericită și de plină, pentru ca într-însa să nu mai fie loc pentru amintirea mea.

— O! murmură Valentine.

— Adio, Valentine, adio! spuse Morrel înclinându-se.

— Unde te duci? strigă, întinzând mâna prin grilaj și apucându-l pe Maximilien de haină, înțelegând din agitația ei interioară că liniștea iubitului nu putea fi reală. Unde te duci?

— Voi căuta să nu aduc o tulburare nouă în familia dumitale și să dau un exemplu pe care vor putea să-l urmeze toți bărbații cinstiți și devotați, în situația mea.

— Maximilien, spune-mi, înainte de a mă părăsi, ce ai de gând să faci?

Tânărul zâmbi cu tristețe.

— O, vobește, vorbește, te rog! stăruie Valentine.

— Valentine, ți-ai schimbat hotărârea?

— Nefericitele, știi bine că nu se poate schimba! exclamă fata.

— Atunci adio, Valentine!

Valentine zgâlțâi grilajul cu o putere de care n-ai fi socotit-o în stare, iar pentru că Morrel se depărta, ea își trecu mâinile prin grilaj și le împreună:

— Ce ai de gând să faci? Vreau să știu. Unde te duci? exclamă ea.

— O, fii liniștită, spuse Maximilien, oprindu-se la trei pași de poartă, nu mă gândesc să fac pe altcineva responsabil de vitregiile soartei mele. Altul te va amenința poate că se va duce la domnul Franz, că-l va provoca și se va bate cu el, fapta aceasta ar fi nesăbuită. Ce vină are domnul Franz? El m-a văzut azi-dimineață pentru întâia oară și a uitat, desigur, că m-a văzut; nici nu știa măcar că exist atunci când înțelegerile stabilite între familiile voastre au hotărât să vă aparțină. N-am deci nimic cu domnul Franz și îți jur că nu-i voi purta ciudă.

— Dar cui? Mie?

— Dumitale, Valentine? O, ferească-mă Dumnezeu! Femeia e sacră. Femeia pe care o iubim e sfântă!

— Atunci dumitale, nefericitele?

— Vinovatul sunt eu, nu-i așa? întrebă Morrel.

— Maximilien, spuse Valentine, Maximilien, vino încoa, vreau!

Maximilien se apropie din nou, cu zâmbetul lui blând, și, dacă n-ar fi fost palid, puteai crede că e în dispoziții obișnuite.

— Ascultă-mă, scumpa, adorata mea Valentine, spuse el cu glasul melodios și grav. Oameni ca noi care n-au plăsmuit niciodată un gând de care să roșească în fața lumii, în fața părinților și-n fața lui Dumnezeu, oameni ca noi pot să citească unul în inima celuilalt ca într-o carte deschisă. Eu n-am făcut niciodată romane, nu sunt erou melancolic, nu pozez nici în Manfred, nici în Antony, dar, fără cuvinte, fără proteste, fără jurăminte, mi-am pus viața în dumneata, îmi lipsești și ai dreptate că procedezi astfel. Mi-am pus viața în dumneata. Ți-am spus și îți repet, cu toate acestea îmi lipsești și viața mea e pierdută. Din clipa în care te depărtezi de mine, rămân singur pe lume. Sora mea e fericită lângă soțul ei. Soțul ei nu e decât cumnatul-meu, adică un om pe care numai

convențiunile sociale îl leagă de mine, nimeni n-are deci nevoie pe pământ de existența mea devenită inutilă. Iată ce voi face: voi aștepta până în ultima clipă să te măriți, căci nu vreau să pierd umbra uneia din acele șanse neașteptate pe care hazardul ni le rezervă din când în când, căci în definitiv s-ar putea ca între timp domnul Franz d'Épinay să moară. S-ar putea ca, în momentul când vă veți apropia de altar, trăsnetul să cadă asupra altarului; totul îi pare cu puțință condamnatului la moarte, și pentru el miracolele intră în categoria posibilităților de îndată ce e vorba de mântuirea vieții. Voi aștepta deci până în ultimul moment, iar când nenorocirea mea va fi sigură, fără remediu, fără speranță, voi scrie o scrisoare confidențială cumnatului meu și una prefectului poliției, comunicându-le intenția mea, iar la colțul unei păduri, pe panta vreunui șanț, pe malul vreunui râu, îmi voi zbura creierii; hotărârea aceasta e tot așa de adevărată după cum e adevărat că sunt fiul celui mai cinstit om care a trăit vreodată în Franța.

Un tremur convulsiv scutură membrele Valentinei, lăsă poarta pe care o ținea cu mâinile, brațele îi recăzură de-a lungul corpului și două lacrimi mari se rostogoliră pe obraji ei.

Tânărul rămase în fața ei, sumbru și hotărât.

— O, fie-ți milă! Fie-ți milă! Vei trăi, nu-i așa? spuse ea.

— Nu, pe cuvântul meu de cinste! glăsui Maximilien, dar ce-ți pasă dumitale? Îți vei fi făcut datoria și conștiința dumitale va fi împăcată.

Valentine căzu în genunchi, apăsându-și inima care se spărgea.

— Maximilien, spuse ea, Maximilien, dragul meu, fratele meu pe pământ, adevăratul meu soț în cer, te rog fă ca mine, trăiește cu suferința: într-o zi poate ne vom uni.

— Adio, Valentine! repetă Morrel.

— Dumnezeule! spuse Valentine înălțându-și mâinile la cer cu o expresie sublimă, tu vezi, am făcut tot ce am putut ca să rămân o fiică ascultătoare: m-am rugat, am implorat, el nu mi-a ascultat nici rugile, nici implorările, nici lacrimile. Ei bine, continuă ea, ștergându-și lacrimile și recăpătându-și tăria, nu vreau să mor de remușcări, vreau să mor de rușine. Maximilien, vei trăi și nu vei fi a altuia decât a dumitale. La ce ceas? În ce moment? Vrei numaidecât? Vorbește, poruncește, sunt gata!

Morrel care se depărtase din nou câțiva pași, revenise din nou și, palid de bucurie, cu inima bătând cumplit, întinse printre zăbrele mâinile Valentinei.

— Valentine, spuse el, draga mea, nu îmi vorbi astfel, prefer să mă lași să mor. De ce să te am grație violenței, dacă mă iubești așa cum te iubesc eu? Mă silești să trăiesc din omenie numai? În cazul acesta prefer să mor.

— La urma urmei, murmură Valentine, cine mă iubește pe lume? Cine m-a mângâiat pentru toate durerile mele? Ei! Pe cine se întemeiază speranțele mele, asupra cui se oprește privirea mea rătăcită, pe cine se odihnește inima mea sângerândă? Pe el, numai pe el. Ei bine, ai dreptate și tu; Maximilien, te voi urma, voi părăsi casa părintească, voi părăsi totul. O, ingrată ce sunt! exclamă Valentine hohotind. Totul? Îl uitam până și pe bunul meu bunic.

— Nu, spuse Maximilien, nu-l vei părăsi. Spui că domnul Noirtier

mi-a arătat simpatie; ei bine, înainte de a fugi ai să-i spui totul, ai să-ți faci din consimțirea lui o *egidă* în fața lui Dumnezeu; apoi, de îndată ce ne vom căsători, el va veni cu noi: în loc de un copil va avea doi. Mi-ai spus cum îți vorbea și cum îi răspundeai, am să învăț repede limbajul mișcător al semnelor, Valentine. O, îți jur, în locul deznădejzii care ne așteaptă, eu îți făgăduiesc fericirea!

— Privește, Maximilien, privește ce mare e puterea ta asupra mea, aproape că mă faci să cred în ce-mi spui și cu toate acestea cuvintele tale sunt nechibzuite, căci tatăl meu va blestema, eu îi cunosc inima neînduplecată, și nu mă va ierta. De aceea, ascultă-mă Maximilien; dacă printr-un artificiu, prin rugăciuni, prin vreun accident — cine știe —, dacă, în sfârșit, prin vreun mijloc oarecare am să pot întârzia căsătoria, ai să aștepti nu-i așa?

— Da, îți jur, după cum dumneata îmi juri că această căsătorie groaznică nu se va face niciodată și că dacă vrei fi târâtă în fața magistratului, în fața preotului vei spune nu.

— Îți jur, Maximilien, pe ce am mai scump pe lume: pe mama mea.

— Atunci să așteptăm, spuse Morrel.

— Da, să așteptăm, glăsui Valentine respirând la auzul acestui cuvânt, sunt atâtea lucruri care pot să salveze pe niște nefericiți ca noi.

— Mă încred în dumneata, Valentine, spuse Morrel, tot ce vei face va fi bine făcut, dacă însă se va trece peste rugăciunile dumitale, dacă părintele dumitale, dacă doamna de Saint-Méran cer ca domnul d'Épinay să fie chemat mâine pentru a semna contractul...

— Atunci ai cuvântul meu, Morrel.

— În loc să semnezi...

— Vin la dumneata și fugim, dar până atunci să nu-l supărăm pe Dumnezeu, Morrel, să nu ne vedem; dacă ne-ar surprinde cineva, dacă s-ar ști în ce fel ne vedem, n-am mai avea nici o scăpare.

— Ai dreptate, Valentine, dar cum să aflu...

— Prin domnul Deschamps, notarul.

— Îl cunosc.

— Și prin mine. Îți voi scrie, te rog să crezi. Oh, căsătoria aceasta, Maximilien, mi-este tot așa de odioasă ca și dumitale!

— Bine, îți mulțumesc, Valentine a mea adorată, glăsui Morrel.

Așadar, ne-am înțeles. De îndată ce știu ora, alerg aici, sări peste zid în brațele mele: lucrul îți va fi ușor, o trăsură te va aștepta la poartă, urci cu mine, te duc la sora mea, acolo, necunoscuți dacă vrei, dând totul pe față dacă dorești, vom avea conștiința tăriei și a voinței noastre și nu ne vom lăsa gătuiți ca mielul care nu se apără decât cu suspinele sale.

— Bine, spuse Valentine; la rândul meu îți voi spune: Maximilien, ce faci va fi bine făcut!

— O!

— Ei, ești mulțumit de femeia dumitale? Întrebă fata cu tristețe.

— Valentine a mea adorată, a spune da este prea puțin...

— Cu toate acestea, spune-mi.

Valentine se apropiase, sau mai bine-zis își apropiase buzele de grilaj, și cuvintele ei se furișau, o dată cu respirația-i parfumată, până la buzele lui Morrel care își lipea gura de partea cealaltă a îngrădirii reci,

neînduplecate.

— La revedere, spuse Valentine, smulgându-se din fericirea ce gusta, la revedere.

— O să am o scrisoare de la dumneata?

— Da.

— Îți mulțumesc, femeie adorată, la revedere.

Susurul unei sărutări nevinovate și pierdute răsună, și Valentine fugi pe sub tei.

Morrel ascultă ultimele fremătări ale rochiei care atingea bolta, ultimele zgomote ale pașilor ei sub care scârțâia nisipul, își ridică ochii la cer cu un zâmbet de nedescris pentru a mulțumi cerului că îngăduie să fie iubit astfel, și dispăru și el.

Tănărul se înapoie acasă și așteaptă toată seara și întreaga zi următoare fără să primească ceva. În sfârșit, abia a treia zi pe la zece dimineața, pe când se îndrepta spre domnul Deschamps, notarul, primi prin poștă un bilețel pe care îl recunoscuse, măcar că nu văzuse niciodată scrisul Valentinei.

Bilețelul avea următorul cuprins:

„Lacrimile, implorările, rugămintele n-au avut nici un efect. Ieri, timp de două ceasuri, am fost la biserica Saint-Philippe du Roule și m-am rugat lui Dumnezeu din tot sufletul. Dumnezeu este nesimțitor ca oamenii, astfel că semnarea contractului e fixată pentru astă-seară la nouă.

Nu am decât un cuvânt, așa cum nu am decât o inimă, Morrel, și cuvântul acesta îți este dat: inima îți aparține.

Așadar, astă-seară la nouă fără un sfert la grilaj.

Soția ta,

Valentine de Villefort

P.S. Biata mea bunică se simte din ce în ce mai rău; ieri exaltarea ei a devenit delir; astăzi delirul ei este aproape nebunie.

Mă vei iubi, Morrel, nu-i așa, îndeajuns ca să pot uita că am părăsit-o în starea aceasta?

Cred că bunicului Noirtier i se ascunde că semnarea contractului urmează să aibă loc astă-seară."

Morrel nu se mărgini la informațiile date de Valentine; se duse la notar, care îi confirmă știrea că semnarea contractului era fixată pentru orele nouă scara.

Trecu apoi pe la Monte-Cristo, aici află și mai mult: Franz venise să-i anunțe solemnitatea, la rândul ei doamna de Villefort scrisese contelui, rugându-l s-o scuze că nu-l invită. Dar moartea domnului de Saint-Méran și starea văduvei lui aruncau asupra reuniunii un val de tristețe cu care ea nu voia să întunece fruntea contelui căruia îi dorea toate fericirile.

Franz fusese în ajun prezentat doamnei de Saint-Méran, care părăsise patul pentru această prezentare, dar care imediat se urcase din nou.

Morrel — lucrul este firesc — se afla într-o stare de agitație care nu

putea să scape unui ochi pătrunzător ca acela al contelui; de aceea Monte-Cristo se arată mai afectuos decât oricând; așa de afectuos încât, în două sau trei rânduri, Morrel fu pe punctul de a-i spune totul. Își aminti însă de făgăduiala categorică făcută Valentinei, astfel că secretul său rămase în adâncul inimii.

Tânărul reciti de douăzeci de ori, în timpul zilei, scrisoarea Valentinei.

Ea îi scria pentru întâia oară — dar în ce împrejurare? Ori de câte ori recitea scrisoarea, Maximilien își repeta jurământul de a o face pe Valentine fericită. Într-adevăr, câtă autoritate nu are fata care ia o hotărâre așa de curajoasă? Ea e totodată regina și femeia, și nu-i de ajuns un suflet pentru a-i mulțumi și-a o iubi.

Morrel se gândea cu o tulburare de negrăit la momentul în care Valentine va sosi spunând:

— Iată-mă, Maximilien, ia-mă!

El organizase în toate amănuntele fuga, două scări fuseseră tănuite în lucerna curții, o cabrioletă, pe care urma s-o conducă Maximilien în persoană, aștepta; nici un servitor, nici o lumină.

La răspântia primei străzi vor aprinde lanterne, căci nu trebuiau să cadă dintr-un exces de precauții în mâinile poliției.

Din timp în timp Morrel se simțea străbătut de fiori, se gândea la momentul în care de pe înălțimea zidului, va ajuta la coborârea Valentinei și când o va simți tremurândă în voia brațelor sale pe aceea căreia nu-i strânsese niciodată decât mâna, și căreia nu-i sărutase decât vârful degetelor.

Dar când veni după-amiaza, când Morrel simți apropiindu-se ora, încercă nevoia de a fi singur. Sângele îi clocotea, întrebări simple, sau numai glasul unui prieten l-ar fi iritat. Se zăvorî în cameră încercând să citească, dar privirea lunecă peste pagini fără să înțeleagă ceva și, în cele din urmă, zvârli cartea revenind pentru a doua oară la planul său, la scările sale și la terenul său.

În sfârșit se apropie ora.

Niciodată îndrăgostitul n-a lăsat orologiul să-și urmeze în tihnă drumul. Morrel îl chinui atâta pe al său încât, până la urmă, el arată orele opt și jumătate la șase. Își spuse atunci că era timp să plece, că ora nouă era, într-adevăr, ora semnării contractului, dar că, după toate probabilitățile, Valentine nu va aștepta inutila semnătură, în consecință Morrel, după ce plecă din strada Meslay la opt și jumătate după pendula sa, intră în terenul îngrădit în momentul când orele opt sunară la Saint-Philippe du Roule.

Calul și cabrioleta fură tănuite dinapoia unei cocioabe ruinate în care Morrel se ascundea de obicei.

Puțin câte puțin ziua asfinți și frunzișul grădinii se grămădi în stușiurile mari de un negru-opac.

Atunci Morrel ieși din ascunzătoare și se duse să privească, prin gura porții, cu inima zbuciumată: nu era încă nimeni.

Sunară orele opt și jumătate.

O jumătate de oră trecu în așteptare. Morrel se plimba în lung și în lat; apoi, la intervale tot mai apropiate, venea să iscodească printre

scânduri. Grădina se posomora tot mai mult; dar, căuta zadarnic în întuneric rochia albă, asculta zadarnic zgomotul pașilor.

Casa care se zărea prin frunziș rămânea posomorâtă, neprezentând nici unul din caracterele unei case ce se deschide pentru un eveniment așa de important cum e acela al semnării contractului de căsătorie.

Morrel își consultă ceasornicul care sună nouă și trei sferturi, dar aproape imediat glasul orologiului, auzit până atunci în două sau trei rânduri, rectifică eroarea ceasornicului sunând nouă și jumătate.

Trecuse o jumătate de ceas de așteptare peste ora stabilită de Valentine; ca spusese orele nouă, și chiar mai devreme.

A fost momentul cel mai cumplit pentru inima tânărului, peste care fiecă secundă cădea ca un ciocan de plumb.

Foșnetul cel mai slab al frunzișului, strigătul cel mai neînsemnat al vântului îi încordau urechea și îi îmbrobodeau fruntea cu sudoare; atunci, înfiorat, el proptea scara și, ca să nu piardă timp, așeza piciorul pe prima treaptă.

În alternativele de teamă și speranță, în dilatările și încleștările de inimă, sună la biserică orele zece.

— O, e cu neputință — murmură Maximilien — ca semnarea unui contract să dureze așa de mult, afară numai dacă nu se întâmplă evenimente neprevăzute. Am cântărit toate șansele, am calculat timpul cât durează toate formalitățile. S-a întâmplat ceva.

Și atunci se plimba agitat pe dinaintea grilajului, sau se înapoia și își rezema fruntea încinsă pe fierul înghețat. Valentine a leșinat poate după contract, sau a fost împiedicată să fugă. Acestea erau singurele două ipoteze la care tânărul putea să se oprească, ambele deznădăjduitoare.

Se opri la presupunerea că, în chiar timpul fugii, Valentine a fost părăsită de puteri și că a căzut leșinată la jumătatea vreunei alei.

— O, dacă e așa, exclamă el, repezindu-se sus pe scară, am s-o pierd și va fi din vina mea.

Demonul care îi șoptise gândul nu-l mai părăsi și îi vâjâi la ureche cu stăruința datorită căreia anumite îndoieli devin, după o clipă, prin tăria judecății, convingeri. Ochii lui, care căutau să străpungă întunericul tot mai mare, vedeau parcă, pe alea posomorâtă, un obiect ce zăcea; Morrel se încumetă chiar să strige și avu impresia că vântul aduce până la el o tânguire nearticulată.

În sfârșit, sunase jumătatea de oră; cu neputință să se mai stăpânească; totul era posibil; tâmplele lui Maximilien zvâcneau cu putere, pe dinaintea ochilor lui treceau nori; încălecă zidul și sări.

Se afla la Villefort, pătrunsese prin escaladare; se gândi la urmările pe care putea să le aibă o atare faptă, dar nu venise aici ca să dea înapoi.

Cât ai clipi fu la capătul stufișului. Din locul unde ajunsese se vedea casa.

Atunci Morrel se încredință de un lucru pe care îl mai bănuise când a încercat să-și strecoare privirea printre arbori: că, în loc de luminile pe care își închipuia că le va vedea strălucind la fiecă fereastră, așa cum e firesc în zilele de ceremonie, nu văzu decât forma cenușie, voalată și mai mult de o mare perdeă de umbră pe care un nor imens, împrăștiat peste

lună, o proiecta.

O lumină alerga din când în când, năucă, trecând pe dinaintea celor trei ferestre de la primul etaj. Ferestrele erau acelea ale apartamentului doamnei de Saint-Méran.

O altă lumină rămânea nemișcată dinapoia perdelelor roșii. Perdelele se aflau la camera de culcare a doamnei de Villefort.

Morrel ghici totul. De atâtea ori, urmărind-o pe Valentine cu gândul, la ori ce oră din zi, de atâtea ori își întruchipase planul casei încât, fără a o fi văzut vreodată, o cunoștea.

Tânărul fu și mai înspăimântat de întuneric și de tăcere decât îl înspăimântase absența Valentinei.

Zăpăcit, nebun de durere, hotărât să înfrunte orice pentru a o revedea pe Valentine și să se convingă de nenorocirea pe care o presimțea, indiferent care, Morrel se pregătea să străbată cât mai grabnic grădina, când sunetul unui glas destul de depărtat, dar pe care vântul i-l aducea, ajunse până la el.

Făcu un pas înapoi; se afundă complet în frunziș și rămase nemișcat, mut, îngropat în întuneric.

Hotărârea lui era luată: dacă Valentine era singură, îi va da de veste printr-un cuvânt; dacă era însoțită, o va vedea cel puțin și se va încredința că nu i s-a întâmplat nici o nenorocire; dacă erau niscai străini, va prinde câteva cuvinte din conversația lor și va izbuti să înțeleagă misterul.

Luna ieși atunci din norul care o tănuia și, în ușa peronului, Morrel îl văzu pe Villefort urmat de un om în negru. Coborâră treptele și înaintară spre stufișuri. Nu făcuseră nici patru pași, când Morrel recunoscu în omul îmbrăcat în negru pe doctorul d'Avrigny.

Văzându-l venind spre el, tânărul se trase mașinal înapoi până când întâlni trunchiul unui sicomor care forma centrul stufișului; aici fu nevoit să se oprească.

În curând nisipul nu mai scârțâi sub pașii celor doi drumeți.

— O, dragă doctore, spuse procurorul regal, cerul se declară hotărât în contra casei noastre. Ce moarte oribilă! Ce lovitură de trăsnet! Nu încerca să mă consolezi; rana e prea vie și prea adâncă. A murit! A murit!

O sudoare rece îngheță fruntea tânărului și îi făcu dinții să clănțănească. Cine murise în casa pe care însuși Villefort o numea blestemată?

— Dragă domnule de Villefort, răspunse medicul cu un accent care spori înfricoșarea tânărului, nu te-am adus aici să te consolez, ci dimpotrivă.

— Ce vrei să spui? întrebă procurorul regal înspăimântat.

— Că, dincolo de nenorocirea care ți s-a întâmplat, este încă una mai mare poate.

— Dumnezeule, dar ce îmi mai spui? murmură Villefort împreunându-și mâinile.

— Suntem absolut singuri, prietene?

— Da, absolut singuri. Dar ce înseamnă toate aceste precauțiuni?

— Înseamnă că am a-ți face o destăinuire penibilă, spuse doctorul; să ne așezăm.

Villefort mai mult căzu decât se așeză pe-o bancă. Doctorul rămase

în picioare în fața lui, cu o mână pe umăr. Înghețat de spaimă, Morrel își ținea fruntea cu o mână, în timp ce cu cealaltă își apăsa inima, temându-se să nu se audă bătăile ei.

— A murit! A murit! repeta el în gând cu glasul inimii.

Și simțea că își dă sfârșitul.

— Vorbește, doctore, te ascult, spuse Villefort; lovește, sunt pregătit pentru toate.

— Doamna de Saint-Méran era desigur înaintată în vârstă, însă se bucura de o sănătate excelentă.

Morrel respiră pentru prima oară după zece minute.

— Mâhnirea a ucis-o, spuse Villefort; da, doctore, mâhnirea. Deprinderea de a trăi timp de patruzeci de ani lângă marchiz...

— Nu mâhnirea, dragă Villefort, glăsu doctorul. Mâhnirea poate să ucidă, deși cazurile sunt rare, dar ea nu ucide într-o zi, nu ucide într-un ceas, nu ucide în zece minute.

Villefort nu răspunse nimic; își înălță doar capul pe care îl ținuse până atunci plecat și se uită la doctor cu ochi înspăimântați.

— Ai stat lângă ea în timpul agoniei? întrebă domnul d'Avrigny.

— Fără îndoială, răspunse procurorul regal, mi-ai șoptit să nu mă depărtez.

— Ai remarcat simptomele răului din a cărui cauză doamna de Saint-Méran a sucombat?

— Desigur, doamna de Saint-Méran a avut trei atacuri succesive, la câteva minute unul de altul, de fiecare dată mai apropiate și mai grave. Când dumneata ai sosit, doamna de Saint-Méran găfii de câteva minute; a avut atunci o criză pe care eu am socotit-o un simplu atac de nervi, dar n-am început să mă înfricoșez cu adevărat decât când o văzui ridicându-se în pat, cu brațele ei și cu gâtul întinse. Atunci, din figura dumitale, am înțeles că situația era mai gravă decât îmi închipuiam. După trecerea crizei am căutat ochii dumitale, dar nu i-am întâlnit. Țineai pulsul, îi numărai bătăile și a doua criză a fost mai grozavă decât întâia. Aceleași mișcări nervoase se repetară, gura se strâmbă și deveni vânătă. Ea a treia își dădu sufletul. Încă de la sfârșitul primei crize eu recunoscusem tetanosul, dumneata mi-ai confirmat părerea.

— Da, în fața lumii, glăsu doctorul, dar acum suntem singuri.

— Doamne, ce vrei să-mi spui?

— Că simptomele tetanosului și ale otrăvirii cu materii vegetale sunt absolut la fel.

Domnul de Villefort sări în picioare, apoi, după o clipă de nemișcare și de tăcere, căzu iarăși pe bancă.

— Doctore, îți dai seama ce-mi spui?

Morrel nu știa dacă visează sau dacă este treaz.

— Ascultă, glăsu doctorul, cunosc importanța declarației mele și caracterul omului căruia i-o fac.

— Te adresezi magistratului sau prietenului? întrebă Villefort.

— Prietenului, numai prietenului în momentul acesta; raporturile între simptomele tetanosului și simptomele otrăvirii cu substanțe vegetale sunt așa de identice, încât dacă ar trebui să iscălesc ce-ți spun, îți declar că aș ezita. De aceea, îți repet, nu mă adresez magistratului, ci

prietenului. Ei bine, prietenului îi spun: în cele trei sferturi de oră cât ea a durat, cu am studiat agonia, convulsiunile, moartea doamnei de Saint-Méran: ei bi-ne, sunt convins nu numai că doamna de Saint-Méran a murit otrăvită, dar voi spune și ce otravă a ucis-o.

— Domnule! Domnule!

— Totul vine în sprijinul spuselor mele: somnolență întreruptă de crize nervoase, supraexcitare a creierului, toropeala centrilor. Doamna de Saint-Méran a sucombat în urma unei doze violente de brucină sau de stricnină care, întâmplător, desigur, sau poate din greșeală, i s-a administrat.

Villefort apucă mâna doctorului.

— O, e cu neputință! spuse el. Dumnezeule, visez! E groaznic să audă cineva pe un om ca dumneata spunând astfel de lucruri. Pentru numele cerului, te implor, dragă doctore, spune-mi că poate te înșeli.

— Nici vorbă că se poate, dar...

— Dar?

— Dar nu cred.

— Doctore, fie-ți, milă de mine, mi se întâmplă de câteva zile atâtea lucruri extraordinare încât mi-e teamă că înnebunesc.

— Altcineva, afară de mine, a mai văzut-o pe doamna de Saint-Méran?

— Nimeni.

— A fost trimisă la farmacie vreo rețetă ce nu mi s-a arătat?

— Nici una.

— Doamna de Saint-Méran avea dușmani?

— Nu știu.

— Avea cineva interes ca ea să moară?

— O, nu! Fiica mea Valentine este singura ei moștenitoare... O, dacă un astfel de gând ar putea să îmi vină, m-aș înjunghia ca să pedepsesc inima că a putut adăposti măcar o clipă un astfel de gând.

— Scumpe prietene, exclamă la rândul ei domnul d'Avrigny, mi-este frică de Dumnezeu să acuz pe cineva; eu nu vorbesc decât de un accident, înțelegi, de o eroare. Dar, accident sau eroare, faptul șoptește conștiinței mele și cere conștiinței mele să vorbească tare. Informează-te.

— La cine? Cum? Despre ce?

— Uite: nu cumva Barrois, bătrânul servitor, se va fi înșelat dând doamnei de Saint-Méran vreo doctorie pregătită pentru stăpânul lui? — Pentru tatăl meu?

— Da.

— Dar cum poate să otrăvească pe doamna de Saint-Méran o doctorie pregătită pentru domnul Noirtier?

— Nimic mai simplu: știi că, în anumite boli, otrăvurile devin un remediu, paralizia e una dintre bolile acestea. Acum vreo trei luni, după ce am întrebuințat totul pentru a reda domnului Noirtier mișcarea și cuvântul, m-am hotărât să încerc un ultim mijloc; de trei luni îl tratez cu brucină; astfel, în ultima doctorie pe care am comandat-o pentru el, intrau șase centigrame; șase centigrame lipsite de acțiune asupra organelor

paralizate ale domnului Noirtier, cu care de altminteri el s-a obișnuit în doze succesive, șase centigrame ajung pentru a ucide orice persoană.

— Dragă doctore, nu există nici o comunicație între apartamentul domnului de Noirtier și acela al doamnei de Saint-Méran — și Barrois nu intră niciodată la soacra mea. În sfârșit, îți voi spune, doctore, deși te știu omul cel mai iscusit și în special cel mai conștiincios din lume, deși în orice împrejurare cuvântul dumitale e pentru mine o făclie ce mă călăuzește ca și lumina soarelui — ei bine, în ciuda acestei convingeri am nevoie să mă sprijin pe axioma: *errare humanum est*.

— Ascultă, Villefort, întrebă doctorul, mai există vreun confrate al meu în care să ai tot atâta încredere?

— De ce mă întrebi? Unde vrei să ajungi?

— Cheamă-l și îi voi spune ce am văzut, ce am constatat, vom face autopsia.

— Și veți găsi urmele otrăvii?

— Nu, nu ale otrăvii, n-am spus asta, dar vom constata exasperarea sistemului nervos, vom recunoaște asfixia patentă, incontestabilă, și-ți vom spune: Dragă Villefort, dacă lucrul s-a întâmplat din neglijență, fii cu ochii deschiși asupra servitorilor dumitale; dacă s-a întâmplat din ură, fii cu ochii deschiși asupra dușmanilor.

— O, ce îmi propui, d'Avrigny? răspuse Villefort abătut; din moment ce va mai cunoaște și altcineva secretul, va deveni necesară o anchetă, și o anchetă la mine acasă este cu neputință. Cu toate acestea, continuă procurorul regal, înfrânându-se și privindu-l pe medic cu neliniște, cu toate acestea dacă vrei, dacă pretinzi neapărat, mă supun. În definitiv, poate că sunt dator să dau curs afacerii; caracterul meu mă obligă. Dar, doctore, mă vezi străbătut de tristețe: introduc în casa mea atâta scandal după atâta durere! Oh, nevasta și fiica mea vor muri; iar eu, eu, doctore — știi bine că un om nu ajunge unde mă găsesc eu, un om nu a fost procuror regal timp de 25 de ani fără să-și fi atras nenumărați dușmani; ai mei sunt numeroși. Afacerea aceasta va fi pentru ei un triumf care îi va umple de bucurie, iar pe mine mă va copleși de rușine. Doctore, iartă-mi ideile monde-ne. Dacă ai fi preot, n-aș cuteza să-ți spun; dar dumneata ești om și îi cunoști pe oameni; doctore, doctore, nu mi-ai spus nimic, nu-i așa?

— Dragă domnule de Villefort, răspuse doctorul zdruncinat, prima mea datorie este umanitatea. Aș fi salvat-o pe doamna de Saint-Méran dacă științei i-ar fi fost cu puțință, dar ea a murit, astfel că eu am acum obligații față de cei vii. Să îngropăm în străfundul inimilor noastre teribilul secret. Voi permite, dacă ochii anumitor persoane se deschid, să se pună în seama ignoranței mele tăcerea ce-am păstrat-o. Cu toate acestea, domnule, caută cu stăruință, cercetează, căci lucrul nu se va opri aici... Iar după ce îl vei găsi pe vinovat — dacă îl găsești — îți voi spune: Ești magistrat, fă ce vei vrea!

— Îți mulțumesc, îți mulțumesc, doctore, exclamă Villefort cu o bucurie de negrăit; n-am avut niciodată un mai bun prieten decât ești dumneata.

Și, ca și cum s-ar fi temut ca doctorul d'Avrigny să nu revină asupra concesiei, se sculă și îl luă pe doctor, îndepărtându-se cu el spre casă.

Se depărtară.

Ca și cum ar fi avut nevoie să respire, Morrel își scoase capul din stufiș, iar luna lumină figura lui așa de palidă încât ai fi putut s-o iei drept o fantomă.

— Să mă păzească Dumnezeu de o mai teribilă revelație! glăsui el. Dar, Valentine, Valentine, biata ființă, va rezista ea atâtor dureri?

Rostind cuvintele acestea, el privea rând pe rând fereastra cu perdele roșii și cele trei ferestre cu perdele albe.

Lumina dispăruse aproape complet de la fereastra cu perdele roșii. Fără îndoială, doamna de Villefort stinsese lampa, și numai veioza își trimitea răsfrângerea în geam.

Dimpotrivă, la capătul celălalt al clădirii, văzu deschizându-se una dintre cele trei ferestre cu perdele albe. O lumânare pusă pe cămin zvârli afară câteva raze din lumina ei palidă și o umbră se rezemă o clipă de balcon.

Morrel se înfioră, i se părea că a auzit un hohotit de plâns.

N-ar fi fost de mirare ca făptura aceasta, de obicei așa de curajoasă și de puternică, tulburată și exaltată acum de cele mai puternice pasiuni omenești — dragostea și frica — să se fi zdruncinat până la a suferi halucinații.

Deși, tăinuit cum era, ar fi fost imposibil ca ochii Valentinei să-l distingă, i se păru că se vede chemat de umbra din fereastră; mintea lui tulburată îi spunea, inima lui aprinsă îi repeta. Dubla eroare devenea o realitate irezistibilă și, mânat de unul din acele ciudate elanuri ale tinereții, se năpusti din ascunzătoare; din două sărituri, cu riscul de a fi văzut, cu riscul de a o înfricoșa pe Valentine, cu riscul de a provoca alarma prin vreun strigăt involuntar scăpat fetei, străbătu grădina pe care luna o arăta largă și albă ca un lac, și, ajungând lângă șirul de lădițe de portocali din fața casei, urcă repede treptele peronului și împinse ușa care se deschise fără împotrivire.

Valentine nu îl văzuse; ochii ei ridicați spre cer urmăreau un nor argintiu care luneca pe azur, având forma unei umbre ce se înalță în slavă; spiritul ei poetic și exaltat îi spunea că umbra era sufletul bunicii.

Între timp, Morrel străbătuse anticamera și găsisese rampa scării. Covoarele întinse pe trepte îi înăbușeau pașii; Morrel ajunsese de altminteri la gradul acela de exaltare când nici chiar prezența domnului de Villefort nu l-ar fi înspăimântat. În cazul în care domnul de Villefort se arăta, hotărârea lui era luată: se va apropia de el și va mărturisi totul, rugându-l să scuze și să aprobe dragostea care îl lega de fiica lui, și care o lega pe fiica lui de el. Morrel era nebun.

Din fericire, nu văzu pe nimeni.

Acum îi folosi descrierea interiorului casei, făcută de Valentine; ajunsese fără nici o poticnire în capătul scării și, în momentul în care căuta să se orienteze aici, un hohotit de plâns îi indică drumul ce avea de urmat; se întoarse; printr-o ușă întredeschisă ajungea până la el răsfrângerea unei lumini și sunetul glasului ce gemea.

Deschise ușa și intră.

În fundul unui alcov, sub postavul alb care îi acoperea capul și îi desena forme, zăcea moarta, mai înfricoșătoare în ochii lui Morrel după

aflarea prin hazard a secretului.

Lângă pat, în ghenunchi, cu capul în pernele unui fotoliu larg, Valentine, înfiorată și zguduită de plâns, întindea deasupra capului care nu se vedea mâinile-i împreunate și înțepenite.

Plecuse de la fereastra ce rămăsese deschisă și se ruga cu accente care ar fi mișcat cea mai nesimțitoare inimă. Cuvintele se desprindeau de pe buzele ei, repezi, incoerente, neinteligibile, căci durerea îi slrângea gâtul cu încleștările ei arzânde.

Luna, strecurată prin deschizătura persienelor, înălbea lumina lumânării și colora cu trăsăturile ei funebre tabloul dezolant.

Morrel nu putu să reziste priveliștii, nu era de o pietate exemplară, nu se lăsa lesne impresionat, dar îi era peste putință să suporte în tăcere vederea Valentinei, care suferea, plângea și își frământa brațele. Scoase un oftat, murmură un nume și capul înecat în lacrimi — un cap de Magdalenă de Corregio — se ridică și rămase îndreptat spre el.

Valentine îl văzu, dar nu trădă nici o uimire. Nu mai există emoții intermediare în inima năpădită de o deznădejde supremă.

Morrel întinse prietenei sale mâna. Ca scuză că nu a venit la întâlnire, Valentine îi arată cadavrul ce zăcea sub postavul funebru și începu iar să plângă.

Nici unul, nici altul nu îndrăznea să vorbească în camera aceasta. E-zita fiecare să rupă tăcerea impusă parcă de Moartea ce stătea în vreun colț, cu degetul la buze.

În sfârșit, Valentine cuteză cea dintâi.

— Dragul meu, spuse ea, cum de-ai venit aici? Oh, ți-aș spune: bine ai venit, dacă moartea nu ți-ar fi deschis ușa casei.

— Valentine, glăsui Morrel cu voce tremurândă și cu mâinile împreunate, mă aflu aici de la opt și jumătate; vedeam că nu vii și atunci m-a cuprins neliniștea, am sărit peste zid, am pătruns în grădină; am auzit niște glasuri care discutau în legătură cu fatalul accident...

— Care glasuri? întrebă Valentine.

Morrel se înfioră, căci îi reveni în minte întreaga conversație dintre doctor și domnul de Villefort, și avea impresia că vede prin postav brațele chircite, gâtul înțepenit, buzele vinete.

— Glasurile servitorilor dumitale mi-au destăinuit totul, spuse el.

— Dar venirea dumitale până aici înseamnă pierzania noastră, dragul meu, glăsui Valentine fără spaimă și fără mânie.

— Iartă-mă, răspunse Morrel cu același ton, mă retrag.

— Nu, spuse Valentine, te-ar întâlni cineva, rămâi.

— Dar dacă vine?

Fata clătină din cap.

— Nu va veni nimeni, spuse ea, fii pe pace, iată paznica noastră.

Și arată forma cadavrului, modelată de postav.

— Dar ce e cu d'Épinay? Te implor, spune-mi, reluă Morrel.

— Domnul Franz a venit să semneze contractul în momentul în care biata bunică își dădea ultima suflare.

— Oh! exclamă Morrel cu un simțământ de bucurie egoistă, căci se gândea că moartea bătrânci amâna la infinit căsătoria Valentinei.

— Ceea ce însă îmi mărește durerea, continuă fata ca și cum simță-

mântul lui Morrel ar fi trebuit să-și primească pe loc pedeapsa, e că biata bunică a poruncit, murind, să se termine căsătoria cât mai curând; închi-puindu-și că mă ocrotește, lucra și ea contra mea.

— Ascultă! spuse Morrel.

Tinerii tăcură. Se auzi deschizându-se ușa, parchetul coridorului și treptele scării trosniră sub greutatea unor pași.

— E tata care iese din cabinetul lui, spuse Valentine.

— Și care îl conduce pe doctor, adăugă Morrel.

— De unde știi că e doctorul? întrebă Valentine.

— Îmi închipui, glăsui Morrel.

Valentine se uită la tânăr.

Între timp se auzi închizându-se poarta de la stradă. Domnul de Villefort se duse să învârtească cheia în poarta grădinii, apoi urcă pe scară.

Când ajunse în anticameră se opri un moment ca și cum ezita dacă să intre la el sau în camera doamnei de Saint-Méran. Morrel se trase repede dinapoia unei perdele. Valentine nu făcu o mișcare, o durere supremă părea că o așază deasupra temerilor obișnuite.

— Acum nu mai poți să ieși nici prin poarta grădinii, nici prin aceea de la stradă, spuse Valentine.

Morrel o privi pe fată cu mirare.

— Acum, continuă ea, nu mai e decât o ieșire permisă și sigură: aceea de la apartamentul bunicului meu.

Se ridică.

— Vino, spuse ea.

— Unde? întrebă Maximilien.

— La bunicul meu.

— Eu, la domnul Noirtier?

— Da.

— Te gândești la ce spui, Valentine?

— Mă gândesc, și de mult. Nu-l mai am decât pe prietenul acesta pe lume și avem nevoie amândoi de el... Vino.

— Valentine, ia seama, spuse Morrel șovăind să dea ascultare fetei, ia seama, legătura a căzut de pe ochii mei: venind aici am săvârșit un act de demență, scumpa mea, ți-ai păstrat toată mintea?

— Da, spuse Valentine, și nu mai am decât un scrupul pe lume: să las singure rămășițele bielei mele bunici pe care mi-am luat obligația s-o păzesc.

— Valentine, glăsui Morrel, moartea e sacră prin ea însăși.

— Da, răspunse fata, de altminteri, n-o să stăm mult. Vino.

Valentine străbătu coridorul și coborî pe o mică scară care ducea la Noirtier. Morrel o urmă în vârful picioarelor. Când ajunseră pe palierul apartamentului, îl găsiră pe bătrânul servitor.

Trecu cea dintâi.

Noirtier, în fotoliul său, atent la cel mai neînsemnat zgomot, informat de servitorul bătrân cu privire la tot ce se petrecea în casă, ațintea priviri lacome spre ușă; o văzu pe Valentine și ochii lui străluciră.

În mersul și în atitudinea fetei era ceva grav și solemn care îl izbi pe bătrân. De aceea, din strălucitori, ochii săi deveniră cercetători.

— Dragă papa, spuse ea cu glas răspicat, ascultă-mă: știi că buna mea bunică Saint-Méran a murit acum un ceas și că în momentul acesta, în afară de tine, nu mai am pe nimeni care să mă iubească?

O expresie de dragoste nespusă trecu prin ochii bătrânului.

— Nu-i așa că numai ție sunt datoare să-ți încredințez mâhnirile sau speranțele mele?

Paraliticul făcu semn că da.

Valentine îl luă pe Maximilien de mână.

— În cazul acesta, îi spuse ea, privește-l bine pe domnul acesta, îi spuse ea, privește-l bine pe domnul acesta.

Bătrânul își fixă ochii scrutători și ușor uimiți asupra lui Morrel.

— E domnul Maximilien Morrel, fiul aceluia negustor cinstit din Marsilia despre care, desigur, ai auzit.

— Da, făcu bătrânul.

— E un nume neîntinat pe care Maximilien e pe cale să-l facă glorios căci, la 30 de ani, este căpitan de spahii, ofițer al Legiunii de Onoare.

Bătrânul făcu semn că și-l reamintea.

— Ei bine, bunul meu papa, glăsui Valentine înghenunchind în fața bătrânului și arătându-l pe Maximilien cu o mână, îl iubesc și nu voi fi decât a lui. Dacă ai mei mă obligă să mă mărit cu altul, mor sau mă omor.

Ochii paraliticului exprimau o lume de gânduri tumultuoase.

— Ție ți-e drag domnul Maximilien Morrel, nu-i așa bunul meu papa? întrebă fata.

— Da, făcu bătrânul nemișcat.

— Și poți să ne ocrotești pe noi, care suntem copiii tăi, împotriva voinței tatălui meu?

Noirtier își aținti privirea inteligentă asupra lui Morrel ca pentru a-i spune:

— Depinde.

Maximilien înțelese.

— Domnișoară, spuse el, ai de îndeplinit o datorie sacră în camera bunicii dumitale; îmi permiteți să am cinstea de a vorbi o clipă cu domnul Noirtier?

— Da, da, așa! făcu ochiul bătrânului.

Apoi o privi pe Valentine cu neliniște.

— Bunul meu papa, vrei să spui cum o să te înțeleagă?

— Da.

— O, fii pe pace, am vorbit așa de des de tine, încât știe cum să converseze cu dumneata.

Apoi, înturnându-se spre Maximilien cu un zâmbet adorabil, deși zâmbetul era voalat de-o tristețe profundă:

— Știe tot ce știu cu, glăsui ea.

Valentine se ridică, apropie un scaun pentru Morrel, îi recomandă lui Barrois să nu lase pe nimeni să intre, apoi, după ce își îmbrățișă cu dragoste bunicul și își luă cu tristețe rămas-bun de la Morrel, plecă.

Atunci, pentru a dovedi lui Noirtier că se bucura de încrederea Valentinei și cunoștea toate secretele lor, Morrel luă dicționarul, condeiul și hârtia și le așeză pe-o masă unde era o lampă.

— Mai întâi, spuse Morrel, îngăduiți-mi, domnule, să vă povestesc ci-

ne sunt, cum o iubesc pe domnișoara Valentine și care sunt intențiile mele.

— Ascult, făcu Noirtier.

Era impresionant spectacolul bătrânului — povară inutilă în aparență — care devenise singurul ocrotitor, singurul sprijin, singurul judecător al iubiților tineri, frumoși, puternici, ce intrau în viață.

Figura lui, străbătută de o noblețe și de o austeritate remarcabile, impunea lui Morrel, care își începu istorisirea cu glas termurat.

Povesti cum a cunoscut-o, cum s-a îndrăgostit de Valentine și cum, în izolarea și în nenorocirea ei, Valentine a primit devotamentul lui. Îi spuse din cine se trage, care-i este situația, averea; și în mai multe rânduri, când cercetă privirea paralizicului, privirea îi răspunse:

— Bine, continuă.

— Acum, glăsui Morrel după ce închise prima parte a povestirii sale, acum după ce v-am spus, domnule, iubirea și speranțele mele, e nevoie să vă destăinuiesc și proiectele noastre?

— Da, făcu bătrânul.

— Uite ce hotărâsem.

Și istorisi atunci totul lui Noirtier: cum o cabrioletă aștepta în curtea de alături, cum se gândea s-o răpească pe Valentine, s-o ducă la sora lui, să se căsătorească cu ea și, cu respectuoasă așteptare, să nădăjduiască în iertarea domnului de Villefort.

— Nu, spuse Noirtier.

— Nu? întrebă Morrel, nu trebuie să procedăm astfel?

— Nu.

— Așadar, proiectul acesta nu are încuviințarea dumneavoastră?

— Nu.

— Atunci mai e un mijloc, spuse Morrel.

Privirea cercetătoare a bătrânului întrebă: care?

— Mă voi duce, continuă Maximilien, la domnul Franz d'Épinay — sunt fericit că vă pot spune aceasta în absența domnișoarei de Villefort — și voi proceda cu el în așa fel încât să-l silesc să fie cavaler.

Privirea lui Noirtier rămase întrebătoare.

— Ce voi face?

— Da.

— Vă spun. Mă voi duce la el, îi voi povesti legăturile care mă leagă de domnișoara Valentine; dacă e un bărbat delicat, va dovedi delicatețea sa renunțând de bună-voie la mâna logodnicei, iar prietenia și devotamentul meu îl vor însoți până la moarte; dacă refuză, fie că îl împinge interesul, fie că un orgoliu ridicol îl face să stăruiască după ce îi voi fi dovedit că ar constrânge-o pe femeia mea, că Valentine mă iubește pe mine și că nu poate iubi pe altcineva, am să mă bat cu el dându-i toate avantajele, și îl voi ucide sau mă va ucide; dacă îlucid nu se va însura cu Valentine, dacă mă ucide voi fi sigur că Valentine nu îl va lua de soț.

Noirtier examina cu nespusă plăcere fizionomia nobilă și sinceră pe care se zugrăveau toate sentimentele exprimate de limbajul ei, adăugând prin expresia unui chip frumos ceea ce culoarea adaugă unui desen solid și adevărat.

Totuși, după ce Morrel tăcu, Noirtier închise ochii de mai multe ori, ceea ce era, după cum știți, felul său de a spune *nu*.

— Nu? glăsui Morrel. Așadar, dezaprobați și al doilea proiect, după cum l-ați dezaprobat pe primul?

— Da, îl dezaprob, făcu bătrânul.

— Atunci ce să fac? întrebă Morrel. Ultimele cuvinte ale doamnei de Saint-Méran au fost pentru înfăptuirea neîntârziată a căsătoriei nepoatei sale, să las lucrurile în voia lor?

Noirtier rămase nemișcat.

— Da, înțeleg, spuse Morrel, trebuie să aștept.

— Da.

— Dar orice zăbavă va fi spre nenorocirea noastră, domnule, reluă tânărul. Singură, Valentine este fără putere și o vor constrânge ca pe un copil. Intrând aici în chip miraculos ca să află ce se petrece, primit în fața dumneavoastră în chip miraculos, nu pot nutri nădejdea că norocul se va repeta. Vă rog să iertați trufia tinereții mele, dar cred că numai una sau alta din propunerile pe care vi le-am spus este bună; spuneți-mi pe care o preferați. Îi îngăduiți domnișoarei Valentine să se încreadă în cinstea mea?

— Nu.

— Preferați să mă duc la domnul d'Épinay?

— Nu.

— Dar, în cazul acesta, de la cine ne va veni ajutorul pe care îl așteptăm, de la cer?

Bătrânul zâmbi din ochi așa cum zâmbea de obicei când i se vorbea despre cer. Rămăsese încă un dram de ateism în ideile bătrânului iacobin.

— De la hazard? continuă Morrel.

— Nu.

— De la dumneavoastră?

— Da.

— De la dumneavoastră?

— Da, repetă bătrânul.

— Înțelegeți ce vă întreb, domnule? Scuzați-mi stăruința, căci viața mea stă în răspunsul dumneavoastră, mântuirea noastră va veni de la dumneavoastră?

— Da.

— Sunteți sigur?

— Da.

— Garantați?

— Da.

Și, în privirea care dădea răspunsul era atâta hotărâre încât nu te puteai îndoi de voința, ci poate de puterea ei.

— O, vă mulțumesc, domnule, vă mulțumesc nespuse! Dar cum veți putea dumneavoastră — afară numai dacă o minune dumnezeiască vă va reda cuvântul, gestul, mișcarea —, cum veți putea dumneavoastră, înlănțuit în jilt, mut și nemișcat, să vă împotriviți căsătoriei?

Un zâmbet lumină chipul bătrânului, zâmbet ciudat pe un chip neclintit.

— Așadar, să aștept? întrebă tânărul.

— Da.

— Dar contractul?

Același zâmbel reapăru.

— Vreți să-mi spuneți că nu va fi semnat?

— Da, spuse Noirtier.

— Prin urmare contractul nu va fi semnat? exclamă Morrel. O, iertați-mă domnule; când ni se vestește o mare fericire, îndoiala este îngăduită; contractul nu va fi semnat?

— Nu, spuse paralticului.

În ciuda asigurării, Morrel șovăia să creadă. Făgăduiala unui bătrân neputincios era așa de ciudată încât, în loc să se explice printr-o putere de voință, putea să se datoreze unei slăbiciuni a organelor; nu este natural ca smintitul ce nu-și dă seama de nebunia sa să susțină că va realiza lucruri mai presus de puterile sale? Slăbănogul vorbește de poveri pe care le ridică, timidul de uriași pe cari îi înfruntă, săracul de comori, țăranul cel mai umil se crede Jupiter.

Fie că Noirtier înțeleșese nehotărârea tânărului, fie că nu punea completă încredere în supunerea acestuia, paralticului îl privi fix.

— Ce doriți, domnule? întrebă Morrel. Să vă repet făgăduiala că nu voi face nimic?

Privirea lui Noirtier rămase ațintită și fermă ca pentru a spune că o făgăduială nu-i ajungea; trecu apoi de la figură la mână.

— Vreți să jur? întrebă Maximilien.

— Da, făcu paralticului cu aceeași solemnitate; vreau.

Morrel înțeleșe că bătrânul dădea o mare importanță jurământului. Întinse mâna.

— Pe onoarea mea, spuse el, vă jur că am să aștept hotărârea dumneavoastră în legătură cu domnul d'Épinay.

— Bine, făcu bătrânul din ochi.

— Acum domnule, întrebă Morrel, îmi porunciți să mă retrag?

— Da.

— Fără s-o mai văd pe domnișoara?

— Da.

Morrel făcu un semn că e gata să se supună.

— Îngăduiți, domnule, continuă Morrel, ca fiul dumneavoastră să vă îmbrățișeze așa cum v-a îmbrățișat adineauri fiica dumneavoastră?

Nu încăpea îndoială asupra expresiei ochilor lui Noirtier.

Tânărul își depuse pe fruntea bătrânului buzele în același loc în care fata le depusese pe ale ei.

Îl salută apoi o dată pe bătrân și ieși.

Pe palier dădu cu ochii de bătrânul servitor prevenit de Valentine; acesta îl aștepta pe Morrel și îl călăuzi printre cotiturile unui coridor sumbru ce ducea la o ușă mică dinspre grădină.

De aici Morrel ajunse la poartă, într-o clipă fu deasupra zidului și, coborând pe scara sa, ajunse îndată în curtea cu lucernă unde cabrioleta îl aștepta.

Se urcă și, zdrobit de atâtea emoții, dar cu inima mai ușurată, reveni pe la miezul nopții în strada Meslay, se trânti în pat și dormi ca și

cum ar fi fost scufundat într-o beție grea.

XXXVII

CAVOUL FAMILIEI DE VILLEFORT

Peste două zile, o mulțime considerabilă se găsea strânsă, pe la orele zece dimineața, la poarta domnului de Villefort și un șir lung de cupeuri îndoliate și de trăsurile particulare fu văzut înaintând de-a-lungul foburgului Saint-Honoré și al străzii Pépinière.

Printre trăsurile se găsea una de o formă ciudată, care părea a fi făcut o călătorie lungă. Un fel de furgon vopsit în negru, care venise printre cele dintâi la funebra întâlnire.

Lumea se informase și aflase că, printr-o coincidență ciudată, trăsura cuprindea corpul domnului marchiz de Saint-Méran, astfel că cei care veniseră pentru un singur mort vor însoți două cadavre:

Numărul asistenților era mare; domnul marchiz de Saint-Méran, unul dintre cei mai zeloși și mai fideli demnitari ai regelui Ludovic al XVIII-lea și ai regelui Charles al X-lea, păstrase mulți prieteni care, alăturați persoanelor aflate în legături de conveniențe sociale cu Villefort, alcătuiau o mulțime însemnată.

Autoritățile fură înștiințate numaidecât și se obținu ca ambele înmormântări să aibă loc în același timp. A doua trăsura, împodobită cu aceeași pompă mortuară, fu adusă în fața porții domnului de Villefort și sicriul din furgon fu așezat pe ea.

Ambele corpuri urmau să fie înhumate în cimitirul Père-Lachaise unde, de multă vreme, domnul de Villefort construise cavoul destinat ca veșnică odihnă pentru întreaga familie.

În cavoul acesta fusese depus corpul bieteii Renée lângă care părintele și mama ei se alăturau după o despărțire de zece ani.

Totdeauna curios, totdeauna mișcat de pompele funerare, Parisul privi cu religioasă tăcere cortegiul splendid ce însoțea la ultimul lăcaș două dintre numele vechii aristocrației, cele mai celebre din punctul de vedere al spiritului tradițional și al devotamentului dârz pentru principii.

În același cupeu îndoliat, Beauchamp, Albert și Château-Renaud discutau despre moartea aproape subită a bătrânei.

— Am văzut-o pe doamna de Saint-Méran nu mai departe de anul trecut, la Marsilia, când mă înapoiam din Algeria, spuse Château-Renaud; era o femeie sortită să trăiască o sută de ani, grație sănătății ei perfecte, spiritului ei totdeauna prezent și activității ei totdeauna harnice. Ce vârstă avea?

— Șaizeci și șase de ani, răspuse Albert; cel puțin așa m-a asigurat Franz. Dar nu vârstă a ucis-o, ci mâhnirea pe care a resimțit-o din cauza morții marchizului; se pare că, după moartea aceasta, care a zguduit-o puternic, nu și-a mai revenit complet în fire.

— Dar, în definitiv, de ce a murit? întrebă Beauchamp.

— De o congestie cerebrală, se pare, sau de o apoplexie fulgerătoare. Nu e tot una?

— Oarecum.

— De apoplexie? glăsui Beauchamp. Este greu de crezut. Doamna de Saint-Méran, pe care și eu am văzut-o o dată sau de două ori în viață, era micuță, plăpândă, de o constituție mai mult nervoasă decât sanguină; sunt rare apoplexiile produse de mâhnire asupra unui corp de constituția doamnei de Saint-Méran.

— În tot cazul, spuse Albert, indiferent de boala sau de medicul care a ucis-o, iată-l pe domnul de Villefort sau, mai bine-zis, pe domnișoara Valentine, ori mai de grabă, pe prietenul nostru Franz în posesiunea unei moșteniri splendide: o rentă de optzeci de mii de lire, mi se pare.

— Moștenire care va fi aproape dublată la moartea bătrânului iacobin Noirtier.

— Stăruitor bunic! glăsui Beauchamp. *Tenace propositi virum*. Cred că a făcut prinsoare cu moartea să-și îngroape toți moștenitorii. Va izbuti, sunt sigur. El e vechiul convențional de la '93 care îi spunea lui Napoleon în 1814:

„Sunteți în declin, pentru că imperiul dumneavoastră e o tulpină tânără, obosită de creștere; luați ca tutore Republica și să ne înapoiem cu o bună constituție pe câmpurile de bătaie unde vă fâgăduiesc cincisute de mii de soldați, un alt Marengo și un al doilea Austerlitz. Ideile nu mor, Sire, ele dormitează uneori, dar se trezesc mai puternice decât înainte de a adormi.”

— Se pare că pentru el oamenii sunt ca ideile, glăsui Albert; un singur lucru mă neliniștește: cum se va împăca Franz d'Épinay cu un bunic care nu se poate lipsi de nepoată. Dar unde este Franz?

— E în primul cupeu cu domnul de Villefort, care îl consideră de pe acum ca făcând parte din familie.

În fiecare trăsură din cortegiu conversația decurgea aproape asemănător; lumea se mira de cele două morți, așa de apropiate și de rapide, însă nimeni nu bănuia secretul cumplit pe care, în plimbarea nocturnă, domnul d'Avrigny îl destăinuise domnului de Villefort.

După vreun ceas de mers, ajunseră la poarta cimitirului: era o vreme calmă, dar mohorâtă și, deci, armonizată cu funebra ceremonie care se îndeplinea. Printre grupele ce se îndreptară spre cavoul familiei, Château-Renaud îl recunoscu pe Morrel, care venise singur cu cabrioleta, mergea singur, foarte palid și tăcut pe o mică potecă.

— Dumneata aici? întrebă Château-Renaud, luându-l pe tânărul căpitan la braț; așadar, îl cunoașteți pe domnul de Villefort? Cum se face aceasta, că nu te-am văzut niciodată la el?

— Nu pe domnul de Villefort îl cunosc, răspuse Morrel, ci o cunoșteam pe doamna de Saint-Méran.

În momentul acela Albert se apropie de ei, împreună cu Franz.

— Locul nu e bine ales pentru o prezentare, spuse Albert; dar n-are a face, nu suntem superstițioși. Domnule Morrel, dă-mi voie să-ți prezint pe domnul Franz d'Épinay, un admirabil tovarăș de călătorie cu care am făcut ocolul Italiei. Dragă Franz — domnul Maximilien Morrel, un excelent prieten pe care mi l-am făcut în lipsa ta și al cărui nume îl vei mai auzi ori de câte ori am să-ți vorbesc despre inimă, spirit și amabilitate.

Morrel avu un moment de nehotărâre. Se întrebă dacă salutul aproape amical adresat omului pe care îl combătea într-ascuns, nu era o

condamnabilă fățarnicie; dar își reaminti jurământul și gravitatea împrejurărilor; se strădui să nu trădeze nimic pe chipul său și îl salută pe Franz reținându-se.

— Domnișoara de Villefort e tare tristă, nu e așa? îl întrebă Debray pe Franz.

— O, domnule, e de o tristețe inexplicabilă! răspunse Franz. Azi-dimineață era așa de descompusă, încât abia am recunoscut-o.

Cuvintele acestea, în aparență așa de simple, zdrobiră inima lui Morrel. Prin urmare, Franz d'Épinay a văzut-o pe Valentine, i-a vorbit?

Tânărul și clocotitorul ofițer avu atunci nevoie de toate puterile sale pentru a rezista dorinței de-a călca jurământul.

Îl luă pe Château-Renaud la braț și-l purtă repede spre cavoul dinaintea căruia oamenii pompelor funebre depuseseră cele două sicrie.

— Splendidă locuință, spuse Beauchamp, aruncându-și ochii asupra mausoleului; palat de vară, palat de iarnă. Aici vei locui și tu, dragă d'Épinay, căci în curând vei face parte din familie. Eu, ca filosof, doresc o căsuță de țară, o mică vilă sub arbori, iar nu atâtea cărămizi peste bietul meu corp. Am să spun, murind, celor ce mă vor înconjura, cuvintele scrise de Voltaire lui Piron: *Eo rus*, și atât... Hai, Franz, curaj: nevasta ta este moște-nitoare.

— Beauchamp, ești nesuferit, glăsui Franz. Chestiile politice te-au deprins să râzi de orice, iar politicienii sunt deprinși să nu creadă în nimic. Când însă ai onoarea să fii cu oameni obișnuiți, și norocul de a părăsi o clipă politica, dă-ți silința, Beauchamp, să-ți reiei inima pe care o lași la vestiarul Camerei deputaților sau la al Camerei *pairilor*.

— Eh, ce e viața? exclamă Beauchamp; un popas în anticamera morții.

— Îmi este nesuferit, Beauchamp! spuse Albert.

Și se retrase cu patru pași în urmă, dimpreună cu Franz, lăsându-l pe Beauchamp să-și continue cu Debray dizertațiile filosofice.

Cavoul familiei de Villefort forma un pătrat de pietre albe, înalt ca de douăzeci de picioare; un perete interior despărțea în două compartimente familia Saint-Méran de familia Villefort, și fiecare compartiment își avea intrarea sa.

Nu se vedeau aici, ca în alte cavouri, netrebnicele sertare suprapuse în care o distribuție economă închide morții cu o inscripție ce seamănă cu o etichetă; prin ușa de bronz zăreai, în primul rând, o anticameră severă și sumbră, despărțită printr-un zid de mormântul adevărat.

În mijlocul zidului se deschideau cele două uși despre care pomeneam adineauri și care dădeau la mormintele Villefort și Saint-Méran.

Aici durerile puteau să-și dea drumul în toată voia, fără ca persoanele deșuchiate, care fac din vizita la Père-Lachaise o excursie, sau o întâlnire de dragoste, să tulbure, prin cântecele, strigătele sau alergăturile lor, contemplarea mută sau ruga scăldată în lacrimi din cavou.

Cele două sicrie intrară în cavoul din dreapta al familiei de Saint-Méran; fură așezate pe estrade pregătite dinainte; în sanctuar pătrunseră numai Villefort, Franz și câteva rude apropiate.

Deoarece slujba religioasă fusese oficiată la poartă și pentru că nu se ținea nici un discurs, asistenții se despărțiseră imediat; Château-Renaud, Albert și Morrel se retraseră formând un grup aparte, iar Debray și Beauchamp formând un alt grup. Franz rămase cu domnul de Villefort la poarta cimitirului. Morrel se opri cu un pretext. Îl văzu pe Franz ieșind cu domnul de Villefort într-un cupeu îndoliat și avu o presimțire tristă.

Se înapoie deci la Paris și, cu toate că se găsea în aceeași trăsură cu Château-Renaud și Albert, n-auzi un cuvânt din conversația ambilor tineri.

În momentul în care Franz se pregătise să se despartă de domnul de Villefort, acesta îl întrebă:

— Domnule baron, când te mai văd?

— Când veți voi, domnule, a răspuns Franz.

— Cât mai curând posibil.

— Sunt la ordinele dumneavoastră, domnule; vreți să plecăm împreună?

— Dar lucrul nu-ți pricinuiește nici un deranj...

— Nici unul.

În chipul acesta, viitorul socru și viitorul ginere se urcară în aceeași trăsură, iar Morrel, văzându-i trccând, pe bună dreptate trase concluzii îngrijorătoare.

Villefort și Franz reveniră în foburgul Saint-Honoré. Fără să intre la cineva, fără să vorbească cu soția și fiica sa, procurorul regal îl pofti pe tânăr în cabinet, arătându-i un scaun;

— Domnule d'Épinay, îi spuse el, sunt dator să-ți reamintesc — și momentul nu e poate așa de rău ales, cum s-ar crede la prima vedere, căci ascultarea dată morților este prima ofrandă care se cuvine să fie depusă pe sicriu —, sunt deci dator să-ți reamintesc dorința pe care o exprima alaltăieri doamna de Saint-Méran pe patul de agonie: că nunta Valentinei nu trebuie să sufere nici o întârziere. Știi că situația defunctei este perfect în regulă; că testamentul ei asigură Valentinei întreaga avere a familiei Saint-Méran; notarul mi-a arătat ieri actele care permit să se întocmească în mod definitiv contractul de căsătorie. Poți să-l vezi pe notar și să-i ceri din partea mea să-ți comunice actele. Notarul e domnul Deschamps, Place Beauvau, foburgul Saint-Honoré.

— Domnule, răspuse d'Épinay, poate că nu e momentul pentru domnișoara Valentine, cufundată cum este în durere, să se gândească la un soț; m-aș teme.

— Valentine, întrerupse domnul de Villefort, nu va avea o dorință mai vie decât să îndeplinească ultimele intenții ale bunicii sale. Îți garantez deci că obstacolele nu vor veni dinspre partea aceasta.

— În cazul acesta, domnule, răspuse Franz, deoarece ele nu vor veni nici dinspre partea mea, puteți să faceți precum voiți; cuvântul meu e dat și îl voi respecta nu numai cu plăcere, dar și cu bucurie.

— Atunci nu ne mai oprește nimic, spuse Villefort; contractul urma să fie semnat de acum trei zile, așa că îl vom găsi pregătit gata: poate să fie semnat și astăzi.

— Dar doliul? mai zise Franz șovăielnic.

— Fii pe pace, domnule, reluă Villefort, nu în casa mea sunt neglijate

conveniențele. Domnișoara de Villefort va putea să se retragă pentru cele trei luni de doliu la domeniul ei Saint-Méran; spun domeniul ei, căci îi aparține. Acolo, dacă ești de acord, peste opt zile, fără zgomot, fără tâmbălău, fără fast, va fi încheiată căsătoria civilă. Dorința doamnei de Saint-Méran era ca nepoata ei să se căsătorească pe domeniul acesta. După căsătoria, domnule, vei putea să te înapoiezi la Paris, în timp ce soția dumatăle își va trece doliul cu mama ei vitregă.

— Cum vreți, domnule, spuse Franz.

— În cazul acesta, urmă domnul de Villefort, fii te rog bun și așteaptă o jumătate de oră; Valentine va veni în salon. Voi trimite după domnul Deschamps, vom citi și vom semna imediat contractul, iar diseară doamna de Villefort o va conduce pe Valentine la moșia ei, unde vom veni și noi peste opt zile.

— Domnule, spuse Franz, am o singură rugămintă de făcut.

— Care?

— Doresc ca Albert de Morcerf și Raoul de Château-Renaud să fie prezenți la semnarea contractului; știți că ei sunt martorii mei.

— O jumătate de oră ajunge pentru a-i înștiința; vreți să-i căutați? Vreți să trimit eu după ei?

— Prefer să mă duc eu, domnule.

— Baroane, te aștept deci peste o jumătate de ceas și într-o jumătate de ceas Valentine va fi gata.

Franz îl salută pe domnul de Villefort și ieși.

De îndată ce poarta de la stradă se închise în urma tânărului, Villefort trimise s-o înștiințeze pe Valentine că va trebui să coboare în salon peste o jumătate de ceas, deoarece notarul și martorii domnului d'Épinay erau așteptați.

Neașteptata veste produse o mare senzație în casă. Doamnei de Villefort nu-i veni să creadă, iar Valentine fu zdrobită ca de o lovitură de trăsnet.

Privi în juru-i, întrebându-se parcă de la cine să ceară ajutor.

Vru să coboare la bunicul ei, dar îl întâlni pe scară pe domnul de Villefort, care o luă de braț și o duse în salon.

În anticameră, Valentine se întâlni cu Barrois și aruncă bătrânului servitor o privire disperată.

Imediat după Valentine, doamna de Villefort intră în salon cu micul Edouard. Se vedea că tânăra femeie luase parte la mâhnirile familiei, era palidă și părea groaznic de obosită.

Se așeză, îl luă pe Edouard pe genunchi și, din când în când, cu mișcări aproape convulsive, îl strângea la piept pe copilul asupra căruia părea că se concentrează viața ei întreagă.

Curând, se auzi huruitul a două trăsuri care intrau în curte.

Una era a notarului, alta a lui Franz și a prietenilor săi.

Cât ai clipi, toată lumea se afla în salon.

Valentine era așa de palidă încât vinele albastre de la tâmple se deseneau în jurul ochilor, coborând de-a-lungul obrazilor.

Franz nu putea să-și înfrâneze o emoție vie.

Château-Renaud și Albert se priveau cu mirare: ceremonia care se sfârșise nu li se părea mai tristă decât aceea care începea.

Doamna de Villefort se așezase în umbră, în spatele unei perdele de pluș și, deoarece stătea mereu aplecată asupra ei, era greu să citești pe chipu-i ce anume se petrecea în inimă.

Domnul de Villefort era, ca totdeauna, netulburat.

După ce, cu tipicul oamenilor de lege, își aranjă hârtiile pe masă, luă loc în jilț și își ridică ochelarii, notarul se întoarse spre Franz:

— Dumneavoastră sunteți domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay? întrebă el, deși știa perfect.

— Da, domnule, răspuse Franz.

Notarul se înclină.

— Sunt dator, domnule, să vă înștiințez, spuse el, din partea domnului de Villefort, că proiectata dumneavoastră căsătorie cu domnișoara de Villefort a schimbat dispozițiile domnului Noirtier față de nepoata lui și că el înstrăinează întreaga avere ce urma să-i transmită. Ne grăbim să adăugăm, continuă notarul, că, întrucât testatorul n-are drept să înstrăineze decât o parte din averea sa și deoarece el a înstrăinat totul, testamentul nu va rezista atacului, ci va fi declarat nul și neavenit.

— Da, spuse Villefort; îl înștiințez însă dinainte pe domnul d'Épinay că, atâta vreme cât voi trăi eu, testamentul părintelui meu nu va fi atacat, situația pe care o am interzicându-mi până și umbra unui scandal.

— Domnule, spuse Franz, îmi pare că s-a ridicat o astfel de chestiune în fața domnișoarei Valentine. Nu m-am interesat niciodată de cifra averii sale care, oricât de redusă este, va fi totuși mai mare decât a mea. Ceea ce a căutat familia mea în alianța cu domnul de Villefort este considerația; ceea ce caut eu e fericirea.

Valentine făcu un semn imperceptibil de mulțumire, în timp ce două lacrimi tăcute se rostogoleau pe obraji ei.

— De altminteri, domnule, spuse Villefort adresându-se viitorului ginere, în afară de pierderea unei părți din avere, neașteptatul testament nu cuprinde nimic de natură să vă jignească personal; el se explică prin slăbiciunea de minte a domnului Noirtier. Ceea ce îi displace părintelui meu nu e că domnișoara de Villefort se căsătorește cu dumneavoastră: e că Valentine se mărită, căsătoria cu oricare altul l-ar fi mâhnit la fel. Bătrânețea e egoistă, domnule, și domnișoara de Villefort ținea domnului Noirtier o tovarășie credincioasă, pe care doamna baroană d'Épinay nu va mai putea să i-o țină. Din cauza stării nenorocite în care se află tatăl meu, chestiunile serioase nu se mai discută cu el decât foarte rar și sunt perfect convins că, în momentul acesta, deși n-a uitat că nepoata lui se mărită, domnul Noirtier nu mai știe totuși nici măcar numele celui ce îi va deveni nepot.

Domnul de Villefort abia terminase cuvintele acestea căroră Franz le răspundea printr-un salut — când ușa salonului se deschise și Barrois apără.

— Domnilor, spuse el cu voce ciudat de răspicată la un servitor care se adresează stăpânilor săi într-o împrejurare așa de solemnă, domnilor, domnul Noirtier de Villefort dorește să vorbească numaidecât cu domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay.

Și el, ca și notarul, ca să nu poată încăpea vreo eroare, dădea

logodnicului toate titlurile.

Villefort tresări. Doamna de Villefort își lăsă fiul jos. Valentine se ridică palidă, tăcută ca o statuie.

Albert și Château-Renaud schimbă încă o privire, mai uimită chiar decât prima.

Notarul îl privi pe Villefort.

— E cu neputință, spuse procurorul regal; de altminteri, domnul d'Épinay nu poate părăsi în momentul acesta salonul.

— Tocmai în momentul acesta, reluă Barrois la fel de răspicat, dorește domnul Noirtier, stăpânul meu, să discute cu domnul Franz d'Épinay chestiuni importante.

— Cum, bunicul Noirtier vorbește acum? întrebă Edouard cu impertinența lui de totdeauna.

Dar ieșirea băiatului n-o făcu nici măcar pe doamna de Villefort să zâmbească, într-atât de încordate erau spiritele, într-atât de gravă părea situația.

— Spune-i domnului Noirtier, reluă Villefort, că dorința domniei sale nu poate fi satisfăcută.

— În cazul acesta, declară Barrois, domnul Noirtier îi înștiințează pe domni că va cere să fie adus aici în salon.

Uimirea atinse culmea.

Un zâmbet se schiță pe chipul doamnei de Villefort. Aproape fără să vrea, Valentine își înălță ochii spre tavan, pentru a mulțumi cerului.

— Valentine, spuse domnul de Villefort, du-te, te rog, de vezi ce e cu această nouă fantezie a bunicului dumitale.

Valentine făcu repede câțiva pași spre ieșire, dar domnul de Villefort își luă seama.

— Stai, te însoțesc, zise el.

— Iertați-mă, domnule, spuse la rândul-i Franz, cred că, deoarece domnul Noirtier mă cheamă pe mine, eu sunt dator să răspund mai întâi dorințelor sale; de altminteri, voi fi fericit să-i prezint respectele mele, căci până acum n-am avut prilejul să-i solicit această onoare.

— O, nu te deranja! spuse Villefort cu vădită îngrijorare.

— Scuzați-mă, domnule, declară Franz cu tonul celui care s-a hotărât. Doresc să nu pierd ocazia de a dovedi domnului Noirtier cât de mult a greșit având rezerve în ceea ce mă privește, rezerve pe care sunt hotărât să le înving, indiferent de natura lor, prin profundul meu devotament.

Și, fără a se mai lăsa reținut de Villefort, Franz se sculă și o urmă pe Valentine care cobora scara cu bucuria unui naufragiat ce se agață de o stâncă.

Domnul de Villefort îi însoți pe amândoi.

Château-Renaud și Morcerf schimbă încă o privire, mai uimită decât celelalte două.

SFÂRȘITUL VOLUMULUI II